

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE
INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

POROČILO O DELU ZA LETO 2009

KAZALO

1. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA ZA DELO	14
1.1. Pristojnosti in zakonodaja	14
1.2. Zaposleni	16
1.3. Notranja organizacija	16
1.4. Pogoji za delo in učinkovitost nadzora	18
1.5. Obseg dela in ukrepi inšpektorjev, upravni in drugi postopki	23
1.6. Informatika in statistika	25
1.7. Strokovno usposabljanje, dodatno izpopolnjevanje in izobraževanje uslužbencev Inšpektorata RS za delo	25
1.8. Mednarodno sodelovanje Inšpektorata RS za delo	27
2. INŠPEKTORAT RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNI ORGAN	29
2.1. Postopek o prekršku	29
2.2. Statistični podatki o opravljenem delu	30
3. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU	31
3.1. Uvod	31
3.2. Inšpekcijski nadzor	34
3.3. Nezgode pri delu, poklicne bolezni in nevarni pojavi	39
3.4. Posamezne temeljne obveznosti delodajalcev glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu	47
3.5. Posebno izpostavljene dejavnosti	59
3.6. Posebno izpostavljene nevarnosti	65
3.7. Varovane kategorije delavcev	70
3.8. Izvajanje posameznih drugih določil zakonodaje glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu	73
3.9. Obveznosti v zvezi s prostim pretokom izdelkov na skupnem evropskem trgu	75
3.10. Druge aktivnosti inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu	79
3.11. Strategija Inšpektorata RS za delo na področju varnosti in zdravja pri delu za obdobje 2009–2012	82
3.12. Zaključek	90
4. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ	92
4.1. Splošno	92
4.2. Pogodba o zaposlitvi	95
4.3. Delo na domu	102
4.4. Prenehanje pogodbe o zaposlitvi	102
4.5. Plačilo za delo	106
4.6. Delovni čas	110
4.7. Odmori in počitki	113
4.8. Letni dopust	115
4.9. Disciplinska odgovornost	116
4.10. Varstvo nekaterih kategorij delavcev	117
4.11. Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov	118
4.12. Delovna knjižica	119
4.13. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih	119
4.14. Zaposlovanje in delo tujcev	120
4.15. Sodelovanje delavcev pri upravljanju	123
4.16. Stavke	123
4.17. Prijava delavcev v socialna zavarovanja, prijava sprememb med zavarovanjem in odjava delavcev iz zavarovanj	124
4.18. Evidence na področju dela	125
4.19. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja	126
4.20. Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah	126
4.21. Kolektivne pogodbe in splošni akti	127
4.22. Javna raba slovenščine	127

4.23. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja	128
4.24. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti	128
4.25. Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja	129
4.26. Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter zapisovalni opremi v cestnih prevozih	129
4.27. Sprememba delodajalca	131
4.28. Strokovna pomoč	131
4.29. Zaključek	132
5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2009	134
5.1. Splošno	134
5.2. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu na premičnih in začasnih gradbiščih	135
5.3. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti vzdrževanja in popravil motornih vozil (predvsem vulkanizerji)	141
5.4. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v domovih za starejše občane	145
5.5. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom	147
5.6. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti prevozov v cestnem prometu	150
5.7. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti bank in hranilnic	152
5.8. Akcija izvajanja delovnopravne zakonodaje v jezikovnih šolah	153
5.9. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti trgovine	156
5.10. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zobozdravstveni dejavnosti	158
5.11. Akcija nadzora organizacij s pridobljenim dovoljenjem za delo	160
5.12. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu na bencinskih servisih	161
5.13. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z izvajanjem del na višini na začasnih in premičnih gradbiščih	163
5.14. Akcija nadzora nad izvajanjem zakona o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z obveščanjem delavcev preko njihovih zastopnikov glede varnosti in zdravja pri delu	164
5.15. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju azbesta	166
6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2009	169
7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA	172
7.1. Predlogi na področju delovnih razmerij	172
7.2. Predlogi na področju varnosti in zdravja pri delu	176
8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA	178
8.1. Predpisi, ki urejajo inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva	178
8.2. Splošni podatki o delovanju Socialne inšpekcije v letu 2009	179
8.3. Podatki o delovanju Socialne inšpekcije v letu 2009 po posameznih skupinah izvajalcev	182
8.4. Prekrškovni postopki	198
8.5. VII. konferenca Inšpektorata RS za delo - standardi kakovosti socialnovarstvenih storitev (na primeru institucionalnega varstva)	198
8.6. Povzetek	199
9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2010	200
9.1. Splošno	200
9.2. Poročilo o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2009	201
9.3. Usmerjene akcije nadzora s področja delovnih razmerij in s področja varnosti in zdravja pri delu	201
9.4. Usmeritve za delo inšpektorjev za socialne zadeve	205
9.5. Informatika	208
9.6. Izobraževanje, strokovno izpopolnjevanje in dodatno usposabljanje uslužbencev Inšpektorata RS za delo	208
9.7. Cilji in priporočila za nadaljnje delo	209

KAZALO SLIK

Slika 1: Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo	17
Slika 2: Neprimerna zaščita krožne žage	64
Slika 3: Primer dela na nezavarovani višini. V konkretnem primeru bi lahko delavec padel več kot 5 m v globino.	66
Slika 4: Ustrezna priprava in doziranje kemikalij	69
Slika 5: Ostanke lakiranja - nepravilen način čiščenja	78
Slika 6: Sporni telefon	79
Slika 7: Simpatični lik NAPO. Simbol Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu pri promociji preprečevanja in zmanjševanja nezgod pri delu.	85
Slika 8: Bolečina v hrbtu je najpogostejša z delom povezana zdravstvena težava v EU	87
Slika 9: Nevarna kršitev, ki jo delodajalec očitno dopušča	89
Slika 10: Pri odstranjevanju azbesta je treba obvezno upoštevati tudi varnostne ukrepe pred padcem z višine	167

KAZALO TABEL

Tabela 1: Povprečno število zaposlenih v letih 1994 (od 1995 - 2001 ne navajamo podatkov, ker ni bilo bistvenih odstopanj) do 2009, s prikazom povprečnega števila zaposlenih, preglednih mest in inšpektorjev	19
Tabela 2: Pregledi in ukrepi inšpektorjev 2008/2009 (upoštevano število vseh inšpektorjev)	20
Tabela 3: Veljavni proračun in realizacija proračuna 2009	21
Tabela 4: Število inšpekcijskih pregledov: redni, izredni, kontrolni ter skupno število, Slovenija, 2000–2009	35
Tabela 5: Število in vrsta ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000–2009	36
Tabela 6: Število vseh pregledov s področja varnosti in zdravja pri delu po najpogostejše nadzorovanih ter izpostavljenih dejavnostih in ukrepi v primerjavi z letom 2008, Slovenija, 2009	37
Tabela 7: Odstotek najpogostejše ugotovljenih kršitev po posameznih ukrepih v primerjavi z vsemi skupaj ugotovljenimi kršitvami, Slovenija, 2005, 2006, 2007, 2008 in 2009	38
Tabela 8: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na poklic ponesrečenca, Slovenija, 2009	42
Tabela 9: Pregled števila zaposlenih in nezgod na področju rudarstva v letu 2009 v primerjavi z letom 2008	45
Tabela 10: Ocena za posamezne parametre, reprezentativni vzorec Inšpektorat RS za delo, Slovenija, 2004–2009	48
Tabela 11: Ocene v odvisnosti od števila zaposlenih v družbi, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2009	49
Tabela 12: Ocene za najpogostejše pregledane dejavnosti, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2009	50
Tabela 13: Razporejeni roki za registracijo	67
Tabela 14: Število nezgod zaradi električnega toka, Slovenija, 2005–2009	69
Tabela 15: Število ugotovljenih kršitev v zvezi z varstvom nekaterih kategorij delavcev v letih 2007, 2008 in 2009	117
Tabela 16: Usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo v letu 2009	135
Tabela 17: Redni inšpekcijski nadzori	180
Tabela 18: Število obravnavanih pobud za izredne inšpekcijske nadzore	180
Tabela 19: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor	181
Tabela 20: Število izvajalcev, ki so jim bila izrečena naročila oziroma ukrepi (v posamezni zadevi je možno izreči tako naročila kot ukrepe)	182
Tabela 21: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti po posameznih področjih dela	183
Tabela 22: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter nepravilnosti	183
Tabela 23: Vsebina očitkov iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor	184
Tabela 24: Delovna področja, na katera so se nanašali očitki iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor	184
Tabela 25: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden	185
Tabela 26: Ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	185
Tabela 27: Izrečena naročila in ukrepi	186
Tabela 28: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	187
Tabela 29: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti in nepravilnosti	188
Tabela 30: Vsebina očitkov iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor	188
Tabela 31: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden	189
Tabela 32: Ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	189
Tabela 33: Izrečena naročila in ukrepi	189
Tabela 34: Ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	190

Tabela 35: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	190
Tabela 36: Ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	191
Tabela 37: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	191
Tabela 38: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	193
Tabela 39: Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	193
Tabela 40: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter nepravilnosti	194
Tabela 41: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	194
Tabela 42: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti in nepravilnosti	195
Tabela 43: Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti	196
Tabela 44: Ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti	197
Tabela 45: Izrečena naročila	197

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Izobrazbena struktura zaposlenih na Inšpektoratu RS za delo v letu 2009	16
Graf 2: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2005-2009	24
Graf 3: Skupno število zadev na prvi stopnji na podlagi Zakona o splošnem upravnem postopku in druge zadeve izven omenjenega zakona (primerjava v letih 2004 - 2008)	24
Graf 4: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija, 1999-2009	40
Graf 5: Starost smrtno poškodovanih delavcev, Slovenija, 2009	41
Graf 6: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na dan v tednu, Slovenija, 2009	42
Graf 7: Število težjih nezgod pri delu po dnevih v tednu, Slovenija 2009	43
Graf 8: Število težjih nezgod pri delu po urah na dan, Slovenija 2009	43
Graf 9: Število lažjih nezgod pri delu po mesecih, Slovenija, 2009	44
Graf 10: Število lažjih nezgod po starostnih skupinah poškodovancev na tisoč zaposlenih, Slovenija, 2009	44
Graf 11: Pregled števila smrtnih nesreč za obdobje 1995/2009	45
Graf 12: Ocena za posamezne parametre-grafična primerjava, reprezentativni vzorec Inšpektorat RS za delo, Slovenija, 2007-2009	48
Graf 13: Čas od zadnjega inšpekcijskega nadzora pri naključno izbranih subjektih, Slovenija, 2007-2009	49
Graf 14: Število opravljenih pregledov glede na velikost družbe, Slovenija, 2009	49
Graf 15: Povprečen čas v letih od zadnjega inšpekcijskega nadzora glede na število zaposlenih v družbi, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2009	50
Graf 16: Število kršitev glede zagotavljanja osebne varovalne opreme, Slovenija, 2005-2009	54
Graf 17: Število kršitev glede zagotavljanja uporabe osebne varovalne opreme, Slovenija, 2005- 2009	55
Graf 18: Primerjava kršitev opredeljenosti osebne varovalne opreme v internem aktu delodajalca, Slovenija, 2005 – 2009	55
Graf 19: Število pregledanih gradbišč v okviru akcij, Slovenija, 2005-2009	56
Graf 20: Število pregledanih gradbišč v okviru akcij, Slovenija, 2005-2009	60
Graf 21: Število izdanih upravnih odločb v okviru akcij, Slovenija, 2005-2009	61
Graf 22: Število izrečenih glob v okviru v okviru akcij, Slovenija, 2005-2009	61
Graf 23: Število opravljenih inšpekcijskih nadzorov in ugotovljenih kršitev, 2005-2009	94
Graf 24: Struktura ugotovljenih kršitev v zvezi s pogodbo o zaposlitvi za določen čas	100
Graf 25: Število kršitev v zvezi s plačilom za delo, 2005-2009	107
Graf 26: Gibanje števila prejetih zapisil za strokovno pomoč, 2006-2009	131

UPORABLJENI PRAVNI VIRI

- Zakon o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000)
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 43/2007 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 2, 105/2006, 126/2007, 65/2008 in 47/2009 – odločba US (popr. 48/2009))
- Zakon o prekrških (Uradni list RS, št. 3/2007 - uradno prečiščeno besedilo št. 4, 17/2008 (popr. 21/2008) in 76/2008)
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99 in 64/2001)
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002, 79/2006, 4 6/2007 – odločba US, 103/2007, 45/2008 in 83/2009 – odločba US)
- Zakon o splošni varnosti proizvodov (Uradni list RS, št. 101/2003)

- Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 55/2008 (popr. 66/2008))
- Zakon o delnem povračilu nadomestila plače (Uradni list RS, št. 42/2009)
- Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (uradni list RS, št. 5/2009, 40/2009 in 57/2009)
- Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi (Uradni list RS, št. 64/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o določitvi minimalne plače (Uradni list RS, št. 114/2006, 36/2008)
- Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Uradni list SRS, št. 41/1983, 114/2006 in 122/2007 – odločba US)
- Zakon o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 4, 126/2007 in 48/2009)
- Zakon o eksplozivih in pirotehničnih izdelkih (Uradni list RS, št. 35/2008)
- Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Uradni list RS, št. 40/2006)
- Zakon o evropskih svetih delavcev (Uradni list RS, št. 59/2002 in 103/2007)
- Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/2009 – uradno prečiščeno besedilo št. 3)
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005 (Uradni list RS, št. 70/2004)
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 110/2002, 56/2006 – odločba US in 114/2006)
- Zakon o Javnem jamstvenem in preživninskem skladu RS (Uradni list RS, št. 78/2006 - uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004 in 91/2008 – odločba US)
- Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 63/2007 - uradno prečiščeno besedilo št. 3, 65/2008 in 69/2008)
- Zakon o kemikalijah (Uradni list RS, 110/2003 – uradno prečiščeno besedilo, 47/2004, 61/2006 in 16/2008)
- Zakon o kolektivnih pogodbah (Uradni list RS, št. 43/2006)
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/2000 in 111/2007)
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 1/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 2 in 85/2009),
- Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (Uradni list RS, št. 43/2006)
- Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/2003)
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 93/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 3)
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 5, 36/2008 in 58/2009 (popr. 64/2009 in 65/2009)
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/2006)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 109/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 4, 112/2006 – odločba US, 114/2006 in 10/2008)
- Zakon o posebnem dodatku za socialno ogrožene (Uradni list RS, št. 57/2009)
- Zakon o postopku za uveljavljanje socialno varstvenih pravic (Uradni list RS, št. 23/1991, 54/1992 in 65/1993)
- Zakon o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 3, 45/2008, 121/2008 – sklep US 47/2009 – odločba US (popr. 48/2009) in 57/2009 – odločba US)
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 12/2007 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/2008)
- Zakon o prevozi v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 131/2006 (popr. 5/2007) in 123/2008)
- Zakon o prevozu nevarnega blaga (Uradni list RS, 33/2006 – uradno prečiščeno besedilo in 41/2009)
- Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (Uradni list RS št. 26/1999)
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah (Uradni list RS, št. 14/1999)
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah (Uradni list RS, št. 15/2007)
- Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (Uradni list RS, št. 65/2005 in 55/2009 – odločba US)
- Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 98/2004 – uradno prečiščeno besedilo in 68/2008)
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/2007 - uradno prečiščeno besedilo št. 2, 23/2007, 41/2007 in 122/2007 – odločba US)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/2007 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe (Uradni list RS, št. 28/2006)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadrage (Uradni list RS, št. 79/2006)
- Zakon o sodnih taksah (Uradni list RS, št. 37/2008)
- Zakon o soodločanju delavcev pri čezmejnih združitvah kapitalskih družb (Ur.l. št. 56/2008)

- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 2, 114/2006 in 10/2008)
- Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/1991 in Uradni list RS, št. 13/1993 in 66/1993)
- Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Uradni list RS, št. 99/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o trgovini (Uradni list RS, št. 24/2008)
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/2007 – uradno prečiščeno besedilo in 56/2008)
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 93/2007 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 114/2006, 71/2008 in 73/2008)
- Zakon o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 119/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 3, 59/2007, 15/2008 – odločba US, 64/2008 in 86/2009)
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004 – uradno prečiščeno besedilo, 101/2007 – odločba US in 122/2007 – odločba US)
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 16/2007 - uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 76/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 107/2006 – uradno prečiščeno besedilo, 114/2006 in 59/2007)
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 3, 114/2006, 91/2007, 71/2008 in 118/2008)
- Obrtni zakon (Uradni list RS, št. 40/2004 – uradno prečiščeno besedilo, 117/2006 in 102/2007)
- Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 83/2005)
- Uredba o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 106/2005, 30/2006, 86/2006, 32/2007, 63/2007, 115/2007, 31/2008 in 35/2009)
- Uredba o standardni klasifikaciji dejavnosti (Uradni list RS, št. 69/2007 in 17/2008)
- Uredba o načinu mednarodne izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi (Uradni list RS, št. 119/2003)
- Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 110/2004, 124/2004 in 114/2006)
- Uredba o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju (Uradni list RS, št. 70/1996 in 41/2004)
- Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in mojstrskih nazivov ter obrti podobnih dejavnosti (Uradni list RS, št. 117/2004 in 102/2007)
- Uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov (Uradni list RS, št. 32/2007 in 21/2008)
- Uredba o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2009, s katero se omejuje število tujcev na trgu dela (Uradni list RS, št. 8/2009)
- Uredba o omejitvah in prepovedih zaposlovanja in dela tujcev (Uradni list RS, št. 44/2009)
- Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 110/2004, 124/2004, in 114/2006)
- Uredba 561/2006/ES
- Uredba 3821/85/EGS ali AETR
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 126/2003)
- Pravilnik o delih, ki se štejejo za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglavitve teh del (Uradni list RS, št. 30/2002)
- Pravilnik o delovnih dovoljenjih, prijavi in odjavi dela ter nadzoru nad zaposlovanjem in delom (Uradni list RS, št. 37/2008 in 28/2009)
- Pravilnik o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let (Uradni list RS, št. 60/2004)
- Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva (Uradni list RS, št. 74/2004)
- Pravilnik o kadrovske, tehnične in prostorske pogoje za izvajanje nalog na področju duševnega zdravja za izvajalce institucionalnega varstva ter centre za socialno delo ter o postopku njihove verifikacije (Uradni list RS, št. 97/2009)
- Pravilnik o koncesijah na področju socialnega varstva (Uradni list RS, št. 72/2004 in 113/2008)
- Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (Uradni list RS, št. 105/2002, 107/2004, 129/2006 in 55/2009)
- Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 87/2006, 127/2006, 8/2007, 51/2008 in 5/2009)
- Pravilnik o načinu dela Komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi (Uradni list RS, št. 117/2005)
- Pravilnik o načinu in postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij (Uradni list RS, št. 13/2001, 97/2003, 108/2004, 117/2005, 57/2007 in 85/2009)
- Pravilnik o načinu in vsebini obravnave v skupnosti ter vsebini, pogojih in načinu opravljanja izpita za koordinatorja obravnave v skupnosti (Uradni list RS, št. 49/2009)
- Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja (Uradni list RS, št. 30/2000)
- Pravilnik o obliki in vsebini vpisnikov in pomožnih knjig pri prekrškovnih organih (Uradni list RS, 127/2006 in 115/2008)
- Pravilnik o opravljanju socialno varstvenih storitev na podlagi dovoljenja za delo in vpisa v register (Uradni list RS, št. 3/2006)

- Pravilnik o opravljanju strokovnega izpita iz varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 35/2004)
- Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu (Uradni list RS, št. 136/2006)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi (Uradni list RS, št. 29/2005 in 23/2006)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu (Uradni list RS, št. 89/1999 in 39/2005)
- Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 54/2003 in 78/2008)
- Pravilnik o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 42/2003)
- Pravilnik o pogojih in postopku za uveljavljanje pravice do izbire družinskega pomočnika (Uradni list RS, št. 19/2007)
- Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 139/2006)
- Pravilnik o pogojih, ki jih mora izpolnjevati kadilnica (Uradni list RS, št. 80/2007)
- Pravilnik o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva (Uradni list RS, št. 38/2004, 23/2006 in 42/2007)
- Pravilnik o postopkih za izvrševanje proračuna (Uradni list RS, št. 50/2007 in 61/2008)
- Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov (Uradni list RS, št. 31/2008 in 61/2009)
- Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo (Uradni list RS, št. 31/2008)
- Pravilnik o postopku in vsebini izvajanja svetovalnega razgovora (Uradni list SRS, št. 41/1989)
- Pravilnik o postopku za popis in ocenitev premoženja oseb pod skrbništvom ter o pripravi skrbniških poročil (Uradni list SRS, št. 18/1989)
- Pravilnik o pregledovanju in preskušanju opreme pod tlakom (Uradni list RS, št. 92/2008)
- Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo (Uradni list SRS, št. 35/1988),
- Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev (Uradni list RS, št. 87/2002 (popr. 29/2003) in 124/2006)
- Pravilnik o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 31/2008)
- Pravilnik o protieksplzijski zaščiti (Uradni list RS, št. 102/2000, 91/2002 in 16/2008)
- Pravilnik o seznamu poklicnih bolezni (Uradni list RS, št. 85/2003)
- Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (Uradni list RS, št. 31/2009)
- Pravilnik o splošnih ukrepih in normativih za varstvo pri delu z dvigali (Uradni list SFRJ, št. 30/1969)
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah odredbe o tehničnih zahtevah za naprave, ki se uporabljajo v potencialno eksplozivnih atmosferah (Uradni list RS, št. 91/2002)
- Pravilnik o stalnem strokovnem usposabljanju in izpopolnjevanju strokovnih delavcev, ki opravljajo naloge varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 112/2006)
- Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 52/1995, 2/1998, 19/1999 (popr. 28/1999), 127/2003, 125/2004, 120/2005 – odločba US (popr. 2/2006), 140/2006, 120/2007, 90/2008, 121/2008 in 53/2009)
- Pravilnik o tlačni opremi (Uradni list RS, št. 15/2002, 47/2002, 54/2002, 114/2003 in 138/2006)
- Pravilnik o ugotavljanju prihrankov in premoženja ter o vrednosti zagotovljene osnovne oskrbe v postopku za dodelitev denarne socialne pomoči (Uradni list RS, št. 68/2001 (popr. 71/2001), 119/2005 in 36/2007)
- Pravilnik o varnosti dvigal (Uradni list RS, št. 83/2007)
- Pravilnik o varnosti dvigal (Uradni list RS, št. 97/2003 in 83/2007) (ne velja od 29. 9. 2007, delno se še uporablja do 29. 12. 2009)
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri delu s slikovnim zaslonom (Uradni list RS, št. 30/2000 in 73/2005)
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme (Uradni list RS, št. 101/2004)
- Pravilnik o varnosti strojev (Uradni list RS, št. 25/2006 in 75/2008)
- Pravilnik o varnostnih znakih (Uradni list RS, št. 89/99 in 39/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu (Uradni list RS, št. 17/2006 (popr. 18/2006))
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem (Uradni list RS, št. 101/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti vibracijam pri delu (Uradni list RS št. 94/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/2001, 39/2005 in 53/2007)
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile in doječih delavk (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka (Uradni list RS, št. 29/1992)
- Pravilnik o varstvu pri delu v gozdarstvu (Uradni list SRS, št. 15/1979)
- Pravilnik o varstvu pri delu v grafični industriji (Uradni list RS, št. 7/1992)
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen (Uradni list RS, št. 73/2005)

- Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih (Uradni list RS, št. 89/1999 in 39/2005)
- Pravilnik o zbirki podatkov o denarnih socialnih pomočeh (Uradni list RS, št. 64/2001)
- Pravilnik varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu (Uradni list RS, št. 93/2005)
- Praktične smernice za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi (Uradni list RS, št. 50/2003)
- Odredba o enostavnih tlačnih posodah (Uradni list RS, št. 11/2002 in 138/2006)
- Navodilo za opravljanje kratkotrajnega dela (Uradni list RS, št. 91/2008)
- Navodilo za obdelavo in posredovanje podatkov o tujcih, ki se zaposlijo in delajo na ozemlju Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 83/2008)

V letnem poročilu uporabljeni izrazi delavec, delodajalec in inšpektor, zapisani v moški spolni slovnični obliki, so uporabljeni za ženske in za moške.

Izdal: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Založil: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Za izdajatelja: mag. Borut Brezovar

Uredila: Jasmina Rakita

Lektoriranje: ODIN d.o.o., Stegne 21, Ljubljana

Tisk: ISKRA INVEST d.d., Stegne 25, Ljubljana

Naklada: 50 izvodov

Poročilo so pripravili: mag. Borut Brezovar, mag. Boris Ružič, Jasmina Rakita, Peter Stefanoski, mag. Sonja Konestabo, Jelka Žvegelj - Vulič, Slavko Krištofelc, Lidija Korat, mag. Mladen Markota, Marjan Rosa, mag. Marjan Oven, mag. Albin Novšak, mag. Boštjan Hartner, Gloria Čuže, Rok Pihler, Maja Svetličič in Damjan Mašera.

ISSN 1854-1356

UVOD

Leto 2009 bo v poročilih Inšpektorata RS za delo zabeleženo kot eno do sedaj najtežjih let vse od osamosvojitve in oblikovanja nove države Republike Slovenije. Seveda je temu botrovala svetovna gospodarska kriza, ki je že takoj v začetku leta povzročila najprej obilico črnogledih napovedi v zvezi z gospodarsko rastjo, kmalu pa so se pokazale tudi prve dejanske posledice krize v obliki velikega upada naročil in zaostrovanjem likvidnostne situacije v podjetjih. Sledilo je zmanjševanje in omejevanje investicij, kar je povzročilo strah, negotovost in priprave na prilagajanje novim razmeram in iskanje notranjih rezerv. Velika večina gospodarskih subjektov, ki so prvi začutili posledice krize, je pričela s pripravami za kadrovske racionalizacije svojega podjetja. Večje probleme v zvezi s tem sta nekoliko ublažila novo sprejeta zakona, s katerima je država subvencionirala skrajševanje delovnega časa in čakanje na delo ter na tak način gospodarskim subjektom pridobila čas za potrebne vsebinske spremembe in strukturne prilagoditve. Mnogim pa tudi ti ukrepi niso zadostovali in pričeli so se številni postopki odpuščanj zaposlenih in druge oblike iskanj notranjih rezerv in prihrankov.

Prvi meseci leta dejanskih posledic večinoma še niso pokazali, izredno pa se je zaostрила klima najprej v gospodarskem sektorju, nato pa tudi v javnem, kar je skupaj privedlo do povečanih zahtev delodajalcev do svojih delavcev v smislu kvalitete in hitrosti dela, podaljševanja delovnega časa, povečevanja obsega nalog ob hkratnem zmanjševanju plač in drugih ugodnosti iz delovnega razmerja. Vse to je povzročalo nezadovoljstvo zaposlenih in nižalo prag tolerance v zvezi z razmerami na delu.

Takšne družbene razmere so seveda povzročile številne pritožbe delavcev in tudi delodajalcev na Inšpektorat RS za delo v zvezi z domnevnimi številnimi kršitvami oziroma neustreznim ravnanjem ene ali druge strani v zvezi z delom ali razmerami pri delu. Posebno vlogo pri tem so odigrali tudi mnogi mediji, ki so pogosto s pretiranim in nepotrebno pompoznim poročanjem spremljali dogajanje in nekatere posamične primere.

Jesen v letu 2009 se je pokazala kot vrhunec problemov in obremenitev inšpektorjev za delo. Pritožbe, pripombe, zahteve za takojšnje ukrepanje so kar deževale. Poleg tega pa so se izjemno povečale tudi zahteve po vsakovrstnih pregledih, poročanjih, svetovanjih in informacijah z vseh strani, pri čemer na inšpektoratu ni nikakršnega posebnega osebja v ta namen.

Statistika leta 2009, ki govori o opravljenem delu inšpektorjev dela, pa kaže naslednjo sliko: v letu 2009 je manjše število (109, leto prej 115) uslužbencev Inšpektorata RS za delo opravilo bistveno več dela kot leto poprej. Opravili so več kot 18.000 inšpekcijskih pregledov (predlani 17.225), izdali več najrazličnejših odločb v upravnem postopku kot v letu 2008, več kot potrojili so število podanih ovadb zaradi suma storitve kaznivga dejanja v zvezi z delom ter za skoraj četrtino povečali število prekrškovnih postopkov proti kršiteljem predpisov s področja dela.

Posebej zadovoljni smo, da se že tretje leto zapored zmanjšuje število tistih, ki so na delu izgubili življenje (29 v letu 2007, 27 v letu 2008 in 25 v letu 2009), ter da je manj smrti na delu zabeleženih zaradi padcev, kar je bil v preteklih letih najpogostejši vzrok smrti na delu zlasti v gradbeništvu, saj smo nadzoru na tem področju v preteklem letu posvetili posebno pozornost in številne akcije in aktivnosti, tudi v smislu utrjevanja preventive.

Nasploh pa je potrebno oceniti, da se razmere na področju dela v letu 2009 niso izboljšale na nobenem od nadzorovanih področij, nasprotno, kriza je nadzorovana področja le še zaostрила. Ukrepe na področju varnosti in zdravja pri delu, ki jih delodajalcu nalaga Zakon o varnosti in zdravju pri delu, so mnogi delodajalci že do sedaj pogosto razumeli kot nepotreben strošek in nepotrebno administriranje in obremenjevanje. Razmere krize pa so jim to razumevanje le še utrdile. Tudi v preteklem letu so bili veliki delodajalci praviloma svetle izjeme, kjer je odnos do varnosti in zdravja pri delu zaposlenih ustrezen, mnogi manjši pa še vedno predstavljajo problem. Premiki v pravi smeri so vidni pri zavarovalnicah iz

obveznega zavarovanja, ki v primerih poškodb pri delu, pri katerih je bil vzrok zanje tudi kršitev zakona, vse odločneje od delodajalca zahtevajo povrnitev sredstev.

Na področju nadzora predpisov o delovnih razmerjih ugotavljamo, da je v gospodarskem in negospodarskem sektorju prevladala miselnost, da je zaposleni dolžan delo dokončati v posameznem delovnem dnevu, ne glede na omejitve ur, nadur, odmore in počitke, plačilo pa bo enako ali celo manjše kot za 8 urni delovnik. Tudi država s svojimi uslužbenci tu ni izjema. Z različnimi izgovori (uspešnost, konkurenčnost, učinkovitost, varčevanje) smo ustvarili in dopustili delovni ritem, ki ga na daljše obdobje ni mogoče zdržati. Negativne posledice na zdravju sedanje delovne populacije bodo zato neizbežne.

Tudi Socialna inšpekcija je v letu 2009 svoje delo opravila v načrtovanem obsegu, pri čemer pa se je vse pogostejše srečevala s poskusi in zahtevami različnih udeležencev, da bi zapletene strokovne primere razreševali kar z javno obravnavo v okviru medijev.

Pritiski, delovne in druge obremenitve so bile v letu 2009 za premajhno ekipo Inšpektorata RS za delo resnično velike. Zato nas veseli odločitev Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ter podpora Vlade Republike Slovenije za kadrovske krepitev inšpektorata. Seveda se bodo učinki te odločitve poznali šele v prihodnjih letih.

Pred nami je naporno leto, v katerem se bodo posledice krize nadaljevale z vsemi negativnimi oblikami, vključno z bistveno večjim številom nezaposlenih in večjimi delovnimi obremenitvami tistih, ki bodo delo ohranili. V pripravi je veliko novih predpisov s področja dela, namenjenih izboljšanju razmer in postopnemu prehodu v boljše čase za delo in delavca. Inšpektorji za delo se bomo po svojih najboljših močeh trudili prispevati kar največ pri uresničitvi teh ciljev.

Mag. Borut Brezovar,
Glavni inšpektor RS za delo

1. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA ZA DELO

1.1. PRISTOJNOSTI IN ZAKONODAJA

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je organ v sestavi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Področje dela inšpektorata je določeno s 1. členom Zakona o inšpekciji dela, Zakonom o inšpekcijskem nadzoru in Zakonom o socialnem varstvu.

Poročilo Inšpektorata RS za delo za leto 2009 je pripravljeno na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela, ki določa vsebino poročanja in nadaljnji potek obravnave poročila. V skladu s 1. točko prvega odstavka 5. člena Zakona o inšpekciji dela v nadaljevanju navajamo pravne vire, ki določajo pristojnosti Inšpektorata RS za delo. Med mednarodnimi dokumenti je treba omeniti predvsem konvencije Mednarodne organizacije dela:

- Konvencijo št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini,
- Konvencijo št. 129 o inšpekciji dela v kmetijstvu,
- Konvencijo št. 155 o varstvu pri delu, zdravstvenem varstvu in delovnem okolju in
- Konvencijo št. 161 o službah medicine dela.

Najpomembnejši pravni viri, ki dajejo Inšpektoratu RS za delo podlago za delovanje in nadzor:

- Zakon o inšpekciji dela,
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru,
- Zakon o socialnem varstvu,
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu,
- Zakon o delovnih razmerjih,
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih,
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti,
- Zakon o duševnem zdravju,
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja,
- Zakon o javni rabi slovenščine,
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah,
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja,
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti,
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih,
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov,
- Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti,
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno,
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev,
- Zakon o stavki,
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju,
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov,
- Zakon o omejevanju porabe alkohola,

- Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti,
- Zakon o kolektivnih pogodbah,
- Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi in
- Zakon o delnem povračilu nadomestila plače.

Inšpektorji za delo treh specializiranih inšpekcij, ki delujejo v Inšpektoratu RS za delo, so v lanskem letu opravljali inšpekcijski nadzor zlasti nad izvajanjem

- zakonov, predpisov, kolektivnih pogodb in drugih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev, sodelovanje delavcev pri upravljanju, stavke, kot tudi poseben nadzor nad zakonitostjo postopkov ugotavljanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij,
- predpisov o varnosti in zdravju pri delu oziroma pregledov v zvezi z izpolnjevanjem obveznosti delodajalcev iz naslova varnega in zdravega dela ter spoštovanja določb predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter opravljanja raziskav smrtnih in težjih nezgod pri delu (ob stalni 24-urni pripravljenosti inšpektorjev),
- zakonodaje, ki ureja socialno varstvo, zakonsko zvezo, družinska razmerja, izvajanje rejniške dejavnosti, nadaljnje se opravlja kontrola izvajalcev javnih pooblastil in pooblastil za izvajanje nalog, ki jih opravljajo posamezni izvajalci socialnovarstvenih in podobnih dejavnosti.

Inšpektorat je izvajal določene naloge, kot jih določata Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu in Resolucija o nacionalnem programu kemijske varnosti v obdobju 2006 – 2010.

V skladu z Zakonom o prekrških so inšpektorji na prvi stopnji opravljali razne prekrškovne naloge. Naloge so vsako leto številčnejše in od inšpektorjev terjajo vedno več strokovnega znanja ter stalno izpopolnjevanje njihovega znanja s tega področja.

Na podlagi 4. člena Zakona o inšpekciji dela je Inšpektorat RS za delo nudil delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Inšpektorat RS za delo je kot lastno dejavnost opravljal preizkuse znanj za koordinatorje gradbišč v skladu s Pravilnikom o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih.

Skladno s Pravilnikom o postopkih za izvrševanje proračuna Republike Slovenije za leto 2009 je Inšpektorat RS za delo v lanskem letu sodeloval z drugimi inšpektorati in zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kot tudi s sindikalnimi in strokovnimi združenji delodajalcev ter raznimi drugimi strokovnjaki s področja dela inšpektorata.

Na podlagi 3. in 5. člena Zakona o inšpekciji dela je Inšpektorat RS za delo s pripombami in predlogi sodeloval z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve ter z drugimi organi zaradi priprave sprememb zakonov oziroma ob pripravi podzakonskih predpisov, ki jih nadzirajo inšpektorji ob opravljanju nadzora.

Zaradi strokovnega znanja in doseženih rezultatov na področju inšpekcijskega dela so inšpektorji lani sodelovali v številnih delovnih skupinah doma in v tujini oziroma so bili imenovani v razne odbore, komisije in druga združenja. Inšpektorat RS za delo je bil tako vključen v Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC Senior Labour Inspectors Committee), sodeloval je z Mednarodno organizacijo dela (ILO – International Labour Organization), Mednarodno organizacijo inšpektorjev dela (IALI – International Association of Labour Inspectors) in drugimi.

Od druge polovice leta 2009 so posledice svetovne gospodarske krize vplivale na celotni obseg dela Inšpektorata RS za delo, zlasti pa na dodatne pristojnosti Inšpekcije s področja nadzora delovnih razmerij.

1.2. ZAPOSLENI

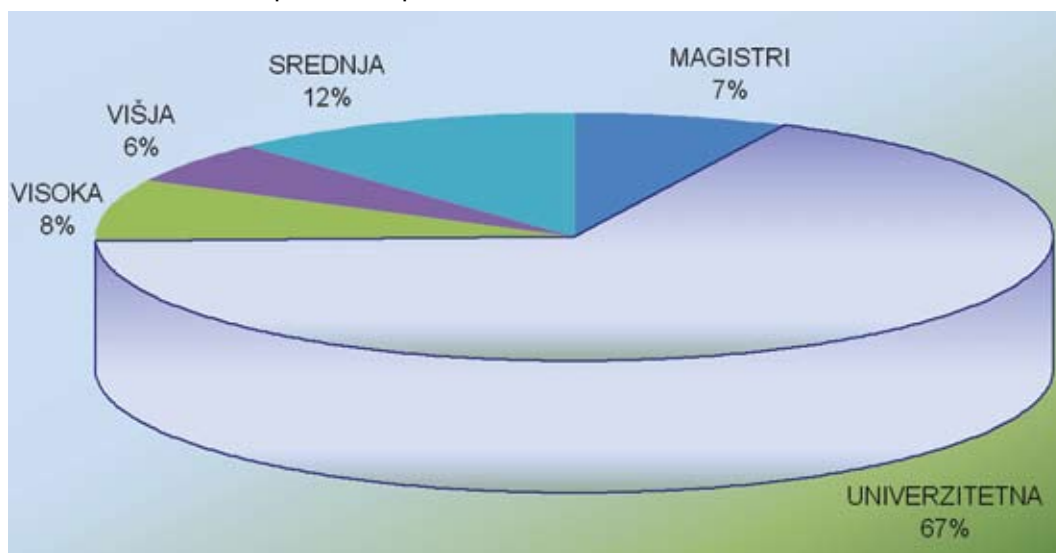
V letu 2009 je bilo v Inšpektoratu RS za delo zaposlenih 86 inšpektorjev (od tega je bilo pet invalidov, štirje so opravljali delo s krajšim delovnim časom od polnega).

Na Inšpektoratu RS za delo je bilo 31.12.2009 zaposlenih 109 javnih uslužbencev za določen in nedoločen čas, od tega 108 javnih uslužbencev za nedoločen čas. Če primerjamo obvezno število delovnih ur v letu 2009, je bilo lani povprečno med letom na delu 106 uslužbencev.

Od skupnega števila zaposlenih je 93 javnih uslužbencev zasedalo uradniška delovna mesta, in sicer je bilo od tega 86 uradniških mest inšpektorjev in 7 drugih uradniških delovnih mest ter 16 strokovno tehničnih delovnih mest, od katerih se je 11 strokovno tehničnih delovnih mest opravljalo na nivoju območnih enot.

V letu 2009 je prenehalo delovno razmerje 4 inšpektorjem (dve osebi sta se upokojili, dve pa je prenehalo delovno razmerje iz drugih razlogov).

Graf 1: Izobrazbena struktura zaposlenih na Inšpektoratu RS za delo v letu 2009

1.3. NOTRANJA ORGANIZACIJA

Z Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo je določen način dela in pristojnost inšpekcij ter drugih organizacijskih enot.

V skladu z Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo so javni uslužbenci v letu 2009 opravljali delo v treh inšpekcijah in notranje organizacijskih enotah, v katerih je bilo zaposlenih 86 javnih uslužbencev v raznih uradniških nazivih, ki so opravljali inšpekcijski nadzor v:

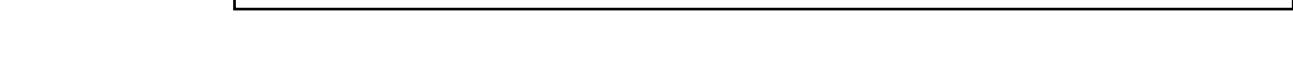
I. INŠPEKCIJI NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ (47 inšpektorjev)

- s Službo nadzora javnega sektorja

II. INŠPEKCIJI NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU (36 inšpektorjev)

- s Službo nadzora zdravja pri delu,
- s Službo nadzora varnosti na stalnih delovnih mestih in
- s Službo nadzora varnosti na začasnih in premičnih delovnih mestih.

• **SLUŽBA ZA KOORDINACIJO IN USPOSABLJANJE**

1.4. POGOJI ZA DELO IN UČINKOVITOST NADZORA

Inšpektorat RS za delo bi bil lahko pri opravljanju nalog iz svoje pristojnosti še učinkovitejši ob večjem številu zaposlenih ter izboljšanju pogojev materialnega in drugega poslovanja.

1.4.1. Zaposlovanje

V letu 1993 je bila sprejeta Strategija nadaljnjega razvoja Inšpektorata RS za delo, s katero je bila načrtovana večja učinkovitost inšpekcijskega nadzora za leto 1994. S strategijo je bilo predvideno, da bi moralo biti v bodoče v inšpektoratu zaposlenih 120 uslužbencev, od tega **90 inšpektorjev**, da bi se lahko učinkoviteje opravljal nadzor nad **147.000 delodajalci**, v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru, ki se je v 80 % opravljal le na področju varnosti pri delu in v 20 % na področju delovnih razmerij.

Ob koncu leta 2009 je bilo na inšpektoratu za delo zaposlenih **109 uslužbencev**, od tega **86 inšpektorjev, ki so opravljali nadzor nad 177.281 delodajalci**. V 16 letih od sprejema strategije se je skoraj v celoti spremenila zakonodaja, še zlasti po vstopu Republike Slovenije v članstvo EU. Spremembe so nastale tudi v pristojnosti posameznih inšpekcij, kot na primer: Inšpekcija za varstvo pri delu je v letu 1994 opravljala samo nadzor varnosti pri delu, s spremembo Zakona o inšpekciji dela v letu 2000 pa opravlja nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu. Največje spremembe tako po vsebini kot tudi obsegu dela pa so bile od 1994 leta dalje na področju pristojnosti in dela Inšpekcije nadzora delovnih razmerij (npr. dodatni nadzor nad poklicnimi nacionalnimi kvalifikacijami). Od 2004 leta dalje pa se opravlja še nadzor socialne in druge zakonodaje, ki jo opravlja Socialna inšpekcija. Ne glede na navedeno je potrebno poudariti, da so januarja 2005 inšpektorji za delo postali še prekrškovni organi na I. stopnji, poleg vseh dodatnih nalog, ki se opravljajo na Inšpektoratu RS za delo.

V zvezi z navedenim in zaradi dejstva, da se na Inšpektoratu RS za delo v 16 letih od uveljavitve Zakona o inšpekciji dela praktično ni zaposlovalo (še vedno ni zaposlenih 90 inšpektorjev oziroma 120 zaposlenih), je Vlada Republike Slovenije julija 2009 sprejela sklep o dodatni kvoti 8 novih inšpektorjev za delo oziroma povečanju dovoljenega števila zaposlenih na 116 javnih uslužbencev. V zvezi z navedenim je bila novembra lani realizirana zaposlitev inšpektorice za delovna razmerja, drugi natečajni postopki pa še potekajo. Zaradi pomanjkanja kadra tehničnih strok se natečajni postopki za zaposlitev inšpektorjev za varnost in zdravje pri delu ponavljajo. Prav tako kandidati za inšpektorje večinoma niso zadovoljni ob podatku glede višine plače 36. plačnega razreda za delovno mesto inšpektorja III (z vsemi zahtevanimi pogoji, ki se od njih še zahtevajo strokovni izpit, delo izven delovnega časa, prekrškovni postopek, stalna pripravljenost ipd.).

Inšpektoratu RS za delo bi moralo biti zaposlovanje novih inšpektorjev odobreno že nekaj let prej, če bi hoteli obdržati vsaj dosedanja obseg opravljanja inšpekcijskega nadzora oziroma povečati aktivnost inšpektorskega dela. Upoštevati je namreč potrebno, da se vsako leto upokoji več inšpektorjev za delo, obenem pa se mora novo zaposleni inšpektor vsaj eno leto usposablja za samostojno opravljanje inšpekcijskega dela in opraviti izpit za inšpektorja dela.

Ocenjujemo, da so bili z novimi zaposlitvami inšpektorjev prvič po mnogih letih zaznani pozitivni premiki v smeri kadrovskega popolnjenja delovnih mest inšpektorjev za delo, še zlasti če se primerjajo podatki o preglednih mestih ter številu inšpektorjev. Iz tabele 1 je razvidno, da se vsako leto povečuje število delodajalcev (preglednih mest), število inšpektorjev pa ostaja skoraj nespremenjeno, kar pomeni, da nespremenjeno število inšpektorjev, ob vedno večjem številu preglednih mest, vsako leto opravi še več inšpekcijskih nalog.

Ne glede na navedeno je potrebno opozoriti še na podatek o skupnem številu vseh zaposlenih na Inšpektoratu RS za delo, saj je tudi na tem področju zadnjih 10 let zelo zaskrbljujoča kadrovska problematika, ki jo bo potrebno pričiti čimprej reševati. Inšpektorat RS za delo

ne opravlja le nalog inšpekcijskega nadzora, vedno več nalog se opravlja na drugih izredno zahtevnih in strokovnih področjih, ki so pomembna za celoten organ.

Tabela 1: Povprečno število zaposlenih v letih 1994 (od 1995 - 2001 ne navajamo podatkov, ker ni bilo bistvenih odstopanj) do 2009, s prikazom povprečnega števila zaposlenih, preglednih mest in inšpektorjev

LETO	ŠTEVILO VSEH ZAPOSLENIH (povprečni letni nivo)	ŠT. PREGLEDNIH MEST - VSEH DELODAJALCEV	ŠTEVILO INŠPEKTORJEV
1994	69	140.000	64
2002	106	167.276	75
2003	108*	170.997	76
2004	105**	176.335	83
2005	108***	182.475	83
2006	107	155.043****	83
2007	105	160.700	82
2008	106	171.126	87
2009	106	177.281*****	86

* leta 2003 - sprememba glede štetja zaposlenih v kadrovskih načrtih (4 invalidi s ½ delovnim časom se upoštevajo kot 4 zaposleni s polnim delovnim časom)

** ustanovi se Socialna inšpekcija, uslužbenec Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve imenovan za inšpektorja

*** prevzem dveh uslužbenk Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, imenovani za inšpektorici Socialne inšpekcije

**** sprememba zajemanja statističnih podatkov (od 1994 do 2005 so se v pregledna mesta prištevata vsa delovišča, gradbišča in podružnice, od 2005 dalje se ti podatki v število preglednih mest ne prištevajo)

***** vir podatkov: AJ PES, stanje 31.12.2009 (datum objave 11.1.2010)

1.4.2. Opravljeno delo inšpektorjev

Vse tri inšpekcije bi v letu 2009 zaradi nove zakonodaje, dopolnitve podzakonskih predpisov, strokovno še zahtevnejših in časovno zamudnih prekrškovnih nalog, kot tudi dodatnih nalog zaradi posledice gospodarske krize, ki so vplivale tudi na delo Inšpektorata RS za delo, nujno potrebovale dodatne in specializirane strokovnjake raznih strok: gradbene, elektro in kemijske stroke ter predvsem pravne stroke.

Inšpekcija nadzora varnosti in zdravja pri delu že nekaj let, zaradi upokojitev in drugih odhodov zaposlenih, nujno potrebuje strokovnjake tehničnih strok, vendar jih ni na trgu delovne sile ali pa si v natečajnem postopku premislijo zaradi prenizke plače. V letu 2009 sta bila uspešna natečajna postopka za zaposlitev 2 inšpektorjev tehničnih strok (upokojitvi iz 2008/2009 za OE Ljubljana in OE Brežice) in se bo eden od inšpektorjev zaposlil v marcu 2010 po več neuspešnih natečajnih postopkih. V Inšpekciji nadzora delovnih razmerij se je lani upokojila ena uslužbenka, drugi je prenehalo delovno razmerje iz drugega razloga, dve pa sta bili odsotni zaradi materinstva. Vsi postopki za nadomestne ali nove zaposlitve še niso končani, s premestitvami inšpektorice se je zagotovilo nemoteno inšpektorsko delo. V Socialni inšpekciji ni bilo novih zaposlitev, pripravniku je prenehalo delovno razmerje v skladu s predpisi, ki urejajo pripravništvo, postopki za novo zaposlitev bodo zaključeni v prvem polletju 2010.

Tabela 2: Pregledi in ukrepi inšpektorjev 2008/2009 (upoštevano število vseh inšpektorjev)

PREGLEDI IN UKREPI VSEH TREH INŠPEKCIJ	Leto 2008 in 171.126 preglednih mest	Opravljen delo na inšpektorja v letu 2008	Leto 2009 in 177.281 preglednih mest	Opravljen delo na inšpektorja v letu 2009	INDEKS (2009 : 2008)
1	2	3	4	5	6=5:3
Vsi inšpekcijski pregledi *	17.466	200,75	18.053	209,92	104,5
Izrečeni ukrepi**	8.886	102,13	9.690	112,68	110,4
Skupaj ***	26.352	302,89	27.743	322,59	106,5

* vsi inšpekcijski nadzori: redni, izredni, kontrolni, raziskave nezgod itd.

** izrečeni ukrepi: odločbe (ureditvene po ZUP, prekrškovne po ZP), plačilni nalogi, obdolžilni predlogi, predlogi za uvedbo kazenske ovadbe ipd.)

*** brez podatkov o opravljeni strokovni pomoči inšpektorjev in drugem delu

V letu 2009 je bilo **177.281 delodajalcev**, kar je **6.155 več** kot v letu 2008. Nadalje je iz tabele 2 razvidno, da je bilo v letu 2009 kar **1.391 pregledov** in ukrepov več kot v letu 2008, **ob manjšem številu inšpektorjev za delo**, ob upoštevanju spremenjene zakonodaje ter dodatnih inšpekcijskih nalogah, ki so se opravljale na upravnem in prekrškovnem področju, kot tudi zaradi gospodarskih razmer v državi in predvsem na področju dela Inšpekcije nadzora delovnih razmerij (nadzor izplačevanja plač, nadomestil ipd.).

V letu 2009 je prenehalo delovno razmerje štirim inšpektorjem (trije so se upokojili, ena inšpektorica je bila odsotna zaradi materinstva), dvema javnima uslužbencema je prenehalo delovno razmerje zaradi poteka pripravnštva, eni uslužbenki mirujejo pravice do vrnitve na delo itd.). Nadomestni zaposlitvi inšpektorjev sta bili sklenjeni v zadnjem trimesečju lanskega leta, tretja zaposlitev bo realizirana v začetku naslednjega leta. Poudariti je potrebno, da inšpektorji, ki so se zaposlili decembra 2008 ali v letu 2009, do opravljenega izpita za inšpektorja dela niso smeli samostojno opravljati inšpekcijskega nadzora. Določeno število inšpektorjev je bilo aktivno vključenih v razne projektne naloge in komisije za pripravo sprememb in dopolnitev zakonodaje, kar je navedeno v nadaljevanju letnega poročila. Štirje inšpektorji invalidi niso smeli opravljati vseh inšpekcijskih nalog, ki se opravljajo na terenu, zaradi odločb invalidskih komisij, s katerimi jim je bila priznana invalidnost ter omejitve njihovega dela.

Poseben problem od leta 2005 dalje predstavlja nespremenjeno število inšpektorjev Socialne inšpekcije zaradi staranja prebivalstva, zagotavljanja pravic in pomoči socialno ogroženim ter posebnim kategorijam prebivalstva itd. Socialni inšpektorji imajo zelo veliko število nadzornih mest, ki se med letom še povečujejo (npr. javni, socialni in varstveni zavodi, koncesionarji kot tudi pravne in fizične osebe, ki izvajajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenj za delo ali izvajajo dopolnilne in druge programe na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine). Samo trije inšpektorji v državi niso mogli opravljati nadzora v pričakovanem obsegu. V naslednjem letu bo v Socialni inšpekciji sklenil novo delovno razmerje dodatni inšpektor.

Ne glede na navedeno ocenjujemo, da bi v naslednjem letu potrebovali vsaj še 3 nove inšpektorje za nedoločen čas in vsaj 3 javne uslužbenke za opravljanje spremljajočih strokovnih in splošnih nalog za Inšpektorat RS za delo (eno uradniško delovno mesto v Ljubljani in dve strokovno tehnični delovni mesti v OE Maribor in OE Koper) oziroma bi se morala inšpektoratu odobriti kvota 122 javnih uslužbencev.

1.4.3. Proračun Inšpektorata RS za delo in investicijska poraba

Proračun Inšpektorata RS za delo je bil v letu 2009 porabljen v višini **4.479.743,00 EUR** (integralnih in namenskih sredstev) na proračunskih postavkah, kot so razvidne iz tabele 3. Upoštevati je potrebno, da sta bila dva rebalansa proračuna za leto 2009, s katerima so se sredstva inšpektoratu dvakrat znižala v skladu z navodili Vlade RS in ministrstev.

Višina sredstev ni zadoščala na postavki »7890 Investicije in investicijsko vzdrževanje« (za zamenjavo izbrabljenih službenih avtomobilov, najnujnejše pisarniške opreme, kot tudi za posodobitev računalniške ter programske opreme za delo na skupno 24 lokacijah Inšpektorata RS za delo - na sedežu organa v Ljubljani, Parmova 33, na 12 območnih enotah in v 11 inšpekcijskih pisarnah). Sredstva postavke »7890 Investicije in investicijsko vzdrževanje« so se namenila še za delno zamenjavo pisarniške opreme v območnih enotah Maribor, Celje, Nova Gorica in deloma na Parmovi v Ljubljani, kjer ima sedež Inšpektorat RS za delo.

Realizacija vseh drugih proračunskih postavk je bila manjša kot v letu 2008. Izjema je postavka plač, kjer se je višina porabe prilagajala zakonskih obveznostih do zaposlenih, izplačilu odpravnin ter drugim nadomestilom zaposlenim.

Tabela 3: Veljavni proračun in realizacija proračuna 2009

Postavka	Proračunska postavka	Proračun 2008 - veljavni (v EUR)	Proračun 2008 - realizacija (v EUR)	Odstotek porabe	Proračun 2009 - veljavni (v EUR)	Proračun 2009 - realizacija (v EUR)	Odstotek porabe
1	2	3	4	5=4 :3	6	7	8=7:6
5987	Plače	3.647.617	3.623.777	99,4	3.772.000	3.877.787	102,8
4528	Materialni stroški	530.000	481.855	90,9	504.000	508.113	100,8
7888	Varstvena oprema in varstvo pri delu	28.000	11.626	41,5	5.900	4.448	92,3
7889	Izobraževanje	32.360	28.327	87,5	16.991	14.534	85,5
7682	Sodelovanje pri NPK	8.000	----	0,0	1.688	-	-
7890	Investicije in investicijsko vzdrževanje	101.500	100.641	99,2	71.086	70.818	99,6
105	Lastna dejavnost - Preizkusi koordinatorjev za VZPD	11.571	9.698	83,8	4.000	3.044	76,1
	Skupaj proračunska sredstva	4.348.409	4.246.226	97,7	1.000	0	--

- Službena vozila**

Inšpektorji delo opravljajo na terenu, nad delodajalci v poslovnih prostorih, deloviščih, gradbiščih, kmetijah in podobno. Inšpektorji morajo biti dosegljivi v primerih težjih, kolektivnih ali smrtnih nezgod pri delu, eksplozij, nevarnih pojavov ali ob drugih izrednih primerih. Inšpektorji za varnost in zdravje pri delu so v stalni 24-urni pripravljenosti zaradi težjih ali smrtnih nezgod pri delu ter se vključujejo v delo tudi na podlagi poziva Ministrstva za obrambo RS - Uprave za zaščito in reševanje ter Ministrstva za notranje zadeve - Obveščevalno-komunikacijskega centra).

Za opravljanje inšpekcijskega nadzora, kot tudi zaradi dosegljivosti ob izrednih dogodkih iz predhodnega odstavka, inšpektorat nujno potrebuje službena vozila. V letu 2009 smo imeli skupaj **39 službenih vozil** (samo 2 novi vozili sta bili nabavljeni v letu 2009).

Menimo, da 39 službenih vozil ne zadošča za učinkovito delo inšpektorjev, saj so vozila razporejena na 24 lokacijah inšpektorata. V naslednjem letu bo treba iz prometa odjaviti vsaj 6 službenih vozil (letniki 1998-1999) zaradi iztrošenosti, kar pomeni še dodatno zmanjšanje službenih vozil na skupno 33. Z razpoložljivimi proračunskimi sredstvi na postavki investicij letno ne moremo nadomestiti več kot dve do tri vozila. Inšpektorat bi v bodoče potreboval za inšpektorje vsaj 12 novih službenih vozil (zlasti, če se bo v letu 2010 število uslužbencev povečalo za 7 novih inšpektorjev glede na sklep Vlade RS).

- **Informacijsko-komunikacijska oprema**

Informacijski sistem Inšpektorata RS za delo je obsežen in strokovno zahteven zaradi zbiranja ter obdelave večjih količin in različnih podatkov o delodajalcih. Zakonodaja EU, predpisi, ministrstva ter mediji zahtevajo vedno nove podatke, primerjave, statistiko in metode dela na področju informatike.

Za nakup licenc in zamenjavo strojne opreme, za nove programske zahteve ter aplikacije, ki jih je potrebno prilagajati spremembam zakonodaje, je bilo v letu 2009 namenjenih več kot 60 % proračunskih sredstev iz postavke investicij.

Potrebna bi bila hitrejša posodobitev programske in strojne opreme zaradi spremenjenih podatkov iz nadzorstev inšpektorjev ter zahtev po vključitvi v skupne projekte organov. Večjo mobilnost in obseg dela inšpektorjev bi lahko dosegli z uporabo prenosnih pisarn, v katerih sta prenosni računalnik in prenosni tiskalnik, ki bi ju inšpektorji lahko uporabljali neposredno na terenu. Inšpektor bi lahko svoje ugotovitve vpisal v že pripravljene predloge dokumentov, na voljo bi imel vso zakonodajo, ki jo potrebuje pri svojem delu, subjektu nadzora (delodajalcu) pa bi po pregledu lahko takoj izročil zapisnik ali drug dokument, ki bi ga izpolnil na inšpekcijskem ogledu. Podatki iz prenosnega računalnika inšpektorja bi se lahko prenesli neposredno v posebno aplikacijo zbiranja in obdelave podatkov (tudi preko mobilnih ali drugih povezav).

Inšpektorat bi moral imeti za učinkovitejši nadzor neposreden dostop do podatkov iz evidenc nekaterih državnih organov in javnih zavodov. Na tak način bi se vzpostavile hitrejša povezave podatkov med nadzornimi in drugimi organi ter dodatno povečala učinkovitost dela.

V letu 2009 ni bila nadgrajena aplikacija Prekrškovni organ, ki deluje v aplikaciji Lotus Notes, kljub temu, da bi jo bilo potrebno nadgraditi zaradi sprememb prekrškovne zakonodaje. Deloma je bil razlog v nepoenošenih stališčih treh resornih ministrstev glede tega, katera aplikacija za vodenje prekrškovnih postopkov bi bila enotna in bi jo uporabljali inšpekcijski organi (zaradi primerljivosti prekrškovnih evidenc in dela prekrškovnih organov), deloma pa tudi v visoki ceni izvajalca aplikacije.

V zvezi z navedenim bo v naslednjem letu organiziran sestanek z vsemi zainteresiranimi, da se poenotijo stališča in z izvajalcem aplikacije doseže razumnejša cena za nadgradnjo aplikacije Prekrškovni organ.

- **Prostorska problematika**

Na 24 lokacijah po državi uporabljajo uslužbenci inšpektorata pisarniške prostore. Lani so se skupaj z Ministrstvom za javno upravo in inšpektorati ter drugimi uporabniki na istih lokacijah pričeli postopki za nadomestne poslovne prostore v Lendavi, Murski Soboti, Mariboru, Kranju in Ljubljani, ki se bodo nadaljevali v letu 2010.

V letu 2009 se je Območna enota inšpektorata za delo v Celju, na podlagi sklenjene najemne pogodbe med Vlado RS – Ministrstvom za javno upravo in ponudnikom iz Celja, preselila v nove oziroma primernejše ter opremljene poslovne prostore.

Na več kot polovici lokacij, kjer ima inšpektorat v uporabi pisarniške prostore, skladno z najemnimi in drugimi pogodbami med Vlado RS – Ministrstvom za javno upravo ter ponudnikom, ni dovolj prostorov, prostori niso bili ustrezni, ni ustreznega varovanja zgradb, v 90 odstotkih pa niso zagotovljeni predpisani prostori za urejanje arhivov, kot to določajo predpisi o poslovanju z arhivskim gradivom.

Za uporabo najetih prostorov inšpektorat plačuje stroške obratovanja (npr. stroške elektrike in vode, ogrevanja, komunalnih storitev, čiščenja prostorov, varnostne službe, zavarovalnine, stroške parkirišč in garaž za službena vozila ipd.). Stroški so vsako leto višji in predstavljajo na leto do 47 % porabe proračunskih sredstev iz postavke Materialni stroški.

- **Ogrožanje in varnost inšpektorjev**

Zaradi pristojnosti inšpekcijskega nadzora, kot to določajo posamezni predpisi, opravljajo inšpektorji nadzor tudi izven rednega delovnega časa (v nočnem času, ob nedeljah, praznikih). Vprašanje zagotavljanja varnosti inšpektorjev je aktualno od leta 1994 dalje, vendar uslužbencem inšpektorat ne more zagotoviti ustrezne varnosti pri njihovem delu. Zato akcije nadzora, ki se opravljajo izven delovnega časa ali ponoči, inšpektorji opravljajo predvsem s sodelovanjem policije. Varovanje in morebitni ukrepi za pomoč ob ogrožanju uslužbencev inšpektorata bi morali biti urejeni za vse uslužbence, ki opravljajo podobna dela (inšpektorje, policiste ipd.).

Zaradi nezadovoljstva kršiteljev ob sankcioniranju kršitev kot tudi zaradi zaostrenih pogojev gospodarjenja ter splošne gospodarske krize se stopnjuje ogroženost inšpektorjev in drugih uslužbencev, ki delajo v inšpektoratih. Uslužbencem se v lanskem letu ni moglo zagotoviti ustreznega varovanja prostorov ali preprečiti vstopa v zgradbo nasilnim osebam, ker zgradbe niso bile pravilno varovane. Lani je bilo največ groženj inšpektorjem (zlasti pa inšpektoricom) izrečenih po telefonu ali ob obisku prijavitelja v pisarni enote, kot tudi ob priliki odreditve prisilne privedbe v pisarne inšpektorata. Fizičnih napadov na inšpektorje v lanskem letu ni bilo.

Menimo, da bi moralo Ministrstvo za javno upravo že ob podpisu najemnih pogodb vprašanje varovanja prostorov predhodno urediti z najemno pogodbo. Dogovoriti bi se morali o konkretnih ukrepih za varovanje zgradb na lokalni ravni, kjer uporabljajo prostore poleg organov javne uprave še drugi uporabniki.

1.5. OBSEG DELA IN UKREPI INŠPEKTORJEV, UPRAVNI IN DRUGI POSTOPKI

Inšpektorat RS za delo je v letu 2009 deloval kot prekrškovni in upravni organ na prvi stopnji. V skladu z Zakonom o prekrških so inšpektorji ukrepali v 4.218 primerih ter iz naslova pobranih glob in povprečnin ustvarili za 1.161.465 evrov nedavčnih prihodkov.

Na podlagi izvajanja Zakona o prekrških so inšpektorji na prvi stopnji ukrepali v skladu z omenjenim zakonom in v **1.131 primerih** izdali odločbe o prekršku ter **3.083 plačilnih nalogov**. Iz naslova izrečenih glob in povprečnin so inšpektorji ustvarili za **1.161.465 evrov** nedavčnih prihodkov.

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku je bilo vodenih **25.361 upravnih zadev**, izven upravnega postopka pa **7.105 zadev**.

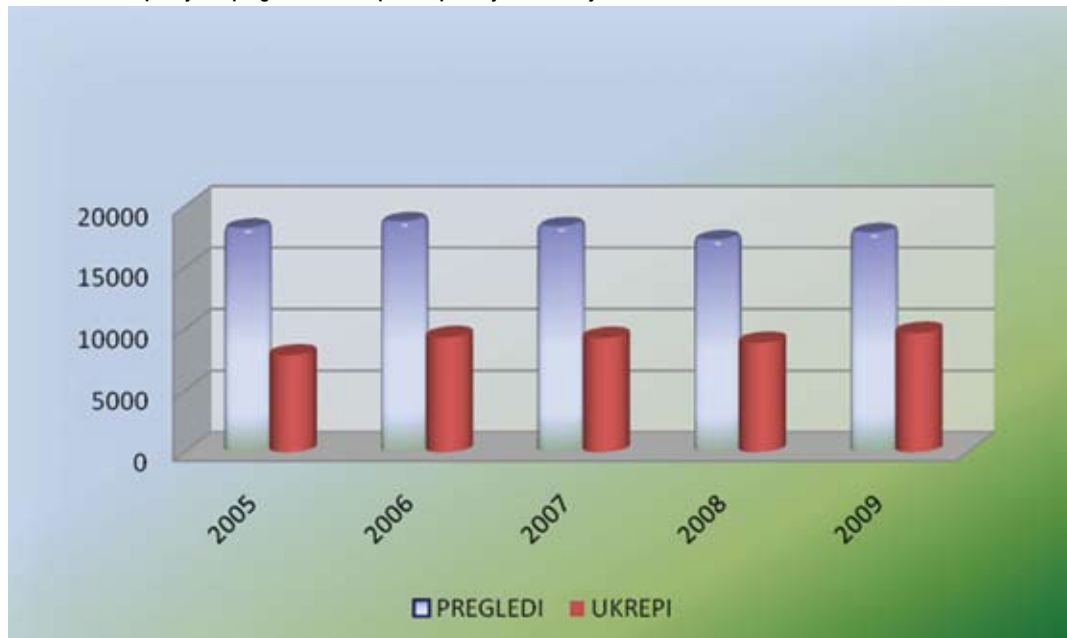
Na področju nadzora delovnih razmerij je bilo opravljenih **9.965 inšpekcijskih nadzorov**, na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu **7.716 nadzorov**, inšpektorji Socialne inšpekcije pa so opravili **125 inšpekcijskih nadzorov**. Raziskanih je bilo **247 nezgod pri delu** in nevarnih pojavov. Skupno je bilo izrečenih **9.686 inšpekcijskih ukrepov** (odločb, odločb o prekršku, plačilnih nalogov, kazenskih ovadb).

Omeniti je treba, da se postopki pregledov inšpektorjev Socialne inšpekcije razlikujejo od inšpekcijskih postopkov drugih dveh inšpekcij. Delo Socialne inšpekcije poteka po posebej

predpisanih metodah zaradi specifičnosti nadzora zakonodaje s področja socialnega varstva.

Leta 2009 je bilo v Republiki Sloveniji **177.281 delodajalcev** ali subjektov nadzora, kjer je bilo zaposlenih **844.655 delavcev**.

Graf 2: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2005-2009

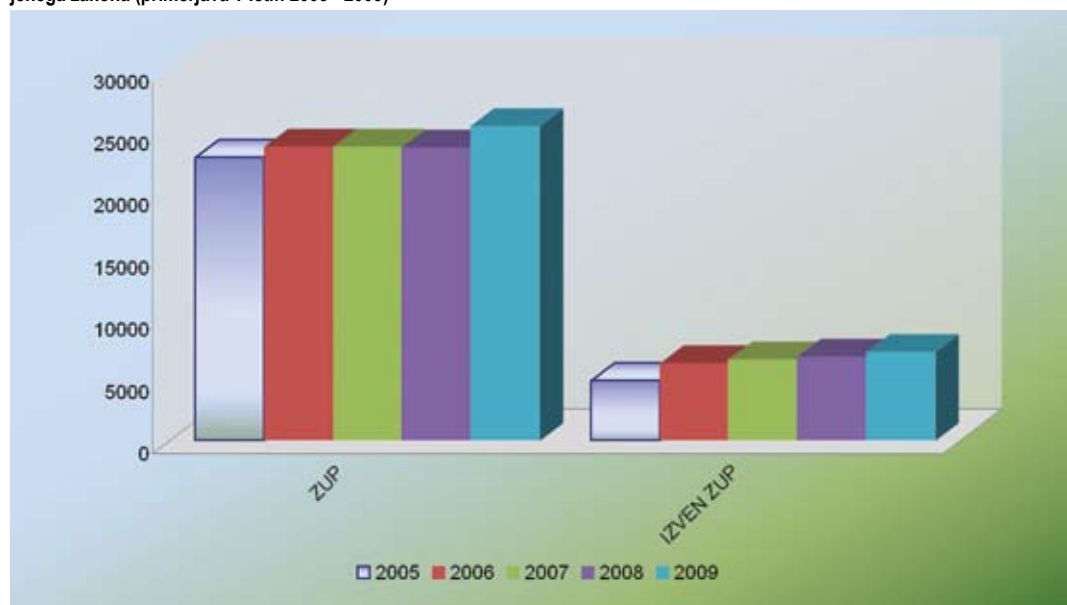

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku je bilo na prvi stopnji v letu 2009 vodenih 25.361 upravnih zadev, rešenih je bilo 13.570 zadev, nerešenih je ostalo 11.791 zadev.

Izven upravnega postopka je bilo obravnavanih 7.105 zadev. Med temi podatki so zajete tudi strokovna pomoč inšpektorata v smislu 4. člena Zakona o inšpekciji dela, druge skupne zadeve s področja poslovanja inšpektorata ter zadeve v skladu z Zakonom o prekrških.

V skladu z zahtevo 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu je bilo zbranih in v računalniški aplikaciji obdelanih preko 15.011 prijav o nezgodah pri delu, ki so terjale odsotnost delavcev z dela, daljšo od treh zaporednih delovnih dni.

Graf 3: Skupno število zadev na prvi stopnji na podlagi Zakona o splošnem upravnem postopku in druge zadeve izven omenjenega zakona (primerjava v letih 2005 - 2009)

1.6. INFORMATIKA IN STATISTIKA

Na področju informatike in statistike so bile v letu 2009 na Inšpektoratu RS za delo v ospredju tri naloge, in sicer vodenje in posodobitev aplikacije za elektronsko vodene vpisnike prekrškovnih organov, ki je dostopna pooblaščenim uslužbencem inšpektorata, vpisovanje prijav oziroma evidenc o nezgodah pri delu, ki so terjale več kot tri dni odsotnosti z dela, ter vpisovanje v aplikacijo za vodenje prijav gradbišč in delovišč v celotni državi na podlagi Zakona o varnosti in zdravju pri delu in podzakonskih predpisov.

Statistično je bilo v letu 2009 obdelanih preko **29.000 zapisnikov** in različnih ukrepov, ki so jih inšpektorji izdali v okviru inšpekcijskega nadzora. V informacijski sistem Inšpektorata RS za delo oziroma aplikaciji »delovna razmerja« ter »varnost in zdravje pri delu« je bilo vnesenih več kot **21.000 kršitev**, ki so jih inšpektorji ugotovili pri svojem nadzoru. Izdelanih je bilo tudi več kot **400 najrazličnejših statističnih poročil** za potrebe Inšpektorata RS za delo oziroma za obveščanje medijev, sindikatov ter drugih, ki so zaprosili inšpektorat za najrazličnejše podatke.

Vedno večja kompleksnost informacijske tehnologije in dosegljivost velike količine raznih podatkov zahteva stalno spremljanje razvoja na tem področju in dodatno izobraževanje zaposlenih.

1.7. STROKOVNO USPOSABLJANJE, DODATNO IZPOPOLNJEVANJE IN IZOBRAŽEVANJE USLUŽBENCEV INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Zakonodaja na več mestih zahteva strokovno usposobljenega uslužbenca. Zato smo na Inšpektoratu RS za delo v poročevalskem obdobju pomembno vlogo namenili tudi usposabljanju in izpopolnjevanju uslužbencev. Organizirane so bile različne oblike usposabljanj in izpopolnjevanj, predvsem na tistih področjih, kjer je prišlo do novosti na področju opravljanja inšpekcijskega nadzorstva. Poglobljali smo obstoječa znanja in jih dopolnjevali z novimi spoznanji stroke.

Usposabljanje, izpopolnjevanje in izobraževanje izboljšajo sposobnosti uslužbencev za opravljanje njihovih nalog in prispevajo k optimalnejšemu doseganju skupnih ciljev. Za uslužbenca Inšpektorata RS za delo so bila v letu 2009 organizirana izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v poročevalskem obdobju doživela največ sprememb. Usposabljanja so se izvajala vse leto; moderatorji in izvajalci so bili uslužbenci inšpektorata. Tudi v letu 2009 so se v okviru razpoložljivih možnosti posamezni uslužbenci udeležili še posameznih usposabljanj v smeri poglobljanja že obstoječih znanj in njihovega dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke.

- V letu 2009 smo za pooblaščenca in druge strokovne uslužbenca Inšpektorata RS za delo organizirali en enodnevni in en dvodnevni posvet oziroma usposabljanje, in sicer v Ljubljani in v Murski Soboti. Usposabljanja so bila namenjena predvsem novostim na področjih nadzora, izmenjavi izkušenj in zagotavljanju enotne politike nadzora.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so se s področja delovnih razmerij seznanili z aktualnimi novostmi na področju nadzora delovnih razmerij, tudi z vidika predlogov sprememb zakonodaje in sodelovanja inšpektorata pri oblikovanju le teh (omenjamo Zakon o malem delu, Zakon o stavki itd.). Predstavljene so bile aktivnosti na področju zaposlovanja in dela tujcev. Obravnavali smo vpliv postopkov zaradi insolventnosti na delovnopravna razmerja. V zvezi s predvidenimi spremembami zakonodaje omenimo še obravnavo sprememb Zakona o inšpekcijskem nadzoru in pobudo za spremembo Zakona o inšpekciji dela ter Kazenskega zakonika RS.

Tudi na področju varnosti in zdravja pri delu smo spremljali aktualne novosti in se seznanili s predlogi sprememb Zakona o varnosti in zdravju pri delu. V vsebino usposabljanj je bila zajeta tudi obravnava nezgod pri delu z vidika naznanitve suma storitve

kaznivega dejanja in aktivnosti na področju zmanjševanja nezgod pri delu. Pregledali smo potek aktivnosti na področju gradbeništva v letu 2009. Inšpektorji so se seznanili z izvajanjem akcije v zvezi z Izjavo o varnosti z oceno tveganja. Predstavljeno je bilo varno rušenje objektov z miniranjem, problematika biološkega monitoringa, varnost in zdravje pri delu pred električnim udarom (inštalacije, udar strele). Podane so bile pomembne informacije v zvezi s pojavom nove gripe in sprejetjem preventivnih ukrepov. Obravnavali smo tudi sistem izmenjave podatkov, izkušenj v mreži za inšpekcije za delo v okviru delovanja SLIC-a oziroma informacijskega sistema CIRCA in delovanje intranetnih strani organa.

Na posvetu so bile obravnavane in sprejete Programske usmeritve Inšpektorata RS za delo za leto 2010. Seznanili smo se s potekom priprav na ocenjevanje Inšpektorata RS za delo s strani Evropske komisije v smislu presoje nacionalnih inšpekcijskih sistemov oziroma izpolnjevanja splošnih načel pri opravljanju nalog izvajanja inšpekcijskega nadzora na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu. Omeniti velja še predavanje o stresu na delovnem mestu.

S področja socialnega varstva smo obravnavali temo »Nasilje v družini«. Vsebina je bila namenjena predvsem osvetlitvi razvoja pojmovanja družine skozi zgodovino in različna kulturna obdobja ter pojmu nasilja, kot je opredeljeno v danes veljavni zakonodaji v RS.

Posveta se je udeležila večina pooblaščenih in strokovnih uslužbencev organa. Izvajalci predavanj so bili uslužbenci Inšpektorata RS za delo.

- Posebej je bila pripravljena **delavnica za vse pooblaščenec uslužbencev organa oziroma inšpektorje, ki delajo na področju varnosti in zdravja pri delu**, in sicer je bila namenjena projektu zmanjšanja števila nezgod pri delu v RS za obdobje 2008–2012, predstavitvi poostrenega inšpekcijskega nadzora na gradbiščih ter izvajanja politike nadzora na tem področju. Izvajalci so bili uslužbenci Inšpektorata RS za delo.
- Pripravljeno je bilo tudi strokovno usposabljanje javnih uslužbencev s področja **požarne varnosti in Izjave o varnosti**, predvsem za dokumentalistke in tiste pooblaščenec in strokovne uslužbence, ki tega usposabljanja še niso bili deležni.
- Posamezni uslužbenci Inšpektorata RS za delo so se udeležili usposabljanj z različnih strokovnih področij pri **zunanjih izvajalcih** (z naslednjo tematiko: varovanje dostojanstva zaposlenih, postopki zaposlovanja javnih uslužbencev, pravilna priprava podatkov za zavarovanje premoženja in premoženjskih interesov za potrebe državne uprave v RS, plače, ocenjevanje delovne uspešnosti in pogoji napredovanja v državni upravi, aktualna vprašanja insolvenčnega prava, aktualna vprašanja o prekrških, varna uporaba eksplozivov in pirotehnike). Novi uslužbenci so se udeležili izobraževalnega tečaja poznavanja Lotus Notes in aplikacije SPIS.

S posameznimi predstavniki smo se tudi v letu 2009 udeležili Dnevov slovenskih pravnikov, Dnevov delovnega prava in socialne varnosti, Dnevov prekrškovnega prava, Dnevov Socialne zbornice, konference Globalna varnost in Informatika v javni upravi. Prisotni smo bili tudi na več strokovnih srečanjih, seminarjih oziroma posvetih s področja varnosti in zdravja pri delu, ki so jih organizirali Zbornica varnosti in zdravja pri delu, Zveza društev varnostnih inženirjev Slovenije, Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa in Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo.

Aktivno smo sodelovali tudi na strokovnem posvetu Policije, državnega tožilstva in Inšpektorata RS za delo na temo preiskovanja delovnih nezgod, predvsem z vidika reševanja konkretnih primerov in predvsem pri obravnavanju hujših delovnih nezgod. Ministrstvo za pravosodje je organiziralo seminar sodne prakse v postopku o prekršku z zornega kota inšpektorja kot pooblaščenec uradne osebe, kjer smo predstavniki inšpektoratov lahko izpostavili problematiko, s katero se srečujemo ob reševanju zahtev za sodno varstvo.

- V poročevalskem obdobju sta bila dva uslužbenca na pripravah za strokovni izpit iz upravnega postopka, v nadaljevanju sta uspešno opravila še izpit iz upravnega postopka. Pet pooblaščenih uslužbencev se je udeležilo strokovnega usposabljanja za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku, sedem pa jih je pristopilo k preizkusu znanja. Sedem uslužbencev je opravilo strokovni izpit za inšpektorja. Usposabljanja za imenovanje v naziv se je udeležilo devet uslužbencev. Eden pa se je udeležil priprav na strokovni izpit s področja socialnega varstva.
- Dne 15. 4. 2009 smo na Inšpektoratu RS za delo organizirali **sedmo konferenco Inšpektorata RS za delo**, ki je bila tokrat posvečena standardom kvalitete socialno-varstvenih storitev (na primeru institucionalnega varstva). Več o tem v poglavju 8.5. - VII. konferenca Inšpektorata RS za delo - standardi kakovosti socialno-varstvenih storitev.
- Obravnavana so bila tudi druga stališča s področja dela, pomembna za enotno izvajanje politike nadzora organa.
- Delovali so kolegiji na nivojih posameznih organizacijskih enot in drugi ožji delovni sestanki.
- Zaradi omejenih virov in njihove racionalne uporabe so se javni uslužbenci inšpektorata v poročevalskem obdobju usposabljali in izpopolnjevali tudi preko manj formalnih oblik usposabljanja in izpopolnjevanja, kot so npr. sistematično spremljanje in svetovanje, konzultacije, mentorstvo, navodila, samoizobraževanje preko študijske literature in z uporabo različnih informacijskih baz.
- V letu 2009 na Inšpektoratu RS za delo **ni bilo sklenjenih novih pogodb o izobraževanju za pridobitev formalnih stopenj izobrazbe**.

1.8. MEDNARODNO SODELOVANJE INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Inšpektorat RS za delo je vključen v Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji in njegove delovne skupine. Posamezni predstavniki oziroma člani so se udeležili navedenih srečanj oziroma delovnih sestankov.

Na področju delovanja Inšpektorata RS za delo v **mednarodnem prostoru** izpostavljamo, da je Inšpektorat RS za delo vključen v **Odbor glavnih inšpektorjev za delo** pri Evropski komisiji (SLIC – Senior Labour Inspectors Committee) in njegove delovne skupine. Poleg tega sodeluje še z nekaterimi mednarodnimi organizacijami, kot sta Mednarodna organizacija dela in Mednarodna organizacija inšpektorjev za delo. Naše aktivnosti so povezane tudi z obveznostmi Republike Slovenije pri izvrševanju sprejetih mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, iz revidirane Evropske socialne listine ter vrste direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU. Predvsem se to nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje v zvezi s temi dokumenti. V letu 2010 bo potekal tudi postopek ocenjevanja našega inšpektorata (spoštovanja splošnih načel inšpektoratov za delo pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu) s strani Evropske komisije, zato so že v poročevalskem obdobju potekale različne pripravljalne aktivnosti.

Inšpektorat RS za delo se je s svojimi predstavniki udeležil naslednjih srečanj oziroma delovnih sestankov:

- Inšpektorat RS za delo je bil vključen v ocenjevalno skupino Evropske komisije, ki je izvajala ocenjevanje zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu oziroma spoštovanja splošnih načel inšpektoratov za delo s tega področja na Malti. Dne 25. februarja smo se s svojim predstavnikom udeležili uvodnega sestanka v Luksemburgu, ocenjevanje pa je potekalo na Malti v obdobju od 8. junija do 12. junija.

- Član delovne skupine SLIC WG Enforcement se je 24. februarja udeležil v Luksemburgu delovnega sestanka (delovna skupina združuje predstavnike posameznih držav članic EU, ki delujejo na področju varnosti in zdravja pri delu in pripravljajo predloge in izhodišča, ki se obravnavajo na zasedanjih SLIC-a v zvezi z uveljavljanjem EU zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu in obravnava problematiko, ki se pojavlja pri inšpekcijskih nadzorih).
- 21. in 22. aprila smo se v Wroclavu na Poljskem s svojim predstavnikom udeležili seminarja ob zaključku dveletne kampanje v zvezi z ročnim premeščanjem bremen. Kampanja je bila prvotno usmerjena na področje nege in transporta, v nadaljevanju pa se je razširila na področje gradbeništva in trgovine. V kampanji je sodelovalo 25 držav, prvič se je zgodilo, da so bili inšpektorji praktično iz vse Evrope vključeni v enotne preventivne aktivnosti v takšnem obsegu.
- 13. in 14. maja je bil sestanek delovne skupine SLIC WG Machex (delovna skupina dela na področju izmenjave informacij med inšpekcijami in reševanja problematike na področju uveljavljanja Strojne direktive EU).
- Člana Odbora glavnih inšpektorjev za delo držav članic EU sta se 28. in 29. maja 2009 udeležila srečanja (56. konference) v Pragi. Vodilna tema je bila namenjena zmanjšanju števila nezgod pri delu in poklicnih boleznih v povezavi z EU strategijo na področju varnosti in zdravja pri delu v obdobju 2007–2012.
- 6. in 7. oktobra smo se v Luksemburgu udeležili treninga nacionalnih koordinatorjev za medsebojno izmenjavo informacij, z namenom izmenjave podatkov in izkušenj v mreži za inšpekcije za delo v okviru delovanja SLIC-a oziroma informacijskega sistema CIRCA.
- Prisotni smo bili tudi 23. in 24. novembra 2009 v Stockholmu, ko je Švedska organizirala 57. konferenco Odbora glavnih inšpektorjev za delo in jo tematsko posvetila vlogi pristojnih organov glede negativnih učinkov stresa in psihofizičnih težav v zvezi z delom.

V letu 2009 je potekalo sodelovanje z Mednarodno organizacijo inšpektorjev za delo tudi na področju izvajanja nadzora tako imenovanega naključnega oziroma reprezentativnega vzorca. Izkazan je bil interes za našo metodologijo spremljanja stanja na področju varnosti in zdravja pri delu na osnovi tega vzorca. Zato smo v letu 2009 poslali vse potrebne informacije oz. podatke in se dogovorili za njihov obisk. Sodelovanje se bo nadaljevalo.

V letu 2009 je potekalo sodelovanje z Evropsko komisijo tudi preko zahtevnih in obsežnih vprašalnikov, med katerimi posebej izpostavljamo:

- Nacionalne poklicne kvalifikacije,
- Zdravstveni, socialno-ekonomski in okoljski učinki na minimalne zdravstvene in varnostne zahteve v zvezi s tveganji,
- Ocena tveganja in zdrava delovna mesta in
- Kemične snovi na delovnem mestu.

Tako kot vsako leto smo tudi v letu 2009 Odboru glavnih inšpektorjev za delo držav članic EU pri Evropski komisiji posredovali letno poročilo.

2. INŠPEKTORAT RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNI ORGAN

Upravni inšpekcijski in prekrškovni inšpekcijski postopek sta po naravi zadeve različna postopka, ki se izvajata vzporedno, in sicer v primeru, da ugotovljeno dejansko stanje kršitve predpisov v izvornem upravnem inšpekcijskem postopku predstavlja prekršek.

V letu 2009 smo kot prekrškovni organ izrekli 1.131 odločb o prekršku in izdali 3.083 plačilnih nalogov. V zvezi s tem je bilo vloženih 466 zahtev za sodno varstvo, od tega 283 zoper izdane plačilne naloge in 183 zoper izdane odločbe o prekršku.

2.1. POSTOPEK O PREKRŠKU

Pooblašчени prekrškovni organi, ki imamo pristojnosti po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru, izvajamo prekrškovne postopke s predhodno uvedenim upravnim inšpekcijskim postopkom. Ta dva postopka, upravni inšpekcijski in prekrškovni inšpekcijski, sta po naravi zadeve različna postopka, ki se izvajata vzporedno, in sicer v primeru, da ugotovljeno dejansko stanje kršitve predpisov v izvornem upravnem inšpekcijskem postopku predstavlja prekršek. Upravni organi, ki so hkrati tudi prekrškovni, ne nastopajo samo kot prekrškovni po Zakonu o prekrških, ampak mora biti ugotovljeno dejansko stanje rezultat izvedenega ugotovitvenega in dokaznega postopka v primarno upravnem nadzoru nad spoštovanjem veljavnih predpisov. Uvedeni upravni inšpekcijski postopek se konča z upravno odločbo oziroma sklepom o ustavitvi ali zapisnikom po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru, vzporedni prekrškovni postopek pa s prekrškovnimi akti, pri čemer se nekateri procesna dejanja lahko opravijo v namen obeh postopkov. Ker imamo kot inšpekcijski organ tako upravna kot prekrškovna pooblastila in dejanski stan predstavlja tako kršitev predpisov in podlago za upravno ukrepanje kot prekršek, se uvedeni inšpekcijski postopek šteje tako za upravnega kot prekrškovnega in se zaključi z izrekom za obe področji.

Inšpektorat najprej na prijavo oziroma po uradni dolžnosti preveri, ali stranka (zavezanec) krši veljavne predpise – s tem se uvede in teče inšpekcijski upravni postopek, ki se lahko konča po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru z zapisnikom (o opozorilu) oziroma sklepom o ustavitvi postopka ali z upravno ureditveno odločbo. V primeru, da ugotovljeno dejansko stanje predstavlja prekršek, se poleg inšpekcijskega upravnega postopka uvede še hitri postopek o prekršku (v primeru, da ugotovljeno dejansko stanje ustreza opredelitvi kaznivega dejanja, pa uradna oseba poda ovadbo za kazenski postopek), saj prekršek nedvomno najprej predstavlja kršitev veljavnih predpisov, torej osnovo za upravni inšpekcijski postopek in ukrep.

V letu 2009 Zakon o prekrških ni bil deležen sprememb, ki bi začele veljati v tekočem letu. Ob koncu poročevalskega obdobja je sicer bila sprejeta novela zakona, ki pa stopa v veljavo z 12.1.2010. Novela Zakona o prekrških je bila nujna zaradi sprememb drugih aktov, na katere se zakon sklicuje (med drugimi je začel veljati novi Kazenski zakonik ter noveliran Zakon o kazenskem postopku) ter zaradi želje po zagotovitvi večje učinkovitosti delovanja prekrškovnih organov in sodišč, predvsem glede plačila oziroma izterjave glob in stroškov postopka.

Z novelo je določena jasnejša razmejitev med hitrim postopkom o prekršku in rednim sodnim postopkom. Razširjen je tudi preizkus odločbe prekrškovnega organa, in sicer se mora v postopku o zahtevi za sodno varstvo po uradni dolžnosti preizkusiti tudi, ali je dejanje prekršek ter ali je pregon zastaral.

2.2. STATISTIČNI PODATKI O OPRAVLJENEM DELU

V letu 2009 je Inšpektorat RS za delo v okviru prekrškovnega postopka v hitrem postopku o prekršku izdal **1.131 odločb o prekršku in 3.083 plačilnih nalogov**. Na izdane odločbe o prekršku in plačilne naloge je bilo vloženih skupno **466 zahtev za sodno varstvo**, od tega **283** zoper izdane plačilne naloge in **183** zoper izdane odločbe o prekršku. Inšpektorat RS za delo je na sodišče odstopil skupno **416 zahtev za sodno varstvo**. Izmed teh je bilo **165** zahtev za sodno varstvo zoper odločbo ter **251** zahtev za sodno varstvo zoper plačilni nalog.

V zvezi s **416** posredovanimi zahtevami za sodno varstvo smo od sodišča prejeli sodbe v skupno **134** primerih. Od tega se jih je **72** nanašalo na odločanje o vloženih zahtevah za sodno varstvo zoper plačilni nalog, **62** pa na vložene zahteve za sodno varstvo zoper odločbe. Glede na leto 2008, ko smo sodbe prejeli v skupno samo 19 primerih, gre za občutno povečanje pravnomočno rešenih zahtev za sodno varstvo.

Na podlagi podatkov Uprave Republike Slovenije za javne prihodke je bilo v obdobju od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009 vseh plačanih terjatev iz naslova prekrškov za **1.161.465,95 evrov**. Pristojnemu davčnemu organu smo v izterjavo odstopili skupno **1.201 zadevo**, od tega **804** iz naslova izdanih plačilnih nalogov in **397** iz naslova odločb o prekršku.

Izvršitev izdanih ukrepov v hitrem postopku o prekršku po pristojnem davčnem organu je bila dosežena v skupno **69 primerih**, od tega izvršitev **24 odločb** ter **45 plačilnih nalogov**.

3. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

3.1. UVOD

Problematika nepoznavanja osnovnih principov in načel varnosti in zdravja pri delu s strani delodajalcev, ki je bila predstavljena v poročilu za preteklo leto, se tudi v letošnjem letu ni pomembneje spremenila. Predvsem novo nastali podjetniki praviloma še vedno nimajo najosnovnejših znanj s področja varnosti in zdravja pri delu, kljub temu pa se lahko ukvarjajo s kakršnokoli, tudi najnevarnejšo dejavnostjo. Samo predpisana obveznost o zagotovitvi strokovnega delavca s tega področja kot kaže ni dovolj, da bi se zahteve in ukrepi s tega področja ustrezno izvajali. Strokovni delavec namreč težko zagotovi ustrezen nivo varnosti in zdravja pri delu, če delodajalec do te obveznosti ne kaže prav nobenega zanimanja oz. interesa. Poleg tega je realna praksa taka, da delodajalci pri zunanjih strokovnih subjektih praviloma naročijo izdelavo oz. izvedbo samo nekaterih obveznosti s področja varnosti in zdravja pri delu. Te neka-tere obveznosti so največkrat tiste, za katere je potrebno pridobiti dovoljenje Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, t.j. izdelava Izjave o varnosti, usposabljanje delavcev za varno delo oz. preverjanje znanja s tega področja, izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov delovne opreme ter izvajanje pregledov in preiskav delovnega okolja. Ko je določena obveznost realizirana, pa je »sodelovanja« konec. Od obveznosti pooblaščenega zdravnika delodajalci večinoma zagotavljajo samo periodične zdravniške preglede. Vse ostale obveznosti delodajalcev oz. naloge strokovnih delavcev in pooblaščenih zdravnikov pa so znatno zanemarjene.

V zvezi z navedenim na Inšpektoratu RS za delo ugotavljamo, da še vedno velika večina delodajalcev misli, da je za varnost in zdravje svojih zaposlenih že storila vse, kar je potrebno, s tem, da je pridobila vse potrebne »papirje« ter da je svojim delavcem do neke mere zagotovila možnost, da svoje delo opravljajo na varen in zdrav način. Ne zavedajo pa se obveznosti, ki je še posebej poudarjena v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu, da mora delodajalec ne samo zagotoviti te možnosti, ampak mora zagotoviti, da se delo dejansko izvaja na tak način. To pomeni, da mora izvajanje dela ustrezno nadzirati in v primeru kršitev tudi reagirati oz. ukrepati, v skrajnem primeru tudi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi.

Še dalje se kažejo tudi pozitivni učinki politike Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, da v primerih, ko je nastanek nezgode pri delu povezan z določenimi kršitvami zahtev in ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu, zahteva povrnitev stroškov zdravljenja. Z enako politiko je, kot kaže, pričel tudi Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje s tem, da zahteva povrnitev stroškov invalidnin, ki so posledica nezgod pri delu, pri katerih so bile ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti s področja varnosti in zdravja pri delu. Delodajalci večinoma reagirajo s presenečenjem in jezo ter se na take zahteve pritožijo. Trenutno še nimamo informacij o tem, kako se tovrstni postopki v nadaljevanju končajo. Bo pa prihodnji odnos delodajalcev do varnosti in zdravja pri delu vsekakor zelo odvisen od teh »zaključkov«.

V letnem poročilu za preteklo leto 2008 smo v uvodu predstavili nekaj pomembnejših vidikov politike nadzora na področju varnosti in zdravja pri delu v prihodnjem obdobju. V letu 2009 smo s tem v zvezi izvedli sledeče:

1. Od dejavnosti je bil poseben nadzor posvečen gradbeništvu, predvsem varovanju pred padcem z višine oz. v globino, po velikosti pa manjšim in srednjim delodajalcem. Razlog temu je, da prav v tej dejavnosti pride do največ hudih nezgod pri delu, najpogostejši razlog nezgod pa so padci z višine oz. v globino. Glede velikosti subjekta pa še vedno velja, da so razmere na tem področju bolj urejene pri velikih delodajalcih z zaposlenimi ustreznimi strokovnimi delavci kot pri manjših, ki zagotavljajo zahteve po stroki samo z zunanji izvajalci.

V zvezi z navedenim smo že v preteklem letu napovedali povečanje aktivnosti pri nadziranju začasnih in premičnih gradbišč, ker so to delovišča z največ smrtnimi nezgodami pri delu, visoko pa je tudi število težjih nezgod in drugih prizadetosti delavcev. V ta namen smo poleg že ustaljenega vsakoletnega nadzora, ki se je izvajal v dveh tritedenskih terminih in je zajemal celovit nadzor vseh vidikov varnosti in zdravja pri delu ter tudi zaposlovanja, pripravili in izvedli še poseben nadzor v neprekinjenem trajanju od aprila do novembra in je bil namenjen predvsem nadzoru nad izvajanjem varnostnih ukrepov za varovanje pred padcem z višine oz. v globino ter zagotavljanju uporabe osebne varovalne opreme. Prav tako je bila posvečena pozornost izvajanju obveznosti naročnika oz. nadzornika projekta ter tudi koordinatorja. Več o tem nadzoru je predstavljeno v nadaljevanju.

2. Od temeljnih obveznosti smo posvetili posebno pozornost Izjavi o varnosti z oceno tveganja ter usposabljanju delavcev za varno delo. Izjavi o varnosti smo posvetili posebno pozornost zato, ker še vedno ugotavljamo, sicer v nekoliko manjši meri kot pretekla leta, da ta dokument pri delodajalcih še vedno nima takšne vloge, kot bi jo moral imeti. V decembru smo pričeli z akcijo nadzora glede Izjave o varnosti, ki se bo zaključila v februarju prihodnje leto. Zato teh rezultatov trenutno še nimamo. Je pa iz izvedene akcije nadzora naključno izbranega vzorca delodajalcev razvidno, da je število ugotovljenih pomanjkljivosti glede na preteklo leto nekoliko narastlo, vendar pa je ocena stanja nekoliko boljša. Kot omenjeno, pa smo posebno pozornost posvetili usposabljanju delavcev za varno delo, saj lahko le ustrezna usposobitev ter ozaveščenost tako delavcev kot tudi vseh drugih, bolj ali manj odgovornih za zagotavljanje varnosti in zdravja v zvezi z delom pri določenem delodajalcu, doprinese k dvigu obsega in kvalitete izvajanja teh obveznosti.

3. Število inšpekcijskih nadzorov se je v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 zmanjšalo za **0,26 %** in sicer od **7.736** na **7.716**. Ob tem se je precej znižalo število rednih in kontrolnih pregledov, povečalo pa se je število izrednih nadzorov. Tak je bil trend tudi že v preteklih letih, razlog pa je v tem, da se politika nadzora vedno bolj preusmerja od celovitega ugotavljanja stanja k ugotavljanju stanja na samo vnaprej določenih področjih in po vnaprej določenih postopkih in kriterijih. Število izdanih odločb po ZUP se je povečalo za **3,7 %** in to s **3.246** na **3.368**. Prav tako se je za **35, 2 %** povečalo število danih obvestil in poročil različnim subjektom, npr. svetom delavcev, sindikatom, tožilstvom, policiji idr.

4. Primerjava izrečenih sankcij med preteklim in tem letom kaže, da se je število izrečenih sankcij precej povečalo in sicer je bilo v tem letu izdanih za **20,7 %** več plačilnih nalogov in za **18,7 %** več odločb o prekršku. Za **53,8 %** se je povečalo tudi število kazenskih ovadb zaradi ugotovljenega suma kaznivega dejanja.

5. V obravnavanem obdobju se je število posredovanih strokovnih pomoči, ki jih je inšpektorat posredoval različnim subjektom, povečalo v primerjavi s preteklim letom. Tako jih je bilo v letu 2009 s področja varnosti in zdravja pri delu posredovanih okoli **300**, kar kaže, da je zanimanje različnih subjektov za temeljitejšo spoznavanje zahtev, obveznosti in ukrepov s tega področja vedno večje.

6. Obseg strokovnih izobraževanj in usposabljanj je zaradi omejevanja stroškov v tem letu v primerjavi s preteklim obdobjem ostal na približno enaki ravni. Vendar pa načrtujemo za prihodnje leto na tem področju več aktivnosti, saj je tudi za ustrezno izvajanje inšpekcijskega

nadzora potrebno nenehno strokovno usposabljanje ter tudi nenehno usklajevanje izvajanja nadzora in izrečenih ukrepov.

Glede primerjave števila nezgod pri delu v obravnavanem obdobju v primerjavi s preteklimi leti lahko ugotovimo, da je število **smrtnih primerov** v tem letu **25**, kar je za 2 manj kot v letu 2008, za 4 manj kot v letu 2007 in enako kot v letu 2006. Podatek kaže, da je število smrtnih primerov v zadnjih treh letih v rahlem upadanju, vendar pa bi šele nadaljnje večletno upadanje pomenilo, da se razmere dejansko izboljšujejo. Tudi število težjih nezgod pri delu, ki so bile zanimive za obravnavo s strani Inšpektorata RS za delo, se je v letošnjem letu v primerjavi s preteklimi leti nekoliko zmanjšalo. V letih 2007 in 2008 je bilo takih nezgod pri delu 212, v obravnavanem letu pa **216**. V letošnjem letu je opazen je tudi upad vseh na Inšpektorat RS za delo prijavljenih nezgod pri delu s strani delodajalcev, in sicer od 17.048 v letu 2008 na **15.011** v letu 2009. Od teh nezgod jih je bilo neposredno v zvezi z delom **12.219**, ostale pa so bile ali na poti na delo ali na poti z dela ali pa o tem na prijavi ni bilo podatka.

V letošnjem letu smo nadaljevali z aktivnostmi za zmanjševanje tako števila nezgod pri delu kot tudi resnosti posledic teh nezgod. Najpomembnejša aktivnost je »Projekt za zmanjšanje števila nezgod pri delu«, v katerem sodelujejo poleg Inšpektorata RS za delo tudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Zbornica varnosti in zdravja pri delu, Gozdarski inštitut Slovenije, Kmetijsko gozdarska zbornica, Center RS za poklicno izobraževanje in še nekateri drugi partnerji. V ta namen smo pridobili soglasje za uporabo simbola Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu z imenom NAPO, slogan programa pa je »Vzroki za nastanek jutrišnje nezgode vedno skrivaj tlijo že danes«. Inšpektorat RS za delo je v zvezi s projektom pripravil tudi posebne spletne strani, kjer so razvidne podrobnejše informacije o tem projektu.

Obravnava nezgod pri delu je ena od zelo pomembnih dejavnosti Inšpektorata RS za delo. Z namenom, da je ta obravnava čim boljša, so bila izdelana natančna navodila glede prijavljanja in evidentiranja nezgod pri delu, natančno so opredeljeni postopki med enotami inšpektorata in centralo na Parmovi, natančno so opredeljeni postopki posameznih inšpektorjev v zvezi z obravnavo nezgod pri delu ter tudi vsebina izdelanega poročila. Poleg tega je bilo uvedeno tudi dežurstvo inšpektorjev na domu v času, ko le-ti niso prisotni na delovnem mestu. Dežurni so samo inšpektorji Inšpekcije nadzora varnosti in zdravja pri delu, dosegljivi pa so vedno na isto telefonsko številko. Telefonska številka je bila posredovana organom, ki nas po uradni dolžnosti obveščajo o nezgodah. Dežurni inšpektor potem odloči o nadaljnjih aktivnostih. V letu 2009 je bilo tako na to klicno številko prejetih **380 klicev** s strani Operativno komunikacijskih centrov ter Centra za obveščanje Republike Slovenije in to v večini primerov glede smrtnih in težjih poškodb, nastalih v zvezi z delom pri različnih delodajalcih.

V dneh 28. in 29. maja 2009 je bil v Pragi na Češkem organiziran in izveden 56. sestanek odbora glavnih inšpektorjev za delo držav Evropske unije (Senior Labour Inspectors Committee – SLIC). Vodilna tema sestanka je bila: **ZMANŠANJE ŠTEVILA NEZGOD PRI DELU IN POKLICNIH BOLEZNI V ZVEZI Z EU STRATEGIJO NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V OBDOBJU 2007-2012**. V zvezi s tematiko so bile izpostavljene vloga in aktivnosti nacionalnih inšpekcij za delo.

Drugi, 57. sestanek odbora glavnih inšpektorjev za delo držav Evropske Unije, je bil v dneh 23. in 24. novembra 2009 v Stockholmu na Švedskem. Vodilna tema sestanka je bila: **VLOGA PRISTOJNIH ORGANOV GLEDE NEGATIVNIH UČINKOV STRESA IN PSIHOFIZIČNIH TEŽAV V ZVEZI Z DELOM**. Tej problematiki je bila posebna pozornost posvečena že v letu 2001. V tem času je bilo izdelanih kar nekaj metodologij z namenom, da bi se tveganja s tem v zvezi lahko v ustrezni meri obvladovala. Tudi mnogi nadzorni organi so v ta namen pripravili posebna orodja in metode za izvajanje inšpekcijskega nadzora. V teh aktivnostih je sodelovala večina držav članic EU.

Obeh sestankov sta se udeležila glavni inšpektor RS za delo in direktor inšpekcije nadzora varnosti in zdravja pri delu.

Tudi v tem letu smo izvajali nadzor nad delom subjektov z dovoljenjem za delo na področju varnosti in zdravja pri delu. Tako je bilo s strani pristojnih delovnih inšpektorjev pregledanih **35 subjektov** in v zvezi s tem izdanih **23 ureditvenih odločb** ter izrečeno **1 opozorilo**. Glavne ugotovljene pomanjkljivosti so se nanašale na ustreznost postopkov za izvajanje določenih nalog ter izdajanje pripadajoče dokumentacije. Število teh subjektov je v tem letu naraslo za 19 (**8 organizacij** je dovoljenje izgubilo, **27 organizacij** pa je dovoljenje pridobilo) in jih je bilo ob koncu tega leta **358**.

3.2. INŠPEKCIJSKI NADZOR

V letu 2009 je bila posebna pozornost pri inšpekcijskih nadzorih ponovno namenjena izvajanju del na gradbiščih kot eni od najbolj nevarnih dejavnosti. Pozornost smo posvetili tudi nevarnim snovem ter prijavljanju nezgod pri delu na Inšpektorat RS za delo, kljub temu pa niso bili pri različnih delodajalcih nič manj vestno nadzorovani ostali temeljni dejavniki v zvezi z zagotavljanjem varnega in zdravega dela. Inšpektorji so opravili približno enako število pregledov v primerjavi s predhodnim letom, so pa izdali večje število odločb ter večkrat kaznovali delodajalce za storjene prekrške kakor v letu 2008. Največ pregledov je bilo opravljenih v dejavnosti gradbeništva oz. na gradbiščih in tam tudi ugotovljenih največ pomanjkljivosti in nepravilnosti ter posledično izdanih tudi največ ureditvenih odločb in izrečenih največ glob. Na gradbiščih tako delavci največkrat niso bili ustrezno varovani pri izvajanju del na višini oz. niso uporabljali osebne varovalne opreme. Na splošno pa se še vedno največ nepravilnosti ugotavlja v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo, zagotavljanjem preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev ter v zvezi z vsebino Izjave o varnosti z oceno tveganja, s katero delodajalci določajo ukrepe za zagotavljanje varnega in zdravega dela.

3.2.1. Redni, izredni in kontrolni inšpekcijski pregledi ter izrečeni ukrepi

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo s področja varnosti in zdravja pri delu v sklopu svojih nalog in pristojnosti ter skladno s 1. členom Zakona o inšpekciji dela večino časa namenijo izvajanju inšpekcijskih nadzorov pri delodajalcih, in sicer z namenom, da se ugotovi, kako delodajalci spoštujejo veljavno zakonodajo glede zagotavljanja varnosti in zdravja delavcev ter drugih oseb, prisotnih v delovnem procesu.

Inšpekcijski pregledi se izvajajo na podlagi opomnika, ki je pripravljen z namenom, da inšpektorjem posreduje primerne smernice za izvedbo pregleda. Prav tako pa se za vsako leto pripravijo in sprejmejo pisne programske usmeritve, v katerih so navedene tudi izbrane dejavnosti oziroma področja, kjer se bo izvajal še posebno poostren inšpekcijski nadzor.

Redni inšpekcijski pregledi so najboljšežnejši izmed vseh predhodno omenjenih, tako po vsebini kakor po trajanju. Pri izvajanju teh pregledov pristojni inšpektorji dejansko ugotavljajo spoštovanje večine določb, opredeljenih v zakonodaji s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu. Pri izvajanju izrednega inšpekcijskega pregleda inšpektorji nadzirajo le izvajanje zakonskih določil v zvezi z dejavniki, ki predstavljajo večje nevarnosti za poškodbe in okvare zdravja, ter v zvezi z ukrepi, s katerimi se zmanjšuje raven tveganj. Ti izredni pregledi se tako običajno izvajajo skladno z navodili, ki so pripravljena na podlagi letnih programskih usmeritev. V dokaj velikem številu pa se je izvajal izredni inšpekcijski nadzor tudi glede ostalih dejavnikov varnosti in zdravja pri delu, povod za to vrsto izrednih pregledov pa so najpogosteje prijave oz. pritožbe s strani delavcev. Kontrolni pregledi pa so namenjeni ugotavljanju dejstev oziroma preverjanju, ali so delodajalci izvršili s strani inšpektorjev za delo izdane odločbe, s katerimi jim je bila naložena odprava nepravilnosti, ugotovljenih v predhodnih inšpekcijskih pregledih.

Tabela 4: Število inšpekcijskih pregledov: redni, izredni, kontrolni ter skupno število, Slovenija, 2000–2009

Leto	Redni pregledi	Izredni pregledi	Kontrolni pregledi	Skupaj
2000	2.007	2.718	1.648	6.373
2001	2.276	2.520	1.651	6.447
2002	1.408	4.869	1.593	7.870
2003	1.968	4.819	1.371	8.160
2004	1.952	4.685	1.525	8.162
2005	1.521	5.733	1.425	8.679
2006	1.799	5.101	1.633	8.533
2007	1.486	5.007	1.676	8.169
2008	2.014	4.209	1.513	7.736
2009	1.528	4.799	1.389	7.716

V letu 2009 so inšpektorji s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu opravili skupaj **7.716 inšpekcijskih pregledov**. Izrednih pregledov je bilo **4.799**, **rednih 1.528** in **kontrolnih 1.389**. Že nekaj let ugotavljamo, da med opravljenimi inšpekcijskimi pregledi močno prevladujejo izredni pregledi. Tako predstavlja število teh pregledov kar dobro polovico (med 54 % in 66 %) vseh opravljenih pregledov in ta trend se je nadaljeval tudi v letu 2009 z 62 % deležem. V zvezi z izvajanjem izrednih pregledov na osnovi programskih usmeritev in pripravljenih usmerjenih akcij je bilo v letu 2009 opravljenih **2.911 izrednih inšpekcijskih pregledov** (v letu 2008 jih je bilo 2.064) ter **1.887 drugih izrednih pregledov** (v letu 2008 je bilo takšnih 1.979). Tudi razmerje med opravljenimi izrednimi in rednimi nadzori ohranjamo na istem nivoju, saj predstavlja število opravljenih rednih pregledov približno tretjino glede na opravljene izredne preglede (med 30 % in 35 %), kar pa ne velja za leto 2008. Ravno tako tudi število kontrolnih pregledov ostaja na istem nivoju in predstavlja v povprečju slabo petino vseh opravljenih pregledov (med 16 % in 21 %).

Na splošno je število vseh inšpekcijskih pregledov v letu 2009 glede na predhodno leto ostalo na približno enaki ravni. Razlog za še nadaljnje povečanje števila izrednih pregledov in zmanjševanje rednih inšpekcijskih pregledov pa lahko tudi v letu 2009 iščemo v povečanem številu usmerjenih akcij, ko jih je bilo v celoti izvedenih **11** in **2**, ki sta se nadaljevali tudi v leto 2010. Potrebno pa je tudi povedati, da so inšpekcijski pregledi vedno zahtevnejši, kar velja zlasti za izredne, saj zahtevajo od posameznega inšpektorja zaradi specifičnosti posamezne obravnavane problematike tudi primerno predhodno pripravo in ustrezen, vedno daljši čas za ugotovitev dejanskega stanja in pregled zahtevane dokumentacije.

Med ukrepi, ki so jih inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu izrekli delodajalcem, močno prevladujejo, kakor tudi v predhodnih letih in kar je povsem običajno, odločbe izdane v skladu s 15., 16. in 17. členom Zakona o inšpekciji dela. Takšnih odločb je bilo skupaj izdanih **3.368**. Izmed teh odločb je največ ureditvenih po 15. členu predhodno omenjenega zakona, in sicer **3.115**. V letu 2008 je bilo takšnih odločb izdanih 3.075. Ureditvene odločbe so odločbe, s katerimi inšpektorji delodajalcem naložijo v določenem roku odpravo ugotovljenih nepravilnosti. Ostale odločbe, izdane po določilih Zakona o inšpekciji dela, so t.i. prepovedne odločbe oziroma odločbe, s katerimi inšpektor prepove uporabo določenih sredstev za delo ali izvajanje delovnega procesa. Takšnih odločb je bilo v letu 2009 izdanih **253**, v letu 2008 pa 171. Tako so inšpektorji s področja varnosti in zdravja v letu 2009 prepovedali uporabo sredstev za delo v **177 primerih**, medtem ko so v letu 2008 to storili v 139 primerih. Prav tako so inšpektorji v letu 2009 v **76 primerih** prepovedali izvajanje določenega delovnega procesa zaradi ogrožanja življenja delavcev, v letu 2008 pa je bilo takih primerov 32.

Tabela 5: Število in vrsta ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000–2009

Leto	Odločbe po ZUP	Odločbe o prekršku	Ovadb	Prijave sodniku za prekrške	Obdolžilni predlogi	Mandatne kazni	Plačilni nalogi
2000	2.973	/*	34	193	/*	528	/*
2001	3.028	/*	29	161	/*	465	/*
2002	3.386	/*	26	197	/*	503	/*
2003	3.411	/*	33	254	/*	475	/*
2004	3.473	/*	37	229	/*	565	/*
2005	3.341	132	25	7	/	/	505
2006	3.517	194	40	/	33	/	739
2007	3.413	153	19	/	18	/	678
2008	3.246	123	13	/	7	/	699
2009	3.368	146	20	/	4	/	844

* obdobja, ko Inšpektorat RS za delo še ni bil prekrškovni organ in ni bil pristojen za izrekanje teh ukrepov

Inšpektorji so z namenom prisiliti delodajalce k spoštovanju zakonskih določil v zvezi z varnim in zdravim delom izrekli tudi druge ukrepe, ki so jim na razpolago. Med temi izstopajo zlasti plačilni nalogi, potrebno pa je omeniti tudi odločbe o prekršku, kazenske ovadb in različna opozorila. Če primerjamo število posamezno izrečenih ukrepov v letu 2009 glede na predhodno leto 2008, ugotovimo, da se je število ukrepov povečalo, število izdanih plačilnih nalogov celo za več kot 20 %. Iz zgornje tabele pa ni razvidno število opozoril. Inšpektorji so v letu 2009 izrekli **226 opozoril** skladno z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (v letu 2008 je bilo takšnih opozoril 216) in **282 opozoril** po Zakonu o prekrških (v letu 2008 jih je bilo izrečenih 181).

Tako lahko zaključimo, da je bilo na vsakih 100 opravljenih izrednih in rednih inšpekcijskih pregledov delodajalcem izdanih skoraj 54 ureditvenih odločb v zvezi z ugotovljenimi nepravilnostmi. Inšpektorji so izrekli globo v več kot 18 primerih v ravno tako opravljenih vsakih 100 izrednih in rednih inšpekcijskih pregledih, od tega je bil plačilni nalog izdan v skoraj 16 primerih. V letu 2008 je bilo izdanih na vsakih 100 opravljenih izrednih in rednih pregledov 52 ureditvenih odločb in izrečenih glob v 13 primerih, od tega je bil plačilni nalog izdan v 11 primerih.

Navedeni rezultati so tudi posledica v uvodu navedene politike ostrejšega sankcioniranja ugotovljenih kršitev.

3.2.2. Analiza ugotovitev inšpekcijskih nadzorov

Kot že omenjeno so inšpektorji s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu v letu 2009 v vseh dejavnostih opravili skupaj **7.716 pregledov**. Kakor vsako leto je bilo tudi v tem letu največ pregledov opravljenih pri delodajalcih v dejavnosti gradbeništva in pa na samih gradbiščih. Število inšpekcijskih nadzorov se v primerjavi s preteklim letom sicer ni bistveno spremenilo, se je pa povečalo število izdanih ureditvenih in prepovednih odločb, število ovadb ter še posebno število izdanih plačilnih nalogov, in sicer za več kot tretjino. Število prekrškovnih odločb je ostalo skoraj na enaki ravni. Ureditvenih odločb po 15. členu Zakona o inšpekcijskem nadzoru je bilo na področju gradbeništva izdanih **792**, prav tako pa so inšpektorji v **114 primerih** na gradbiščih prepovedali uporabo neustreznih sredstev za delo ter v **45 primerih** prepovedali izvajanja delovnega procesa zaradi ogroženega življenja delavcev.

Število inšpekcijskih nadzorov in izrečenih ukrepov po najpogostejše nadziranih dejavnostih je predstavljeno v tabeli 6.

Tabela 6: Število vseh pregledov s področja varnosti in zdravja pri delu po najpogostejše nadzorovanih ter izpostavljenih dejavnostih in ukrepi v primerjavi z letom 2008, Slovenija, 2009

Šifra	Dejavnost	Število pregledov	Število ureditvenih in prepovednih odločb	Število odločb o prekršku	Število ovadb	Število plačilnih nalogov	Število vseh ugotovljenih kršitev/100 opravljenih rednih in izrednih pregledov
F/41-43	Gradbeništvo	2.184 (2.300)	951 (902)	55 (52)	12 (8)	525 (391)	194
I/55-56	Gostinstvo	562 (579)	253 (263)	9 (7)	0 (0)	27 (16)	430
G/47	Trgovina na drobno	505 (446)	220 (171)	8 (2)	0 (0)	25 (13)	211
G/46	Posredništvo in trg. na debelo	478 (424)	195 (195)	4 (5)	1 (0)	24 (21)	232
C/25	Proizvodnja kovinskih izdelkov	377 (537)	161 (219)	8 (9)	1 (1)	49 (49)	289
G/45	Trgovina z motornimi vozili in popravila	361 (174)	184 (85)	1 (2)	0 (0)	26 (6)	304
M/71	Arhitekturno in tehnično projektiranje	275 (251)	66 (67)	3 (2)	1 (0)	13 (22)	107
J/62	Računalniško programiranje	260 (27)	125 (11)	4 (0)	0 (0)	8 (2)	283
H/49	Kopinski promet	219 (259)	94 (106)	6 (7)	0 (0)	20 (21)	202
C/16	Obdelava in predelava lesa	157 (222)	67 (94)	8 (2)	0 (0)	7 (6)	272
D/35	Oskrba z el. energijo, plinom in paro	137 (141)	65 (64)	1 (1)	1 (1)	3 (2)	540
C/10-11	Proizvodnja živil in pijač	131 (130)	72 (61)	3 (6)	0 (0)	11 (10)	298
S/96	Druge storitvene dejavnosti	122 (122)	72 (79)	1 (0)	0 (0)	5 (2)	434
O/84	Javna uprava, obramba	92 (67)	17 (11)	1 (2)	0 (0)	0 (0)	83
C/26-27	Proizvodnja električne opreme	91 (106)	39 (45)	1 (1)	0 (0)	7 (9)	201
C/22	Izd. iz gume in plast. mas	91 (119)	35 (60)	2 (3)	1 (0)	5 (8)	266
P/85	Izobraževanje	90 (81)	38 (36)	1 (2)	0 (0)	4 (6)	214
C/31	Proizvodnja pohištva	81 (110)	39 (52)	3 (4)	0 (0)	7 (10)	420
C/13-14	Proizvodnja tekstilij in oblačil	77 (100)	44 (54)	1 (1)	0 (0)	4 (6)	335
A/01	Kmetijstvo	75 (174)	44 (123)	2 (1)	0 (1)	5 (12)	356
M/69	Računovodstvo in pravne dejavnosti	73 (39)	41 (20)	1 (0)	0 (0)	2 (3)	478
N/81	Oskrba stavb in okolice	68	35	1	0	2	255
C/28	Proizvodnja drugih strojev in naprav	67 (132)	40 (51)	0 (0)	0 (0)	10 (13)	300
Q/86	Zdravstvo	49 (43)	21 (20)	1 (1)	0 (0)	0 (0)	219
A/02	Gozdarstvo	40 (34)	8 (16)	1 (0)	0 (0)	2 (0)	169
C/17	Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja	31 (26)	10 (16)	0 (0)	0 (0)	2 (7)	272
C/24	Proizvodnja kovin	31 (37)	15 (15)	4 (0)	1 (0)	0 (2)	196
C20	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov	17 (24)	7 (18)	0 (2)	1 (0)	4 (0)	411

Iz tabele je razvidno, da se je razen v gradbeništvu razmeroma veliko inšpekcijskih pregledov izvedlo tudi v dejavnostih, v katerih je zaposlenih največ delavcev. To so npr. gostinstvo, trgovina na drobno, posredništvo in trgovina na debelo ter proizvodnja kovinskih izdelkov. Omenjene dejavnosti prevladujejo po številu opravljenih pregledov že kar nekaj let zapored. V letu 2009 je bilo večje število inšpekcijskih pregledov opravljenih tudi v dejavnosti računalniškega programiranja ter arhitekturnega in tehničnega projektiranja. Razlog je bil, da so bili v tem letu v omenjenih dejavnostih izvedeni načrtovani usmerjeni in poostreni pregledi. Iz tabele 6 je tudi mogoče razbrati, da se nekatere nevarne dejavnosti ne nahajajo na vrhu po številu opravljenih pregledov, kot npr. gozdarstvo, kmetijstvo, obdelava in predelava lesa, proizvodnja pohištva ter proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov. To ne pomeni, da inšpektorat ne posveča pozornosti delodajalcem v teh dejavnostih, ampak je število teh delodajalcev precej manjše, pri čemer zaposlujejo tudi manjše število delavcev, kar posledično pomeni tudi manjše število pregledov.

V letu 2009 so inšpektorji pri svojih nadzorih ugotovili skupaj **15.542 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem varnega in zdravega dela. Zadnja leta najpogosteje ugotavljamo enake nepravilnosti, in sicer glede usposabljanja delavcev za varno delo, zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov, vsebine Izjave o varnosti z oceno tveganja, pregledov in preizkusov delovne opreme ter pregledov električnih inštalacij in strelvodnih sistemov. Zanimivo je to, da se kršitve v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo ter zagotavljanje preventivnih zdravstvenih pregledov po številu ugotovljenih nepravilnosti izmenjujeta na prvih dveh mestih, ostale tri predhodno omenjene nepravilnosti pa se po številu izmenjujejo na naslednjih treh mestih. Precej več kot v preteklih letih pa je bilo ugotovljenih vsebinskih pomanjkljivosti pri Izjavah o varnosti.

Tabela 7: Odstotek najpogosteje ugotovljenih kršitev po posameznih ukrepih v primerjavi z vsemi skupaj ugotovljenimi kršitvami, Slovenija, 2005, 2006, 2007, 2008 in 2009

	Ugotovljene nepravilnosti	2009	2008	2007	2006	2005
1.	Usposabljanje delavcev za varno delo	9,6%	7,9%	7,4%	7,0%	6,9%
2.	Izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov	7,9%	8,1%	11,2%	8,1%	4,7%
3.	Vsebina Izjave o varnosti z oceno tveganja	6,7%	4,3%	5,2%	3,9%	5,2%
4.	Pregledi in meritve električnih in strelvodnih inštalacij	4,5%	4,5%	7,1%	4,2%	4,9%
5.	Pregledi in preizkusi delovne opreme (roki, ustreznost)	4,5%	5,4%	6,8%	5,3%	5,9%
6.	Urejenost delovnih mest na prostem (gradbišča)	3,7%	1,7%	2,4%	1,8%	1,6%
7.	Izvajanje preiskav škodljivosti delovnega okolja - toplotne razmere	3,6%	3,7%	*	*	*
8.	Uporaba in zagotavljanje uporabe osebne varovalne opreme	3,1%	2,3%	2,7%	2,9%	2,5%
9.	Vodenje evidenc po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu	2,5%	2,7%	2,6%	3,1%	2,6%
10.	Izvajanje preiskav škodljivosti delovnega okolja - svetlobne razmere	2,2%	1,6%	*	*	*
11.	Obveščanje delavcev o varnem delu	2,1%	4,1%	3,8%	3,2%	2,8%
12.	Obveščanje o poškodbah pri delu	0,7%	0,4%	2,7%	3,3%	2,9%
13.	Izvajanje preiskav škodljivosti delovnega okolja - hrup	0,4%	0,4%	*	*	*

* do leta 2008 se ti ukrepi niso vodili ločeno

3.3. NEZGODE PRI DELU, POKLICNE BOLEZNI IN NEVARNI POJAVI

Nezgode, ki se dogodijo na delovnih mestih ali v zvezi z delom, so v Republiki Sloveniji še vedno pomemben pokazatelj nivoja zagotavljanja varnosti pri delu, tako s strani delodajalcev kot tudi s strani delavcev. Skladno z veljavno zakonodajo so delodajalci v letu 2009 na Inšpektorat RS za delo prijavili 15.011 nezgod, kar je za 12 % manj kot v letu 2008. Število umrlih delavcev v zvezi z nastalimi neizgodbami pri delu se že drugo leto zapored zmanjšuje in jih je bilo v obravnavanem letu 25. Inšpektorji za delo so poleg nezgod pri delu s smrtnim izidom v letu 2009 raziskali tudi 216 nezgod pri delu z nastalimi težjimi poškodbami delavcev, kar predstavlja nekaj manj kot 40 % vseh prijavljenih težjih nezgod v zvezi z delom, prav tako pa tudi 4 kolektivne neizgode in 4 nevarne pojave.

3.3.1. Neizgode pri delu

3.3.1.1. Uvod

V letu 2009 je bilo na Inšpektorat RS za delo prijavljenih **15.011 nezgod pri delu**, od katerih se jih je **12.219** zgodilo na delu, to je na delovnih mestih in na službeni poti, ostale pa na poti na in z dela. Vse neizgode so imele za posledico odsotnost delavca z dela več kot tri dni. Od navedenega števila nezgod na delu je bilo **540** prijavljenih kot težjih. V **23 neizgodbah** pa je za posledicami poškodb umrlo **25 delavcev**. Od navedenih 23 nezgod se je **17 neizgod**, v katerih je umrlo **19 delavcev**, zgodilo pri izvajanju del na začasnih oz. dislociranih delovnih mestih. Povprečna starost smrtno poškodovanih delavcev je 42,7 leta, med njimi pa je relativno veliko število starejših delavcev, in sicer je bilo kar 10 umrlih starejših od 50 let. Ugotavljamo tudi nekatere značilnosti populacije starejših delavcev, ki imajo dodatno pomembno vlogo pri nastanku nezgod pri delu. Želja po dokazovanju ter lojalnost delodajalcu pogosto povzročita tudi dejanja, katera zaradi objektivnega pešanja fizičnega in psihičnega stanja starejšega delavca predstavljajo povod za nastanek neizgode pri delu. Pojavljata se tudi dodatno prisotna dejavnika tveganja, ki se izražata v tem, da v času pridobivanja delovnih izkušenj sedanji starejši generaciji ni bilo namenjenega dovolj velikega poudarka na področju varnosti in zdravja ter tudi v pomanjkanju asertivnosti. Vse te dejavnike pa še dodatno spremlja občutek strahu pred odpuščanjem. Pregled razmer na tem področju pokaže, da se je od vseh smrtno poškodovanih delavcev v obdobju 2005-2009 samo enemu dogodila predhodna neizgoda pri delu, ki je imela za posledico poškodbo, pa še ta se je zgodila pri drugemu delodajalcu. Med vsemi poškodovanimi na delovnem mestu je samo 0,7 odstotka takih, ki so se v zadnjem petletnem obdobju poškodovali dvakrat. Na vsakih 10.000 poškodovancev pa je le en delavec, ki se je v petih letih poškodoval trikrat. Inšpektorat RS za delo še vedno ugotavlja, da so glavni vzroki za nastanek smrtno neizgode slaba organizacija dela, neupoštevanje pravil varnega dela ter hitro in površno opravljanje dela. Tudi v letu 2009 je bila kar polovica smrtnih nezgod v gradbeni dejavnosti, vodilni vzroki pa so padec z višine, delovanje električnega toka, porušitev materiala ter različna prevozna sredstva. V letu 2009 so pristojni inšpektorji raziskali **216 neizgod** od skupaj prijavljenih **540 težjih neizgod**. Razlog za razliko med prijavljenimi težjimi neizgodbami in raziskanimi neizgodbami je v tem, da se ob preverjanju podatkov ugotovi, da prijavljena težja neizgoda dejansko ni težja, da je do neizgode prišlo pri različnih športnih in kondicijskih aktivnostih, da gre za prometne neizgode na službeni poti, da se je delavec poškodoval pri izvajanju službenih fizičnih aktivnostih v zvezi z zagotavljanjem javnega reda ipd. Teh nezgod pa inšpektorji za delo ne obravnavajo. Tako so dejansko vse raziskane neizgode praviloma tiste, do katerih je prišlo neposredno pri izvajanju del na delovnih mestih v proizvodnih prostorih, na gradbiščih, pri delih v gozdu ipd.

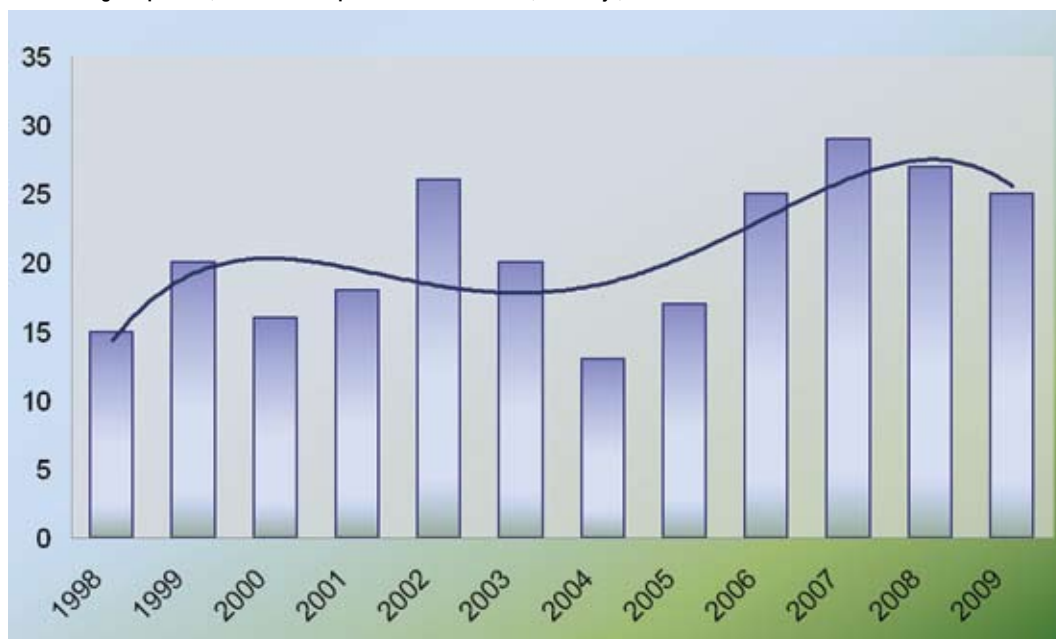
Inšpektorat zbira in analizira podatke o prijavljenih neizgodbah v skladu z ESAW (European Statistics Accidents at Work) metodologijo EUROSTAT. Poudarek obdelave podatkov je na tehničnem vidiku neizgode in ne na poškodbi, ki je dejansko šele posledica dogodka – neizgode. Problematiki prijavljanja nezgod pri delu je inšpektorat namenjal veliko pozornost v preteklosti in jo bo tudi v prihodnosti, saj podatki o neizgodbah pri delu pomenijo

pomemben vir, na osnovi katerega Inšpektorat RS za delo vrednoti in planira svojo aktivnost. Ocenjujemo, da nekaj tisoč nezgod pri delu ni prijavljenih na Inšpektorat RS za delo.

3.3.1.2. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrtno poškodbo delavca

V letu 2009 je bil Inšpektorat RS za delo obveščen o **23 nezgodah pri delu**, v katerih se je smrtno poškodovalo **25 delavcev**. V **2 primerih** je šlo za kolektivno delovno nezgodo, v vsaki pa sta se smrtno poškodovala **2 delavca**. Inšpektorji za delo so obravnavali **22 teh nezgod** in v zvezi s tem pripravili **23 uradnih poročil**. Izmed vseh prijavljenih smrtnih nezgod tako niso obravnavali le ene kolektivne nezgode, pri kateri sta v naletu vlaka na službeno vozilo pri prečkanju železniškega prehoda življenje izgubila dva delavca, ko sta bila med rednim delovnim časom na službeni poti.

Graf 4: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija, 1998-2009

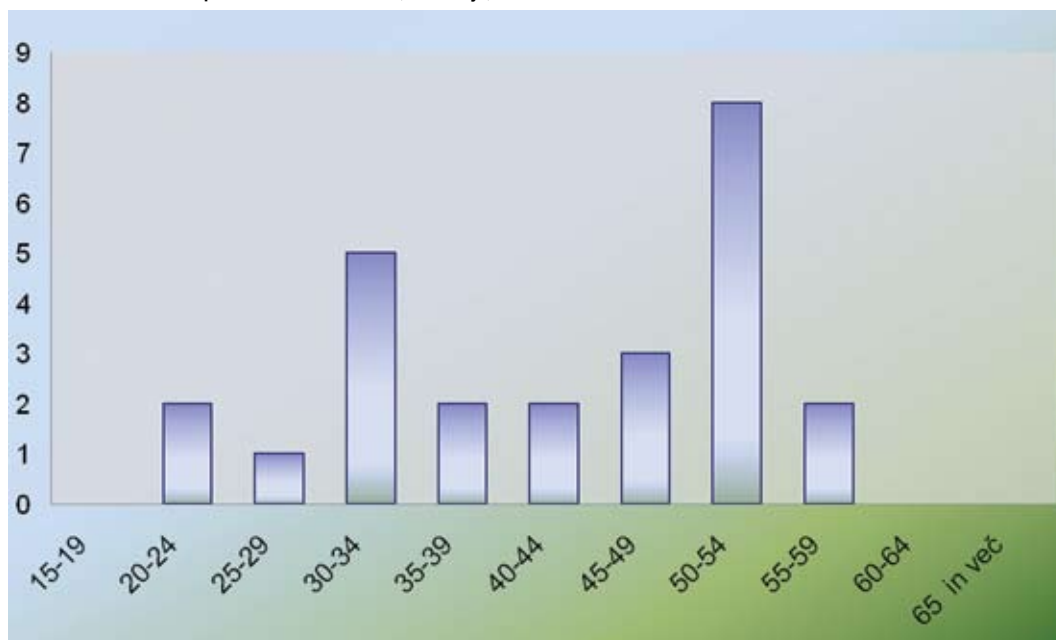
Inšpektorat RS za delo je bil obveščen tudi o **8 nezgodah** oz. dogodkih, v katerih je izgubilo življenje **8 delavcev**, pri katerih pa ni bilo mogoče ugotoviti, da je do smrti prišlo zaradi neposredne zveze z opravljanjem delovnega procesa pri delodajalcu v delovnem času. V **2 primerih** je prišlo do prometne nezgode na poti na delo, v **2 primerih** na poti z dela, v **3 primerih** je prišlo do zdravstvenih težav delavcev na delovnem mestu, **1 primer** pa ostaja nepojasnen in obstaja sum na storitev samomora. Teh **8 nezgod** v nadaljevanju predstavljeni analizi ni upoštevanih.

Iz ugotovitev v zvezi s smrtnimi nezgodami pri delu, pri katerih je bil vzrok za nastanek smrti izvajanje predvidenih delovnih operacij, je imelo izmed **25 umrlih 18 delavcev** slovensko državljanstvo, preostalih **7** pa je prihajalo iz držav bivše Jugoslavije, in sicer **6** iz Bosne in Hercegovine ter **1** iz Hrvaške. Izmed predhodno omenjenih tujcev iz držav bivše Jugoslavije se je **5** delavcev smrtno poškodovalo na gradbiščih. Na območju Republike Slovenije v letu 2009 ni bil smrtno poškodovan noben delavec, ki bi prihajal iz drugih držav članic Evropske skupnosti. Vsi v obravnavanih nezgodah pri delu umrli delavci so bili moškega spola.

Največ delavcev, ki so v letu 2009 izgubili življenje, je bilo starih med 50 in 59 leti. Teh delavcev je bilo **10**, umrli pa so zaradi padca z višine v **2 primerih**, zaradi naleta prevoznih sredstev v **4 primerih** in zaradi delovanja sredstev za delo v **3 primerih**. V **1 primeru** je bil vzrok smrti v tej starostni skupini delovanje električnega toka. V starostni skupini med 40 in 49 leti je umrlo **5 delavcev** in to najpogosteje zaradi naleta prevoznih sredstev (**2 delavca**). Tudi v starostni skupini med 30 in 39 leti je življenje izgubilo **6 delavcev**, najpogosteje zaradi padca z višine in porušitve materiala. V starostni skupini med 20 in 29 leti so umrli **3**

delavci, vzrok pa so bili delovanje električnega toka, nalet prevoznega sredstva in stisnitev dela telesa med premikajočimi mehanskimi deli. Ni pa bilo zabeleženih smrtnih nezgod v starostnih skupinah pod 20 in nad 60 leti.

Graf 5 : Starost smrtno poškodovanih delavcev, Slovenija, 2009

Največ smrtnih primerov, in to **19**, se je zgodilo zunaj lokacije delodajalca, pri katerem je bil umrl delavec zaposlen. V **11 primerih** je šlo za opravljanje gradbenih del na začasnih in premičnih gradbiščih, najpogostejši vzrok pa je bil padec z višine, delovanje električnega toka in porušitev gradbene konstrukcije. V **5 primerih** pa so se smrtne nezgode zgodile pri opravljanju del na javnih prometnih površinah (cesta, železnica). Na lokacijah delodajalca je umrlo **6 delavcev**, najpogostejše zaradi delovanja delovne opreme na delavca.

Zelo pogost vzrok za smrtne poškodbe delavcev v letu 2009 je bil padec z višine. To se je dogodilo v **5 primerih**, od tega 4 krat na gradbiščih. Zaradi delovanja električnega toka so umrli **3 delavci**, vsi pri gradbenih in vzdrževalnih delih na začasnih in premičnih gradbiščih. V **3 primerih** je prišlo do porušitve gradbene konstrukcije na delavca, ravno tako v vseh primerih na gradbiščih. Pregled vzrokov za nastanek smrtnih nezgod pri delu tudi pokaže, da je bil v letu 2009 vzrok smrti delavcev v kar **8 primerih** prevozno sredstvo (avto, tovornjak, vlak), kar se v preteklosti ni dogajalo v tako velikem številu. V preostalih primerih je šlo za padce sredstev za delo in za delovanje delovne opreme na delavce.

Če primerjamo med seboj delodajalce, pri katerih so življenje izgubili delavci, po številu zaposlenih, opazimo, da se je po **5 smrtnih nezgod** dogodilo pri delodajalcih, ki so zaposlovali med 250 in 500 delavcev, ter pri delodajalcih z do 4 zaposlenimi. Po **3 smrtne nezgode** so se dogodile pri delodajalcih, ki so zaposlovali od 5 do 9 delavcev, od 10 do 19 delavcev, od 50 do 99 zaposlenih in od 100 do 149 delavcev. Pri delodajalcih, ki so zaposlovali od 150 do 199 delavcev, sta umrla 2 delavca, **1 delavec** pa je umrl pri delodajalcu z od 200 do 249 zaposlenimi. Pri delodajalcih z več kot 500 zaposlenimi v letu 2009 ni bilo smrtno poškodovanih delavcev, prav tako pa se v tem obdobju ni poškodoval noben samostojni podjetnik posameznik.

Največ umrlih delavcev je bilo pri delodajalcih zaposlenih za nedoločen čas, in sicer **18**. Od teh je imelo **16 delavcev** slovensko državljanstvo, eden je bil državljani Bosne in Hercegovine in eden državljani Hrvaške. Za določen čas je bilo zaposlenih **6 umrlih delavcev**, vsi so bili državljani Bosne in Hercegovine in vsi so umrli na gradbiščih. V enem smrt-nem primeru pa so delovni inšpektorji ugotovili sum zaposlovanja na črno slovenskega državljanca. Med umrlimi v letu 2009 je podobno kot vsa prejšnja leta največ gradbincev, ki jim sledijo kovinarji in druge tehniške stroke.

V letu 2009 se je največ nezgod pri delu s smrtno poškodbo zgodilo v četrtek, in sicer v **8 primerih**, sledi pa ponedeljek s **7 primeri**. Ob torkih in sredo sta se dogodili po **2 smrtni nezgodi**, ravno tako ob petkih in sobotah, ob nedeljah pa smrtnih nezgod nismo beležili.

Graf 6 : Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na dan v tednu, Slovenija, 2009

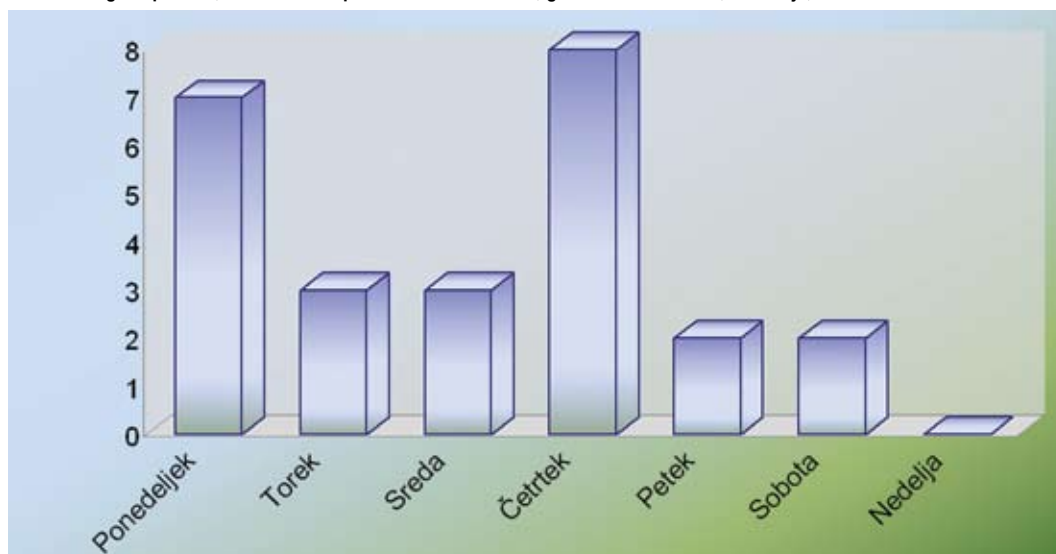

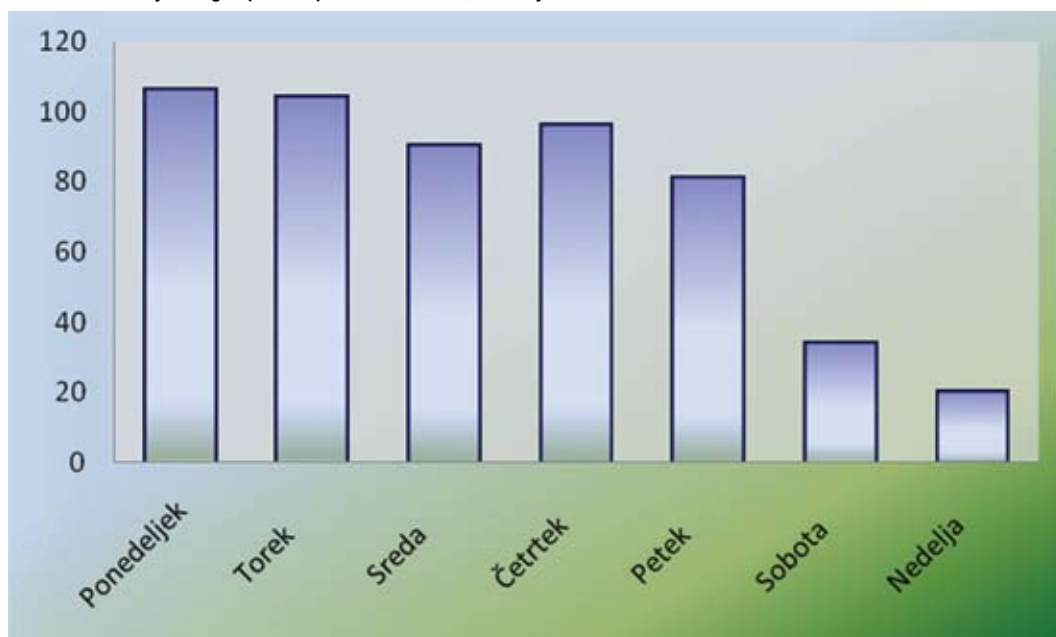
Tabela 8: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na poklic ponesrečenca, Slovenija, 2009

POKLIC	Število
rudarji, gradbinci ipd.	9
kovinarji, strojni mehaniki	5
tehniko tehniških strok	4
poklici za preprosta dela	2
drugi poklici za neindustrijski način dela	1
upravljalci procesnih strojev in naprav	1
vozniki, upravljalci transportnih naprav in premičnih strojev	1
direktorji, menedžerji družb	1
poklici za storitve	1

3.3.1.3. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca

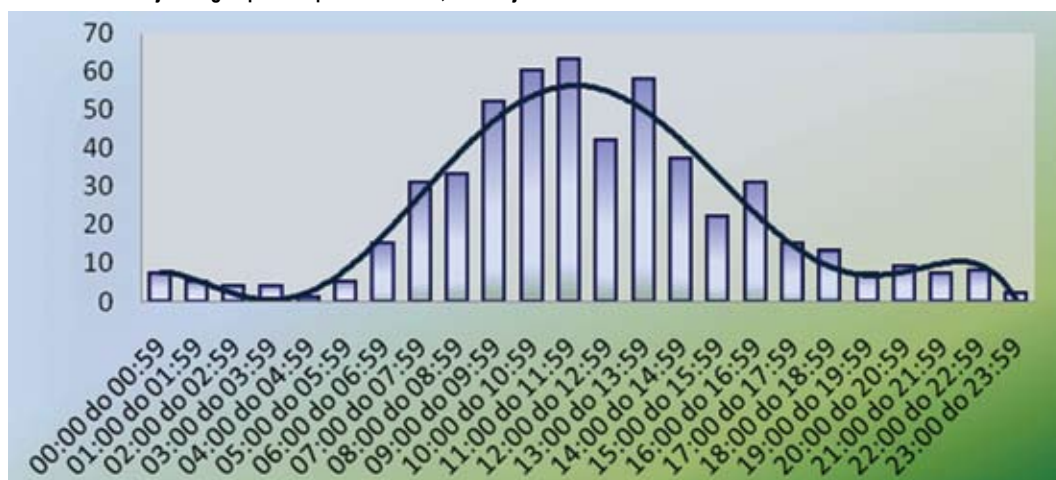
Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so v letu 2009 raziskali **216 nezgod pri delu** od skupaj **540 prijavljenih težjih nezgod**. Vzroki za težje nezgode so predvsem različne oblike padcev in zdrsov, sledijo pa jim izgube nadzora nad stroji ali opremo. Težja poškodba najpogosteje nastane zaradi navpičnega gibanja delavcev, sledijo dotiki z ostrimi predmeti in udarci gibajočih delov delovne opreme. Najpogosteje nastale težje poškodbe so zlomi kosti, odprte rane, izvini in nategi ter amputacije. Največ težjih nezgod se je v letu 2009 zgodilo v ponedeljek, nato pa število upada proti koncu tedna. Do velikega števila sicer težjih poškodb, vendar ne zelo hudih, pa prihaja pri izvajanju različnih športnih in kondicijskih aktivnostih ter terenskih usposabljanjih, pri intervencijah v primerih kršenja javnega reda in miru, na službenih poteh ipd.

Graf 7: Število težjih nezgod pri delu po dnevih v tednu, Slovenija 2009

Najpogosteje se težja nezgoda zgodi v sredini običajnega delovnega časa, z izjemo od 12.00 do 13.00 ure.

Graf 8: Število težjih nezgod pri delu po urah na dan, Slovenija 2009

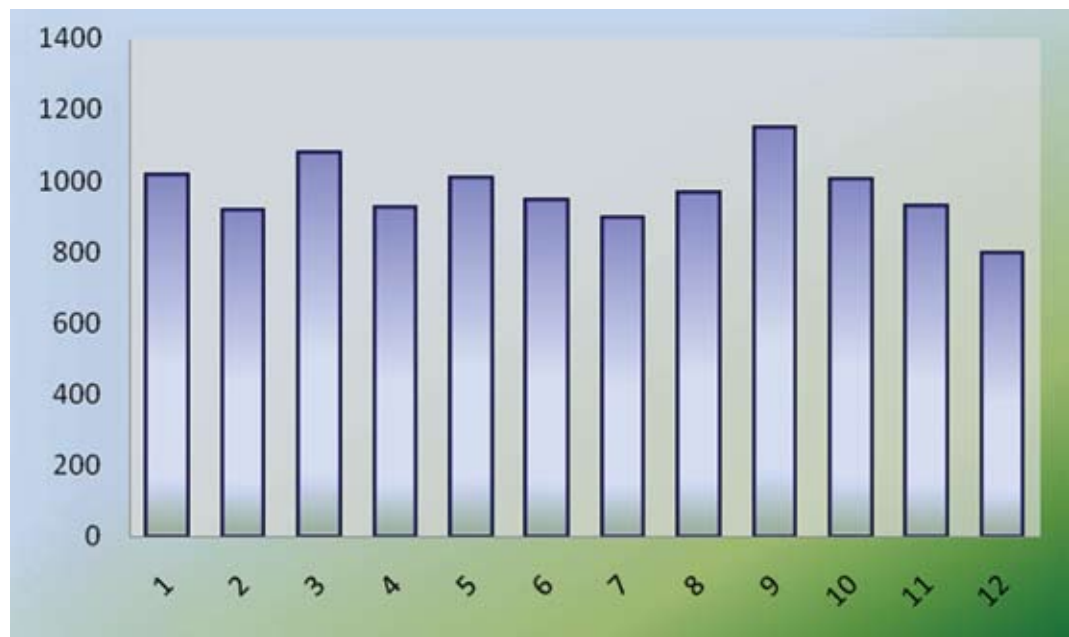
Glede na dejavnost je bilo v letu 2009 največ prijavljenih težjih nezgod pri delu na področju dejavnosti varovanja javnega reda in varnosti, v cestnem tovornem prometu, obrambi, gradnji stanovanjskih in nestanovanjskih stavb, trgovini na drobno v nespecializiranih prodajalnah, pretežno z živili, in pri drugih specializiranih gradbenih delih.

Največ tovrstnih nezgod se zgodi v proizvodnih prostorih, na javnih površinah, skladiščih in na gradbiščih. Tudi težje nezgode neposredno pri delu se dogajajo pretežno med moško aktivno populacijo, saj je med težje poškodovanimi kar **82 odstotkov moških**.

3.3.1.4. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico lažjo poškodbo delavca

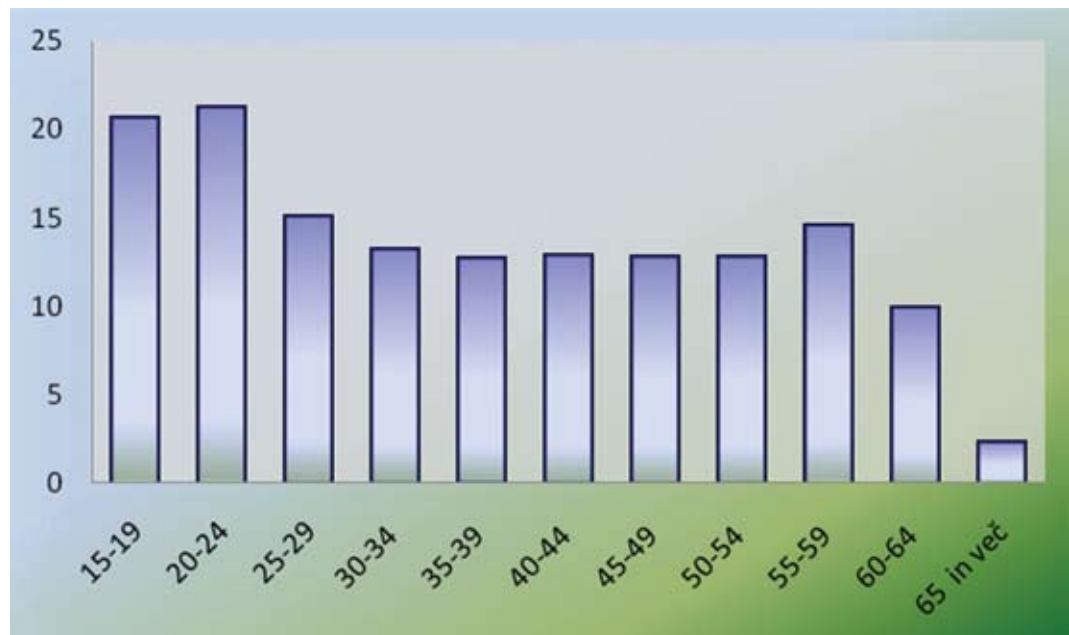
V letu 2009 je bilo na Inšpektorat RS za delo prijavljenih **14.205 lažjih nezgod**, od tega se jih je **11.639** zgodilo neposredno pri delu. Približno tri četrtine vseh lažjih nezgod pri delu se je zgodilo moškim. Število nezgod je enakomerno porazdeljeno po mesecih, le v decembru nekoliko upade. Velika večina lažjih nezgod se zgodi v proizvodnih prostorih. Največ lažjih nezgod je bilo v dejavnosti gradnje stanovanjskih in nestanovanjskih stavb, trgovini na drobno v nespecializiranih prodajalnah, pretežno z živili, dejavnosti za javni red in varnost, obrambi in izvajanju univerzalne poštne storitve.

Graf 9: Število lažjih nezgod pri delu po mesecih, Slovenija, 2009

Če primerjamo število nezgod s številom zaposlenih v določeni starostni skupini, ugotovimo, da je največ poškodb na 1000 zaposlenih med mladimi delavci tako po starosti kot po delovnih izkušnjah. Nekoliko naraste pa tudi med tistimi, ki so stari od 55 do 59 let.

Graf 10: Število lažjih nezgod po starostnih skupinah poškodovancev na tisoč zaposlenih, Slovenija, 2009

Lažje nezgode imajo najpogostejše za posledico poškodbe na prstih rok, drugi najpogostejše poškodovan del telesa pa so noge vključno s kolenom. Do nezgode najpogostejše pride pri hoji, teku, vzpenjanju, spuščanju, ročnem prijemanju, grabljenju, pomikanju na vodoravnem nivoju, delu z ročnim orodjem in upravljanju s strojem.

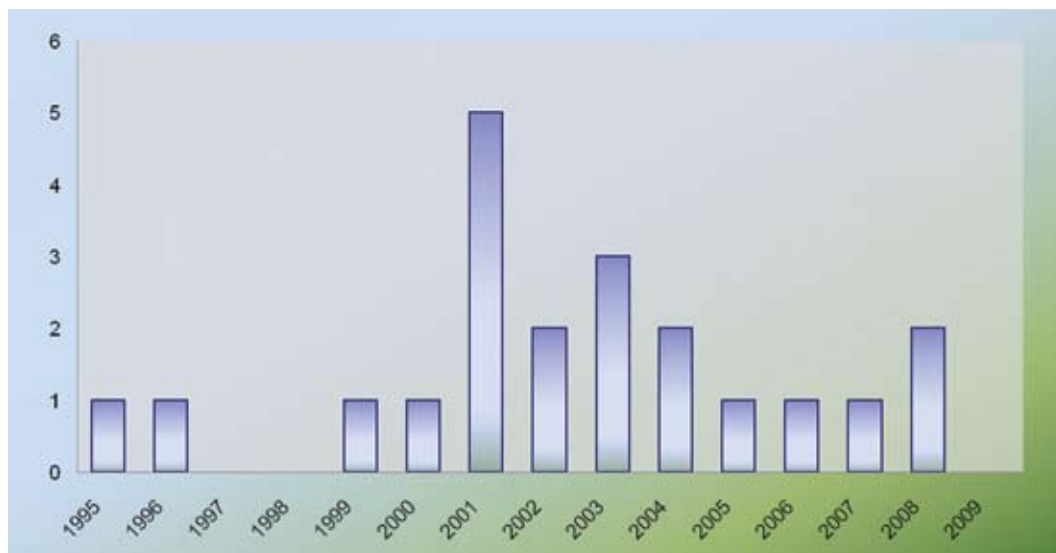
3.3.1.5. Nezgode pri delu v rudarstvu

Raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin ter izvajanje drugih rudarskih del predstavlja dejavnost, katero nadzira Inšpekcija za rudarstvo. Omenjena inšpekcija tako tudi obravnava nezgode pri delu, ki se dogodijo pri izvajanju del v tej dejavnosti. Tako so v nadaljevanju prikazani nekateri podatki o nezgodah pri delu, ki izhajajo iz letnega poročila Inšpekcije za rudarstvo za leto 2009.

Tabela 9: Pregled števila zaposlenih in nezgod na področju rudarstva v letu 2009 v primerjavi z letom 2008

Izvajalec oz. področje izvajanja rudarskih del	index - leto	povprečno število zaposlenih	skupno število poškodovanih delavcev	št. delavcev z lažjimi poškodbami	št. delavcev s hujšimi poškodbami	število umrlih delavcev	število nesreč na 1000 zaposlenih	število izgubljenih dni od nesreč	št. izgubljenih dni na enega poškodovanca	Proizvodnja v t (premoži) ali v m3 (kamen, glina, mivka)
Premogovnik	2009	1.425	86	80	6	0	60,35	2.955	34,36	3.921.746 t
Velenje	2008	1.504	98	94	4	0	63,15	2.844	34,26	4.008.442 t
Index	09/08	95	88	85	150	-	96	104	100	98
Rudnik Trbovlje -	2009	597	31	31	0	0	51,93	714	23,03	510.769 t
Hrastnik	2008	689	43	42	1	0	62	2.485	58	488.828 t
Index	09/08	87	72	74	0	0	84	29	40	104
Premogovniki	2009	2.022	117	111	6	0	57,86	3.669	31,36	4.432.515 t
Skupaj	2008	2.225	142	137	5	0	63,82	5.344	37,64	4.497.270 t
Index	09/08	91	82	81	120	0	91	69	83	99
Rudniki	2009	40	2	2	0	0	50	66	33	
v zapiranju	2008	41	0	0	0	0	0	0	0	
Index	09/08	97	200	200	0	0	5000	6600	3300	
Pridobivanje nafte	2009	70	5	5	0	0	125	195	39	136 t sur. nafta
in plina	2008	71	4	4	0	0	56,33	109	27,25	105 t plin. kond.
Index	09/08	98	125	125	0	0	222	179	143	2.558.367m3plin
Površinsko	2009	917	33	30	3	0	35,99	388	11,76	
pridob. rudnin	2008	1.454	45	44	1	0	30,95	788	17,51	
Index	09/08	63	73	68	300	0	116	49	67	
Druga rudarska	2009	180	6	6	0	0	33,33	128	21,33	
dela	2008	1.177	21	18	1	2	17,84	551	26,24	
Index	09/08	15	26	33	0	0	187	23	81	
SKUPAJ	2009	3.227	163	154	9	0	50,51	4440	27,24	
	2008	4.968	212	203	7	2	42,67	6792	31,6	
Index	09/08	65	77	76	129	0	118	65	86	

Graf 11: Pregled števila smrtnih nesreč za obdobje 1995/2009

3.3.1.6. Prijavljanje nezgod pri delu

Statistika nezgod pri delu še vedno pomeni pomemben vir podatkov, na osnovi katerega Inšpektorat RS za delo vrednoti in načrtuje svoje aktivnosti. Zato je tudi v letu 2009 Inšpektorat Republike Slovenije za delo izvajal poostren nadzor delodajalcev v smislu izpolnjevanja poročevalske obveznosti glede nezgod pri delu. Ta obveznost izhaja iz 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Vendar še vedno ugotavljamo, da veliko število delodajalcev, ocenjujemo da v več tisoč primerih, nezgod ne prijavijo na inšpektorat. To ugotavljamo na podlagi obrazcev ER 8, ki nam jih posreduje Inštitut za varovanje zdravja, ter vlog za posredovanje podatkov o poškodbah pri delu, ki nam jih posreduje Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Vse ugotovljene primere, ki še niso zastarali, kar pomeni, da niso starejši od 2 let, posredujemo našim enotam, da jih obravnavajo. Enotam smo tako posredovali **628 takih primerov**, te pa so ugotovile kršitve v **118 primerih**. V letu 2008 je bilo ugotovljenih 59 takšnih primerov. Na osnovi navedenega lahko zaključimo, da s poročevalsko disciplino delodajalcev ne moremo biti zadovoljni, zato opozarjamo, da bo tudi v letu 2010 Inšpektorat RS za delo nad to obveznostjo izvajal zelo poostren nadzor, in to predvsem med manjšimi delodajalci s poudarkom na kaznovanju kršiteljev.

3.3.1.7. Zaključek

V letu 2009 so bile analize inšpektorata na področju nezgod pri delu dodatno usmerjene k odgovoru na vprašanje – zakaj tvegamo? Ugotavljamo, da so razlogi na sistemski ravni, na ravni delodajalca in na ravni posameznega delavca. Na sistemski ravni so to še vedno neurejeno področje transparentnega zavarovanja za področje nezgod pri delu, neurejeno področje diferencirane prispevne stopnje, slabo urejeno področje poklicnih bolezni in problematično »pozicioniranje« pooblaščenega zdravnika, ki je finančno še vedno odvisen od delodajalca. Omenjena sistemska problematika dejansko omogoča delodajalcu, da na področju varnosti in zdravja pri delu še vedno ne prepozna »cost-benefita«. Lahko pa, in verjetno dejansko je tako, da se delodajalcem še vedno izplača tvegati ter prihraniti nekaj finančnih sredstev na račun neizvajanja ukrepov s tega področja, ker ostaja tveganje še vedno dovolj majhno, da ga to kaj dosti ne prizadene. To pa zato, ker posledice morebitnega neželene dogodka v obliki nezgode pri delu (kazenske in finančne) še vedno niso tako hude, da bi nekoliko večja verjetnost za nastanek takega dogodka (kar je posledica neizvajanja ustreznih zahtev in ukrepov varnosti in zdravja pri delu) tveganje pomembneje zvišala. Glede poklicnih bolezni pa ugotavljamo, da je to področje pri nas še vedno zelo neurejeno, saj se poklicne bolezni praktično ne ugotavljajo.

Tudi socialnemu in psihofizičnemu vidiku nezagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, kar pomeni slabo počutje v zvezi z delom, stresne razmere, trpinčenje, prekomerno izčrpavanje ipd. in kar nesporno vodi v slabšanje zdravstvenega stanja delovne populacije in k umiku v bolniški stalež, delodajalci ne posvečajo dovolj pozornosti.

To so področja, s katerimi se bo inšpektorat za delo intenzivno ukvarjal tudi v prihodnosti. Glede inšpekcijskega nadzora se bo Inšpektorat RS za delo tudi v prihodnosti dodatno posvečal gospodarskim dejavnostim, ki z »negativnimi« kazalniki odstopajo od slovenskega povprečja.

3.3.2. Poklicne bolezni

Na področju poklicnih bolezni se tudi v letu 2009 niso zgodile sistemske spremembe, ki bi lahko pozitivno vplivale na reševanje tega dolgotrajnega problema, četudi se o tem govori in na to opozarja že vsaj deset let. Čeprav trenutna sistemska opredelitev omogoča in delavcem daje pravico do rehabilitacije, ta ista rešitev še vedno ne omogoča procesa diagnosticiranja poklicne bolezni. Na neustrezno sistemske rešitve področja poklicnih bolezni je naš inšpektorat tako v poročilih o delu kot tudi ob drugih priložnostih večkrat opozarjal, vendar se zadeva še vedno ne premakne z mrtve točke. Navedeno je razlog, da se na leto ugotovi samo nekaj deset primerov poklicnih bolezni, pa še te so zaradi dolgotrajnih postopkov in verjetno nejasno ugotovljenih vzrokov, zakaj je do njih prišlo, ter v posledici tudi neobveščanja Inšpektorata RS za delo s stališča varnosti in zdravja pri delu neobravnavane.

Vse skupaj pa pomeni, da tudi v prihodnosti Inšpektorat RS za delo ne bo obveščen o vseh nevarnostih, tveganjih in nepravilnostih, ki prispevajo k nastanku poklicnih bolezni. V letu 2009 na Inšpektorat RS za delo skladno z določilom 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu ni bilo prijavljenih poklicnih bolezni. Za primerjavo, v letu 2008 so delodajalci prijavili **2 poklicni bolezni**.

3.3.3. Kolektivne nezgode pri delu in nevarni pojavi

Na Inšpektorat RS za delo so bile v letu 2009 prijavljene tudi **4 kolektivne nezgode**, od katerih so se v eni poškodovali **4 delavci**, v drugi so se poškodovali **3 delavci** in v preostalih dveh po **2 delavca**. **Tri kolektivne nezgode** so se zgodile na delovnem mestu, **1** pa na službeni poti. Pri **2** je bil vzrok za nezgodo padec materialnega povzročitelja, do **1** je prišlo v cestnem prometu, pri četrti pa je prišlo do zastrupitve pri opravljanju del s škodljivimi snovmi. Vse štiri kolektivne nezgode so bile obravnavane.

Delodajalci so dolžni skladno z veljavno zakonodajo prijavljati tudi nevarne pojave, to je dogodke, ob katerih je ali bi lahko nastala premoženjska škoda večje vrednosti, je ali bi lahko bilo ogroženo zdravje ali življenje delavcev oziroma bi lahko prišlo do poškodbe delavcev, zaradi česar bi bil delavec nezmožen za delo. V letu 2009 so bile opravljene s strani inšpektorjev s področja varnosti in zdravja **4 raziskave** nevarnih pojavov, v letu 2008 pa 6. Nevarni pojavi, ki so bili raziskani v letu 2009, so se nanašali na porušitev fasadnega odra, porušitev dvigala, eksplozijo v silosu ter na nevarnost delovanja električnega toka zaradi vdora podtalnice.

3.4. POSAMEZNE TEMELJNE OBVEZNOSTI DELODAJALCEV GLEDE ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Delodajalci so skladno z določili Zakona o varnosti in zdravju pri delu dolžni delavcem zagotavljati varnost in zdravje v zvezi z delom. V ta namen morajo izvajati potrebne ukrepe vključno s preprečevanjem nevarnosti pri delu, z ustrezno organiziranostjo, zagotavljanjem ustreznih finančnih sredstev itd. Osnovo predstavlja izdelava in sprejetje Izjave o varnosti z oceno tveganja, iz katere izhajajo tudi ostali pomembni ukrepi, kot so usposabljanje delavcev za varno delo, zagotavljanje preventivnih zdravstvenih pregledov, zagotavljanje in uporaba ustrezne osebne varovalne opreme ter zagotavljanje ustreznega delovnega okolja. V letu 2009 je inšpektorat že šestič izvajal nadzor in spremljal stanje na področju varnosti in zdravja pri delu na osnovi reprezentativnega vzorca vseh pravnih subjektov v Republiki Sloveniji. Vzorec je bil izbran po metodologiji naključnih števil iz poslovnega registra, ki ga vodi Agencija RS za javnopravne evidence in storitve. V vzorec je bilo izbranih 1.000 delodajalcev.

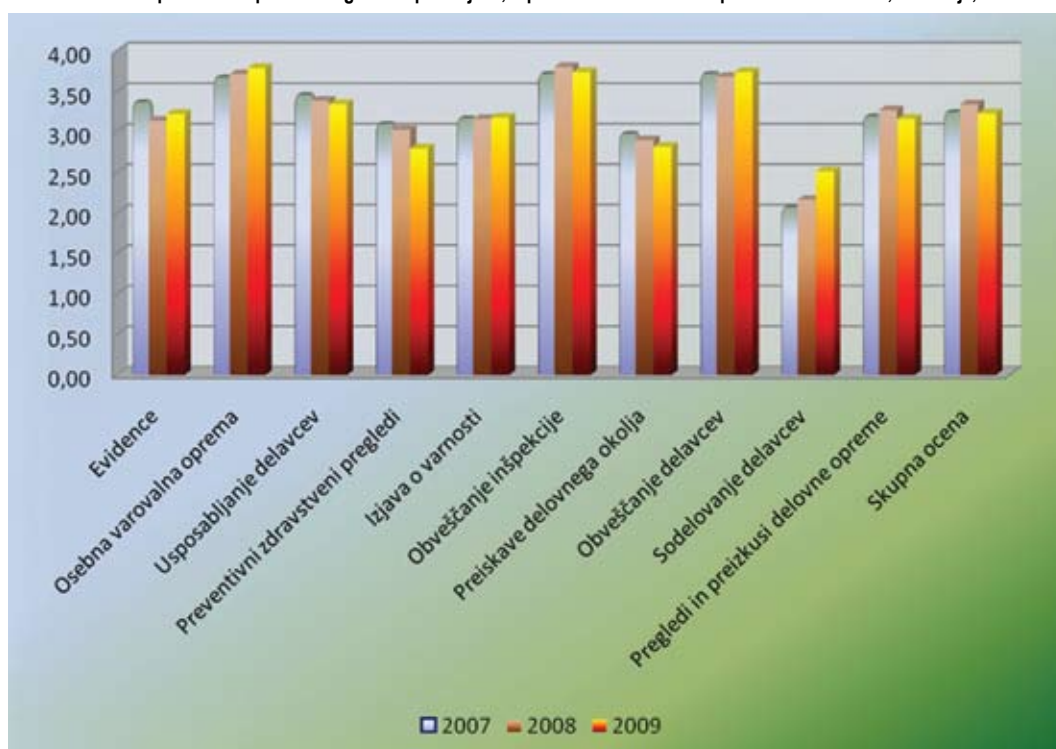
3.4.1. Reprezentativni vzorec

Usmerjena akcija se je izvajala na osnovi vprašalnika, v katerem je bila za vsak parameter formirana Lickartova skala z ocenami od 1 do 4. Vprašalnik se v primerjavi s tistima, ki sta bila uporabljena v letih 2007 in 2008, ni bistveno spremenil, kar nam omogoča neposredne primerjave z rezultati iz preteklih dveh let. Inšpektorji za delo so med izvajanjem akcije izpolnili 553 vprašalnikov od izbranih 1000 delodajalcev, kar pomeni, da je bila stopnja pregledanih subjektov 55 %. Zbrani podatki nam dovoljujejo, da smo na osnovi vzorca ponovno izdelali sliko oz. oceno, kako delodajalci izpolnjujejo svoje temeljne obveznosti s področja varnosti in zdravja pri delu.

Tabela 10: Ocena za posamezne parametre, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2004–2009

Parameter	Leto					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Evidence	2,65	2,54	3,13	3,36	3,14	3,22
Osebnna varovalna oprema	3,63	3,64	3,55	3,66	3,71	3,79
Usposabljanje delavcev	2,60	2,39	2,75	3,45	3,38	3,34
Preventivni zdravstveni pregledi	2,59	2,67	2,98	3,09	3,02	2,79
Izjava o varnosti	2,52	2,25	2,67	3,16	3,16	3,18
Obveščanje inšpekcije	2,47	2,43	3,15	3,71	3,80	3,74
Preiskave delovnega okolja	2,40	2,23	2,32	2,97	2,90	2,82
Obveščanje delavcev	2,34	2,46	3,15	3,71	3,68	3,74
Sodelovanje delavcev	1,92	2,05	2,00	2,06	2,16	2,51
Pregledi in preizkusi delovne opreme	3,24	3,14	3,32	3,18	3,27	3,16
Skupna ocena	2,63	2,58	2,90	3,23	3,34	3,23

Graf 12: Ocena za posamezne parametre-grafična primerjava, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2007–2009

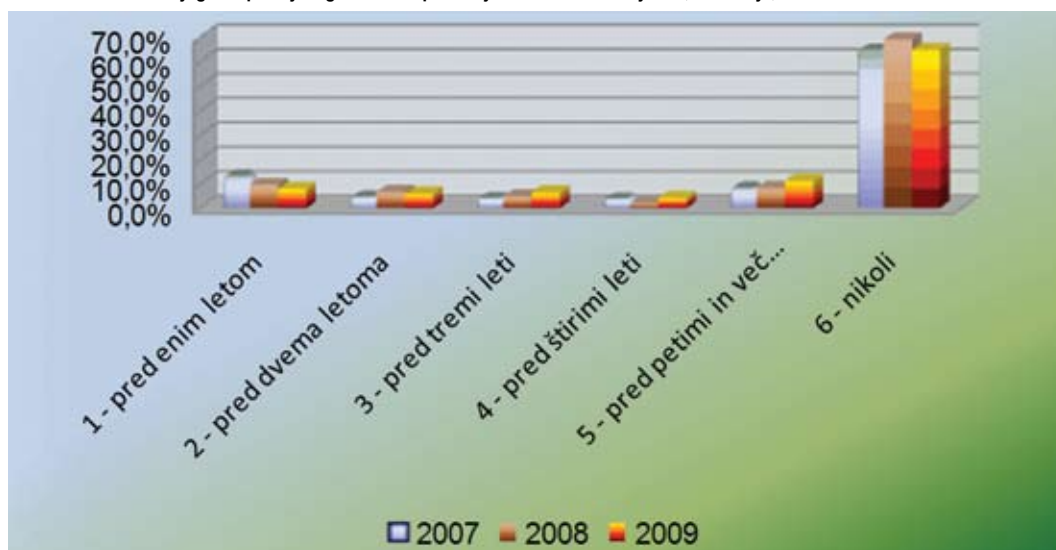

V letu 2009 se ocene ne razlikujejo bistveno od tistih iz preteklih dveh let. Ker je bil uporabljen enak pristop k ocenjevanju, lahko sklepamo, da na opazovanih področjih v zadnjih treh letih ni bilo bistvenih sprememb.

Zanimivo je, da se trendi iz leta 2008 v primerjavi z letom 2007 v veliki meri nadaljujejo tudi v letu 2009. Nadaljuje se rahlo zniževanje ocen glede usposabljanja delavcev, preventivnih zdravstvenih pregledov in preiskav delovnega okolja. Ti trije parametri so tudi ključni za znižanje skupne ocene v letu 2009.

Delež subjektov glede na čas, ki je potekel od zadnjega inšpekcijskega nadzora pri njih, je razmeroma enakomerno porazdeljen. Le delež tistih, pri katerih je bil to prvi stik z inšpektorjem za delo, je še vedno visok, in to 65 %, kar je tudi razvidno iz grafa 13.

Graf 13: Čas od zadnjega inšpekcijskega nadzora pri naključno izbranih subjektih, Slovenija, 2007–2009

Tudi v letošnjem letu smo iz seznama subjektov izločili tiste subjekte, ki imajo po podatkih iz poslovnega registra nič ali enega zaposlenega, kljub temu pa smo pri nadzoru našli kar 103 take subjekte. Velika večina teh v poslovnem registru ni imela podatka o številu zaposlenih, zato bo v prihodnje potrebno razmisliti o izločitvi takih subjektov. Največ pregledanih subjektov sodi v kategorijo manjših družb, ki zaposlujejo od 2 do 9 zaposlenih.

Ugotovljena ocena je odvisna tudi od števila zaposlenih v pregledanem subjektu in raste skupaj s številom zaposlenih, pri čemer pa je zagotavljanje preventivnih zdravstvenih pregledov v družbah s 50 do 249 zaposlenih slabše kot pri manjših in večjih družbah.

Tabela 11: Ocene v odvisnosti od števila zaposlenih v družbi, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2009

ZAPOSLENI	EVIDENCE	IZJAVA	IZPOLNJEVANJE ZAHTEV	OBVEŠČANJE DELAVCEV	PREISKAVE OKOLJA	OSEBNA VAROVALNA OPREMA	USPOŠABLJANJE	ZDRAVSTVENI	SODELOVANJE DELAVCEV	DELOVNA OPREMA	POVPREČJE
2 do 9	3,36	3,40	3,93	3,83	3,07	3,88	3,46	2,63	2,14	3,13	3,28
10 do 49	3,42	3,40	3,98	3,79	3,23	3,75	3,71	3,2	2,19	3,35	3,40
50 do 249	3,44	3,44	3,89	3,78	3,33	3,44	3,67	2,74	2,59	3,37	3,37
250 in več	4,00	3,75	4,00	4,00	2,75	3,75	4,00	4,00	2,71	3,33	3,63

Graf 14: Število opravljenih pregledov glede na velikost družbe, Slovenija, 2009

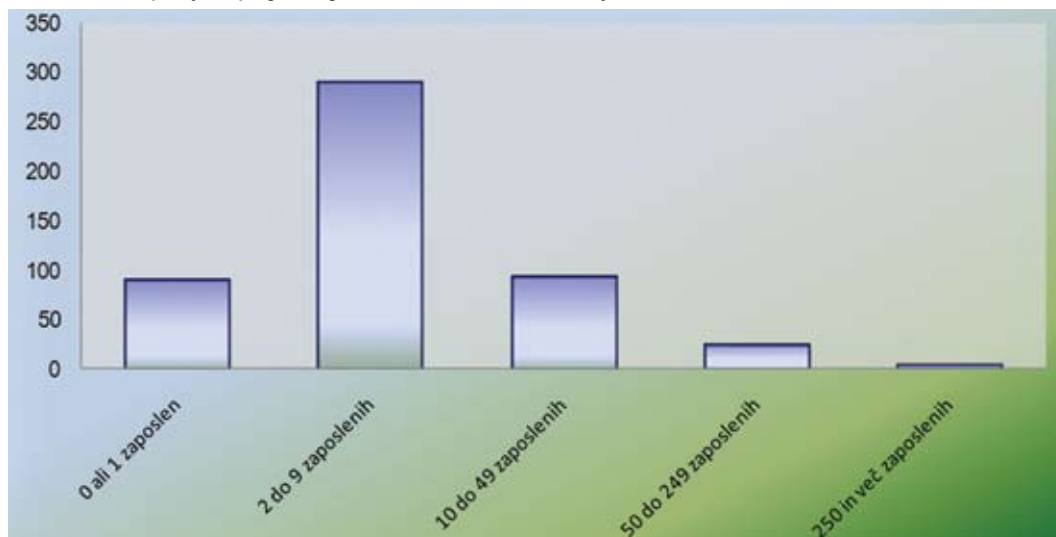

Tabela 12: Ocene za najpogostejše pregledane dejavnosti, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2009

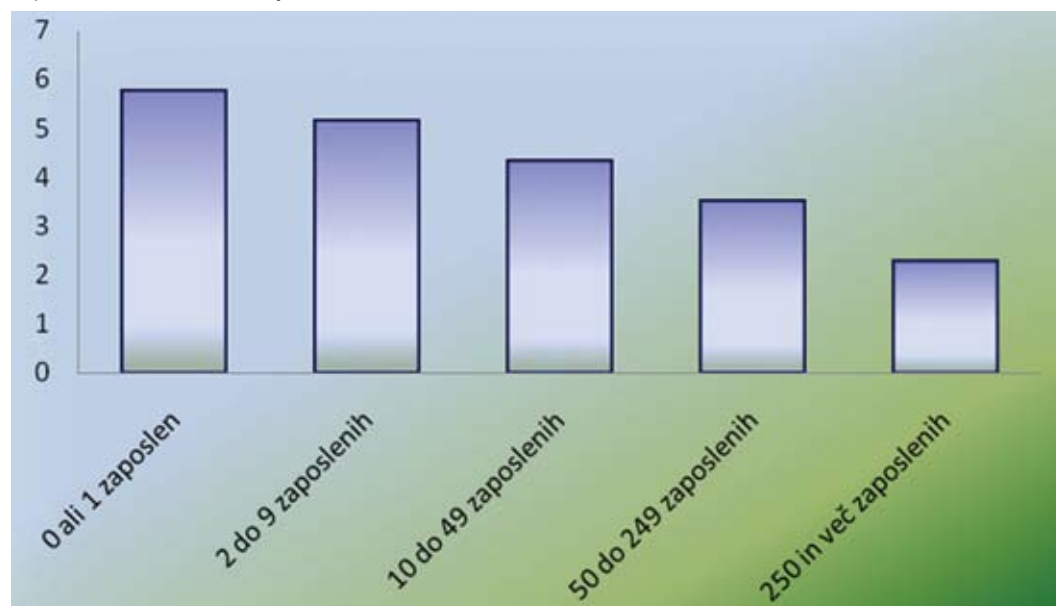
DEJAVNOST	EVIDENCE	IZJAVA	IZPOLNJEVANJE ZAHTEV	OBVEŠČANJE DELAVCEV	PREISKAVE OKOLJA	OSEBNA VAROVALNA OPREMA	USPOSABLJANJE	ZDRAVSTVENI	SODELOVANJE DELAVCEV	DELOVNA OPREMA	POVPREČJE
Specializirana gradbena dela	3,25	2,98	3,95	3,79	3,10	3,89	3,43	2,89	2,62	3,11	3,30
Posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili	3,35	3,15	3,94	3,68	2,55	3,66	3,22	2,78	2,46	3,14	3,19
Trgovina na drobno, razen z motornimi vozili	3,03	3,51	3,96	3,62	2,77	3,65	3,44	2,92	2,34	2,71	3,20
Dejavnost strežbe jedi in pijač	3,10	3,25	3,90	3,73	2,67	3,77	3,39	2,19	2,12	3,23	3,14

Posebej smo analizirali štiri dejavnosti, v katerih je bilo opravljenih največ pregledov. Najslabše skupne ocene so ugotovljene v dejavnosti gostinstva. Najslabše ocenjeno področje v tej dejavnosti je opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov. V primerjavi z letom 2009 se je popravilo stanje na področju gradbeništva, ki je tokrat med najbolj pogosto pregledanimi dejavnostmi dobilo najboljše ocene. Tudi v gradbeništvu pa najslabše stanje ugotavljamo v zvezi s preventivnimi zdravstvenimi pregledi.

Glede skupne ocene subjekta in časa, pred katerim je bil pri njem opravljen zadnji inšpekcijski nadzor, v tej akciji nismo ugotovili izrazite odvisnosti. Vendar pa imajo subjekti, ki so bili pregledani pred enim letom ali manj, pričakovano najboljšo oceno, prav tako pričakovano imajo najnižjo oceno tisti, pri katerih je bil to prvi nadzor. Izrazite povezave med pogostostjo nadzora in stanjem varnosti pri delu pa nismo ugotovili.

Več kot **65 % subjektov** je bilo v tej akciji prvič nadzorovano. V zadnjih štirih letih je bilo nadzorovano **23 % vseh subjektov**.

Graf 15: Povprečen čas v letih od zadnjega inšpekcijskega nadzora glede na število zaposlenih v družbi, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2009

Letošnji nadzor na osnovi reprezentativnega vzorca ni zaznal bistvenih sprememb na področju varnosti in zdravja pri delu v primerjavi s prejšnjimi leti. Delež družb, pri katerih še ni bilo inšpekcijskega nadzora, je še vedno zelo visok. Med njimi je največji delež manjših družb, pri katerih pa je stanje urejenosti varnosti in zdravja pri delu tudi najslabše.

3.4.2. Izjava o varnosti z oceno tveganja

Potreba, ki jo čuti delodajalec do Izjave o varnosti, je premosorazmerna potrebi, ki jo čuti delodajalec do zagotavljanja varnosti in zdravja svojih delavcev. To pomeni, da imajo tisti delodajalci, ki se dejansko trudijo zagotoviti ustrezne delovne razmere za svoje delavce, tudi pridobljeno in ustrezno urejeno pripadajočo dokumentacijo. Temelj za to pa je prav Izjava o varnosti. Ker je nesporno dejstvo, da je tistih delodajalcev, ki bi sami kaj več vedeli o potrebnih vsebinah Izjave o varnosti ter o izvajanju procesov ocenjevanja tveganj ter o ustreznem zagotavljanju vsaj predpisanih zahtev in ukrepov s področja varnosti in zdravja delavcev, relativno malo, enako pa tudi tistih, ki bi to področje sprejemali kaj več kot samo neko predpisano obveznost, so razmere primerno urejene predvsem pri tistih delodajalcih, ki imajo ustrezno organizirane in strokovno podprte svoje strokovne službe oz. vsaj enega takega delavca. To pa so skoraj izključno taki, ki imajo vsaj nekaj sto zaposlenih. Vsi drugi, ki imajo od nekaj do nekaj deset zaposlenih, pa to obveznost zagotavljajo z zunanjimi strokovnimi subjekti. Teh je sicer v državi dovolj in njihova strokovnost je večinoma zadovoljiva, vendar pa je problem v tem, da je njihov odnos z delodajalci večinoma takšen, da jim izvajajo po pogodbi samo neke določene obveznosti, npr. usposabljanje delavcev, preglede in preizkuse delovne opreme in morda še kakšne preiskave delovnega okolja, s tem pa je njihovega vpliva na varnost in zdravje v zvezi z delom tega delodajalca konec. Vendar pa »varnost in zdravje pri delu« ni samo v tem, da se izvede neke določene predpisane obveznosti, potem pa se do izteka roka veljavnosti ali tudi še po tem in vse do morebitnega obiska inšpektorja za delo na to pozabi. Za ustrezno zagotovitev varnosti in zdravja je namreč potrebno še mnogo več kot npr. neprestano spremljanje in nadziranje delovnega procesa, neprestano opominjanje in ozaveščanje delavcev, neprestana skrb za ustreznost delovne opreme in delovnih postopkov, neprestano spremljanje stanja na področju varnosti in zdravja pri delu ter ustrezno ukrepanje za izboljševanje stanja, neprestana skrb za red in disciplino v zvezi z delom, neprestana skrb za ustrezne medsebojne odnose, vodenje predpisanih evidenc, zagotavljanje izvajanja obveznosti do organov nadzora, zagotavljanje zdravstvenega varstva itd. Zelo pomembna je tudi ustreza prisotnost stroke varnosti in zdravja pri delu pri načrtovanju, izbiri in nakupu delovne opreme ter tehnoloških postopkov. In prav vse navedeno zelo pogosto, pri manjših delodajalcih pa kar praviloma, manjka. Če pa je to morda v Izjavi o varnosti celo obravnavno, pa se dejansko izvaja zelo redko. V nadaljevanju navedeni podatki veljajo samo za obravnavano obdobje in so vezani na prikaz stanja, ki je pogojeno s politiko inšpekcijskega nadzora v tem obdobju. To pomeni, da relativno veliko število pomanjkljivosti in nepravilnosti v določeni panogi še ne pomeni, da je ta panoga dejansko posebno problematična, ampak je to odraz tega, da je bila v določenem obdobju intenzivneje nadzirana.

Največ vseh nepravilnosti glede Izjave o varnosti z upoštevanjem enakega števila opravljenih inšpekcijskih pregledov je bilo v tem letu ugotovljenih v dejavnosti računalniškega programiranja in svetovanja ter dejavnosti obdelave in predelave lesa ter proizvodnji pohištva, sledita pa gostinska dejavnost in dejavnost trgovine. Delodajalci največkrat nimajo izdelane in sprejete Izjave o varnosti z oceno tveganja v gostinski dejavnosti in v dejavnosti obdelave in predelave lesa.

V zvezi z Izjavo o varnosti z oceno tveganja je bilo v preteklem letu skupaj ugotovljenih **1378 kršitev**, med katerimi jih je bilo največ glede ustreznosti vsebine dokumenta, in sicer **462**. Inšpektorji so tudi ugotovili, da delodajalci v **217 primerih** niso izdelali in sprejeli Izjave o varnosti z oceno tveganja, v **194 primerih** pa niso ustrezno ocenjevali ravni tveganja. Prav tako delodajalci ne namenjajo kakšne posebne pozornosti reviziji tega dokumenta, saj so nespoštovanje zahteve po tem inšpektorji ugotavljali v **341 primerih**, kar predstavlja kar drugo kršitev po številu ugotovljenih nepravilnosti.

3.4.3. Zagotavljanje zdravstvenega varstva

Naloga pooblaščenega zdravnika specialista medicine dela je jasno opredeljena v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu. Delodajalcu predvsem predlaga ukrepe za utrjevanje zdravja,

svetuje glede poteka delovnega procesa, predlaga rešitev določenega zdravstvenega problema itd. Pooblaščen zdravnik v svojem izdanem spričevalu predvsem podaja mnenje, svetuje oz. priporoča. To spričevalo je za delodajalca pomembno strokovno priporočilo oz. vir informacij v smislu zagotavljanja zdravja pri delu, ni pa zanj obvezno oz. zavezujoče. Verjetnost, da bo delodajalec vseeno upošteval mnenje, predlog ali priporočilo pooblaščenega zdravnika medicine dela, pa bo bistveno večja, če so razlogi za omejitev v spričevalu podrobno navedeni oz. utemeljeni. Vsekakor je naloga pooblaščenega zdravnika tudi predlagati oz. svetovati ali podati mnenje (glede na dejstvo, da bi moral poznati delovni proces delodajalca), za katera delovna mesta so delavci delazmožni oz. delodajalcu predlagati rešitev problema.

Koristne in zanimive informacije v zvezi s preventivnimi pregledi je Inšpektorat RS za delo pridobil z izmenjavo informacij znotraj »SLIC Knowledge Sharing Site« Evropske komisije. V večini držav Evropske unije (Francija, Avstrija, Nemčija, Velika Britanija, Ciper, Finska, Italija, Latvija, Litva itd.) preventivni pregledi niso obvezni za vse delavce.

V omenjenih državah je odločitev o udeležbi na preventivnem pregledu prepuščena samemu delavcu v skladu z diktirano 14. člena Direktive ES 391, ki opredeljuje, da se morajo za zagotovitev primerne zdravstvene nadzora, ki ustreza zdravstvenim in varnostnim tveganjem, s katerimi se delavci srečujejo pri delu, vpeljati ukrepi v skladu z nacionalno zakonodajo in/ali prakso. Ukrepi pa naj bodo taki, da je vsak delavec, če želi, deležen rednega zdravstvenega nadzora.

Menimo, da bi zakonska oz. podzakonska opredelitev preventivnih zdravstvenih pregledov morala slediti načinu opravljanja preventivnih pregledov v večini ostalih držav članic EU. To pomeni, da bi se morala stroka medicine dela bolj posvetiti holističnemu pristopu varovanja zdravja delavcev.

Inšpektorji so v zvezi z zagotavljanjem zdravstvenega varstva ugotovili skupaj **2.047 nepravilnosti**. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih glede zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov, in to kar v **1.231 primerih**, kar predstavlja drugo najbolj pogosto ugotovljeno kršitev. Zelo veliko kršitev je bilo ugotovljenih tudi glede organiziranosti in zagotavljanja prve pomoči, in sicer v **406 primerih**. V **210 primerih** delodajalec ni zagotovil izvajanje nalog zdravstvenega varstva s strani pooblaščenega zdravnika medicine dela, v 192 primerih pa pooblaščen zdravnik medicine dela ni sodeloval pri ocenjevanju tveganj na delovnih mestih. Inšpektorji so tudi ugotovili, da v **8 primerih** opravljeni preventivni zdravstveni pregled ni bil vsebinsko ustrezen glede na opravljanje delovnega procesa. Absolutno je bilo največ prekrškov glede neizvajanja preventivnih zdravstvenih pregledov ugotovljenih v gradbeni in gostinski dejavnosti, če pa ugotavljamo število kršitev na enako število inšpekcijskih pregledov, je največji delež nezagotovljenih zdravstvenih pregledov zaznani v gostinski dejavnosti in v dejavnosti proizvodnje živil. Z upoštevanjem istih kriterijev prva pomoč najpogosteje ni ustrezno zagotovljena v gostinski dejavnosti, delodajalci najpogosteje niso zagotovili ustreznega izvajanja nalog zdravstvenega varstva v storitvenih dejavnostih, najpogosteje pa pri ocenjevanju tveganj pooblaščen zdravniki medicine dela niso sodelovali pri delodajalcih iz računalniških dejavnostih.

3.4.4. Usposabljanje delavcev za varno delo

Delodajalec je dolžan delavce usposablјati za varno delo tako, da s svojim delom ne bodo ogrožali lastnega življenja in zdravja ter življenja ter zdravja svojih sodelavcev. Usposablјanje za varno delo je poleg obveščanja in seznanjanja delavcev najpomembnejši splošni ukrep delodajalca. Delodajalec je dolžan usposablјanje organizirati tako, da bo prilagojeno zahtevam delovnega mesta.

Osnova usposablјanja je program usposablјanja, katerega podlaga je izdelana ocena tveganja za konkretno delovno mesto. Program je potrebno tudi spreminjati in dopolnjevati v skladu s spremenjenimi pogoji dela.

Delodajalec mora delavca usposobiti ob zaposlitvi in tudi ob razporeditvi na drugo delo, ob uvedbi nove delovne opreme, uvajanju novih delovnih postopkov ali vsaki drugi spremembi v delovnem procesu, ki lahko povzroči nevarnost ali spremembo stopnje tveganja. Delodajalec mora usposablјanje za delavce zagotoviti v njihovem delovnem času in za delavce brezplačno.

V primerih, ko delavci opravljajo delo na delovnih mestih, kjer iz ocene tveganja izhaja večja nevarnost za poškodbe in zdravstvene okvare, in na delovnih mestih, kjer so poškodbe in zdravstvene okvare pogostejše, mora delodajalec občasno preizkušati delavčevo teoretično in praktično usposobljenost. Zakon delodajalcu prepušča oceno, kako pogosto bo organiziral usposabljanje in preizkus usposobljenosti svojih delavcev, za preizkus usposobljenosti na nevarnejših delovnih mestih pa predpisuje zgornjo mejo dveh let.

Po končanem usposabljanju oz. preizkusu usposobljenosti se mora izdati ustrezna dokumentacija, npr. zapisnik, ki vsebuje vse potrebne podatke, iz katerih se lahko nedvoumno ugotovi, ali je bil delavec dejansko ustrezno usposobljen in je opravil preizkus usposobljenosti za konkretno delovno mesto. Vsebina zapisnika je predpisana v 5. členu Pravilnika o evidencah in prijavah s področja varstva pri delu.

Delodajalec lahko usposabljanje izvede sam, če so pri njem izpolnjene zahteve za izvajanje strokovnih nalog s področja varnosti in zdravja pri delu, ki so predpisane v 18., 19. in 48. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu in Pravilniku o pogojih za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. Za ta namen so pomembne predvsem naslednje zahteve:

- da zaposluje (velja pogodba o zaposlitvi po ZDR in ne različne pogodbe civilnega prava) osebo ali osebe, ki izpolnjujejo predpisane zahteve za strokovnega delavca,
- da izpolnjuje zahteve, ki so v pripadajočem pravilniku predpisane za tiste subjekte, ki želijo pridobiti dovoljenje za delo na področju varnosti in zdravja pri delu, ki ga izdaja Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (vendar tega dovoljenja ne potrebuje),
- da ima v pisni obliki izdelano ustrezno metodologijo ter postopke, programe in učno snov, ki so potrebni za ustrezno izvedbo usposabljanj,
- da ima na razpolago ustrezne prostore, učne pripomočke, literaturo, obrazce, testno gradivo idr., kar je potrebno za ustrezno izvedbo usposabljanj in preizkusov usposobljenosti.

Če delodajalec ne izpolnjuje prej navedenih pogojev, mora ali če se tako odloči zaradi drugih razlogov zagotoviti izpolnitev predpisane obveznosti preko zunanjega subjekta, ki ima od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobljeno ustrezno dovoljenje za delo. Ta zunanji subjekt mora v sodelovanju z delodajalcem izdelati tudi ustrezen program usposabljanja, ki je prilagojen posebnostim posameznih delovnih mest.

V letu 2009 je bilo na področju usposabljanja ugotovljenih skupaj **1.467 kršitev**. Nepravilnosti v zvezi z izvajanjem praktičnega in teoretičnega usposabljanja je bilo **1.321**, od tega je bilo ugotovljeno **773 kršitev** v zvezi s teoretičnim usposabljanjem in **548 kršitev** v zvezi s praktičnim izvajanjem usposabljanja za varno delo. Kršitve v zvezi z usposabljanjem delavcev v posebnih primerih, usposabljanje vodilnih ter kršitve v zvezi z vodenjem evidenc niso posebno izstopajoče.

3.4.5. Zagotavljanje in uporaba osebne varovalne opreme

Osebno varovalno opremo lahko na kratko predstavimo kot opremo, ki jo delavec nosi, drži ali kako drugače uporablja pri delu tako, da ga varuje pred nastankom poškodb in poklicnih bolezni. Zmanjšanje števila poškodb in bolezni na delovnih mestih je glavno vodilo Inšpektorata RS za delo, zato je nadzor nad zagotavljanjem in uporabo osebne varovalne opreme eden pomembnih vidikov nadzora na področju varnosti in zdravja pri delu.

Pristojni inšpektorji nadzirajo poleg zagotavljanja in uporabe osebne varovalne opreme tudi preglede in preizkuse osebne varovalne opreme, natančno opredeljenost le-te v internem aktu, ustreznost izbire osebne varovalne opreme in vodenje evidence v zvezi s tem.

Obveznost delodajalca, da mora delavcem zagotavljati osebno varovalno opremo in njeno uporabo, je določena v 15. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Tudi v letu 2009 še vedno ugotavljamo, da je zagotavljanje osebne varovalne opreme in njene uporabe najbolj problematično v dejavnosti gradbeništva. Opažamo, da večina delodajalcev zagotavlja osebno varovalno opremo za varovanje na višini, vendar se le-ta pogosto ne uporablja oz.

se ne uporablja ustrezno. Razlog za tako stanje je tudi v tem, da se velikokrat ne načrtuje oz. ne izvede pogojev, npr. ustreznih trdnih sidrišč za ustrezno uporabo te opreme.

Ob ogledu hrupnih delovnih mest inšpektorji za delo opažajo, da se na teh delovnih mestih delodajalci in tudi delavci še vedno ne zavedajo pomena zaščite sluha. Delodajalci namreč ne zahtevajo, da delavci sredstvo za zaščito sluha dosledno nosijo, četudi jim jo sicer dajo na razpolago. Delavci pa se po večurni izpostavljenosti na hrup navadijo in zato tudi ne čutijo več potrebe po uporabi teh sredstev. Zato bi morali delodajalci zahtevati dosledno uporabo ušesnih čepkov, ker dnevna izpostavljenost škodljivemu hrupu lahko vodi tudi do popolne okvare sluha.

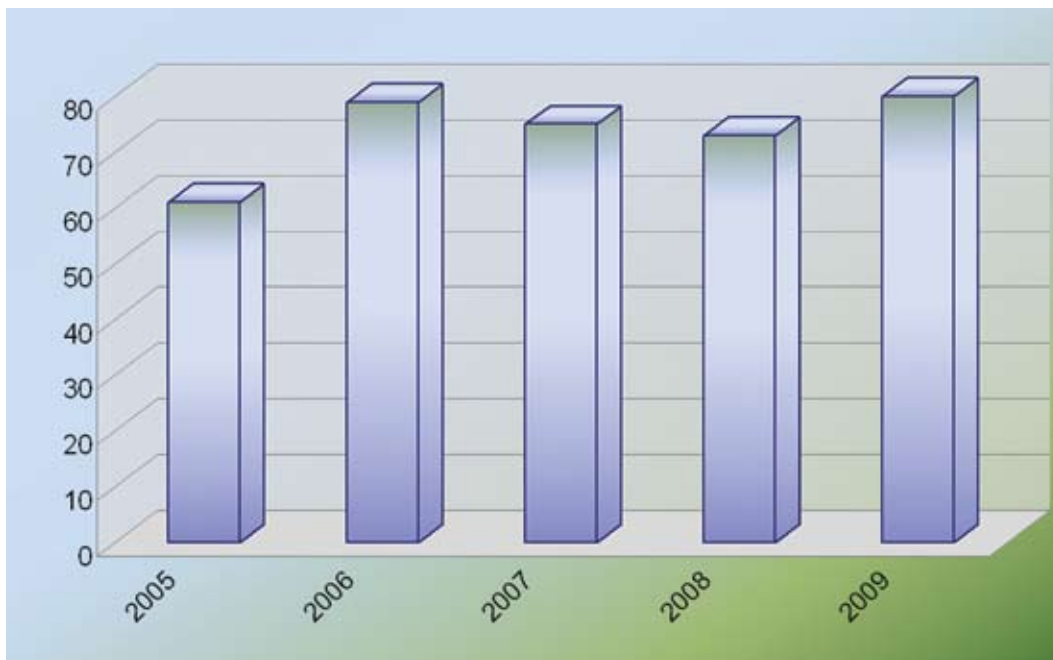
V vseh dejavnostih pa opažamo, da večina delodajalcev ne zagotavlja vsem delavcem (predvsem dijakom, študentom...) ustrezne obutve, ampak nosijo lastno obutev. Res je, da to za delodajalca predstavlja velik strošek, vendar se morajo delodajalci zavedati, da tudi delavcem, ki bodo opravljali delo krajše časovno obdobje, pripadajo enake pravice kot vsem ostalim delavcem.

Inšpektorji so v letu 2009 v večini primerov proti kršiteljem ukrepali, vendar žal ukrepi niso vedno dosegli svojega namena.

Menimo, da bi delodajalci morali poostrižiti interni nadzor nad uporabo osebne varovalne opreme in se posluževati tudi disciplinskih ukrepov, ki bi morali biti jasno definirani v pogodbi o zaposlitvi ali v splošnem aktu. Ta možnost je določena v Zakonu o delovnih razmerjih, pa tudi Zakon o varnosti in zdravju pri delu določa v 9. členu obveznost delavca, da mora uporabljati osebno varovalno opremo pri delu skladno z njenim namenom.

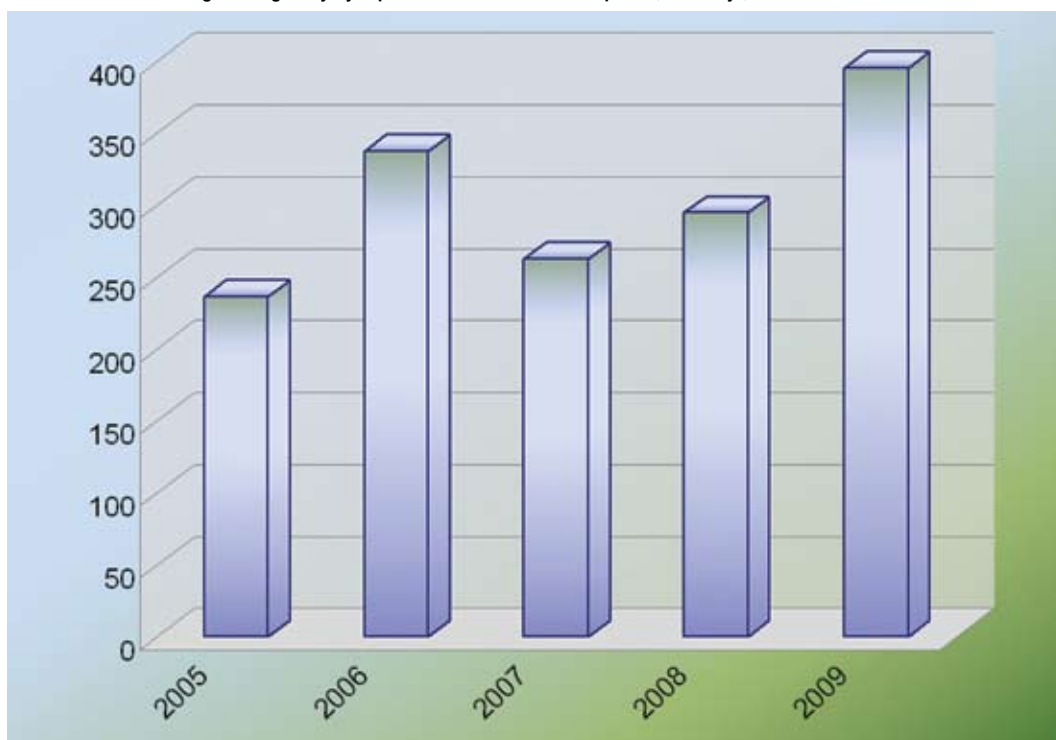
V letu 2009 so inšpektorji zabeležili **80 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem osebne varovalne opreme, kar je 7 kršitev več kot v letu 2008. Iz spodnjega grafa je razvidno, da se število kršitev glede zagotavljanja osebne varovalne opreme minimalno spreminja v obdobju zadnjih petih let. Iz evidence kršitev je razvidno, da je bila več kot polovica teh kršitev v dejavnosti gradbeništva (**49 kršitev**), in sicer **29 kršitev** pri specializiranih gradbenih delih, **15 kršitev** pri gradnji stavb in **5 kršitev** pri gradnji inženirskih objektov.

Graf 16: Število kršitev glede zagotavljanja osebne varovalne opreme, Slovenija, 2005-2009

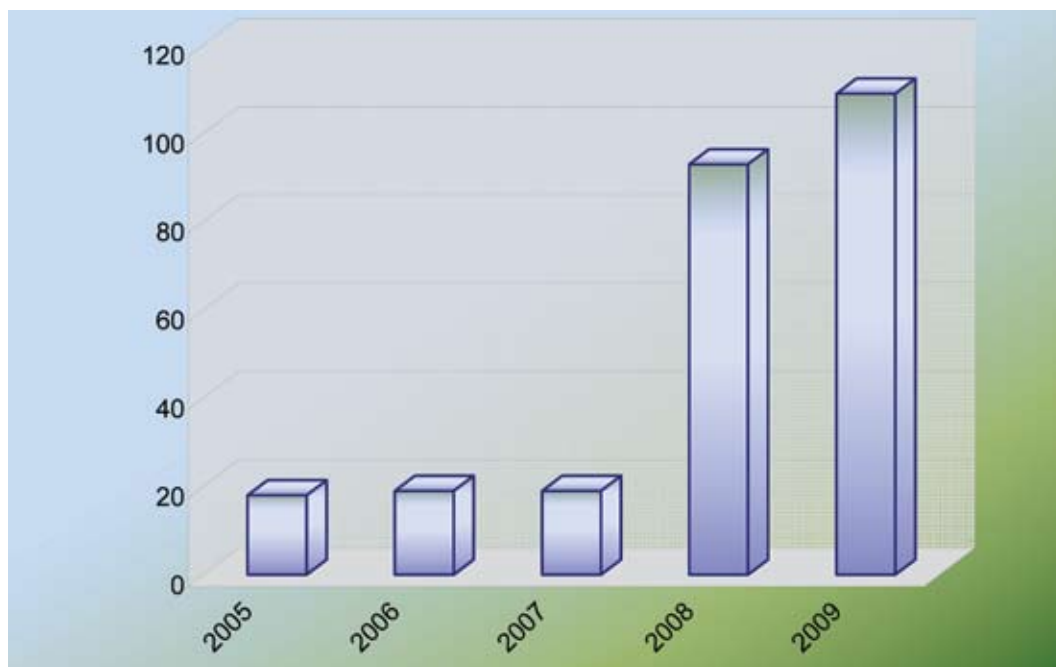
V zvezi z opustitvijo uporabe osebne varovalne opreme na delovnih mestih je bilo v letu 2009 ugotovljenih **396 kršitev**, kar je 101 kršitev več kot v letu 2008. Na inšpektoratu beležimo ponovni porast kršitev zagotavljanja uporabe osebne varovalne opreme v zadnjih dveh letih, kot to prikazuje tudi graf 17. Največ navedenih kršitev v letu 2009 je bilo evidentiranih v dejavnosti gradbeništva (**252 kršitev**), od tega **131 kršitev** pri specializiranih gradbenih delih, **102 kršitvi** pri gradnji stavb in **19 kršitev** pri gradnji inženirskih objektov.

Graf 17: Število kršitev glede zagotavljanja uporabe osebne varovalne opreme, Slovenija, 2005- 2009

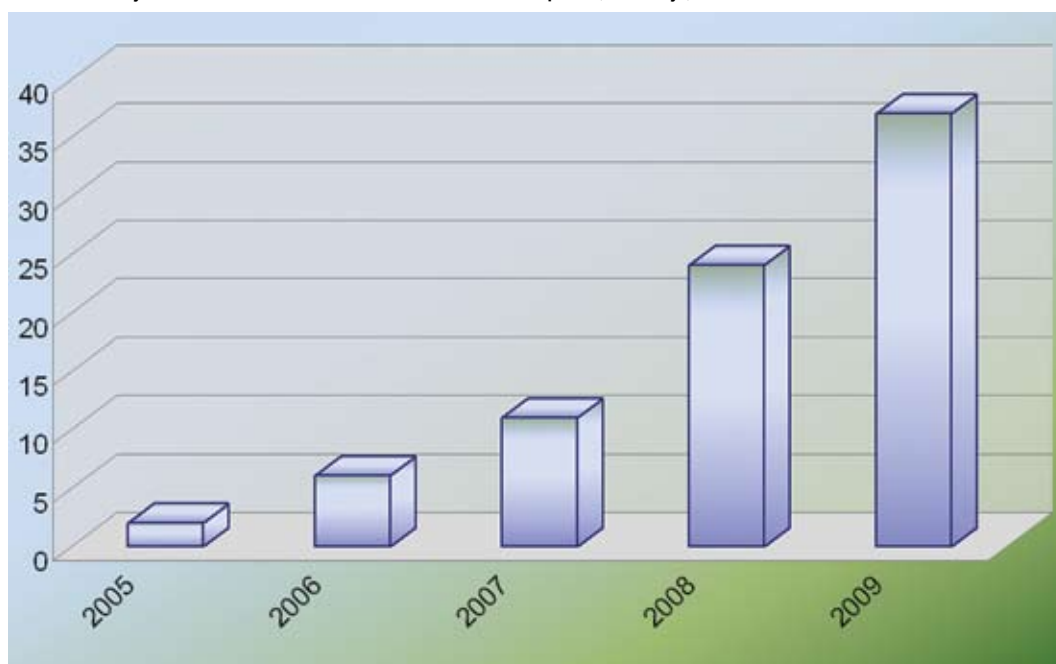
Ob pregledu splošnega akta Izjava o varnosti z oceno tveganja je bilo v letu 2009 zabeleženih **109 kršitev** zaradi premalo natančne oz. presplošne opredelitve posamezne vrste osebne varovalne opreme, namenjene zmanjšanju specifičnih tveganj nastanka poškodb in okvar zdravja delavcev. V letu 2008 pa je bilo teh kršitev 93.

Graf 18: Primerjava kršitev opredeljenosti osebne varovalne opreme v internem aktu delodajalca, Slovenija, 2005 – 2009

V letu 2009 je bilo ugotovljenih tudi **37 kršitev** v zvezi z ustreznostjo izbire osebne varovalne opreme, kar je 11 kršitev več kot v letu 2008. Ob pregledu grafa 19 opazimo, da se število kršitev glede ustreznosti izbire osebne varovalne opreme iz leta v leto povečuje. Razlog za to je najverjetneje v tem, da pristojni inšpektorji tej problematiki namenjajo še posebno veliko pozornosti. V letu 2009 smo zabeležili tudi **2 kršitvi**, ko osebna varovalna oprema ni bila prilagojena uporabniku.

Graf 19: Primerjava kršitev ustreznosti izbire osebne varovalne opreme, Slovenija, 2005-2009

3.4.6. Zagotavljanje ustreznega delovnega okolja

Delodajalci morajo v skladu z zakonodajo s področja varnosti in zdravja pri delu zagotavljati ustrezne pogoje za delo delavcem v delovnem procesu z namenom, da bodo ti delali v varnem in zdravem delovnem okolju. To npr. pomeni, da delo poteka v ustreznih toplotnih in svetlobnih razmerah ter da delavci niso izpostavljeni škodljivemu hrupu ipd. Če tega delodajalci ne morejo zagotoviti, morajo delavcem nuditi ustrezno osebno varovalno opremo. Preiskave delovnega okolja naj bi delodajalci izvajali v roku treh let, kar pa pogosto ne naredijo. Ko delodajalci preselijo delovne in poslovne prostore na novo lokacijo, pogosto ravno tako ne naredijo novih preiskav v novih pogojih.

Toplotne razmere

Toplotne razmere, kamor vključujemo temperaturo, relativno vlažnost in gibanje zraka (prepih), so v ocenah tveganj s strani delodajalca večinoma obravnavane kot ustrezne, prav tako pa so opredeljeni tudi roki za ponovne meritve, ki pa so potem v praksi večkrat prekoračeni. V letu 2009 so inšpektorji v zvezi s tem ugotovili **541 kršitev**, največ v dejavnostih trgovine in gostinstva. Vedno več dni z visokimi poletnimi temperaturami je tudi vzrok, da vsako leto prihajajo na inšpektorat prijave ob prekoračenih temperaturah. Nekateri delodajalci kot ukrep zmanjševanja visokih temperatur v prostorih te klimatizirajo, drugi pa ne izvajajo nobenih ukrepov, saj »vroči« dnevi hitro minejo. Posamezni delodajalci, ki zaposlujejo delavce na začasnih premičnih delovnih mestih, se poskušajo v poletnem času prilagoditi neugodnim temperaturam z začasnim premikom delovnega časa, ki je bolj ugoden za počutje delavcev. Pomagajo si npr. tako, da z delom začnejo bolj zgodaj in imajo ob najvišjih temperaturah odmor ter nadaljujejo z delom, ko temperature malo padejo. Tak način dela pa hitro mine, ko izvajalcem del prične primanjkovati časa za doseganje dogovorjenih rokov.

Svetlobne razmere

Tudi ustrezne svetlobne razmere predstavljajo dejavnik, ki dolgoročno lahko vpliva na zdravje delavcev. Tudi na tem področju inšpektorji ugotavljajo zlasti kršitve v zvezi z neizvajanjem preiskav in meritev svetlobnih razmer v rokih, ki jih delodajalci opredelijo v Izjavi o varnosti z oceno tveganja. Takšnih kršitev je bilo v obravnavanem letu **325**, največ, podobno kot v primeru preiskav toplotnih razmer, v dejavnostih trgovine in gostinstva. Ni pa tudi nepomembno, da so inšpektorji ugotovili neustrezne svetlobne razmere oz.

nezadostno osvetljenost delovnih mest pri **29 delodajalcih**, vendar tu po številu nepravilnosti ne izstopa nobena dejavnost.

Hrup

Škodljiv hrup se še vedno pojavlja na delovnih mestih pri mnogih delodajalcih v Republiki Sloveniji. To velja zlasti v proizvodnih procesih, kjer delavci opravljajo delo na zastarelih in starejših strojih. Ti so praviloma vir hrupa, ki presega opredeljene mejne vrednosti. Prav tako se tudi delavci še ne zavedajo dovolj posledic škodljivega hrupa in zato še vedno osebne varovalne opreme ne uporabljajo dosledno. Posledice prekomernega hrupa pa se pokažejo šele čez nekaj časa, ko je za delavce lahko že prepozno.

Ker zaradi težkih razmer v gospodarstvu delodajalci težje zamenjajo stare in hrupne stroje z novjšimi in manj hrupnimi, problematiko poskušajo reševati z zagotavljanjem in uporabo osebne varovalne opreme.

Inšpektorji so v zvezi s hrupom ugotovili **78 kršitev**, od tega je **51 kršitev**, ko delodajalci niso izvajali preiskav škodljivosti hrupa v rokih, opredeljenih v oceni tveganja. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v proizvodnji kovinskih izdelkov ter v proizvodnji živil, trgovini in gradbeništvu.

Izpostavljenost vibracijam

Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti vibracijam pri delu določa minimalne varnostne in zdravstvene zahteve glede izpostavljenosti delavcev tveganju pred mehanskimi vibracijami. Tako imenovane mehanske vibracije dlan-roka predstavljajo tveganje za varnost in zdravje delavcev, še zlasti vaskularne ter nevrološke ali mišične motnje in prizadetost kosti ali sklepov. Vplivi vibracij se pokažejo v daljšem časovnem obdobju, tako da so tudi rezultati izboljšav vidni šele čez nekaj časa. Veliko pozornost vplivu vibracij na delavca posvečamo predvsem v gozdarstvu. Na tem področju so bile v letu 2009 narejene raziskave, kako vibracije vplivajo na delo gozdarja sekača, ki pri svojem delu uporablja motorno žago. Za preprečevanje vpliva vibracij so začeli gozdarji sekači poskusno uporabljati protivibracijske rokavice s posebnim gelom, ki ublaži vpliv vibracij motorne žage na dlani. Vibracije se pojavljajo še predvsem v gradbeništvu, pri obdelavi lesa in v livarni ob brušenju materiala.

Pri inšpekcijskih pregledih je bilo ugotovljeno skupno **13 kršitev**, delodajalci pa niso izvedli meritev vibracij v **7 primerih**, kjer izstopata dejavnost proizvodnje kovinskih izdelkov in gradbeništvo. Le v **3 primerih** je bilo ugotovljeno, da delodajalci niso obravnavali vibracij v oceni tveganj, čeprav so bile v delovnem procesu prisotne.

Ročno premeščanje bremen

Kostno-mišična obolenja so najpogostejše z delom povezane zdravstvene težave. So glavni vzrok odsotnosti z dela v vseh državah članicah EU, pojavljajo pa se v vseh poklicih. Kmetijstvo, gradbeništvo in dejavnost zdravstvene nege so sektorji, kjer ta obolenja prizadenejo največ delavcev. Ročno premeščanje bremen pomeni vsak transport ali podpiranje bremena s strani enega ali več delavcev, vključno z dvigovanjem, odlaganjem, potiskanjem, vlečenjem, prenašanjem ali premikanjem bremena, ki zaradi svojih značilnosti ali zaradi neugodnih ergonomskih pogojev pomeni nevarnost predvsem za poškodbe hrbta delavcev. V skladu z veljavno zakonodajo mora delodajalec sprejeti primerne organizacijske ukrepe ali uporabiti primerna sredstva, zlasti mehansko opremo, da bi zmanjšal potrebe po ročnem premeščanju bremen. Inšpektorat posebno poudarja pomembnost obveščanja in usposabljanja delavcev.

Čeprav je zelo težko izbrati med kmetijstvom, gradbeništvom in zdravstveno nego, v kateri od teh dejavnosti je problematika ročnega premeščanja bremen posebej izražena, je mnenje SLIC-a, da je problematika nekoliko bolj izražena v dejavnosti zdravstvene nege. Rezultati tretje evropske raziskave o delovnih pogojih so odkrili, da se je 32 % delavcev, zaposlenih v tem sektorju, pritoževalo nad težavami s hrbtom. Tudi to je razlog, da smo v letu 2009

dodatno pozornost ponovno posvetili problematiki ročnega premeščanja bremen v slovenskih domovih starejših občanov. V nekaterih državah članicah EU stroški za nadomestila delavcem zaradi kostno-mišičnih obolenj predstavljajo celo do 1,6 % bruto domačega proizvoda.

Lahko zaključimo, da Slovenija še vedno sodi med države EU, v katerih delodajalci ne prepoznajo »cost-benefita« na področju ročnega premeščanja bremen. Smo ena redkih držav članic EU, ki v svojem podzakonskem aktu na področju premeščanja bremen konkretno opredeljuje maksimalno dovoljeno vrednost bremena.

Več uporabnih informacij o ročnem premeščanju bremen, preprečevanju kostno-mišičnih obolenj v dejavnosti zdravstvene nege je na voljo na spletni strani Inšpektorata Republike Slovenije za delo:

http://www.id.gov.si/si/o_inspektoratu/organizacija_inspektorata_rs_za_delo/inspekcija_nadzora_varnosti_in_zdravja_pri_delu/sluzba_nadzora_zdravja_pri_delu/analize_projekti/

V zvezi z ročnim premeščanjem bremen so inšpektorji ugotovili **9 nepravilnosti**, in sicer **3** glede ocenjevanja tveganj samega premeščanja, **5** glede nadomeščanja ročnega premeščanja z ustrezno delovno opremo in **1 nepravilnost** glede posvetovanja delavcev s svojimi predstavniki o problematiki ročnega premeščanja bremen

3.4.7. Zagotavljanje varne delovne opreme

Brez delovne opreme delodajalci praktično ne morejo izvajati svojih proizvodnih procesov, zato ima varna delovna oprema še posebno velik pomen z vidika zagotavljanja varnega in zdravega dela. Pred nekaj leti je bil opazen velik tehnološki napredek, saj so družbe v svoje tehnološke procese intenzivno uvajale avtomatizacijo in robotizacijo. V letu 2009 pa se je položaj precej spremenil. Zaradi pomanjkanja naročil in posledično tudi zmanjševanja dohodkov so se investicije v novo opremo močno zmanjšale.

Velik problem predstavlja predvsem neredno dnevno pregledovanje in vzdrževanje delovne opreme s strani delavcev, ki na tej opremi opravljajo delo. Večkrat opremo slabo vzdržujejo tudi za vzdrževanje določene službe. Seveda je prisoten tudi pomanjkljiv nadzor neposredno nadrejenih vodij. Ob periodičnih pregledih se oprema pregleda in preizkusi, ugotovljene nepravilnosti pa se odpravljajo prepočasi.

V letu 2009 so inšpektorji v zvezi z ustreznostjo delovne opreme ugotovili skupaj **916 nepravilnosti**, prav tako pa so tudi izrekli **244 prepovedi** uporabe neustrezne opreme. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z neizvajanjem pregledov in preizkusov delovne opreme, in to pri **602 delodajalcih**. V **211 primerih** so inšpektorji ugotovili neustrezno dejansko stanje delovne opreme, kjer pa močno odstopa gradbeništvo. Tudi dokumentacija glede izvedenih pregledov in preizkusov delovne opreme ni vedno ustrezna. To so inšpektorji ugotavljali pri **94 delodajalcih**, ponovno največ v dejavnosti gradbeništva.

So tudi primeri, ko se delovna oprema pregleduje zelo površno ali pa se pregled opravi »po telefonu«. Nerealno bi bilo pričakovati, da bo trg take neustrezne preglede zavrnil, saj nekaterim delodajalcem taka enostavna in cenena možnost pregleda očitno ustreza. Stroški pregleda in odpravljanja »pomanjkljivosti« so v takem primeru »pregledovanja in preizkušanja« bistveno manjši kot pri ustreznem in kvalitetnem pregledu.

3.4.8. Vodenje evidenc

Delodajalci morajo v skladu z 39. členom Zakona o varnosti in zdravju voditi različne evidence, ki naj bi bile v pomoč delodajalcu, da odkrije nepravilnosti in pomanjkljivosti in lahko pravočasno ukrepa. Delodajalec mora voditi evidence o periodičnih preiskavah kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti, o periodičnih preizkusih in pregledih delovne opreme, o preizkusih in pregledih opreme za osebno varnost pri delu, o opravljenih preizkusih usposobljenosti delavcev za varno delo, o posebnih zdravstvenih zahtevah, o preventivnih

zdravstvenih pregledih delavcev, o poškodbah pri delu in nevarnih pojavih, o ugotovljenih poklicnih boleznih in o boleznih v zvezi z delom ter o njihovih vzrokih in o nevarnih snoveh, ki jih delodajalec uporablja.

Inšpektorji v zvezi z vodenjem evidenc ugotavljajo kar precejšnje število kršitev. Delodajalci ne vodijo evidenc ažurno in posledično tudi zamujajo periodične roke za različne preglede. Ugotovljenih nepravilnosti glede vodenja vseh evidenc je bilo skupno kar **3808**, pri čemer nobena dejavnost posebej ne izstopa. Če vemo, da se evidence pri večini delodajalcev vodijo običajno v kompletu, lahko ugotovimo, da se je neustrezno vodenje evidenc v letu 2009 ugotavljalo pri približno **400 delodajalcih**. Glede na prejšnje leto je teh nekoliko manj, pa vendar še vedno veliko.

3.5. POSEBNO IZPOSTAVLJENE DEJAVNOSTI

V Republiki Sloveniji delodajalci izvajajo kar nekaj dejavnosti, ki jih lahko uvrščamo med posebno izpostavljene, to je med dejavnosti, v katerih se dogodi večje število nezgod pri delu oz. imajo te nezgode za posledico težje poškodbe, prav tako pa bi lahko rekli, da gre za dejavnosti, iz katerih izhajajo tudi večje nevarnosti za okvare zdravja. V letu 2009 bi lahko med takšne dejavnosti uvrstili vsekakor gradbeništvo, na osnovi analiz statističnih podatkov pa tudi proizvodnjo kovinskih izdelkov, predelavo in obdelavo lesa skupaj s proizvodnjo pohištva ter gozdarstvo in kmetijstvo.

3.5.1. Gradbeništvo

Kakor v preteklih letih, se je tudi v letu 2009 največ nezgod pri delu zgodilo na gradbiščih, zaradi česar velja gradbeništvo za najnevarnejšo dejavnost. Kljub zmanjšani gradbeni aktivnosti zaradi gospodarske krize je **na gradbiščih umrlo 11 delavcev**. V letu 2009 smo na področju gradbeništva začeli z novo akcijo, usmerjeno na zagotavljanje varnosti pred padci z višine ali v globino, ki je trajala skoraj devet mesecev. Skupaj z že tradicionalno akcijo, ki poteka na gradbiščih spomladi in jeseni, smo v letu 2009 v okviru akcij pregledali kar dvakrat več gradbišč (**670**), izrekli skoraj trikrat več ukrepov (**1023**) in ugotovili dvainpolkrat več kršitev (**1.729**) kot v letu 2008. V prihodnjem letu bomo ponovno izvedli poostren in usmerjen nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu na gradbiščih in drugih začasnih deloviščih, predvsem z namenom, da delodajalci namenijo več pozornosti izvajanju in nadzoru nad izvajanjem preventivnih varnostnih ukrepov, s čimer bi se zmanjšalo število nezgod pri delu, zlasti težjih in smrtnih. Takšen poostren nadzor se bo izvedel s ponovno devetmesečno akcijo, ki bo usmerjena na delo na višini in uporabo osebne varovalne opreme, ter skupno akcijo inšpekcij za varnost in zdravje pri delu in delovnih razmerij, ki pa bo potekala spomladi in jeseni. Ker predstavljajo padci z višine ali v globino največjo nevarnost za nezgode s smrtnim izidom na gradbiščih, bo pri nadzoru poseben poudarek namenjen preverjanju zagotavljanja predvidenih zahtev in ukrepov glede varovanja pred padci z višine ali v globino. Preverjali bomo izdelavo varnostnih načrtov v fazi projektiranja, delo varnostnih koordinatorjev v fazi izvajanja del, uporabo osebnih varovalnih sredstev in opreme ter zagotavljanje še nekaterih drugih osnovnih predpisanih zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu. Hkrati z nadzorom zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu bomo preverjali tudi ustreznost zaposlitve delavcev na gradbiščih.

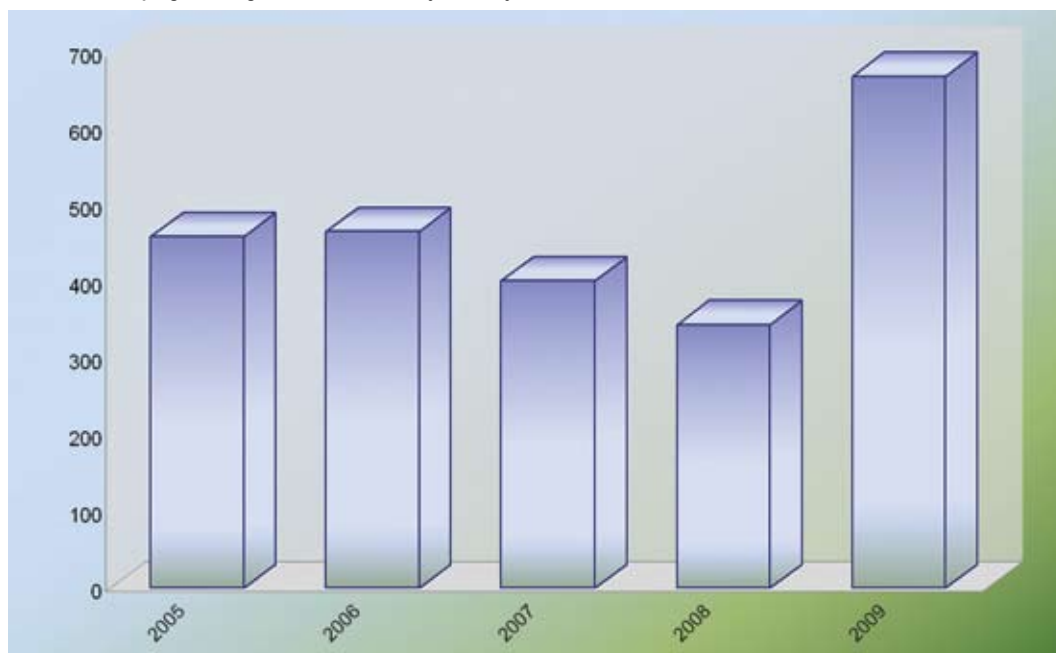
Kljub temu, da je v letu 2009 na gradbiščih umrlo skoraj enako število delavcev kot v letu 2008, se je prvič po nekaj letih znižal delež smrtnih nezgod zaradi padcev z nezavarovanega mesta na višini pod 50 %. V letu 2009 so zaradi padca z višine ali v globino od 6 do 16 m umrli **4 delavci**, v letu 2008 pa 6 delavcev. Kar **3 delavci** so izgubili življenje zaradi udara električnega toka, na **2 delavca** se je porušila jeklena konstrukcija, **1** je umrl ob poružitvi zidu, na **1** pa je naletelo vozilo na regionalni cesti. Poleg nezgod s smrtnim izidom se je v gradbeništvu zgodilo tudi **91 težjih nezgod**, kar je več kot v letu 2008, ko jih je bilo 78. Treba pa je poudariti, da delodajalci prijavljajo teže nezgode po svoji presoji, ki pa je mnogokrat napačna.

Po podatkih Urada RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) se je vrednost opravljenih del v gradbeništvu v Republiki Sloveniji v letu 2009 zmanjšala do 28 % v primerjavi z letom 2008, kar kaže na velik vpliv svetovne gospodarske krize na slovensko gradbeništvo. Tudi število zaposlenih v gradbeništvu se je zmanjšalo in je bilo meseca oktobra 2009 za 6,7 % nižje kot leto pred tem. V skladu z zahtevami Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih so naročniki Inšpektoratu RS za delo v letu 2009 prijavili začetek gradenj na 2090 gradbiščih, kar je 16,5 % manj kot leto prej (2503).

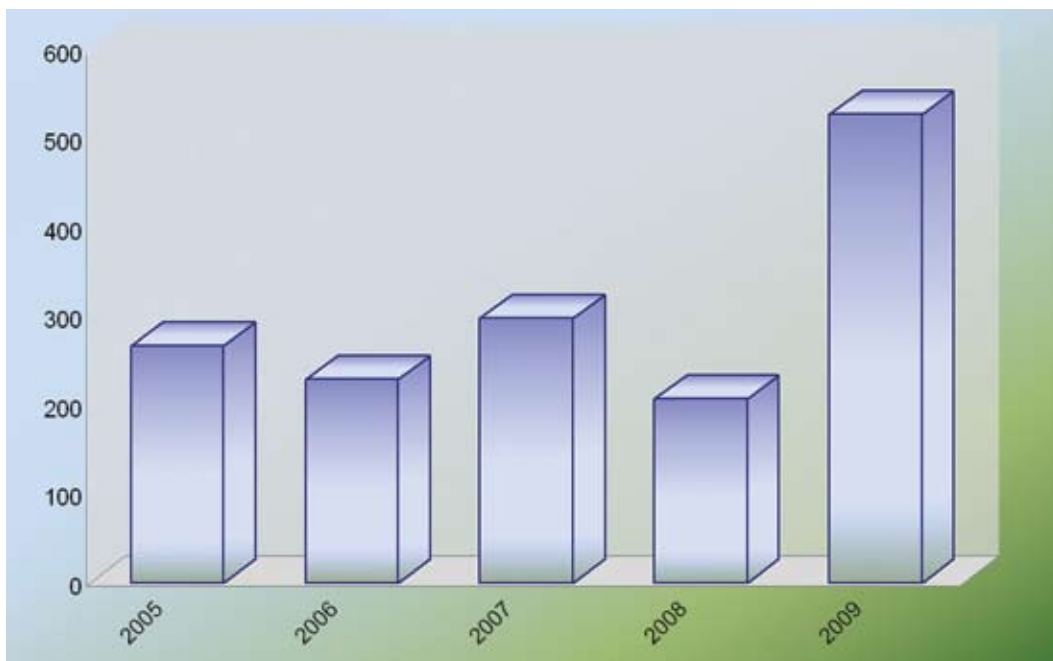
Klub temu, da smo podvojili našo prisotnost na gradbiščih v primerjavi s prejšnjim letom, je bilo število smrtnih nezgod na gradbiščih skoraj enako kot leta 2008. Razlog za manjšo učinkovitost od želene, pri maksimalni angažiranosti, je verjetno tudi v premajhnem številu inšpektorjev, ki nadzirajo področje varnosti in zdravja pri delu, saj 27 inšpektorjev poleg še drugih svojih obveznostih težko nadzira približno 900 aktivnih gradbišč po vsej državi. Samo z gradbišči pa se ukvarja **le eden od 36 inšpektorjev s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu**. Na žalost še vedno ugotavljamo, da je za varnost delavcev na gradbiščih slabo poskrbljeno, čeprav vse več delodajalcev že plačuje stroške, nastale v zvezi z zdravljenjem njihovih delavcev zaradi poškodb pri delu in plačuje globe, ki jih izrečejo inšpektorji ob ugotovljenih prekrških. Bolje in varneje imajo v glavnem urejena gradbišča samo večji delodajalci in tisti manjši delodajalci, ki so bili obravnavani v sodnih postopkih ob težjih in smrtnih nezgodah. Najvišja globa za prekrške v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu je 1.251,88 evra za pravno osebo, kar je za gradbena podjetja, ki večinoma operirajo z »milijoni« evrov, zelo malo. Pravzaprav jih takšne nizke globe celo »spodbujajo« h kršitvam, saj je veliko ceneje tvegati obisk in sankcijo inšpektorja kot poskrbeti za varnost na gradbišču, ki zaradi stroškov zniža dobiček, vzame pa tudi dragocen čas. Zato bi bilo za izboljšanje stanja na gradbiščih nujno povečati globe na nivo prekrškov po Zakonu o graditvi objektov ter povečati število inšpektorjev, ki bodo nadzorovali to področje dela.

Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih je v naš pravni red uvedla koordinatorje za varnost in zdravje pri delu, ki preverjajo varno izvajanje del na gradbiščih in delodajalce opozarjajo na izvedbo potrebnih varnostnih ukrepov. Tudi v letu 2009 je inšpektorat v sodelovanju z Zbornico varnosti in zdravja pri delu organiziral dva posveta (skupaj od leta 2003 do sedaj že 11), na katerih so bili koordinatorji seznanjeni z novostmi v zakonodaji, kakor tudi s praktičnimi rešitvami pri uresničevanju predpisov na gradbiščih. Posvetov se je udeležilo 148 in 145 (večinoma istih) od skupaj 300 koordinatorjev, kar pomeni, da cca. 50 % koordinatorjev ne čuti potrebe po usposabljanju, spremljanju novosti ter sprejemanju dobre prakse, čeprav so gradbišča zelo različna, gradbene tehnologije in oprema pa vsak dan bolj pestre in zahtevne.

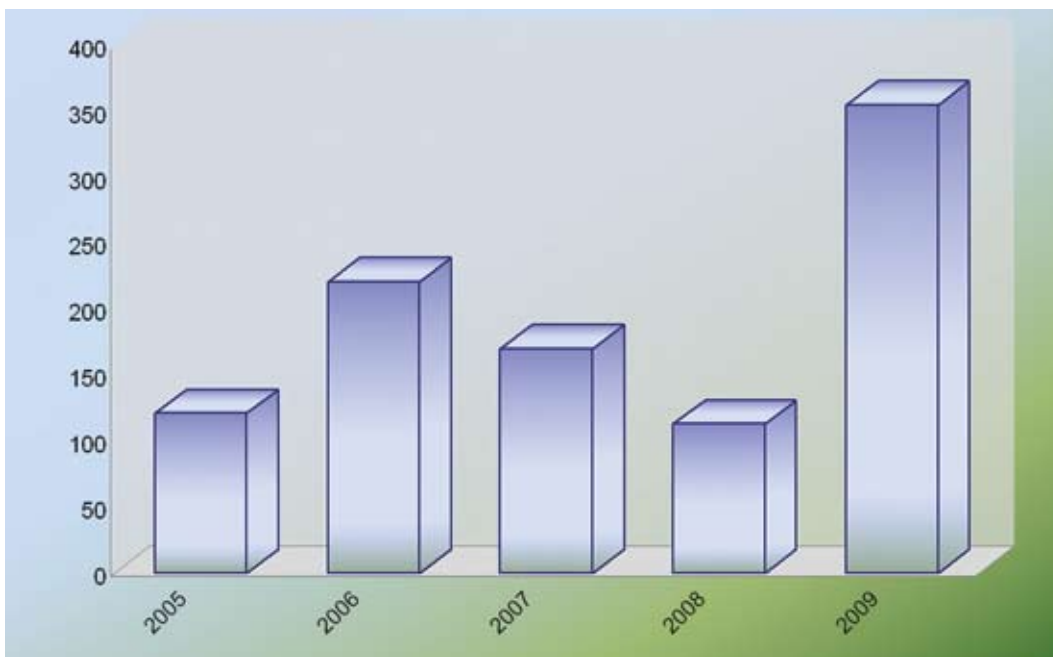
Graf 20: Število pregledanih gradbišč v okviru akcij, Slovenija, 2005-2009

Graf 21: Število izdanih upravnih odločb v okviru akcij, Slovenija, 2005-2009

Graf 22: Število izrečenih glob v okviru akcij, Slovenija, 2005-2009

3.5.2. Proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov

V teh dejavnosti se inšpektorji za delo srečujejo z zelo različnimi razmerami. V dejavnosti proizvodnje kovin je delovna oprema v večini primerov precej zastarela. Večje investicije v npr. nove talilne peči, v linije za predelavo ali v avtomatizacijo procesov so redke, še posebno v zadnjem obdobju. Kljub temu pa se ponekod srečujemo tudi z novejšo tehnologijo. Tam so procesi tudi že avtomatizirani in vsaj nadzorovani iz klimatiziranih in tudi zvočno izoliranih komandnih kabin. Tam, kjer je delovna oprema zastarela, pa delavci še veliko dela opravljajo ročno, izpostavljeni pa so tudi velikim temperaturnim spremembam, prahu, hrupu in dimu.

Drugačne, predvsem boljše, so razmere v proizvodnji kovinskih izdelkov, predvsem v družbah, ki so udeležene v proizvodnji za avtomobilsko industrijo. Tam je delovna oprema praviloma novejša, visoko avtomatizirana in boljše vzdrževana. To pa omogoča tudi

v vseh pogledih boljše delovne razmere, saj že sama oprema zahteva za svoje delovanje ustrezne klimatske razmere, je manj hrupna in tudi varnejša za upravljanje. Tudi sicer so delovne razmere pri obdelavi kovin oz. izdelavi manjših delov na obdelovalnih strojih dokaj dobre.

Težji so delovni pogoji npr. pri izdelavi in obdelavi velikih in maloserijskih obdelovancev, ker morajo delavci ta dela izvajati na delovnih odrih in pogosto v neergonomskih položajih. V takih razmerah je tudi oteženo zagotavljanje ustreznih klimatskih razmer, samo delo pa je hrupno in naporno. Zaradi velikih dimenzij obdelovancev in majhnih serij se lokalno odsesavanje plinov pri varjenju in drugih obdelavah običajno ne uporablja, kar pomeni, da se mora uporabljati osebna varovalna oprema. To pa je vsekakor za delavce manj ugodno, kot če se ustrezne delovne razmere lahko zagotovijo s kolektivnimi varnostnimi ukrepi.

Glede večjih in velikih proizvodnih hal pogosto ugotavljamo slabe klimatske razmere, ker je celovito vzdrževanje ustreznih klimatskih razmer dokaj zahtevno in predstavlja tudi velike stroške. Delodajalci se zato raje odločajo za lokalno ogrevanje s sevalnimi grelniki in odsesavanja cele hale z nekaj strešnimi ventilatorji, kar pa ni najboljša rešitev. Tudi čistoča sten in stekel je običajno slaba. Na stenah in delih konstrukcije objekta je prah, ki se je nabiral več let, stekla pa so umazana in prepuščajo bolj malo svetlobe. Običajno se na nekaj let izvede le čiščenje površin z razpihovanjem.

V družbah z glavno dejavnostjo proizvodnje kovin in proizvodnje kovinskih izdelkov je bilo v letu 2009 opravljenih **408 pregledov**. Inšpektorji so v tej dejavnosti ugotovili skupaj **800 pomanjkljivosti in nepravilnosti** ter zato izdali **161 ureditvenih odločb** in **15 prepovedi uporabe neustrezne delovne opreme**. Izdali so tudi **50 plačilnih nalogov** in **12 odločb o prekršku**. Najpogostejše so bile ugotovljene nepravilnosti v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo, sledijo pa pomanjkljivosti glede ocenjevanj tveganj, zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov, zagotavljanje pregledov in preizkusov delovne opreme v opredeljenih periodičnih rokih ter zagotavljanja in uporabe osebne varovalne opreme.

Tehnične možnosti za izboljšanje najtežjih delovnih pogojev obstajajo, vendar so za ta namen potrebna precejšnja finančna sredstva. Zaradi trenutno ne najboljših gospodarskih razmer so delodajalci v letu 2009 sile usmerjali v ohranitev proizvodnje in manj v modernizacijo. Če je bilo le mogoče, so se dodatnim stroškom izogibali.

3.5.3. Obdelava in predelava lesa ter proizvodnja pohištva

Lesnopredelovalna industrija spada med delovno intenzivne panoge. V zadnjem obdobju je v tej panogi vlaganje v razvoj, nove naprave, modernejšie proizvodne linije, stroje ipd. zastalo še bolj kot v drugih proizvodnih panogah. Posledice se vidijo tudi v hitrem zmanjševanju števila zaposlenih. Krčenje denarnih sredstev na vseh področjih se odraža tudi na kvaliteti delovnih mest in zmanjševanju nivoja varnosti in zdravja pri delu. To se odraža predvsem v slabih mikroklimatskih razmerah, slabo vzdrževanih objektih, v povečanem hrupu in zaprašenosti, pomanjkanju tehnično strokovnega kadra itd. Če lesnopredelovalna industrija ne bo našla hitrih rešitev, bo v tem kriznem obdobju še bolj izpostavljena in ranljiva, problemi pa bodo še bolj eskalirali. Opaziti je sicer ponekod tudi večjo intenzivnost v smislu produktivnosti, kar pa ob zmanjševanju števila zaposlenih pomeni večje obremenitve posameznika. S tem so večje tudi možnosti nastanka poškodb in okvar zdravja, kar pa se bo pokazalo z določenim časovnim zamikom.

Tudi v lesnopredelovalni industriji velja, da je za nekatere, ki imajo ključne produkte oz. storitve, s katerimi dosegajo konkurenčne prednosti, sedanja kriza priložnost in vlaganje v varnost in zdravje pri delu ni ovira, za vse druge pa predstavlja hudo preizkušnjo.

Na podlagi analize poškodb pri delu v lesnopredelovalni industriji, ki zajema Obdelavo in predelavo lesa ter Proizvodnjo pohištva, smo prišli do ugotovitev, ki jih navajamo v nadaljevanju.

V letu 2009 je bilo v navedenih dejavnostih **529 poškodb pri delu**, kar je v primerjavi z letom 2008 234 manj. Zmanjšanje poškodb pri delu je predvsem odraz zmanjšanja števila delavcev v tej panogi kot tudi zmanjšanja proizvodnje, ne pa izboljšanja stanja varnosti in zdravja pri delu.

Od celotnega števila poškodb pri delu se glavnina poškodb dogodi v proizvodnih prostorih oziroma znotraj zaprtih prostorov in takšnih je bilo **428**. V skladiščih se jih je dogodilo **23** in **11** pri vzdrževalnih delih. Težjih poškodb je bilo **16**.

Glede na aktivnost pri delu se je **127 nezgod** pri delu dogodilo pri upravljanju, posluževanju ali čiščenju strojev, **77 nezgod** pri ročnem prenašanju in dvigovanju bremen ter **33 nezgod** pri polnjenju strojev ter nalaganju oz. prekladanju.

Po vzroku za nastanek poškodbe se je **192 poškodb** zgodilo zaradi izgube nadzora nad strojem, transportnim sredstvom ali predmetom dela, **102 poškodbi** sta nastali zaradi zdrsa, spotika in padca, do **38 poškodb** pa je prišlo pri prenašanju bremen.

Glede na način poškodbe je bilo **194 poškodb** posledica raznih stikov z ostrimi predmeti, noži, rezili, koničastimi predmeti, **106 poškodb** posledica udarnin z nihajočim predmetom, padajočim predmetom ali trčenja s predmetom, **54 poškodb** pa posledica stiska ali ujetja med dva gibajoča dela.

Po poškodovanem delu telesa lesnopredelovalna industrija še vedno izstopa pri poškodbah prstov rok, in sicer je prišlo v letu 2009 do **256 poškodb** prstov rok, **80 poškodb** nog (prsti stopala, koleno) in **38 poškodb** hrbtišča rok. Bilo pa je tudi **12 poškodb** glave in **9 poškodb** oči, kar kaže na neuporabo potrebne osebne varovalne opreme.

Glede na obliko poškodbe se je dogodilo **236 površinskih poškodb** (manjše ureznine, odrgnine, poškodbe nohtov), **130 poškodb** z odprtimi ranami, **33 zvinov** (nateg mišic in vezi), **28 zlomov** kosti ter **5 amputacij** prstov.

Za celotno lesnopredelovalno industrijo še vedno in ponovno lahko ugotavljamo, da večina poškodb nastaja na okončinah. Velik delež poškodb so še vedno odprte rane, kar nakazuje na nepravilno zaščito različnih rezil ali orodij. Glede na vzroke za nastanek poškodb lahko trdimo, da so predvsem tudi v pomanjkanju strokovnega znanja in delovnih izkušenj, v posledici pa potem tudi sicer izvedeno usposabljanje za varno delo ne doseže ustreznih učinkov. To se kaže v tem, da se delavci pogosto poškodujejo zaradi izgube nadzora nad stroji, zaradi neustreznega dela s posluževalnimi napravami ter obdelovanim materialom, zaradi poseganja v nevarna območja strojev, zaradi nepoznavanja delovanja strojev in podobnega.

Pri določenih poškodbah je bilo mogoče ugotoviti nespoštovanje osnovnih zahtev varnosti pri delu, in sicer pri npr. čiščenju strojev, ko se to izvaja pri delujočem ali ne popolnoma ustavljenem stroju, kar je v nasprotju s pravili varnega dela. Bili so tudi primeri odklopa ali blokade zaščitnega stikala z namenom doseganja večje produktivnosti. Primer obravnavane težje nezgode je tudi nestrokoven poseg v dele pod napetostjo, kar je pripeljalo do težjih opeklin zaradi električnega obloka. V drugem primeru pa je nepravilni postopek dela privedel do močnejšega povratnega udarca obdelovanca na večlistni krožni žagi, ki je delavcu pri tem prebodel stegno.

Pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z obdelavo in predelavo lesa ter proizvodnjo pohištva, je bilo v letu 2009 opravljenih **81 rednih inšpekcijskih nadzorov**, **80 kontrolnih nadzorov** in **38 izrednih nadzorov**. Dogodil se je **1 nevarni pojav**, pristojni inšpektorji pa so raziskali **12 nezgod** pri delu. Izdanih je bilo **100 ureditvenih odločb** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela, **6 odločb** po 16. členu Zakona o inšpekciji dela. Izdanih je bilo **14 plačilnih nalogov**, **11 odločb o prekršku**, **1 obdolžilni predlog**, **8 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru ter **6 opozoril** po Zakonu o prekrških.

V okviru inšpekcijskih pregledov je bilo ugotovljeno **60 nepravilnosti** v zvezi z delovno opremo, in sicer neizvajanje pregledov in preizkusov v **44 primerih**, pomanjkljivosti v zvezi z Izjavo o varnosti z oceno tveganja v **65 primerih**, nato sledi neizvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov v **32 primerih** ter neustrezno izvajanje teoretičnega usposabljanja v **24 primerih**. Pomanjkljivost v zvezi s praktičnim usposabljanjem na delovnih mestih je bila ugotovljena v **17 primerih**.

Zaradi nepoznavanja področja protieksplzijske zaščite in namernega izogibanja novim investicijam na tem področju se vse pogosteje pojavljajo nevarni dogodki v obliki požarov

in eksplozij. Ugotovljene pomanjkljivosti v zvezi s tem se predvsem nanašajo na nepravilne izvedbe odsesovalnih sistemov oz. instalacij, na neredna čiščenja in vzdrževanja obstoječih sistemov, na neupoštevanje sistemov alarmiranja, na tehnične zastarelости in nekompatibilnosti z novo zakonodajo na tem področju ter tudi na pomanjkanje ustrezno strokovno usposobljenega tehničnega kadra. Vse bolj problematični v tem pogledu so tudi manjši delodajalci oz. samostojni podjetniki, ki se ukvarjajo z lesnopredelovalno dejavnostjo.

Spodnje slike pa prikazujejo nekaj pogostih nepravilnosti, ki prevladujejo v proizvodnem procesu delodajalcev v lesnopredelovalni dejavnosti.

Slika 2: Neprimerna zaščita krožne žage

3.5.4 Gozdarstvo in kmetijstvo

V gozdarstvu se pojavlja vedno več samostojnih podjetnikov, ki so podizvajalci večjih delodajalcev. Ti zaposlujejo tudi tujce, ki so cenejša delovna sila kot domača, s tem pa delodajalci tvegajo glede njihove usposobljenosti in strokovnega znanja. Tuji delavci hočejo delati več ur skupaj, tudi v obliki nadur in tudi ob sobotah, ki jih določa kolektivna pogodba za gozdarstvo (nadomeščanje deževnih dni), zato da si naberejo proste dni in gredo lahko domov in seveda tudi zaradi večjega zaslužka. V tem času pa se poveča možnost nastanka poškodbe. V letih 2008 in 2009 ni bilo smrtnih nezgod pri delodajalcih v dejavnosti gozdarstva, se pa je v letu 2009 dogodilo **7 nezgod** s težjimi poškodbami delavcev. Lažje nezgode so se v večini zgodile zaradi nepravilnega načina dela in neprevidnosti, pri delu v gozdu pa je poleg tega še veliko nepredvidljivih dogodkov in spletov okoliščin, ki tudi botrujejo nezgodam. Največ nezgod se zgodi pri hoji po gozdnih površinah v obliki raznih zdrsov in padcev. Pričakovali bi, da se večina nezgod zgodi pri podiranju dreves, vendar se jih več zgodi pri kleščenju drevja, ko se sprostijo napete in vpete veje dreves ter delavca udarijo ali pa se te zgodijo pri prežagovanju, ko se odžagan hlood nekontrolirano skotali in delavca poškoduje. Vzrok za te vrste nezgod je hitenje in napačna tehnika dela. Traktoristi, ki zbirajo hlovovino, večkrat prehitro vozijo po vlaki, celo tako hitro, da se gozdni traktor prevrne. Največkrat pa jim ob privlačenju hlovov oziroma ko jih spenjajo, spodrsne ali pa se jim hlood zvali na nogo.

V letu 2009 je bilo v dejavnosti gozdarstva opravljenih **40 inšpekcijskih pregledov**, od tega **9 rednih**, **5 kontrolnih** in **26 izrednih**. Izdanih je bilo **8 odločb** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela ter **2 plačilna naloga**. V gozdarstvu se ne pojavlja problem z zagotavljanjem in uporabo osebne varovalne opreme. Na gozdarski fakulteti so v letu 2009 opravljali nove raziskave hrupa pri delu sekača in traktorista v gozdu ter preizkus novih protivibracijskih rokavic za delavca sekača. Vse novosti potem gozdna gospodarstva tudi uporabijo

v praksi, saj za svoje delavce kupujejo najboljšo profesionalno osebno varovalno opremo. Nekoliko slabše je to pri manjših delodajalcih, ki večinoma kupujejo malo cenejšo in manj ustrezno osebno varovalno opremo.

Za kmetijstvo je značilna velika razdrobljenost. Na večjih kmetijah pridobivajo subvencije in si kupujejo nove stroje, na manjših, tradicionalnih, kjer večinoma tudi ni mladih naslednikov, pa imajo stare stroje in neregistrirane traktorje, s katerimi se zgodi veliko nezgod. Kmetijske zadruge so se večinoma specializirale za trgovinsko dejavnost in trgujejo z zelo raznovrstnim blagom (med drugim tudi plinske jeklenke, pirotehnična sredstva, gradbeni material...).

V dejavnosti kmetijstva je bilo opravljenih **57 izrednih, 7 kontrolnih in 17 rednih inšpekcijskih pregledov**. Vseh nezgod je bilo na inšpektorat prijavljenih **106**, od tega jih je bilo **7 težjih**. Od težjih poškodb so izstopajoči zaprti zlom zapestja, opekline po telesu in amputacija prstov na roki. Drugače pa je bilo največ poškodb v obliki zvinov, padcev, nategov mišic, ki so se zgodile pri hoji, pri sestopu s strojev, pri delu v vinogradih z večjimi strminami ter pri pobiranju sadja. Pri obrezovanju drevja delavci velikokrat padejo z lestve, pri obrezovanju trte pa je prihajalo do številnih urezov. Poškodbe se dogajajo tudi pri delu v hlevu, ko delavce največkrat stisne ali brcne žival. Inšpektorji so v letu 2009 delodajalcem v kmetijski dejavnosti izdali **43 odločb** po 15. členu in **1** po 17. členu Zakona o inšpekciji dela, **5 plačilnih nalogov, 2 odločbi o prekršku, 5 opozoril** po Zakonu o prekrških in **1 opozorilo** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z neizvajanjem preventivnih zdravstvenih pregledov, neustreznimi ocenami tveganj, neizvajanjem teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev, neorganiziranostjo prve pomoči, pa tudi električna instalacija pogosto ni bila pregledana v določenih rokih. Pogosto se tudi niso vodile ali se niso ustrezno vodile evidence po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu.

3.6. POSEBNO IZPOSTAVLJENE NEVARNOSTI

Pri izvajanju delovnih operacij se pojavljajo najrazličnejše nevarnosti, ki lahko ogrožajo varno in zdravo delo delavcev. Pri pregledu najbolj pogostih vzrokov za nastanek nezgod pri delu s smrtnimi posledicami ugotovimo, da izstopata padec z višine oz. v globino in udar električnega toka. Iz tega razloga sta bili za izstopajoči nevarnosti izbrani delo na višini in električni tok, posebno pozornost pa smo posvetili tudi nevarnim kemičnim snovem.

3.6.1. Delo na višini

Delo na višini, ob nespoštovanju predpisov iz varnosti in zdravja pri delu, predstavlja največjo nevarnost za padce z višine ali v globino, ki pa se mnogokrat končajo tragično – s smrtjo delavca. Delu na višini se v praksi nikakor ni mogoče izogniti, mora pa delodajalec za ta namen določiti in izvajati ustrezne varnostne ukrepe ter pri tem upoštevati temeljna načela varnosti in zdravja pri delu. Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih zelo konkretno opredeljuje, kdaj in v katerih primerih je potrebno izvajati ukrepe varovanja delavcev pred padci z višine, prav tako pa določa tudi načine varovanja. Posledice neizvajanja teh ukrepov pa se kažejo v številu nezgod pri delu, ki jih delodajalci prijavljajo na Inšpektorat RS za delo. Najpogostejši vzroki za padce z višine ali v globino so nezavedanje ali ignoriranje nevarnosti, nezavarovana ali pomanjkljivo zavarovana delovna mesta, neustrezna usposobljenost za varno delo, neustrezno zdravstveno stanje, pomanjkljivo vodenje in nadziranje takih del ter neuporaba osebne varovalne opreme (varnostni pas).

Slika 3: Primer dela na nezavarovani višini. V konkretnem primeru bi lahko delavec padel več kot 5 m v globino.

V letu 2009 je bilo na Inšpektorat RS za delo od vseh prijavljenih nezgod 11 % takšnih, ki so predstavljale padec z višine. Od teh nezgod je bilo **5 smrtnih**, 7 % jih je imelo za posledico hujšo telesno poškodbo, 92 % pa lažjo telesno poškodbo. Če primerjamo število nezgod pri delu zaradi padca z višine, pri katerih je zaradi srečnih okoliščin prišlo le do lažjih telesnih poškodb, ugotovimo, da število teh poškodb ne predstavlja izstopajočega deleža v primerjavi z ostalimi vzroki za nastanek lažjih telesnih poškodb. Padec z višine pa predstavlja najpogostejši vzrok za težje in smrtne poškodbe, saj predstavlja vzrok za 8,5% težjih in 20% smrtnih primerov.

Čeprav je delež smrtnih nezgod zaradi padcev z višine na gradbiščih v letu 2009 padel pod 50 % (36 %), predstavljajo padci z višine še vedno najpogostejši vzrok za smrtne nezgode. Glavni vzrok takšnega stanja je vsekakor neizvajanje kolektivnih varnostnih ukrepov s strani delodajalcev, ker ti za mnoge delodajalce še vedno predstavljajo prevelik strošek in preveliko izgubo časa. Delodajalci se ne zavedajo, da je samo zagotavljanje osebne varovalne opreme, ki bi varovala delavce pred padcem z višine, premalo, saj samo uporaba te opreme ni vedno najprimernejši način varovanja delavcev pred takimi dogodki. Inšpektorji pri svojih nadzorih in pri raziskavah nezgod pri delu ugotavljajo, da so kolektivni varnostni ukrepi za varovanje pred padcem z višine malokdaj konkretno predvideni. V varnostnem načrtu morajo biti ukrepi za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev konkretno opredeljeni, kar pomeni, da mora biti v varnostnem načrtu identificirana nevarnost padca z višine, istočasno pa morajo biti navedeni konkretni načini varovanja pred padci za posamezno fazo del. V praksi so ukrepi v varnostnem načrtu napisani splošno, večinoma kar v obliki prepisa posameznih členov Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, odločitve o konkretnih načinih varovanja pa se prepušča vodjem gradbišč ali kar samim izvajalcem. Ker večinoma konkretni kolektivni ukrepi niso opredeljeni, se izvajalci del na gradbišču praviloma zanašajo samo na uporabo osebne varovalne opreme, pa še ta se ne uporablja dosledno. Ob vse krajših rokih za izvedbo je zelo težko pričakovati, da bi se za varovanje pred padci z višine dosledneje izvajali kolektivni varnostni ukrepi, še zlasti, če ti niso bili v primerni obliki opredeljeni v fazi priprave projekta.

3.6.2. Nevarne kemične snovi

Že **1. junija 2007** je začela veljati Uredba ES št. 1907/2006 Evropskega parlamenta in Sveta o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH), ki predstavlja novo zakonodajo EU o kemikalijah in njihovi varni uporabi. Njen namen je med drugim tudi

zapolniti vrzeli glede poznavanja tveganj pri uporabi kemikalij, zato bo uveljavitev te uredbe v celoti nedvomno pomagala pri ocenjevanju tveganj na delovnih mestih. Zakonodaja obravnava registracijo, evalvacijo, avtorizacijo in omejevanje kemikalij (**Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals**).

REACH nadomešča številne zakone EU v zvezi s kemikalijami ter dopolnjuje drugo okoljsko in varnostno zakonodajo, vendar ne bo nadomestila zakonodaje za posamezne sektorje (npr. za kozmetične izdelke ali detergente). Obravnavajo se vse kemikalije ali proizvodi, vendar veljajo pri nekaterih delih zakonodaje obsežne izjeme, na primer kemikalije v hrani in zdravilih urejajo drugi zakoni EU.

Posamezni delodajalci, ki letno proizvedejo ali uvozijo 1 tono ali več katerekoli kemijske snovi, so med **1. junijem in 1. decembrom 2008** morali te snovi predhodno registrirati pri Evropski agenciji za kemikalije (ECHA). Tisti delodajalci, ki pa tega roka niso spoštovali, ne morejo nadaljevati s proizvodnjem ali uvažanjem snovi, dokler ne predložijo popolne registracijske dokumentacije. Če pa so delodajalci snov predhodno registrirali, so upravičeni do razporejenih rokov za registracijo, od leta **2010, 2013 ali 2018**, odvisno od snovi in količine, kar je predstavljeno v tabeli 13. Vse predhodno registrirane snovi do 1. 1. 2009 je ECHA objavila na svoji spletni strani.

Tabela 13: Razporejeni roki za registracijo

Zadnji rok za registracijo snovi	Količina in/ali vrsta snovi
1. FAZA 1. december 2010	• > 1000 ton/leto ali • > 100 ton/leto snovi, ki so zelo strupene za vodne organizme ali 1t/leto rakotvorne snovi 1. ali 2. kategorije, mutagene ali strupene za • razmnoževanje
2. FAZA 1. junij 2013	• > 100-1000 ton/leto
3. FAZA 1. junij 2018	• > 1-100 ton/leto

Če delodajalci uporabljajo kemikalije, morajo kot »nadaljnji uporabnik« izvajati varnostne ukrepe, ki jim jih bo njihov dobavitelj posredoval preko varnostnega lista ali si bo moral sam delodajalec izvesti oceno kemijske varnosti.

Omejitve pri trženju in uporabi kemikalij bodo ostale veljavne in se bodo prenesle v zakonodajo REACH. Zakonodaja REACH uvaja tudi nov postopek avtorizacije. Vendar se ta uporablja samo za najnevarnejše snovi, ki bodo identificirane v poznejši fazi.

V **Uredbi REACH** je zahtevano, da države članice EU določijo kazenske določbe, ki se uporabljajo za kršitve določb Uredbe REACH in sprejmejo vse potrebne ukrepe za njihovo izvajanje. Predvidene kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne. Na tej podlagi je Republika Slovenija sprejela Uredbo o izvajanju Uredbe (ES) o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH), ki je bila objavljena dne 7. 3. 2008 v Uradnem listu RS št. 23/08 in se je začela uporabljati že 1. 6. 2008, razen 17. točke 9. člena, ki se je začela uporabljati 1. 6. 2009 (ta točka določa: proizvodnje, dajanje v promet ali uporabo snovi kot take ali v pripravku ali izdelku, za katero vsebuje priloga XVII Uredbe REACH omejitve, v nasprotju s pogoji iz omejitev).

Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem Uredbe REACH in Uredbe o izvajanju Uredbe REACH opravljajo glede na pristojnosti :

- inšpektorji pristojni za kemikalije,
- zdravstveni inšpektorji,
- inšpektorji za delo.

Inšpektorat RS za delo izvaja nadzor nad sledečim:

- Nadzor nad dostopom do informacij iz varnostnih listov o snoveh ali pripravkih, ki jih uporabljajo ali so jim izpostavljeni med svojim delom (32. člen Uredbe 1907/2006/ES). Te informacije morajo zagotoviti delodajalci svojim delavcem in njihovim predstavnikom.
- Nadzor nad dostopom do informacij, ki jih morajo zagotoviti delodajalci svojim delavcem in njihovim predstavnikom za snovi kot take ali v pripravkih, za katere **se ne zahteva varnostnega lista**, ki jih uporabljajo ali so jim izpostavljeni med svojim delom (31. člen Uredbe 1907/2006/ES).
- Nadzor pri nadaljnjemu uporabniku, **ki mora določiti in uporabljati** ali kjer je primerno priporočiti primerne ukrepe za ustrezen nadzor tveganj, ugotovljenih v dostavljenem(-ih) varnostnem(-ih) listu(-ih) ali v njegovi oceni kemijske varnosti ali v vseh informacijah o ukrepih za obvladovanje tveganja, ki so mu bile dostavljene v skladu z 32. členom Uredbe 1907/2006/ES.

Če niso izpolnjene predhodno navedene določbe iz Uredbe o izvajanju uredbe REACH, Inšpektorat RS za delo ukrepa s sankcijami, kjer globe znašajo od **2.000 do 60.000 EUR** za pravno osebo, od **800 do 32.000 EUR** za samostojnega podjetnika posameznika in od **400 do 2.000 EUR** za odgovorno osebo pravne osebe.

Prav tako so v Uredbi o izvajanju uredbe REACH določene tudi druge kršitve, za katere globe znašajo od **1.000 do 20.000 EUR** za pravno osebo, od **500 do 10.000 EUR** za samostojnega podjetnika posameznika in od **200 do 1.000 EUR** za odgovorno osebo pravne osebe.

Nedvomno je, da je Uredba REACH zelo pomembna za vse delodajalce, ki imajo na delovnih mestih nevarne kemične snovi. Uredba REACH sicer prinaša določene dopolnitve, zapolnjuje določene vrzeli (enotni varnostni listi za enake nevarne snovi, poznavanje lastnosti nevarnih snovi glede vpliva na človeka, okolje itd....), vendar se ne sme pozabiti na že postavljene varnostne zahteve iz varnostnih listov in izjav o varnosti z ocenami tveganja, ki se v praksi nemalokrat zanemarjajo. Zato je potrebno še bolj dosledno upoštevati predvidene in predpisane varnostne ukrepe in na delovnih mestih zagotoviti nadzor pri upoštevanju le-teh, saj bo le tako delo s nevarnimi snovmi varno in ne bo ogrožalo zdravja delavcev, njihovega počutja in seveda pri nekaterih nevarnih snoveh ne bo ogrožalo tudi zdravja njihovih potomcev.

Vsak posamezni delavec se mora zavedati odgovornosti zaradi svojega ravnanja, ki ga zaradi svoje malomarnosti lahko povzroči zaradi neupoštevanja varnostnih ukrepov. Nemalo je primerov, ko zaradi neuporabe predpisane osebne varovalne opreme za zaščito dihal pride do zastrupitve enega ali celo več delavcev. Zaradi neustrezne uporabe ali neuporabe osebne varovalne opreme za zaščito telesa pogosto pride do opeklin. Kršitve, ki se običajno ugotavljajo pri manjših delodajalcih, ki rokujejo z lahko hlapnimi snovmi, se nanašajo na delovni proces, kjer obstaja potencialna nevarnost eksplozije, vendar se odvija delovni proces v prostoru, kjer ni zagotovljeno niti prostorsko prezračevanje, kaj šele lokalno. Delodajalci se premalo zavedajo tveganja pri delu z nevarnimi snovmi, saj pogosto izvedejo samo meritve koncentracij škodljivih snovi in v primeru prekoračenih mejnih vrednosti ne izvedejo ustreznih ukrepov za znižanje koncentracij škodljivih snovi na delovnih mestih, četudi je pogosto vzrok prekoračenih mejnih vrednosti samo neustrezno čiščenje prezračevalnih sistemov. Naslednji vzrok, da so na delovnih mestih presežene mejne vrednosti, je v tem, da predvsem manjši delodajalci ne predvidijo ustreznih prezračevanj, saj računajo na minimalne emisije pri minimalni proizvodnji, ko se jim sčasoma proizvodnja poveča, pa ne razmišljajo, da bi tudi prezračevalni sistem moral slediti trendu naraščanja proizvodnje.

Slika 4: Ustrezna priprava in doziranje kemikalij

Prav tako pri nadzorih ugotavljamo, da predvsem manjši delodajalci ne upoštevajo prednosti izvedbe splošnih ukrepov pred individualnimi, saj v mnogih primerih zaradi nepoznavanja stroke in stremljenja k čim večjem dobičku ne razmišljajo o spremembi tehnologije, ki bi prispevala k bolj varnim delovnim razmeram. Delodajalci pogosto zaradi »lažje« notranje organizacije dopuščajo, da so v delovnem procesu izpostavljeni nevarnim snovem tudi delavci, ki sicer niso neposredno povezani z delovnim mestom, kjer se ravna z nevarno snovjo.

V letu 2009 je Inšpektorat RS za delo delodajalce predvsem ozaveščal o novih zahtevah, ki jih je prinesla Uredba REACH na področju varnosti in zdravja pri delu.

3.6.3. Električni tok

V letu 2009 se je zgodilo **15 nezgod** zaradi delovanja električnega toka na delavce. To je nekoliko manj nezgod kot zadnja leta, vendar pa so od teh imele kar **3** za posledico smrt delavca, česar z izjemo leta 2008, ko so zaradi delovanja električnega toka ravno tako umrli trije delavci, v letih od 2004 do 2007 nismo beležili. V letu 2009 je tako **1 delavec** umrl zaradi neposrednega dotika, **2 delavca** pa zaradi posrednega dotika delov pod električno napetostjo.

Tabela 14: Število nezgod zaradi električnega toka, Slovenija, 2005-2009

LETO	Število
2005	25
2006	36
2007	19
2008	24
2009	15

Kar **6 nezgod** se je v zvezi z električnim tokom zgodilo v gradbeni dejavnosti, med drugimi tudi obe predhodno omenjeni smrtni nezgodi. Po **3 nezgode** so se zgodile pri vzdrževalnih delih, popravilih in v proizvodnji, po 2 pa pri gibanju delavca vključno z gibanjem delavca na transportnih sredstvih in pri montažnih delih. Največ nezgod se je zgodilo v proizvodnih prostorih. Do poškodb zaradi električnega toka je najpogosteje prišlo pri delu z ročnim orodjem in upravljanju strojev.

Značilnost nezgod, povezanih z električnim tokom v letu 2009, je, da se pri delu ni poškodoval noben električar, ampak delavci drugih strok, predvsem kovinarji in gradbinci.

Iz navedenih podatkov lahko sklepamo, da do nezgod, povezanih z električnim tokom, v zadnjem letu prihaja predvsem zaradi neustrezne organizacije oziroma koordinacije dela. Zato prihaja do dotika vodnikov, ki so pod električno napetostjo, pri delavcih, ki opravljajo druga gradbena in vzdrževalna dela in niso usposobljeni in opremljeni za delo v bližini delov, ki so pod napetostjo. Inšpektorji pri nadzoru zelo redko ugotovijo neustreznost glede ureditve in vzdrževanja električnih naprav, kar pomeni, da se nezgode, povezane z elektriko, dogajajo pri nestandardnih procesih, vzdrževanju, gradnji in podobno, kjer se delavci znajdejo v okolju, ki ga ne poznajo dobro. Zato je v takih primerih še bistveno bolj pomembno načrtovanje del in koordinacija vseh delavcev.

3.7. VAROVANE KATEGORIJE DELAVCEV

Zakon o delovnih razmerjih opredeljuje tudi posamezne kategorije delavcev, katerim je tudi v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu potrebno nameniti posebno pozornost. Med te kategorije uvrščamo predvsem delavce, ki še niso dopolnili 18 let starosti, starejše delavce, delavce s statusom invalida ter noseče delavke in delavke, ki dojijo. Tudi delo žensk v nočnem delovnem času, zlasti v industriji in gradbeništvu, zahteva izpolnjevanje določenih zahtev in pogojev.

3.7.1. Mladi delavci

Ena izmed ranljivejših kategorij delavcev so gotovo tudi delavci, ki še niso dopolnili 18 let starosti. Kateri mladostniki in otroci so uvrščeni v to kategorijo, pa določa 214. člen Zakona o delovnih razmerjih. Mladostniki se še ne zavedajo v dovolj veliki meri, da vstop v delovni proces pomeni tudi prevzem določenih obveznosti in odgovornosti, predvsem skrb za varnost in zdravje pri delu, tako za sebe kakor za druge prisotne v delovnem procesu. Inšpektorji za delo med inšpekcijskimi pregledi ugotavljajo, da mlajši delavci ne poznajo dovolj dobro niti svojih pravic niti svojih obveznosti in odgovornosti. Tako menimo, da bi se morali mladostniki že v času obveznega šolanja o tem poučiti oz. se podrobneje in bolj poglobljeno seznaniti s področjem varnega in zdravega dela, tudi z osnovami dobre medsebojne komunikacije, obvladovanjem stresa na delovnem mestu, strpnostjo, potrpežljivostjo itd. Že v času šolanja bi morali mladostnikom pojasniti, da so obveznosti, ki jih mora izpolnjevati delodajalec, v bistvu njihove pravice. Na inšpektoratu tudi opazamo, da so mladostniki prepričani o prisotnih nevarnostih in tveganjih le na delovnih mestih, kjer prevladujejo težki delovni pogoji. Na žalost ni tako. Vsako delo je povezano z določenimi nevarnostmi in tveganji, saj je iz prijav nezgod pri delu na naš inšpektorat razvidno, da ravno mladostniki pogosto utrpijo sicer lažje poškodbe, kot so ureznine, udarnine, stisnine ipd., ki niso vezane na težke pogoje dela, ampak se jim to dogaja pri navidezno popolnoma nenevarnih delih.

3.7.2. Starejši delavci

Delavcem s starostjo pešajo osnovna čutila (vid, sluh, zaznava, refleksi itd), kar posledično pripomore k večji možnosti nastanka poškodb v zvezi z delom in zdravstvenih okvar, zato jih tudi uvrščamo v varovano kategorijo delavcev. Starejši delavci lahko kljub zmanjševanju psihofizičnih sposobnosti dosegajo enake delovne rezultate kot mlajši delavci, če delodajalec delovno mesto ustrezno prilagodi njihovim psihofizičnim sposobnostim. Prilagajanje dela posamezniku z ustreznim oblikovanjem delovnega mesta in delovnega okolja ter prilagojenost delovnega procesa telesnim in duševnim zmožnostim delavca je uzakonjeno v 6. in 8. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Navedena člena zakona veljata za vse delavce, delodajalec pa mora pri uresničevanju teh določb biti še posebej pozoren na varovane kategorije delavcev, kamor sodijo tudi starejši delavci.

Tako menimo, da bi delodajalci lahko veliko bolj izkoristili izmenjavo strokovnih in

delovnih izkušenj med starejšimi in mlajšimi delavci ter tako pripomogli k boljšemu delovnemu vzdušju in večji učinkovitosti delovnega procesa. Starejši delavci bi z vlogo mentorja tako lahko prenesli na mlajše delavce svoje že pridobljene strokovne in delovne izkušnje. Mlajši delavci pa bi lahko imeli možnost na starejše delavce prenesti znanja, npr. s področja računalništva in informatike, ki starejšim osebam praviloma delajo težave.

3.7.3. Nočno delo žensk

Nočno delo žensk v industriji in gradbeništvu obravnavamo kot posebno obliko dela, pri kateri morajo biti delavkam zagotovljene posebne ugodnosti in varstveni ukrepi, ki so urejeni z Zakonom o delovnih razmerjih, Zakonom o varnosti in zdravju pri delu in posameznimi kolektivnimi pogodbami glede na dejavnost.

Za opredelitev položaja delavca, ki opravlja delo v nočnem času, poznamo dva pojma: nočno delo in nočni delavec. Nočno delo je delo, ki se opravlja v določenem času med 23. uro in 6. uro naslednjega dne, oz. izmena, ki traja nepretrgano 8 ur v času med 22. uro in 7. uro naslednjega dne. Nočni delavec pa je delavec, ki v tem času opravi vsaj tri ure svojega dnevnega delovnega časa oziroma delavec, ki dela ponoči vsaj tretjino polnega letnega delovnega časa.

Nočno delo žensk v industriji in gradbeništvu je dovoljeno v omejenem obsegu, in sicer lahko delodajalec v nočnem času zaposluje delavke, če pridobi soglasje ministra pristojnega za delo.

Soglasje za nočno delo je možno pridobiti na tri načine:

- V posameznih dejavnostih ali poklicu se izda soglasje za nočno delo žensk na podlagi sporazuma reprezentativnega sindikata in združenja delodajalcev.
- Delodajalcem, ki niso vključeni v soglasje iz prejšnje točke, se izda soglasje za nočno delo žensk na podlagi sporazuma med sindikati pri delodajalcih ter delodajalci na podlagi posvetovanja med delodajalci ter združenjem delodajalcev in reprezentativnim sindikatom v dejavnosti.
- Delodajalcem, ki niso vključeni v soglasje iz prejšnjih dveh točk, se izda soglasje za nočno delo žensk pod pogojem, da je zahtevano mnenje sindikatov pri delodajalcu, reprezentativnega sindikata dejavnosti in združenja delodajalcev.

Inšpektorat RS za delo izvaja načrtovane letne nadzore v smislu izdaje soglasja za izvajanje nočnega dela žensk le pri delodajalcih, ki pridobijo soglasje po 3. točki in v zvezi s tem vodi tudi ustrezno evidenco o izvršenih nadzorih, izvedenih ukrepih in izdanih mnenjih o opravičenosti do takega načina dela. Potek postopka je naslednji:

Delodajalec poda na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve vlogo v skladu s 3. točko 2. odstavka 153. člena Zakona o delovnih razmerjih za odobritev nočnega dela žensk, v kateri izkaže potrebo po boljši izkoriščenosti delovnih sredstev, širjenju zaposlitvene možnosti ter podobnih ekonomskih in socialnih razlogih. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve izda soglasje po predhodnem nadzoru inšpektorja za delo in posredovanem obvestilu, da so pri delodajalcu izpolnjeni pogoji za tako obliko dela.

Na podlagi posredovanih vlog za izvajanje nočnega dela žensk po 3. točki je bilo v letu 2009 s strani inšpekcije za delo opravljenih **127 pregledov** in izdanih pozitivnih mnenj za **8.040 delavk**, ki so bile predvidene za delo v nočni izmeni. Inšpektorji so pri nadzorih ugotovili **83 kršitev** in v zvezi s tem izdali **27 ureditvenih odločb** in **2 opozorili**. Po odpravi ugotovljenih nepravilnosti, predvsem v zvezi ustreznim usposabljanjem za varno delo, izvajanjem preventivnih zdravstvenih pregledov in izvajanjem pregledov in preizkusov ustreznosti delovne opreme ter preiskav škodljivosti delovnega okolja, je bilo vsem vlagateljem izdano pozitivno mnenje za pridobitev soglasja za nočno delo.

Na podlagi zbranih statičnih podatkov za leti 2008 in 2009 ugotavljamo, da je bilo v letu 2009 po 3. točki 2. odstavka 153. člena Zakona o delovnih razmerjih na nočno delo razporejeno manjše število delavk, in sicer za 14 %. V zvezi z ugotovljenimi kršitvami pa je bilo teh

za 40 % manj kot v predhodnem letu. Razlogi za zmanjšanje števila delavk v nočnem času so predvsem ekonomskega značaja in zmanjšanje naročil za produkte, ki jih delodajalci proizvajajo.

3.7.4. Delavci s statusom invalida

Invalidi se ločijo od drugih delavcev po zmanjšani zmožnosti za delo, ki je lahko posledica bolezni, poškodbe ali dedne zasnove. Status delovnih invalidov ureja Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Pri zavodu delujejo invalidske komisije, ki za delavca podajo oceno delovne zmožnosti in mu na osnovi zdravstvene ocene dodelijo ustrezno kategorijo invalidnosti. Glede na kategorizacijo delovnih invalidov imajo le-ti pravice določene v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, v Zakonu o delovnih razmerjih ter v Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov s podzakonskimi predpisi. Delodajalec pri uresničevanju delavčevih pravic lahko prilagodi delovni čas delovnemu invalidu tako, da ustreza njegovi preostali zmožnosti ter strokovni izobrazbi oz. usposobljenosti. Delodajalec ima možnost delavca prerazporediti na drugo delovno mesto in pri tem upoštevati omejene delovne zmožnosti delavca. Delavec pa ima tudi pravico se strokovno, fizično, psihosocialno usposobiti za drug poklic ali delo v okviru poklicne rehabilitacije. Pravico do poklicne rehabilitacije pridobijo delavci, pri katerih je nastala II. kategorija invalidnosti pred dopolnjenim 50. letom starosti in se glede na preostalo delovno zmožnost lahko usposobijo za drugo delo, ki ga bodo opravljali poln delovni čas.

Inšpektorji so tudi v letu 2009 opazili, da so odločbe invalidskih komisij pogosto premalo natančne glede del, ki jih delavci invalidi še lahko opravljajo. Tako si lahko delodajalec in delavec izrek odločbe razlagata vsak po svoje. V primeru, ko delavec opazi, da psihofizično ne zmore opravljati naloženih delovnih opravil, se je dolžan najprej obrniti na delodajalca, nato na predstavnika delavcev in šele kot zadnjo možnost poiskati pomoč pristojnega inšpektorja za delo. Na Inšpektorat RS za delo se obračajo po pomoč predvsem delavci, ki menijo, da delodajalec nima posluha za njihove težave. Inšpektorji opazajo, da delodajalci pogosto težko poiščejo tako delovno mesto, ki bi v celoti ustrezalo njihovim preostalim delovnim zmožnostim in predvsem njihovim željam in predstavam, ki so večkrat tudi nerealne. Invalidi imajo tudi možnost poklicne rehabilitacije, vendar se za tak postopek odločajo predvsem mlajši delavci invalidi. V primerih, da delodajalci dejansko ne morejo zagotoviti ustreznega delovnega mesta za invalida, lahko invalid ostane doma in prejema denarno nadomestilo, lahko pa tudi izgubi zaposlitev.

3.7.5. Noseče delavke in delavke, ki dojijo

Nosečim in doječim delavkam zagotavlja Zakon o delovnih razmerjih in Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih in doječih delavk ter delavk, ki so pred kratkim rodile, posebno varstvo. Delavka v času nosečnosti in ves čas, ko doji, ne sme opravljati del, ki bi ogrozile njeno zdravje ali zdravje otroka, kar določa 189. člen Zakona o delovnih razmerjih.

Delodajalec je dolžan v okviru ocene tveganja oceniti vrsto, stopnjo in trajanje izpostavljenosti ter vrsto in stopnjo tveganja za poškodbe in zdravstvene okvare teh kategorij delavk. V sodelovanju s pooblaščenim zdravnikom mora delodajalec določiti in izvesti ustrezne varnostne ukrepe ter pri tem upoštevati, da imajo noseče delavke zmanjšane predvsem fizične sposobnosti, npr. gibčnost, hitrost gibanja, doseg in ravnotežje. Če noseča delavka meni, da varnostni ukrepi niso ustrezno izvedeni, lahko zahteva mnenje posebne zdravniške komisije, ki je določena v 17. členu Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev. Ta komisija pa o svojem mnenju obvesti Inšpektorat RS za delo.

3.7.6. Delo otrok, mlajših od 15 let

V letu 2009 je bilo s strani Inšpektorata RS za delo izdanih **14 dovoljenj** za delo otrok, ki so se nanašala predvsem na sodelovanje pri reklamnih spotih ali kratkih filmih. Dovoljenja so se izdala tudi za določene javne prireditve kulturnega pomena, kjer so nastopali otroci, mlajši od 15 let. Vsa dela so se opravljala kratkotrajno in seveda občasno. S tem mislimo

predvsem na opravljanje lažjih del, in sicer najdalj 30 dni v posameznem koledarskem letu in še to v času šolskih počitnic. Omenjeno delo bi se lahko opravljal pod pogoji, da ne bi ogrožalo otrokove varnosti, zdravja, morale, izobraževanja in razvoja. Zahtev za stalno delo otrok v letu 2009 ni bilo. Posebnih kršitev v zvezi z varovanjem varstva in zdravja otrok v letu 2009 inšpektorji niso zaznali.

3.8. IZVAJANJE POSAMEZNIH DRUGIH DOLOČIL ZAKONODAJE GLEDE ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Inšpektorat RS za delo s področja varnosti in zdravja pri delu ne izvaja le nadzora nad določili zakonodaje, ki izhaja iz okvirne direktive ES 89/391, to je Zakona o varnosti in zdravju pri delu in na njegovi osnovi izdanih podzakonskih aktih, temveč tudi nad ostalo zakonodajo, seveda če je inšpektoratu dodeljena pristojnost za takšen nadzor. Tako inšpektorji za delo izvajajo nadzor tudi glede kajenja in porabe alkohola na delovnih mestih ter glede pregledov električnih inštalacij in strelovodnih sistemov v objektih delodajalcev. Ravno tako pa imata tudi ustrezna prva pomoč in zagotovljena požarna varnost velik vpliv na varnost in zdravje delavcev.

3.8.1. Kajenje, alkohol in droge na delovnem mestu

Najnovejši podatki svetovne zdravstvene organizacije kažejo, da poraba čistega alkohola v Sloveniji stalno pada: z 12,8 litrov na prebivalca v letu 1980 na 8,8 litrov v letu 2006 (vir: Svetovna zdravstvena organizacija, podatki, avgust 2009). Upad prisotnosti alkohola je opazen tudi na delovnih mestih. Škodljiv vpliv alkohola v zvezi z delom je predvsem ta, da lahko negativno vpliva na kognitivne sposobnosti delavca in tako lahko pripelje do popuščanja vseh mehanizmov, ki kontrolirajo določene norme na področju varnosti in zdravja pri delu. Na področju omejevanja porabe alkohola je Inšpektorat RS za delo v letu 2009 ugotovil le **3 kršitve**.

Glede deleža kadilcev pa sodi Slovenija med države z najnižjim deležem kadilcev (19 %). Nižji (16 %) delež ima samo še Švedska, najvišji pa pripada Grčiji. Ta podatek korelira z ugotovitvami inšpektorjev na terenu. Velika večina delavcev spoštuje določila Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov, narašča pa število delodajalcev, ki so prepovedali kajenje tudi na funkcionalnem zemljišču, ki pripada delodajalcu. Zelo malo delodajalcev se je odločilo za nakup kadilnic. V letu 2009 so inšpektorji ugotovili nekaj kršitev v zvezi z izvajanjem zakona, in sicer so v **24 primerih** ugotovili kršitve zagotavljanja prepovedi kajenja v zaprtem delovnem okolju. Dikcija zakona omogoča inšpektorjem učinkovit inšpekcijski nadzor. Spodbudno je, da se na tem področju nadaljuje pozitiven trend sprememb kulturnih navad v smislu nekajenja na delovnem mestu. V letu 2009 na Inšpektorat RS za delo niso bile prijavljene kršitve v smislu uporabe drugih drog na delovnem mestu oz. prostoru.

3.8.2. Pregledi električnih inštalacij in strelovodnih sistemov

Delodajalec je dolžan zagotavljati varnost in zdravje delavcev v zvezi z delom in mora za ta namen izvajati ustrezne ukrepe vključno s preprečevanjem oz. obvladovanjem tveganj, ki se lahko pojavljajo pri delu. Eno takšnih nevarnosti predstavlja tudi električni tok, katerega delovanje na delavca lahko povzroči hude posledice. V neposredni povezavi z delovanjem električnega toka so vsekakor tudi električne inštalacije v objektih in v delovni opremi. Tako mora delodajalec zagotoviti, da električne inštalacije ne povzročajo tveganj za delavce in druge osebe v proizvodnem procesu ter tudi za požar ali eksplozijo. Velja pa domneva, da so predhodne zahteve izpolnjene, če so električne inštalacije načrtovane in izvedene v skladu s tehničnimi predpisi in standardi.

Ravno na področju tehničnih predpisov za električne instalacije v objektih in strelovodne sisteme pa je v letu 2009 prišlo do pomembnih sprememb. Izšla sta namreč nova pravilnika v zvezi z zahtevami za nizkonapetostne električne inštalacije v stavbah in v zvezi z zaščito stavb pred delovanjem strele. Z uveljavitvijo teh dveh pravilnikov sta prenehala veljati dva pravilnika, od katerih je bil pravilnik o strelovodih veljaven celo več kot štirideset let.

Poleg tega, da se nova pravilnika ne sklicujeta več na stare standarde ter da so določene zahteve urejene v pripravljenih tehničnih smernicah za obe področji, pravilnika končno le urejajeta tudi problematiko zadnjih nekaj let glede zahtev o tem, kdo sploh lahko izvaja preglede električnih inštalacij ter strelovodnih sistemov, kdaj jih je potrebno izvajati in v kakšnih periodičnih rokih.

Zakonodaja s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu tako tudi določa, da mora delodajalec zagotoviti, da električne inštalacije pred začetkom opravljanja dejavnosti pregleda pooblaščen oseba, ki po pregledu izda potrdilo, iz katerega je razvidno, da so električne inštalacije načrtovane in izvedene skladno s predpisi in standardi. Prav tako je električne inštalacije potrebno pregledovati periodično, in to v zakonsko določenih rokih. Enake zahteve veljajo tudi za preglede sistemov zaščite pred strelo. Vsekakor ni nepomembno poudariti, da bodo po preteku vseh prehodnih obdobjih preglede električnih inštalacij in sistemov zaščite pred delovanjem strele lahko opravljale le osebe s pridobljeno ustrezno nacionalno poklicno kvalifikacijo.

Inšpektorji pri svojih pregledih zelo pogosto ugotavljajo nepravilnosti v zvezi z električnimi inštalacijami in strelovodnimi sistemi, zlasti pa glede neizvajanja pregledov in preizkusov oz. meritev. Neizvajanje pregledov inštalacij je v letu 2009 predstavljalo četrto najbolj pogosto ugotovljeno kršitev, nekaj podobnega pa lahko ugotavljamo tudi za zadnjih nekaj let. Vseh nepravilnosti, ugotovljenih v letu 2009 v zvezi z električnimi inštalacijami in strelovodnimi sistemi, je bilo **906** oziroma 5,8 % izmed vseh ugotovljenih. Kar 70 % nepravilnosti predstavlja neizvajanje pregledov električnih inštalacij. Delež neizvajanja pregledov strelovodnih sistemov je malo več kot 8 %, ostale nepravilnosti pa se ugotavljajo v zvezi z neustreznim dejanskim stanjem v skoraj 21 % primerov. Največ nepravilnosti glede električnih inštalacij in strelovodnih sistemov je bilo ugotovljenih v dejavnosti trgovine z več kot 22 % deležem, sledita pa gradbena dejavnost s skoraj 16 % deležem in gostinska dejavnost z 12 % deležem.

3.8.3. Prva pomoč

Statistika nezgod pri delu ne potrjuje domneve, da usposabljanje za prvo pomoč predstavlja administrativno oviro oz. breme. Nikakršna požrtvovalnost ali občutek, da na osnovi davno pridobljenih znanj obvladamo prvo pomoč, ne moreta nadomestiti pomanjkanja znanja na tem področju. Na osnovi opravljenih raziskav nezgod pri delu je še vedno razvidno, da pomanjkljiva samopomoč oz. neustrezna prva pomoč povzroča delodajalcem dodatne stroške predvsem zaradi povračila stroškov zdravljenja, kar od njih zahteva Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, če se ugotovi, da je do nezgode prišlo zaradi pomanjkljivosti oz. nepravilnosti z vidika varnosti in zdravja v zvezi z delom, ki ga je prizadeti opravljal. Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu je podzakonski akt, ki je deležen pritiskov v smislu spremembe obveznosti usposabljanja za posamezne kategorije delodajalcev. To razumemo kot prepoznavanje komponente zdravja pri delu, kot »cost« in ne kot »benefit« področja varnosti in zdravja pri delu. Tudi v letu 2009 so se ponovili scenariji, v katerih je ravno ustrezno posredovana prva pomoč s strani sodelavcev ter celo delavcev drugega delodajalca rešila življenje poškodovancu. V letu 2009 so inšpektorji ugotovili kar **405 kršitev** na področju zagotavljanja prve pomoči. Inšpektorat ponovno poudarja, da bo določena izhodišča, ki izhajajo iz pripadajočega pravilnika in jih razumemo kot prispevek h kakovostni razpravi o problematiki usposabljanja s tega področja, tudi jasno zagovarjal v prihodnjih razpravah.

3.8.4. Varstvo pred požarom

Varstvo pred požarom inšpektorji za delo obravnavajo v sklopu svojih predvidenih inšpekcijskih pregledov, in sicer v primerih, če se tehnologija dela posameznega delodajalca nanaša tudi na nevarnosti v zvezi s požarom oz. posledičnimi nevarnostmi za zaposlene delavce. Ukrepi se ne nanašajo na obiskovalce v kinodvoranah, kavarnah in drugih javnih prostorih, za katere je pristojna požarna inšpekcija. Pristojnost nadzora Inšpektorata RS za delo je v zvezi s požarno varnostjo omejena na 15. člen Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki predpisuje sprejetje ustreznih ukrepov po posebnih predpisih (to je požarnovarnostnih predpisih) za zagotovitev ustrezne varnosti zaposlenih delavcev pri posameznih delodajalcih.

V letu 2009 je bilo ugotovljenih kar **150 nepravilnosti** v zvezi z zagotavljanjem požarne varnosti. Odstopanja od dejanskega stanja, kot to opredeljujejo zahteve požarnega načrta, so bila ugotovljena v **51 primerih**, nepravilnosti v zvezi z gasilno opremo (veljavnost rokov pregledov gasilnikov, založenost itd.) pa so bile ugotovljene v **99 primerih**. V letu 2009 je prišlo med rednim vzdrževanjem stabilne gasilne naprave tudi do nehotenega proženja in izpusta večje količine gasilnega sredstva, pri tem pa sta dva delavca (vzdrževalca) utrpela lažjo zastrupitev.

3.8.5. Dovoljenje za opravljanje strokovnih nalog

V sestavi komisije za obravnavanje vlog za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu, ki je imenovana s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, sta med drugimi tudi dva predstavnika Inšpektorata RS za delo, in sicer pooblaščenca inšpektorja za delo. V letu 2009 sta ta dva inšpektorja v sklopu komisije obravnavala **40 vlog** pri subjektih, ki so želeli pridobiti dovoljenje za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. Od tega sta inšpektorja opravila 18 ogledov na sedežu subjekta. Ogled na sedežu podjetja sta opravila pri vseh tistih subjektih, ki so želeli pridobiti dovoljenje za delo, med drugim tudi za opravljanje pregledov in preizkusov delovne opreme oz. meritev in preiskav kemijskih in fizikalnih škodljivosti v delovnem okolju. Pri teh ogledih se je ugotavljalo predvsem to, ali subjekt razpolaga z ustrežno merilno opremo, s katero naj bi izvajal potrebne preiskave in meritve v sklopu izvajanja strokovnih nalog in takšno opremo mora ob ogledu tudi predložiti. Merilna oprema mora ustrezati ustreznim standardom in mora biti v lastništvu subjekta, ki je zaprosil za dovoljenje. Namen takšnih ogledov je tudi preverjanje lastništva opreme in ustreznosti te opreme v skladu s standardi, preverjanje izdelanih postopkov za preglede in preizkuse ter meritve in preverjanje ustreznosti dokumentacije, katero naj bi subjekt izdajal naročnikom po opravljenih pregledih, preizkusih ali meritvah.

3.9. IZVAJANJE POSAMEZNIH DRUGIH DOLOČIL ZAKONODAJE GLEDE ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Notranji trg Evropske unije predstavlja skupno območje držav članic brez notranjih meja, na katerem se zagotavljajo temeljne svoboščine in med njimi tudi prosti pretok proizvodov. Na tem trgu morajo proizvedeni izpolnjevati zahteve relevantne evropske zakonodaje ter biti ustrezno označeni in imeti zahtevane listine. Države članice Evropske skupnosti pa so dolžne sprejeti ukrepe, s katerimi se zagotavlja, da na njihov trg pridejo le proizvodi, ki ob pravilni namestitvi, uporabi in vzdrževanju ne ogrožajo uporabnikov v najširšem pomenu besede in drugih javnih interesov. Ti ukrepi se zagotavljajo z ustreznim nadzorom trga in tudi delovnih procesov na lokacijah delodajalcev. Proizvodi na notranjem skupnem trgu ES morajo biti varni in za ta namen obvezno izpolnjevati bistvene zahteve, ki so za določen proizvod opredeljene v direktivah ES t.i. „novega pristopa“. Tako je trenutno v ES veljavnih kar nekaj direktiv „novega pristopa“ in za izvajanje nadzora nekaterih od teh je pristojen tudi Inšpektorat RS za delo. To velja predvsem za direktive, ki opredeljujejo bistvene varnostne zahteve za stroje, osebno varovalno opremo, dvigala in v zvezi s protieksplzijsko zaščito.

3.9.1. Varnost strojev

Bistvene varnostne zahteve, ki jih morajo izpolnjevati stroji, dani na trg oziroma v uporabo na ozemlju Evropske skupnosti, so določene v Pravilniku o varnosti strojev. Ta pravilnik v celoti prenaša evropsko zakonodajo o varnosti strojev v slovenski pravni prostor. Vendar Pravilnik o varnosti strojev ne velja za prav vse stroje in njim sorodne izdelke, ki se lahko pojavijo na skupnem trgu ES. To velja za proizvode, ki jih obravnavajo bodisi druge direktive „novega pristopa“ ali pa v ES ni bilo sprejeto stališče o njihovi vključitvi v direktivo o strojih. Proizvodi, ki ne spadajo v direktivo o strojih ali tudi ne v katerokoli

drugo direktivo „novega pristopa“, morajo biti kljub temu varni in to je mogoče doseči z upoštevanjem zahtev direktive o splošni varnosti proizvodov oziroma v Republiki Sloveniji z upoštevanjem zahtev Zakona o splošni varnosti proizvodov.

Nadzor nad izvajanjem Pravilnika o varnosti strojev je porazdeljen na tri nadzorne organe. Tako Tržni inšpektorat RS izvaja nadzor na trgu, rudarska inšpekcija pa izvaja nadzor nad stroji, ki so namenjeni za rudarska dela in druga podzemna gradbena dela, ki se izvajajo z rudarskimi metodami. Inšpektorat RS za delo izvaja nadzor nad določili pravilnika za stroje, katere delodajalci uporabljajo v delovnem procesu.

Proizvajalec stroja mora zagotoviti, da je stroj varen. Za ta namen mora spoštovati določila nacionalne zakonodaje o varnosti strojev vključno z bistvenimi zahtevami, ki so ravno tako opredeljene v tej zakonodaji. Pri tem je pomembno, da zakonodajalec v posamezni državi članici ES v svoji zakonodaji opredeli „bistvene zahteve“ brez kakršnihkoli odstopanj od vsebine relevantne direktive ES, torej brez večje ali manjše zahtevane varnosti. Po drugi strani pa je v ES sprejeta tudi zakonodaja, ki opredeljuje „minimalne zahteve“ za delovno opremo, torej tudi za stroje. Za te „minimalne zahteve“ pa velja, da posamezna država članica ES lahko predpiše tudi strožje zahteve od teh minimalnih, ki so opredeljene v direktivi ES s področja zagotavljanja varnosti in zdravja delavcev, ne pa tudi milejših. In to samo pod pogojem, da se s temi zahtevami ne predpiše spreminjanja delovne opreme oziroma strojev, ki so bili izdelani skladno z „bistvenimi“ zahtevami.

Pristojni inšpektorji za delo tako pri delodajalcih v zvezi z varnostjo strojev, ki jih delodajalci uporabljajo v svojem proizvodnem procesu, dejansko nadzirajo spoštovanje dveh direktiv. Ena je s področja varnosti in zdravja pri delu ter druga pa s področja zagotavljanja prostega pretoka blaga. Spoštovanje „minimalnih zahtev“, opredeljenih v zakonodaji s področja varnosti in zdravja pri delu, se nadzira pri vsakem obravnavanem stroju in ne glede na to, kdaj je bil izdelan. Nadzor nad tem, ali je proizvajalec pri izdelavi stroja upošteval tudi „bistvene zahteve“ in v povezavi s temi zahtevami tudi ostala določila nacionalne zakonodaje, pa se izvaja le pri strojih, ki so bili izdelani takrat, ko je bila v veljavi že zakonodaja s področja prostega pretoka strojev. V teh primerih inšpektorji za delo izvajajo predvsem administrativni pregled, kar pomeni, da se pregledajo oznake na strojih in izdane listine. Tako se ugotavljajo morebitne nepravilnosti v zvezi s CE oznako in v zvezi s tablico in zahtevanimi podatki na njej. Ravno tako se pregledajo navodila za uporabo ter tudi ES-izjava o skladnosti, ki morata biti v slovenskem jeziku. Včasih inšpektor zahteva tudi del tehnične dokumentacije, in sicer takrat, ko bi prišlo do utemeljenega suma o nevarnosti ali neskladnosti stroja, kar bi se lahko ugotavljalo predvsem pri raziskavi neizvedbe pri delu.

Tako je bilo v letu 2009 v zvezi z varnostjo strojev, za katere se zahteva namestitve CE oznake, ugotovljenih **42 nepravilnosti**, od tega **18 nepravilnosti** glede izpolnjevanja »bistvenih zahtev« skladno z direktivami novega pristopa. Tako so bile v **12 primerih** ugotovljene nepravilnosti v zvezi z ES-izjavo o skladnosti, v **5 primerih** v zvezi z navodili za uporabo in v **1 primeru** v zvezi z označevanjem stroja. Poteg teh nepravilnosti je bilo za obravnavane stroje ugotovljeno, da v **7 primerih** niso bili pregledani in preizkušeni skladno z zakonodajo o varnosti in zdravju pri delu, v **6 primerih** je bila v zvezi s pregledi izdana neustrezna dokumentacija, v **3 primerih** izvedba pregleda in preizkusa ni bila ustrezna in v **6 primerih** je bilo ugotovljeno, da dejansko stanje stroja v času pregleda delavcem ni zagotavljalo varnega dela. Največ nepravilnosti glede izpolnjevanja določil zakonodaje s področja prostega pretoka blaga je bilo ugotovljenih na strojih, ki so jih delodajalci uporabljali v dejavnosti gradbeništva, proizvodnji kovinskih izdelkov in proizvodnji tekstilnih izdelkov, in to v zvezi z ES-izjavo o skladnosti.

3.9.2. Osebna varovalna oprema

Osebna varovalna oprema, ki je dana na trg in v uporabo, mora izpolnjevati osnovne varnostne in zdravstvene zahteve, te zahteve pa se preverjajo po točno predpisanem postopku ugotavljanja skladnosti. Z izvajanjem teh postopkov se zagotovi varnost osebne varovalne opreme in s tem prost pretok po ozemlju ES. Proizvajalec oz. njegov pooblaščen zastopnik s sedežem v ES mora po končanem predpisanem postopku ugotavljanja skladnosti za vsak tip osebne varovalne opreme, proizvedene in dane v promet, pripraviti ES-izjavo o

skladnosti in tak kos osebne varovalne opreme označiti s CE znakom, pripadajočim standardom, ter pri 3. kategoriji osebne varovalne opreme z identifikacijsko številko organa za ugotavljanje skladnosti. Osnovne in dodatne varnostne ter zdravstvene zahteve in postopki ugotavljanja skladnosti so določeni v Pravilniku o osebni varovalni opremi. Ta pravilnik v celoti prenaša evropsko zakonodajo o varnosti osebne varovalne opreme v slovenski pravni prostor.

V letu 2009 smo na Inšpektoratu RS za delo skozi vse leto nadzirali skladnost osebne varovalne opreme z Zakonom o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti, Pravilnikom o osebni varovalni opremi ter pripadajočimi standardi. Samostojnih akcij na tem področju zaradi povečanega nadzora ostalih problematičnih dejavnikov varnosti pri delu nismo izvajali. Označenost osebne varovalne opreme s CE znakom in pripadajočimi standardi smo nadzirali v okviru rednih in izrednih inšpekcijskih pregledov ter treh akcij (akcija nadzora varnega dela na bencinskih servisih, akcija nadzora v dejavnosti vzdrževanja in popravil motornih vozil ter akcija reprezentativni vzorec vseh pravnih subjektov v RS). V okviru vseh treh akcij je bil nadzor nad ustrezno označenostjo osebne varovalne opreme le eden izmed elementov nadzora varnih delovnih pogojev pri delodajalcu in pri navedenih akcijah smo zabeležili **2 kršitvi**, ki se nanašata na uporabo obutve, izdelane po starem standardu EN 365 in ne po standardu EN 20345.

3.9.3. Dvigala

Področje dvigal je razmeroma dobro urejeno. Večje spremembe je na to področje prinesel Pravilnik o varnosti dvigal v letu 2007, zlasti glede zahtev za skrbnike, reševalce in dvosmerne govorne povezave. V letu 2009 so inšpektorji za delo ugotavljali, da so nadzorovani lastniki dvigal predpisane zahteve izpolnjevali.

Še največji problem predstavljajo zamujeni roki za izvedbo periodičnih letnih pregledov in prepočasno odpravljanje pri pregledu ugotovljenih nepravilnosti. O takih nepravilnostih inšpektorji dobimo obvestilo že s strani preglednikov dvigal, ki imajo za to pridobljena potrebna dovoljenja s strani pristojnega ministrstva. Za rešitev problema običajno zadostuje že opravljen telefonski pogovor. V letu 2009 inšpektorji za delo lastnikom oz. delodajalcem niso izrekli nobene prepovedi uporabe dvigal.

Nekoliko nejasnosti se še vedno pojavlja pri razmejitvi med dvigali in stroji. Proizvajalci in lastniki opreme se raje odločijo, da je neka naprava stroj in ne dvigalo, saj so za dvigala predpisani bolj zahtevni pogoji, ki jih morajo izpolnjevati za zagotavljanje varnosti in zdravja uporabnikov.

Menimo, da je stanje na področju varnosti dvigal zadovoljivo. Zelo redko inšpektorji za delo najdejo dvigala, ki nimajo vgrajenih kabinskih vrat kot enega najpomembnejših varnostnih elementov. V letu 2009 do nezgod pri delu zaradi napak na dvigalih ni prihajalo. Tudi »ujetje« potnikov v kabinah zaradi okvar dvigal se dogaja večinoma v stanovanjskih stavbah, kar pa nadzira pristojni inšpektorat Ministrstva za okolje in prostor.

Število pregledanih dvigal iz naših poročil ni razvidno, saj se dvigala pregledujejo kot druga delovna oprema. Tako se evidentirajo le ugotovljene nepravilnosti, ki pa sta bili v letu 2009 le **2**.

Treba je tudi pojasniti, da varnostne elemente, ki so značilni za dvigala, kot so varovanja jaškovnih vrat, lovilne naprave za varovanje delavcev proti padcu v globino, razni dvojni varnostni tokokrogi itd., smejo pregledovati le družbe z dovoljenjem za preglede dvigal, ne pa tudi organizacije s pridobljenim dovoljenjem za preglede in preizkuse delovne opreme s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. V praksi se v posameznih primerih dogaja tudi to.

3.9.4. Protieksplzijska zaščita (ATEX)

V letu 2009 je bilo v Uradnem listu RS objavljenih kar nekaj novih standardov, katerih uporaba ustvarja domeno o skladnosti proizvodov, ki se uporabljajo v domnevno eksplozivnih atmosferah, s Pravilnikom o protieksplzijski zaščiti in v katerih se obravnava varnost strojev, in sicer na področju načrtovanja in konstrukcije tiskarskih strojev in strojev za

obdelavo papirja. Novosti se pojavljajo tudi na področju premaznih naprav za nanašanje tekočih organskih premazov s potapljanjem, v zvezi z uporabo električnega toka ter tudi na področju mešalnih naprav za premaze. Uredilo se je tudi področje neelektrične opreme za uporabo v potencialno eksplozivnih atmosferah. V zvezi s tem bi lahko omenili še novosti na področju standardov za ugotavljanja tlaka (dvig tlaka plinov in hlapov ter največje hitrosti naraščanja tlakov).

Ker se v Republiki Sloveniji pojavlja vse več LPG servisov, je potrebno omeniti tudi standard, ki obravnava sistem polnjenje utekočinjenega naftnega plina za lahka in težka vozila (nanaša se na preizkušanje in zahteve za mere polnilne šobe).

Objavljen je bil tudi celoten sklop standardov, ki obravnava zahteve na področju prašnih eksplozij, sisteme za dušenje eksplozij, opremo za razbremenitev, lastnosti prahu itd. Enako velja tudi na področju električnih naprav glede posameznih sistemov in vrst zaščite.

Problematika »protieksplzijske zaščite« se pojavlja na »starejši« opremi, kajti delodajalci niso prilagodili delovanje opreme novim zahtevam oziroma ne morejo dokazati, da njihova oprema zagotavlja protieksplzijsko varnost. Predhodnega načrtovanja je na tem področju še vedno premalo in zato se kasneje pojavljajo problemi s celotno tehnično dokumentacijo in v končni fazi tudi s pridobivanjem posameznih certifikatov o skladnosti tako opreme, dokumentacije, usposabljanja kot ostalih potrebnih postopkov.

Če smo v preteklih letih posvečali večjo pozornost pridobivanju certifikatov pri vnetljivih tekočinah in plinu, lahko ugotovimo, da se je stanje na tem področju izboljšalo. Izboljšanje stanja lahko zaznamo pri delodajalcih, ki smo jih nadzirali že v prejšnjem obdobju. Delodajalci, ki so se pojavili na območju Republike Slovenije v zadnjem času, pa področja protieksplzijske zaščite še nimajo ustrezno urejenega.

Pri inšpekcijskih pregledih v letu 2009 so bile glede na zahteve Pravilnika o protieksplzijski zaščiti ugotovljene posamezne nepravilnosti, in sicer v zvezi z:

- elaboratom eksplozijske ogroženosti (19. člen pravilnika) - **24 kršitev**,
- vgraditvijo opreme (21. člen pravilnika) - **53 kršitev**,
- vzdrževanjem opreme (22. člen pravilnika) - **63 kršitev**,
- usposabljanjem (24. člen pravilnika - priloga 1.1. XIII) - **25 kršitev**,
- pojavom eksplozije (25. člen pravilnika) - prijavljena je bila **1 eksplozija** in
- ugotovljenim dejanskim stanjem v času pregleda (bistvene varnostne zahteve) - **6 kršitev**.

Še vedno je težko ugotoviti razmerje med požarom in izključno eksplozijo. V večini primerov delodajalci rajši prijavijo kot vzrok nastanka škode požar, kar je bilo v tem letu ugotovljeno v enem primeru. Inšpektorji za delo so obravnavali eksplozijo, ki je nastala v kotlovnici.

Slika 5: Ostanki lakiranja - nepravilen način čiščenja

V zvezi z zaščitno klavzulo po ATEX direktivi (direktiva Evropskega parlamenta in sveta 94/9/ES z dne 23. marca 1994) je Nemčija sprožila postopek zoper sledeči **neustrezn** **proizvod: Mobitel model Expert EX-Ex-1, proizvajalca Expert Intrinsic Safety Specialists, 3190 AG**. O tem je bil obveščen tudi Inšpektorat RS za delo in vsi pristojni inšpektorji so bili seznanjeni s tem, naj bodo pozorni na to vrsto telefona, če bi nanj naleteli pri uporabi v eksplozijskem območju. V okviru akcije in poizvedovanja inšpektorata omenjenega proizvoda delodajalci v Republiki Sloveniji ne uporabljajo. Seveda bo inšpektorat še naprej spremljal morebitno uporabo neustreznega telefona, in to v okviru delovnih mest, ki so ogrožena zaradi eksplozivnih atmosfer.

Slika 6: Sporni telefon

3.10. DRUGE AKTIVNOSTI INŠPEKTORJEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu poleg osnovnih nadzornih nalog opravljajo tudi celo vrsto drugih dejavnosti, med katerimi so tudi dajanje strokovne pomoči v zvezi z uresničevanjem zakonov in podzakonskih aktov in sodelovanje v mnogih aktivnostih, ki se odvijajo tako v slovenskem prostoru kakor v prostoru Evropske skupnosti. Prav tako je potrebno omeniti izvajanje projekta za zmanjšanje števila nezgod pri delu v letih 2008–2012 za 25 % pod sloganom »Vzroki za nastanek jutrišnje nezgode pri delu vedno skrivaj tlijo že danes«.

3.10.1. Aktivnosti Inšpektorata RS za delo na zmanjševanju števila nezgod pri delu - Projekt »Zmanjšanje števila nezgod pri delu 2008-2012«

Uvod

Inšpektorat RS za delo je v letu 2009 nadaljeval z delom na projektu "Zmanjševanje števila nezgod pri delu 2008-2012". V projektu sodelujejo tudi predstavniki Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Zbornice varnosti in zdravja pri delu, Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije, Inštituta za gozdarstvo, Centra RS za poklicno izobraževanje in drugi. Gradbeništvo je dejavnost, pri kateri se zgodi največ smrtnih poškodb. Zato projekt dodatno pozornost posveča dejavnosti gradbeništva. Končni cilj projekta pa je prispevati k zmanjševanju števila nezgod pri delu. Več o projektu na spletni strani: http://www.id.gov.si/si/javne_objave/projekt_zmanjsavanja_smrtnih_in_tezjih_nezgod/

Izhodišča projekta

Glavno izhodišče projekta je sporočilo Evropske komisije Evropskemu parlamentu v zvezi z izboljšanjem kakovosti in produktivnosti pri delu. Komisija meni, da bi moral biti splošni cilj za obdobje 2007-2012 zmanjšanje pojava nezgod pri delu za 25 %. Opredeljeno zmanjšanje se bo ocenjevalo v odnosu na število nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca v letu 2007.

Kratek posnetek stanja na projektu

V letu 2009 smo uresničili vse zastavljene cilje na projektu, in sicer:

- izvesti predavanja za učitelje srednjih gradbenih šol v Ljubljani in Mariboru,
- objaviti analizo nezgod pri delu v obdobju 2004-2008 s poudarkom na letu 2008,
- na spletni strani projekta zagotoviti aktualne informacije na področju statističnih podatkov o nezgodah pri delu gradbeništva, gozdarstva in ročnega premeščanja bremen; (samo na področju gradbeništva so bile zagotovljene dodatne informacije na naslednjih področjih - ugotovitve glede padcev z višine, priporočila za delo na lestvah, primeri smrtnih nezgod zaradi padca, prav tako pa so bili objavljeni primeri neustrezne prakse in primeri neupoštevanja varnosti in zdravja pri delu na slovenskih gradbiščih),
- pridobiti pravico do uporabe lika »NAPO«,
- zagotoviti dodatne zanimive podatke v rubrikah: zanimive povezave, promocijski material in osnovni koraki preventive itd.,
- v projekt vključiti tudi druge zainteresirane družbe, ki na spletni strani projekta prikazujejo primere dobre prakse na področju zmanjševanja nezgod pri delu in
- povečati zanimanje za izvajanje projekta (povprečno mesečno število obiskov spletne strani je bilo okoli 1.100).

Za potrebe projekta se uporabljajo podatki, ki nastajajo na osnovi statistike Inšpektorata RS za delo. V sklopu projekta smo v letu 2009 že izpeljali nekaj aktivnosti za uresničitev cilja – promocije varnega in zdravega dela v letu 2010, med drugim bomo aktivnosti usmerili tudi k nacionalni televiziji. V letu 2010 bo projekt v fazi vzdrževanja že doseženega. Dodatne aktivnosti pa bodo na področju izobraževanja učiteljev srednjih gradbenih šol.

3.10.2. Strokovna pomoč in prijave

Ena od nalog, ki se izvaja na Inšpektoratu RS za delo, je tudi dajanje strokovne pomoči. Skladno z določilom 4. člena Zakona o inšpekciji dela inšpektorat daje delodajalcem in delavcem strokovno pomoč s področja varnosti in zdravja pri delu predvsem v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov. Pri tem pa je prosilec za podajo strokovne pomoči pojasnjeno, da avtentične razlage posameznih zakonov lahko daje le Državni zbor RS, neobvezne razlage pa predlagatelji zakonov, ter da avtentično razlago podzakonskih aktov daje le pristojno ministrstvo oz. njihov predlagatelj.

Pristojni inšpektorji dajejo strokovno pomoč na različne načine, in sicer glede na način, kako vlogo prejmejo. Običajno zainteresirane osebe naslovijo zaprosilo za odgovor v pisni obliki po običajni in elektronski pošti ali faxu, velikokrat pa tudi telefonirajo na inšpektorat. V prvih treh primerih se vloge evidentirajo in tudi odgovor sledi v pisni obliki, ko pa je vprašanje zastavljeno po telefonu, je tudi mnenje podano takoj in takšna mnenja se ne evidentirajo. Lahko ugotovimo, da je največ mnenj po telefonu podanih v zvezi z izvajanjem zdravstvenega varstva ter glede zagotavljanja ustrezne varnosti na gradbiščih. Pomembno je tudi poudariti, da inšpektorji skoraj vedno dajejo strokovno pomoč tudi pri izvajanju inšpekcijskih pregledov, ki pa prav tako ni nikjer evidentirana.

V letu 2009 je bilo tako podanih okoli **300 strokovnih pomoči**. Največ vprašanj je bilo v zvezi z ustreznostjo delovnih pogojev glede minimalno dovoljenih zimskih in ustreznih letnih temperatur na različnih delovnih mestih ter drugih fizikalnih škodljivosti

ter urejenostjo delovnih mest. Temu sledijo vprašanja v zvezi z zagotavljanjem varnosti pri delu (imenovanje strokovnih delavcev, veljavnost Zakona o varnosti in zdravju pri delu itd.) ter vprašanja glede usposabljanja za varno in zdravo delo in vprašanja glede prijavljanja nezgod pri delu. Določeno število vprašanj pa je bilo tudi v zvezi z zagotavljanjem in uporabo osebne varovalne opreme, uporabo delovne opreme in sredstev za delo ter prepovedjo kajenja. Največ vprašanj je posredovanih s strani zaposlenih, in to v zvezi z njihovimi pravicami, manjše število pa so posredovali tudi delodajalci, in to zlasti v zvezi s prijavljanjem nezgod pri delu na Inšpektorat RS za delo.

3.10.3. Druge aktivnosti

Glavna naloga, ki je dodeljena delovnim inšpektorjem s področja varnosti in zdravja pri delu, izhaja iz 1. člena Zakona o inšpekciji dela, in sicer opravljajo nadzorstvo nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov in splošnih aktov, ki urejajo varnost delavcev v zvezi z opravljanjem dela, razen v primerih, ko je to drugače določeno. Tako so poleg izvajanja predhodno že opisanih nalog v letu 2009 opravljali še mnoge druge aktivnosti, in sicer:

- sodelovanje v različnih delovnih skupinah EU,
- sodelovanje pri pripravi EU kampanje 2009–2011 glede ocenjevanja tveganj v zvezi z nevarnimi snovmi,
- sodelovanje pri izmenjavi informacij na področju izvajanja nadzora med inšpektorati držav članic EU (CIRCA-KSS),
- sodelovanje v izpitnih komisijah za opravljanje strokovnih nalog iz varnosti pri delu,
- izvajanje preizkusov strokovne usposobljenosti koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih,
- sodelovanje v komisiji za preverjanje strokovne usposobljenosti za delo z eksplozivi in pirotehničnimi izdelki,
- sodelovanje v komisiji za preverjanje izpolnjevanja pogojev pravnih oseb, ki so v postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu,
- sodelovanje v delovni skupini na področju osebne varovalne opreme,
- sodelovanje v delovni skupini na področju varnosti strojev,
- sodelovanje v delovni skupini na področju dvigal,
- sodelovanje v delovni skupini na področju protieksplzijske zaščite,
- sodelovanje v delovni skupini za nadzor na področju kemijske varnosti,
- sodelovanje v Odboru za splošno varnost proizvodov,
- sodelovanje v Odboru za delovanje notranjega trga,
- sodelovanje v SIST/TC DPN (delo pod napetostjo),
- sodelovanje pri pripravi publikacij s področja varnosti in zdravja pri delu,
- sodelovanje na raznih konferencah, simpozijih in posvetih - Globalna varnost, Simpozij o varnosti in zdravju pri delu, Dnevi gradbeništva, posveti Zbornice varnosti in zdravja pri delu,
- sodelovanje v usmerjevalni in delovni skupini pri pripravi sprememb Zakona o varnosti in zdravju pri delu,
- sodelovanje pri pripravi Pravilnika o evidencah in prijavah s področja varnosti in zdravja pri delu,
- sodelovanje pri usklajevanju vsebine protokola h konvenciji št. 155,
- sodelovanje v projektni skupini za pripravo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi,
- sodelovanje v interesnih združenjih koordinacijskih skupinah (gozdarstvo, pandemija gripe).

3.11. STRATEGIJA INŠPEKTORATA RS ZA DELO NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU ZA OBDOBJE 2009–2012

Pravice delavcev in ustrezni delovni pogoji so sestavni del osnovnih človekovih pravic in vsebujejo ekonomski, socialni in kulturni vidik. Delo je eden od najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na zdravje. V obdobju 2000–2007 se v Sloveniji stopnja nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, ni zniževala, ravno nasprotno. Delež umrlih na 100.000 zaposlenih delavcev se je z 2,0 v letu 2000 povečal na 3,6 v letu 2007. Takšni trendi za Inšpektorat RS za delo ne morejo biti sprejemljivi, zato se je odločil za intenziviranje dejavnosti na tem področju. Inšpektorat se želi odzvati na ta izziv z načrtovanimi dejavnostmi v prihodnjih letih. Koncept delovanja Inšpektorata RS za delo na področju varnosti in zdravja pri delu za obdobje 2009–2012 temelji na:

- *Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Izboljšanje kakovosti in produktivnosti pri delu: strategija Skupnosti 2007–2012 za zdravje in varnost pri delu,*
- *Neposrednih ugotovitvah pri nadzoru in statističnih podatkih Inšpektorata RS za delo,*
- *Resoluciji o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (sprejeta 2003) in*
- *Analizi izvajanja nacionalnega programa varnosti in zdravja pri delu (2007).*

Inšpektorat RS za delo želi s to strategijo spodbuditi vse vpletene strani k usklajeni dejavnosti za zmanjšanje števila nezgod pri delu s težjimi posledicami in smrtnim izidom, oziroma za zmanjšanje visokih stroškov nezgod pri delu in poklicnih bolezni.

3.11.1. Nameni in cilji strategije

Namen te strategije je določiti najpomembnejše dejavnosti na področju varnosti in zdravja pri delu za naslednje štiriletno obdobje. V Republiki Sloveniji smo že uspeli doseči nekatere kulturne spremembe pri delodajalcih in delavcih na področju poznavanja in zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu. Kljub napredku pa mnogi delavci še vedno menijo, da njihova delovna mesta predstavljajo nevarnost za njihovo zdravje ali varnost. Zato si je Inšpektorat RS za delo zastavil ambiciozen cilj, to je prispevati k vzpostavitvi takega delovnega okolja in storitev na področju varnosti in zdravja pri delu, ki bodo omogočali, da bodo lahko slovenski delavci polno in produktivno delovali v poklicnem življenju vse do starosti.

Za dosego tega cilja so v tej strategiji predlagani naslednji splošni ukrepi:

1. Izvajanje zakonodaje EU.
2. Podpora pri izvajanju veljavne slovenske zakonodaje.
3. Spodbujanje razvoja in izvajanja nacionalnih strategij.
4. Podpora spremembam v vedenju delavcev ter spodbujanje delodajalcev, da uporabljajo pristope, ki celovito upoštevajo varnost in zdravje pri delu.
5. Aktivno sodelovanje pri promociji varnosti in zdravja na nacionalni ravni.
6. Izvajanje inšpekcijskega nadzora na podlagi ugotovljenih dejstev.
7. Sprotno ocenjevanje učinkovitosti sprejetih ukrepov.

Številnim izzivom na področju varnosti in zdravja, ki so bili izpostavljeni v prejšnjem obdobju, se pomembnost še naprej povečuje. V Republiki Sloveniji ti vključujejo:

- demografske spremembe in staranje aktivnega prebivalstva,
- novo politiko pri zaposlovanju, vključno z razvojem samozaposlenosti,
- sklepanje pogodb s podizvajalci in množično zaposlovanje v malih in srednje velikih podjetjih,

- nove in povečane tokove migracij v Evropo.

Bistveno je, da se nacionalne zakonodaje o varnosti in zdravju pri delu uporabljajo v vseh državah EU učinkovito in na enoten način, da bi se tako zagotovile primerljive ravni zaščite delojemalcev. Ta strategija je prispevek k določanju merljivih ciljev in orodij za zmanjšanje pogostosti nezgod pri delu ter osredotočanju na najbolj pogosta tveganja. Ta strategija je bila pripravljena na podlagi ugotovitev inšpektorata, podatkov o nezgodah in rezultatih akcij poostrenega nadzora na določenih področjih, t.j. npr. glede dejavnosti, glede neke posebne nevarnosti, glede velikosti delodajalca ali tudi kombinacije tega.

Strategija je naravnana v spodbujanje preventivne kulture. Kljub napredku, doseženemu na področju varnosti in zdravja pri delu, zadnji rezultati četrte evropske raziskave o pogojih dela kažejo, da veliko slovenskih delavcev še vedno meni, da njihova delovna mesta predstavljajo nevarnost za njihovo zdravje ali varnost:

- Skoraj 28 % delavcev v Republiki Sloveniji je mnenja, da trpijo zaradi zdravstvene težave, ki jo je ali bi jo lahko povzročilo ali poslabšalo njihovo sedanje ali preteklo delo.
- 45 % delavcev meni, da njihovo delo ogroža njihovo zdravje.
- Nekatere kategorije delavcev so še vedno pretirano izpostavljene poklicnim tveganjem.
- Nekatere vrste podjetij so bolj ranljive (mala in srednja podjetja imajo manj virov za vzpostavitev zapletenih sistemov za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev).
- Nekatere dejavnosti so še posebno izpostavljene tveganjem (gradbeništvo, gozdarstvo itd.).

Sprememba vedenja ljudi glede težav z zdravjem in varnostjo pri delu je med drugim povezana z ozaveščanjem subjektov v podjetjih in z učinkovito in celovito uporabo pravil glede obveščanja, usposabljanja in udeležbe delavcev pri odločanju glede problematike varnosti in zdravja pri delu, kar jim omogoča pridobiti ustrezno poklicno znanje, razviti preventivne odzive in varno izvajati svoje naloge.

Zato bo Inšpektorat RS za delo še naprej razvijal kampanjo za ozaveščanje, usmerjeno zlasti na mala in srednja podjetja, s svetovalno vlogo in z izmenjavo izkušenj in dobrih praks, osredotočenih na posebne sektorje (konference Inšpektorata RS za delo).

Raziskovalne dejavnosti so ključnega pomena za izboljšanje poznavanja področja zdravja in varnosti pri delu med slovenskimi delavci. Ključno je ugotavljanje dejanske izpostavljenosti ter ugotavljanje vzrokov in posledic. Te dejavnosti zagotavljajo argumente in dokaze, na katerih je treba zasnovati politične odločitve. Zato bo inšpektorat za delo še naprej razvijal metodologijo za spremljanje stanja na področju varnosti in zdravja pri delu, ki temelji na »reprezentativnem vzorcu«.

Trenutno so težave, povezane s slabim duševnim zdravjem, na četrtem mestu najpogostejših razlogov za nezmožnost za delo v EU. Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) ocenjuje, da bodo psihosocialna vprašanja do leta 2020 postala glavni razlog za nezmožnost za delo. Kar zadeva Republiko Slovenijo obstaja na tem področju splošno pomanjkanje podatkov. Delovno mesto je lahko primerno mesto za preprečevanje psiholoških težav in pospeševanje boljšega psihološkega zdravja. Inšpektorat za delo mora razviti nove instrumente za merjenje doseženega napredka in učinkovitosti sprejetih ukrepov prizadevanj vseh akterjev na nacionalni in evropski ravni za zagotovitev ustreznega spremljanja izvajanja te strategije.

Inšpektorat RS za delo bo nadaljeval svoje poslanstvo in s stalnim posvetovanjem s socialnimi partnerji, ustreznimi zbornicami, strokovnjaki in drugimi skušal najti nove načine za izboljšanje varnosti in zdravja pri delu.

Dolgoročno strategijo sestavljajo splošni oris ciljev, ambicij, delovnih metod in dejavnosti Inšpektorata RS za delo. Ta strategija je sestavljena na podlagi poslanstva in vizije, ki je bila oblikovana v skladu z izkušnjami na tem področju ter predlogov in želja političnih

in drugih institucij. Zato je glavni cilj te strategije zmanjšati izgubo življenj in zdravja ljudi zaradi nezgod pri delu, poklicnih bolezni in drugih razlogov za poslabšanje zdravja v zvezi z delom.

Velika prednost Inšpektorata RS za delo je v tem, da mu je uspelo ohraniti kakovostno podatkovno zbirko nezgod pri delu in mu je uspelo ustvariti pogoje za stalno spremljanje varnosti in zdravja pri delu, ki temelji na »reprezentativnem vzorcu« vseh slovenskih pravnih oseb.

Inšpektorat RS za delo nadzira zelo široko področje. Nadzor zajema več kot 170.000 delodajalcev in njihovih poslovnih lokacij. V obdobju te strategije se pričakuje, da bo število delavcev preseglo 800.000. Zaradi omejenih zmogljivosti inšpektorjev je treba določiti prednostne naloge. Zato bo v obdobju 2009-2012 Inšpektorat RS za delo še naprej opravljal celovit nadzor vseh sektorjev, kljub temu pa bo posebna pozornost namenjena naslednjim področjem:

- dejavnosti inšpekcije: nezgode pri delu in poklicne bolezni
- obveznosti delodajalcev:
 - izjava o varnosti z oceno tveganj
 - usposabljanje delavcev
- posebne nevarnosti:
 - ročno premeščanje bremen
 - azbest
- psihosocialne obremenitve
- dejavnost delodajalcev: gradbeništvo

Ta področja so še posebej zanimiva, saj so velikokrat vzročno povezana z nastankom nezgode pri delu.

3.11.2. Nezgode pri delu in poklicne bolezni

3.11.2.1. Osnovna statistika o nezgodah pri delu

Zelo težko je oceniti, kateri dejavniki lahko prispevajo k spremembam v pogostosti poškodb na delovnem mestu v daljšem časovnem obdobju. Analiza kaže, da ima pogostost težjih poškodb ciklični vzorec.

Glavni vir informacij Inšpektorata RS za delo o nezgodah pri delu so poročila o nezgodah, ki jih v skladu z zakonom pošiljajo delodajalci. V letih 2007 in 2008 je bilo povprečno 17.500 zaposlenih oseb, ki so bile udeležene v nezgodi pri delu, zaradi katere so bili odsotni z dela več kot 3 dni. V letu 2007 je Inšpektorat RS za delo zabeležil 29 nesreč s smrtnim izidom, 27 v letu 2008 in 25 v letu 2009. Pogostost nezgod pri delu je pri moških skoraj štirikrat večja kot pri ženskah. V Republiki Sloveniji so nekatere kategorije delavcev bolj izpostavljene poklicnim tveganjem, na primer starejši delavci. Največ nezgod se zgodi zaposlenim v malih in srednje velikih podjetjih. Pogostost nesreč je bila najvišja v gradbeni industriji. Med vrstami poškodb pri moških in ženskah ni bistvenih razlik. Najpogosteje prihaja do poškodb kosti, sklepov in mišic.

3.11.2.2. Prispevek Inšpektorata RS za delo k zmanjševanju števila nezgod pri delu

3.11.2.2.1. Projekt Inšpektorata RS za delo

Strategija Skupnosti za obdobje 2007-2012 predvideva bolj velikopotezno ukrepanje in si prizadeva za 25 % znižanje skupne stopnje pogostosti nezgod pri delu do leta 2012 v EU-27 z izboljšanjem varovanja zdravja in varnosti delavcev. Da bi pripomogli k temu cilju, je Inšpektorat RS za delo začel (2008) s projektom, katerega glavni namen je zmanjšati število nezgod pri delu. Celoten projekt je na voljo na spletni strani inšpektorata:

http://www.id.gov.si/si/javne_objave/projekt_zmansevanja_smrtnih_in_tezjih_nezgod/

Slika 7 : Simpatični lik NAPO. Simbol Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu pri promociji preprečevanja in zmanjševanja nezgod pri delu.

Za doseg tega cilja so predlagani naslednji glavni instrumenti:

- Preventivne akcije v srednjih gradbenih šolah.
- Spodbujanje razvoja in izvajanja nacionalne strategije.
- Spodbujanje sprememb v vedenju delavcev ter njihovih delodajalcev, da uveljavijo varnostno in zdravstveno osredotočene pristope.
- Vzdrževanje kakovostne, enostavne in prijazne spletne strani Projekta.
- Priprava promocijskega gradiva za spodbujanje varnosti in zdravja pri delu.
- Omogočanje komunikacije in aktivnega sodelovanja pri projektu vsem zainteresiranim (forum projekta).
- Zagotovitev nekaj preprostih in pomembnih informacij o osnovnih preventivnih ukrepih na splošno in zlasti v gradbeni industriji.
- Predstavitev najnovejših statističnih podatkov o nezgodah pri delu.
- Razširjanje informacij.
- Zagotavljanje multidisciplinarnega pristopa (aktivna udeležba zdravnikov, psihologov, inženirjev, učiteljev, invalidov itd. pri tem projektu).

V obdobju 2007-2012 ostaja glavni cilj strategije inšpektorata za delo neprestano in stalno zmanjševanje števila nezgod pri delu. Z namenom širjenja informacij bo Inšpektorat RS za delo še naprej organiziral (vsakega aprila) Konferenco inšpektorata za delo (8. Konferenca bo organizirana z naslovom "Nezgoda pri delu - Zakaj tvegamo").

Inšpektorat za delo je doslej namenjal veliko pozornosti temu, kar imenujemo "tradicionalna varnost." Ta zajema nevarnost resne poškodbe kot posledice nezgod ali incidentov. Neposredni vzroki takih tveganj so pogosto jasno vidni in so na primer nepregledani nevarni stroji ali nevarnost padca zaradi neustreznega odra ali neuporaba osebne varovalne opreme. Težje je reševati primere, ko gre za manj vidna tveganja in taka, ki običajno ne povzročajo takojšnjih neželenih posledic.

Posebna pozornost je v okviru projekta Inšpektorata RS za delo posvečena področju gradbeništva. To je obsežno področje dejavnosti z več kot 80.000 zaposlenimi. V tem sektorju je še vedno opazna velika odvisnost med zagotavljanjem zahtev in ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu ter intenzivnostjo inšpekcijskega nadzora. Zato je inšpekcijski nadzor še posebno okrepljen tam, kjer je to najbolj potrebno. Način dela inšpektorjev izhaja iz pristopa, da so »nepopustljivi, kjer je potrebno, in prijazni, kjer je mogoče«. To pomeni, da inšpektor pri izvajanju nadzora upošteva splošno stanje v določenem podjetju: če podjetje stalno krši vsakovrstne predpise, inšpektor izbere strožje ukrepe, v podjetju, ki

kaže ustrezno varnostno politiko, dobro skladnost stanja v podjetju s predpisi o varnosti in zdravju pri delu in dobro skladnost z delovnopravno zakonodajo zaposlovanja, pa lahko inšpektor izbere tudi milejši pristop k urejanju morebitnih manjših pomanjkljivosti. Vendar pa velja: inšpektor vedno uveljavi ustrezen ukrep, če ugotovi resne kršitve.

V Republiki Sloveniji na področju nezgod pri delu obstajajo nekatere posebnosti, kot so:

- delavci, ki so umrli zaradi nezgode na delovnem mestu v letih 2005-2009, v tem obdobju prej niso doživeli kakršne koli poškodbe,
- smrtne nezgode pri delu so pogostejše med starejšimi delavci,
- smrtne nezgode pri delu so pogostejše med srednje velikimi podjetji.

3.11.2.3. Poklicne bolezni

Poklicne bolezni se doslej obravnavajo zgolj teoretično. Še vedno je pomanjkljivo odkrivanje, potrjevanje in tudi poročanje oz. prijavljanje na inšpektorat. Inšpektorat RS za delo ni vključen v proces ugotavljanja poklicne bolezni, vendar kot pristojni nadzorni organ ne more preprosto zanemariti tega vprašanja z aspekta pomanjkljivega prijavljanja. To pomeni tudi, da inšpektorji niso ustrezno obveščeni o večjih nepravilnostih na tem področju in zato tudi ne morejo ustrezno ukrepati.

3.11.3. Obveznosti delodajalcev

3.11.3.1. Ocena tveganja

Ocena tveganja je zelo pomemben korak v procesu zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu. Ocena tveganja je določitev kvantitativne in/ali kvalitativne vrednosti tveganja, povezanega s konkretno situacijo in prepoznano grožnjo (imenovano tudi nevarnost ali škodljivost). Omogočiti mora tako delodajalcu kot tudi delavcem, da prepoznajo pomembne nevarnosti in škodljivosti na posameznih delovnih mestih, v delovnem okolju ali kakorkoli v zvezi z delom ter da predvidijo in ustrezno izvajajo vse potrebne zahteve in ukrepe, da so tveganja v zvezi s temi nevarnostmi in škodljivostmi ustrezno obvladovana.

Sam proces ocenjevanja tveganj je lahko zelo enostaven ali tudi zelo zapleten, predvsem pa morajo biti rezultat tega procesa ustrezne zahteve in/ali ukrepi, ki prepoznana tveganja ustrezno obvladujejo, t.j. ali odpravijo ali vsaj zmanjšajo na sprejemljivo raven. Ta proces dejansko vsi vsakodnevno mnogokrat izvedemo, ne da bi se tega posebej zavedali, že npr. takoj zjutraj, ko se glede na vremenske razmere odločimo, kako se bomo oblekli, da se ne bomo prehladili, če je zunaj zelo mrzlo ali deževno ali vetrovno ali pa kar vse troje.

Procesi ocenjevanja tveganj so lahko splošni ali zelo posebni, lahko so podobni ali zelo različni, predvsem pa odvisni od tega, kaj se ocenjuje, kdo ocenjuje, za kakšen namen se ocenjuje ipd. Razvitih je že mnogo postopkov ocenjevanja tveganj za najrazličnejše namene, ki se lahko ali kar uporabijo ali tudi dopolnijo, lahko pa si za neki poseben namen izdelamo tudi nov postopek. Za področje varnosti in zdravja pri delu je proces ocenjevanja tveganj v mnogih primerih lahko zelo poenostavljen, saj je večina zahtev in ukrepov predpisana ali opredeljena v smernicah, standardih, priporočilih ipd. ter zato neki zapleteni procesi ocenjevanja niso niti potrebni niti smiselni.

Proces obravnave tveganj glede varnosti in zdravja pri delu se lahko izvaja po naslednjih šestih korakih:

1. korak - odkrivanje nevarnosti,
2. korak - ugotavljanje, kdo bi lahko bil nevarnostim izpostavljen,
3. korak - ocenjevanje tveganj,
4. korak - ugotavljanje, ali je mogoče tveganje odpraviti in če ne, kateri ukrepi bi se morali izvesti, da se tveganje ustrezno zmanjša,
5. korak - organiziranje ukrepanja, izvajanja in nadzora,
6. korak - obdobjno preverjanje stanja.

Sam proces ocenjevanja tveganj (korak št. 3) pa je proces, ki ga izvajajo ustrezni strokovnjaki, izvaja se lahko po različnih metodologijah in pristopih, rezultati tega procesa pa morajo biti zahteve in ukrepi, ki jih je potrebno izvesti, da se obravnavano tveganje odpravi ali vsaj zniža na sprejemljivo raven.

V zvezi z navedenim se bomo na inšpektoratu za delo trudili, da se proces obravnave in ocenjevanja tveganj čim bolj razjasni in približa delodajalcem in njihovim strokovnim osebam ter tudi drugim zainteresiranim. Z razumevanjem in uveljavljanjem tega procesa imajo težave tudi druge države Evropske skupnosti in je bila glede tega v skupnosti že sprožena kampanja z naslovom »demistifikacija procesa ocenjevanja tveganj«.

3.11.3.2. Usposabljanje delavcev za varno delo

Večino tveganj glede varnosti in zdravja pri delu je mogoče preprečiti z uporabo načel varnega dela in uporabo potrebnih preventivnih ukrepov. Z ustrezno vodenim usposabljanjem in izobraževanjem delavcev lahko delodajalci izboljšajo energijo in motivacijo zaposlenih, hkrati pa tudi spodbujajo kulturo preprečevanja neželenih dogodkov. Za doseg tega cilja so predlagani naslednji glavni instrumenti:

- nadzor bo usmerjen k preverjanju konkretnega znanja (program usposabljanja mora zagotoviti osnovno zdravstveno in varnostno znanje vsakemu delavcu),
- spodbujanje zaposlenih, da postavijo vprašanja in jim zagotoviti možnost, da dobijo odgovore,
- delavci migranti morajo prejeti preverjeno znanje in razumevanje slovenskih zdravstvenih in varnostnih zahtev.

Ta strategija poudarja tudi dejstvo, da sistem šolskega izobraževanja učencev, študentov in učiteljev v Republiki Sloveniji na področju varnosti in zdravja pri delu ni zadosten.

3.11.4. Posebne nevarnosti

3.11.4.1. Ročno premeščanje bremen

Iz ročnega premeščanja bremen izhaja več kot tretjina vseh nezgod, ki so vsako leto prijavljene na Inšpektorat RS za delo. Medtem ko so smrtne nezgode pri ročnem premeščanju redke oz. jih praktično ni, so nezgode, ki imajo za posledico poškodbe, dokaj pogoste. Kostno-mišična obolenja zaradi ročnega premeščanja bremen so še vedno zelo razširjen problem v Evropi in jih kot take priznava tudi Evropska komisija. Kar zadeva Slovenijo, so kostno-mišična obolenja tudi vodilni vzrok bolniške odsotnosti za žensko populacijo (najpogostejše mesto poškodbe je vrat, vendar niso povezane z ročnim premeščanjem bremen) in drugi vzrok odsotnosti zaradi bolezni med moško populacijo – tu je bila najpogostejša poškodba hrbta, povezana prav z ročnim premeščanjem bremen.

Slika 8: Bolečina v hrbtu je najpogostejša z delom povezana zdravstvena težava v EU

Velik del z delom povezanih kostno-mišičnih obolenj je mogoče preprečiti z izvajanjem zdravstvenih in varnostnih smernic in direktiv. V zvezi z ročnim premeščanjem bremen bo inšpektorat za delo deloval kot vir informacij, kot svetovalec in kot pospeševalec. V praksi bodo te tri vloge kombinirane.

Za dosego tega cilja so predlagani naslednji glavni instrumenti:

- intenziviranje vloge inšpektorata za delo pri uveljavljanju pripadajoče direktive in uredbe,
- spodbujanje zdravstvenih standardov, t.j. merilnih sistemov za ročno premeščanje bremen,
- spodbujanje preventivnih ukrepov pri uporabi opreme, kot so dvižne naprave, dvigala itd.,
- zvišanje stopnje nadzora tam, kjer je veliko tveganje kostno-mišičnih obolenj,
- izboljšanje znanja in sicer z razvojem nadzora, ki bo temeljil na dokazih,
- izboljšanje podpore – navodila,
- izvajanje ustreznih akcij.

Pri nadzoru ročnega premeščanja bremen je pomembno upoštevati celoten obseg dejavnikov. Kot podpora pri odločanju inšpektorjev za delo je na voljo sistem za ocenjevanje ustreznosti ročnega premeščanja bremen. Direktiva Sveta 90/269/EGS določa zdravstvene in varnostne zahteve za ročno premeščanje bremen, zlasti kadar obstaja nevarnost poškodbe hrbtenice delavcev.

3.11.4.2. Azbest

Azbest je niz šestih naravnih silikatnih mineralov, ki se komercialno uporablja zaradi njegove uporabne fizikalne lastnosti. Vsem so skupni dolgi, (1:20) tanki vlaknasti kristali. Azbest je v nekaterih oblikah lahko strupen. Vdihavanje azbestnih vlaken lahko povzroči hude bolezni, vključno z malignim rakom mezoteliomom ter azbestozo. Od 1. januarja 2005 je Evropska unija prepovedala vse vrste uporabe azbesta z Direktivo 1999/77/ES in pridobivanje, proizvodnjo in predelavo azbestnih izdelkov z Direktivo 2003/18/ES.

Pri delu z ali blizu poškodovanih materialov, ki vsebujejo azbest, je možno vdihavanje visoke ravni azbestnih vlaken, ki so lahko večstokrat višje od okoljske ravni. To poveča možnost za nastanek z azbestom povezanih bolezni.

Delavci lahko delajo s temi snovmi samo, če so opravili ustrezno usposabljanje, če je delo ustrezno organizirano in imajo na razpolago ter tudi dosledno uporabljajo ustrezno osebno varovalno opremo.

Še vedno je veliko azbestnega materiala v stavbah, strojih, motorjih itd. V zgradbah, zgrajenih ali prenovljenih pred letom 2000, je velika verjetnost, da vsebujejo azbest.

Okrepljen nadzor se bo izvajal na naslednjih področjih:

- Ali je delo ustrezno organizirano?
- Ali so bili delavci usposobljeni za varno delo z azbestom?
- Ali ima izvajalec dovoljenje za delo z azbestom?
- Ali je na razpolago in se tudi uporablja ustrezna osebna varovalna oprema?
- Ali se izrabljena oprema (npr. zaščitna obleka) shranjuje v vreče za azbestne odpadke in pravilno odlaga?

Direktiva o varstvu delavcev pred azbestom 83/477/EGS in Direktiva Sveta 90/269/EGS in dopolnitve 2003/18/ES določajo zdravstvene in varnostne zahteve.

3.11.4.3. Psihosocialna tveganja

Problem psihosocialnih obremenitev je v praksi varnosti in zdravja pri delu še vedno zane-marjen. Spremembe v naravi dela so ustvarile nove psihosocialne izzive in obremenitve, ki so pomembne tudi za varnost in zdravje v zvezi z delom. Vzroki teh obremenitev so pritiski za povečevanje intenzivnosti dela, negotovost delovnih mest in vedno večja raz-slojenosti trga dela v zvezi s kakovostjo dela in ravniyo plač. Prvi korak se nanaša na sprem-ljanje teh tveganj in ozaveščanje interesnih skupin in širše javnosti. Do leta 2012 bi morali biti vsi inšpektorji sposobni opravljati inšpekcijski nadzor psihosocialnih tveganj.

V obdobju 2009-2012 se bo nadzor psihosocialnega okolja izvajal kot:

- pogovori s predstavniki podjetij, vključno z vodilnimi delavci in zaposlenimi,
- vrednotenje psihosocialnega okolja v oceni tveganja podjetja,
- nadzor delovnega časa,
- nadzor prekoračenja delovnega časa (pomanjkanje počitka),
- nadzor nočnega in izmenskega dela,
- nadzor v zvezi s trpinčenjem na delovnem mestu,
- nadzor delovnega okolja (hrup),
- nadzor pritiskov, ki izhajajo iz zahtev strank.

Treba je poudariti, da inšpekcijski organi doslej niso bili primerno usposobljeni za obra-vnavanje psihosocialnih problemov. Zato bodo v prihodnje potrebna dodatna usposabljanja in izmenjava izkušenj z drugimi državami EU, ki so že razvile ustrezne metodologije.

3.11.5. Izpostavljena dejavnost - gradbeništvo

Gradbena industrija je najbolj nevarna poklicna kategorija. V Republiki Sloveniji dela v gradbeni industriji približno 80.000 ljudi, zaradi česar spada med največje industrije v državi. Je tudi ena od najbolj nevarnih oz. ena tistih z največjo stopnjo tveganja za varnost in zdravje delavcev.

V zadnjih 15 letih je več kot 100 ljudi umrlo zaradi poškodb, ki so nastale pri gradbenih delih. Veliko več jih je bilo huje ali lažje poškodovanih ali so zboleli. Ta številka postavlja dejavnost gradbeništva glede nevarnosti in z njimi povezanimi tveganji za varnost in zdravje pri delu daleč na prvo mesto med vsemi dejavnostmi.

Slika 9: Nevarna kršitev, ki jo delodajalec očitno dopušča

Analiza nezgod pri delu je pokazala področja v gradbeni dejavnosti, kjer se stroka varnosti sooča s posebnimi izzivi. To so predvsem zahteve in ukrepi za varovanje pred padcem z višine oz. v globino, dokaj pogoste pa so tudi pomanjkljivosti pri izvajanju izkopov, kar ima lahko za posledico zasutje delavca. V prihodnje bo zato dodatna pozornost pri nadzoru posvečena kršitvam v zvezi s prej navedenimi zahtevami in ukrepi, še posebno pa bo nadzor okrepljen na naslednjih področjih:

- ali je delo na višini pravilno načrtovano, organizirano in z ustrezno zaščito pred padcem z višine,
- ali so delavci, vključeni v delo na višini, ustrezno usposobljeni,
- ali se uporablja ustrezna osebna varovalna oprema,
- ali je oprema za delo na višini ustrezno pregledana in preizkušena,
- ali so tveganja zaradi nestabilne površine ustrezno nadzorovana,
- delo koordinatorjev za varnost in zdravje na gradbiščih.

Posebno pozornost se mora nameniti tudi delu koordinatorjev. Ti imajo ključno vlogo pri zagotavljanju ustreznega nivoja varnosti na gradbiščih, predvsem tudi s svetovanjem in pomočjo vsem vpletenim v zvezi z obvladovanjem tveganj glede varnosti in zdravja pri delu. S strani naročnika pa jim mora biti omogočeno dosledno izvajanje njihove predvidene vloge na gradbiščih. Njihova obveznost, ki jo bo inšpektorat še posebej nadziral, pa je, da to svojo vlogo tudi ustrezno uresničujejo oz. izvajajo.

3.11.6. Sklep

V Republiki Sloveniji sedanja sistemska rešitev ni dovolj učinkovita pri spodbujanju delodajalcev za ustvarjanje in vzdrževanje ustreznih delovnih pogojev, vključno z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu. Osnovni sistemski instrumenti, ki lahko zvišajo raven skrbi za varnost in zdravje, kot so npr. zagotavljanje preventivne dejavnosti na področju varnosti in zdravja s pomočjo politik nezgodnega zavarovanja in dodeljevanja bonitet za nezgodno zavarovanje. Vendar to do sedaj zakonsko še ni urejeno oz. uveljavljeno.

Republika Slovenija nima preglednega zavarovanja za nezgode pri delu, ni razlike v prispevku po sistemu "bonus-malus", ni preventivnih dejavnosti, ki bi jih podpirale in usmerjale zavarovalnice itd. Odsotnost teh instrumentov se kaže zlasti pri financiranju izvajanja preventivnih ukrepov. Zato ta strategija poudarja preventivne ukrepe z namenom, da okrepi javno zavest o pomenu varnosti in zdravja pri delu kot obveznem sestavnem delu dobrega upravljanja podjetij.

Iz gospodarskih in človeških razlogov si zdravje in varnost pri delu zaslužita pomembno mesto na dnevnem redu politike. Zdravje in varnost pri delu imata temeljno vlogo pri povečevanju konkurenčnosti in produktivnosti podjetij in prispevku k trajnosti sistemov socialne varnosti, saj se s tem zmanjšajo stroški nezgod in bolezni v zvezi z delom ter poveča motiviranost delavcev.

3.12. ZAKLJUČEK

Pomemben dejavnik, ki bo prispeval k povečanju učinkovitosti inšpektorata na področju varnosti in zdravja pri delu, je tudi predstavljena Strategija Inšpektorata RS za delo na področju varnosti in zdravja pri delu za obdobje 2009–2012. Z ustreznim izvajanjem te strategije želi inšpektorat prispevati k vzpostavitvi takega delovnega okolja in delovnih razmer na področju varnosti zdravja pri delu, ki bodo omogočali, da bodo lahko slovenski delavci polno in produktivno delovali v poklicnem življenju vse do starosti. Za dosego tega cilja bo poleg navedenih splošnih ukrepov dan poseben poudarek tudi še določenim posebnim področjem, in sicer Izjavi o varnosti, nezgodam pri delu in poklicnim boleznim, ročnemu premeščanju bremen, usposabljanju in izobraževanju delavcev in azbestu, od dejavnosti pa bo posebej izpostavljeno gradbeništvo. V Strategiji je izpostavljena tudi problematika neustrezne politike in v posledici tudi zakonodaje na področju nezgodnega zavarovanja v zvezi z delom.

V letu 2010 bo organizirana že 8. Konferenca Inšpektorata RS za delo, ki bo imela naslov »NEZGODE PRI DELU – ZAKAJ TVEGAMO«. Konferenca bo enodnevna in bo potekala v mesecu aprilu. S to konferenco želi Inšpektorat RS za delo predvsem prispevati k poglobljenemu razmišljanju o vzrokih in posledicah nezgod pri delu, s posebnim poudarkom na fenomenu zavestnega tveganja, četudi natančno vemo, kakšne so lahko posledice takega tveganja. Tudi to je poleg že predhodno navedenih aktivnosti eden od prispevkov inšpektorata k realizaciji strategije EU, ki načrtuje za prihodnje obdobje do leta 2012 zmanjšanje števila nezgod pri delu na ravni skupnosti za 25 %. Na konferenci bosta poleg predstavnikov Inšpektorata RS za delo sodelovala tudi specialist sodne medicine, ki bo predstavil mehanizem nastanka smrtno poškodbe, in predstavnik Republike Avstrije, ki bo prestavil njihove razmere in izkušnje na tem področju.

V letu 2008 je ILO (International Labour Organization) sklenil sporazum z norveško vlado za izvedbo projekta za povečanje učinkovitosti inšpekcije dela. Namen projekta je, da pomaga državam pri povečanju celotne učinkovitosti in uspešnosti na tem področju. Del tega projekta se nanaša na raziskavo možnosti za razvoj enostavnega modela, ki bo predstavljal orodje za oceno uspešnosti delovanja inšpekcije za delo. Ta projekt bo izpeljan v sodelovanju med IALI (International Association of Labour Inspection) in ILO. K projektu se je pristopilo zato, ker je eden od ciljev IALI tudi razvoj primerne modela za ocenjevanje učinkovitosti ter primerjava med različnimi pristopi do organiziranosti in izvajanja inšpekcijskega nadzora.

Prvi korak v tem projektu je raziskava obstoječih virov informacij ter že obstoječih materialov, namenjenih oceni uspešnosti in učinkovitosti inšpektoratov za delo. S tem v zvezi je bila izražena želja po obisku predstavnika IALI, tehničnega svetovalca pri IALI, v Republiki Sloveniji z namenom, da se seznani z našim projektom »naključnega vzorca« delodajalcev, ki nam omogoča dokaj realno oceno stanja varnosti in zdravja pri delu v državi na podlagi inšpekcijskega nadzora po posebej pripravljenih strokovnih podlagah pri določenem številu naključno izbranih delodajalcev.

Problematika zelo različnih podatkov glede nezgod pri delu, ki jih izkazujejo različni organi, npr. Inšpektorat RS za delo, Inštitut za varovanje zdravja, Statistični urad RS idr., je bila sicer večkrat obravnavana, vendar nekih vidnih rezultatov, ki bi kazali na ureditev te problematike, za zdaj še ni. Je pa iz podatkov, ki so prikazani v tem poročilu, razvidno, da je bilo število na Inšpektorat RS za delo prijavljenih primerov nezgod pri delu za okoli **2000** manjše kot v preteklem letu 2008. Če je razlog za to resnično zmanjšanje teh primerov, je to vsekakor razveseljivo, vendar pa bomo ta podatek lahko natančneje presodili, ko bodo znani tudi podatki o prijavljenih primerih na obrazcih ER 8 na Inštitut za varovanje zdravja. Vendar bo ta podatek, ki je sicer še najbolj relevanten, znan šele v drugi polovici leta 2010 in zato ta ocena sedaj še ni mogoča. Se pa v zadnjem obdobju, predvsem v drugi polovici leta, kažejo tendence delodajalcev, da nezgod pri delu ne »priznavajo« več s tako lahkoto kot v preteklosti. Razlog je nedvomno tudi v tem, da pomeni »priznanje« nezgode pri delu tveganje za znatne finančne stroške v obliki odškodnin, povračil stroškov zdravljenja, povračil stroškov invalidnin in ne nazadnje tudi kazenskih sankcij s strani inšpekcije za delo in pravosodnih organov.

V drugi polovici tega leta so se začele tudi že dolgo pričakovane aktivnosti za revizijo Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Za ta namen sta bili imenovani dve skupini, in sicer usmerjevalna in delovna. V obe skupini so bili imenovani tudi predstavniki Inšpektorata RS za delo. Zaradi precejšnjih razhajanj med stališči posameznih zainteresiranih subjektov do konca tega leta še ni prišlo niti do tega, da bi bil predlagani osnutek primeren za javno obravnavo. Zato se bodo vse aktivnosti nadaljevale v prihodnjem letu.

ŠIFRA	DEJAVNOST	I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA																
		ŠTEVILO PREGLEDOV				RAZISKAVE NEZGOD				UKREPI					POROČILA OBVESTILA			
		ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLENJA	ODLOČBE	OVADBE	ODLOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOGI	OBDOBLJNI PREDLOG	PREPOVED DELA	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU, POLICIJI IN DRUGIM INŠPEKCIJAM	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SIND.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
A01	Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve	64	11	7	57	0	0	2	0	0	44	0	2	5	0	1	0	0
A02	Gozdarstvo	28	9	5	26	0	0	7	0	0	8	0	1	2	0	0	0	0
A03	Ribištvo in gojenje vodnih organizmov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B05	Pridobivanje premoga	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B06	Pridobivanje surove nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B07	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B08	Pridobivanje rudnin in kamnin	10	1	2	11	0	0	1	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0
B09	Storitve za rudarstvo	1	0	0	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
C10	Proizvodnja živil	87	36	28	56	0	0	3	0	0	64	0	3	10	0	3	0	0
C11	Proizvodnja pijač	11	4	2	5	0	1	1	0	0	8	0	0	1	0	0	0	0
C12	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C13	Proizvodnja tekstilij	38	9	11	29	0	0	1	0	0	25	0	1	2	0	0	4	0
C14	Proizvodnja oblačil	24	14	2	12	0	0	0	0	0	20	0	0	2	0	0	4	0
C15	Proizvodnja usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov	16	10	3	11	0	0	1	0	0	14	0	0	0	0	1	1	0
C16	Obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, razen pohištva	111	60	53	44	0	0	9	1	0	67	0	8	7	1	5	4	0
C17	Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja	18	2	6	23	0	0	5	0	0	10	0	0	2	0	2	4	0
C18	Tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa	41	12	9	27	0	0	1	0	0	21	0	0	0	0	1	1	0
C19	Proizvodnja koksa in nafnih derivatov	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
C20	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov	10	2	8	7	0	0	3	0	0	7	1	0	4	0	0	0	1
C21	Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov	1	0	0	2	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
C22	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	67	22	23	46	0	0	9	0	0	35	1	2	5	0	3	2	1
C23	Proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov	44	15	7	42	1	1	9	0	0	39	0	0	2	0	2	1	0
C24	Proizvodnja kovin	19	8	2	21	0	0	9	0	0	15	1	4	0	0	1	7	0
C25	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav	271	92	115	170	1	0	21	0	0	161	1	8	50	0	17	17	0
C26	Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov	30	11	6	22	0	0	1	0	0	16	0	1	3	0	0	3	0
C27	Proizvodnja električnih naprav	35	8	10	34	1	0	3	0	0	23	0	0	4	0	1	7	0
C28	Proizvodnja drugih strojev in naprav	51	23	10	34	1	0	3	0	0	40	0	0	10	0	4	11	0
C29	Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic	28	8	10	19	0	0	4	0	0	14	0	0	3	0	1	11	0
C30	Proizvodnja drugih vozil in plovil	3	2	0	2	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	1	2	0
C31	Proizvodnja pohištva	54	21	27	33	0	0	4	0	0	39	0	3	7	0	3	3	0
C32	Druge raznovrstne predelovalne dejavnosti	22	11	8	9	0	0	0	0	0	13	0	2	0	0	2	0	0
C33	Popravila in montaža strojev in naprav	40	23	23	19	1	0	0	0	0	26	0	1	3	0	2	2	0
D35	Oskrba z električno energijo, plinom in paro	13	4	53	80	0	0	2	1	0	65	1	1	3	1	0	0	0
E36	Zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode	11	0	0	18	1	0	2	0	0	3	0	0	2	0	1	0	0
E37	Ravnanje z odpadki	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
E38	Zbiranje in odvoz odpadkov ter ravnanje z njimi, pridobivanje sekundarnih surovin	25	10	5	25	0	0	2	0	0	16	0	0	2	0	0	5	0
E39	Saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0
F41	Gradnja stavb	413	65	112	597	3	0	29	0	0	330	5	13	204	0	65	0	0
F42	Gradnja inženirskih objektov	83	10	17	141	3	0	6	0	0	76	0	3	61	1	12	3	0
F43	Specializirana gradbena dela	871	189	187	866	4	1	32	1	0	545	7	39	260	1	79	2	1
G45	Trgovina z motornimi vozili in popravila motornih vozil	300	80	53	228	1	0	1	0	0	184	0	1	27	0	3	0	0
G46	Posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili	350	91	84	303	0	1	6	0	0	202	1	4	24	0	7	2	0
G47	Trgovina na drobno, razen z motornimi vozili	394	120	87	298	1	0	8	0	0	220	0	8	25	0	8	4	0
H49	Kopenski promet, cevovodni transport	168	57	36	126	0	0	6	0	0	94	0	6	20	0	2	5	0

ŠIFRA		DEJAVNOST	ŠTEVILO PREGLEDOV				RAZISKAVE NEZGOD				UKREPI					POROČILA OBVESTILA			
			ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLNJA	ODLOČBE	OVDABE	ODLOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOGI	OBDOBLJNI PREDLOG	PREPOVED DELA	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU, POLICIJI IN DRUGIM INŠPEKCIJAM	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAVP. IN REP. SIND.
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
H50		Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H51		Zračni promet	2	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
H52		Skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti	33	2	6	46	0	0	4	0	0	30	0	1	3	0	0	11	0
H53		Poštna in kurirska dejavnost	7	4	3	5	0	0	0	0	0	5	0	0	1	0	0	0	0
I55		Gostinske nastanitvene dejavnosti	32	13	5	24	0	0	0	0	0	18	0	0	6	0	1	0	0
I56		Dejavnost strežbe jedi in pijač	366	195	142	183	0	0	0	0	0	235	0	9	21	0	2	0	0
J58		Založništvo	5	2	2	3	0	0	0	0	0	3	0	0	2	0	0	0	0
J59		Dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi	4	1	2	3	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0
J60		Radiska in televizijska dejavnost	2	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
J61		Telekomunikacijske dejavnosti	6	2	2	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
J62		Računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti	196	34	44	182	0	0	0	0	0	125	0	4	8	0	0	0	0
J63		Druge informacijske dejavnosti	9	1	5	7	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0
K64		Dejavnosti finančnih storitev, razen zavarovalništva in dejavnosti pokojninskih skladov	16	7	2	8	0	0	0	0	0	7	0	0	2	0	0	0	0
K65		Dejavnosti zavarovanja, pozavarovanja in pokojninskih skladov, razen obvezne socialne varnosti	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K66		Pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve	9	1	1	8	0	0	0	0	0	6	0	0	2	0	0	0	0
L68		Poslovanje z nepremičninami	60	6	9	68	0	0	0	0	0	26	0	3	3	0	2	0	0
M69		Pravne in računovodske dejavnosti	61	27	8	38	0	0	0	0	0	41	0	2	2	0	2	0	0
M70		Dejavnost uprav podjetij, podjetniško in poslovno svetovanje	60	7	10	64	0	0	0	0	0	20	1	1	2	0	0	0	0
M71		Arhitekturno in tehnično projektiranje, tehnično preizkušanje in analiziranje	170	22	27	226	1	0	3	0	0	66	1	3	13	0	4	0	1
M72		Znanstvena raziskovalna in razvojna dejavnost	13	1	3	11	0	0	0	0	0	6	0	1	0	0	0	0	0
M73		Oglaševanje in raziskovanje trga	23	8	7	13	0	0	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0
M74		Druge strokovne in tehnične dejavnosti	20	7	1	19	2	0	0	0	0	14	0	4	2	0	0	0	0
M75		Veterinarstvo	6	0	3	4	0	0	0	0	0	8	0	0	2	0	0	0	0
N77		Dajanje v najem in zakup	7	3	2	4	0	0	0	0	0	7	0	0	4	0	2	0	0
N78		Zaposlovalne dejavnosti	19	2	1	17	1	0	3	0	0	7	0	0	2	0	0	0	0
N79		Dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti	9	2	2	5	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0
N80		Varovanje in poizvedovalne dejavnosti	14	3	4	15	0	0	1	0	0	7	0	1	1	0	1	0	0
N81		Dejavnost oskrbe stavb in okolice	51	11	14	43	1	0	1	0	0	35	0	1	2	0	1	2	0
N82		Pisarniške in spremljajoče poslovne storitvene dejavnosti	7	1	1	5	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
O84		Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	67	1	1	90	0	0	3	0	0	17	0	1	0	0	0	0	0
P85		Izobraževanje	77	13	12	65	0	0	5	0	0	38	0	1	4	0	3	0	0
Q86		Zdravstvo	44	12	7	30	0	0	0	0	0	21	0	1	0	0	0	0	0
Q87		Socialno varstvo z nastanitvijo	68	1	11	73	0	0	1	1	0	34	0	1	0	0	0	0	0
Q88		Socialno varstvo brez nastanitve	5	1	1	4	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
R90		Kulture in razvedrilne dejavnosti	10	4	3	5	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0
R91		Dejavnost knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulture dejavnosti	8	1	0	8	0	0	2	0	0	3	0	0	0	0	0	1	0
R92		Prilaganje iger na srečo	3	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
R93		Športne in druge dejavnosti za prosti čas	13	2	2	9	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
S94		Dejavnost članskih organizacij	14	5	2	9	0	0	0	0	0	6	0	0	4	0	0	0	0
S95		Popravila računalnikov in izdelkov za široko rabo	30	18	8	13	0	0	0	0	0	19	0	0	1	0	0	0	0
S96		Druge storitvene dejavnosti	97	67	24	31	0	0	0	0	0	72	0	1	5	0	1	0	0
T97		Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T98		Raznovrstna proizvodnja gospodinjstev za lastno rabo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
U99		Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		SKUPAJ	5401	1528	1389	4799	23	4	216	4	0	3368	20	146	844	4	247	120	4

ŠIFRA		DEJAVNOST		DELOVNA MESTA NA PROSTEM		GIBANJE IN NOTRANJ		NEVARNE IN ŠKODLJIVE SNOVI		BIOLOŠKI DEJAVNIKI																														
1		2		3		4		5		6																														
H50	Vodni promet																																							
H51	Zračni promet																																							
H52	Skladiščenje in spremljačoe prometne dejavnosti																																							
H53	Poštna in kurirska dejavnost																																							
I55	Gostinske nastanitvene dejavnosti																																							
I56	Dejavnost strelže jedi in pilač																																							
J58	Zaolništvo																																							
J59	Dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi																																							
J60	Radjska in televiziska dejavnost																																							
J61	Telekomunikacijske dejavnosti																																							
J62	Računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti																																							
J63	Druge informacijske dejavnosti																																							
K64	Dejavnosti finan. storitev, razen zavarov. in dejavnosti pokojninskih skladov																																							
K65	Dejavn. zavarov., pozavarov. in pokojnin. skladov, razen obvezne socialne varnosti																																							
K66	Pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve																																							
L68	Poslovanje z nepremičninami																																							
M69	Pravne in računovodske dejavnosti																																							
M70	Dejavnost uprav, podjetij, podjetniško in poslovno svetovanje																																							
M71	Arhitekturno in tehnično projektiranje, tehnično preizkušanje in analiziranje																																							
M72	Znanstvena raziskovalna in razvojna dejavnost																																							
M73	Oglaševanje in raziskovanje trga																																							
M74	Druge strokovne in tehnične dejavnosti																																							
M75	Veterinarstvo																																							
N77	Dajanje v najem in zakup																																							
N78	Zaposlovalne dejavnosti																																							
N79	Dejavnost potov, agencij, organizatorjev potova. in s potova. povezanih dejavnosti																																							
N80	Varovanje in poizvedovalne dejavnosti																																							
N81	Dejavnost oskrbe stavb in okolice																																							
N82	Pisarniške in spremljačoe poslovne storitvene dejavnosti																																							
O84	Dejavnosti javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti																																							
P85	Izobraževanje																																							
Q86	Zdravstvo																																							
Q87	Socialno varstvo z nastanitvijo																																							
Q88	Socialno varstvo brez nastanitve																																							
R90	Kulturne in razvedilne dejavnosti																																							
R91	Dejavnost knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulturne dejavnosti																																							
R92	Prirrejanje iger na srebo																																							
R93	Športne in druge dejavnosti za prosti čas																																							
S94	Dejavnost članskih organizacij																																							
S95	Poravila računalnikov in izdelkov za široko rabo																																							
S96	Druge storitvene dejavnosti																																							
T97	Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem																																							
T98	Raznovrstna proizvodnja gospodinjstev za lastno rabo																																							
U99	Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles																																							
7		31	203	46	15	35	56	37	33	63	1	46	9	26	64	10	26	1	20	3	7	84	32	83	7	22	4	45	71	1	22	12	14	2	15	4	5	1	3	2
SKUPAJ																																								

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2009															
		OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA EVROPSKEM TRGU					SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI IN ZDRAVJA										
		ELEKTRIČNI TOK	DELOVNA OPREMA	OSEBNA VAROV-ALNA OPREMA	VARNOST STROJEV	PROTIEKSPLOZI-JSKA ZAŠČITA	DVIGALA S KABINO	TLAČNE POSODE	SODELOVANJE S PREDSTAVNI-NOSTI IN ZDRAVJA	POSEBNO VARSTVO DELAVCEV	IZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI DO ORGANOV NADZORA	UREJENOST STATUSA DELAVCA	IZVAJANJE DOLGOČASNA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAKA	NADZOR NAD ZAKONOM O OMEJEVANJU PORABE ALKOHOLA	VARSTVO PRED POŽAROM	NADZOR NAD ORGANIZACIJA-MI Z DOVOLJENJEM ZA DELO	
1	2	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	
A01	Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161
A02	Gozdarstvo	1	8	4	1	1	15	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
A03	Ribištvo in gojenje vodnih organizmov	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B05	Pridobivanje premoga	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B06	Pridobivanje surove nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B07	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B08	Pridobivanje rudnin in kamnin	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B09	Storitve za rudarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C10	Proizvodnja živil	0	12	3	5	23	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C11	Proizvodnja plin	0	1	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C12	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C13	Proizvodnja tekstilij	0	2	1	0	3	4	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
C14	Proizvodnja oblačil	0	7	1	0	1	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C15	Proizvodnja usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov	0	6	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C16	Odeljavnica in predel lesa, proizv. izdel. iz lesa, plute, slame in proja, razen pohištva	0	17	0	1	2	29	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0
C17	Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja	0	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C18	Iskristavo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa	0	7	1	0	6	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C19	Proizvodnja koksja in naftnih derivatov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C20	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov	0	1	0	1	1	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
C21	Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C22	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	7	0	4	1	12	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0
C23	Proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov	0	6	1	1	1	9	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
C24	Proizvodnja kovin	0	1	2	1	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C25	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav	0	26	2	18	8	35	0	19	1	0	1	0	0	0	0	0
C26	Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov	0	8	5	0	2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C27	Proizvodnja električnih naprav	0	1	2	0	0	3	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
C28	Proizvodnja drugih strojev in naprav	0	2	0	4	2	5	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0
C29	Proizvodnja motornih vozil, pikolic in polpikolic	0	1	0	2	1	1	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
C30	Proizvodnja drugih vozil in plovil	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C31	Proizvodnja pohištva	0	6	0	2	2	15	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
C32	Druge raznovrstne predelovalne dejavnosti	0	5	0	1	1	2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
C33	Popravlila in montaža strojev in naprav	0	11	1	7	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D35	Oskiba z električno energijo, plinom in paro	0	48	0	8	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E36	Zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
E37	Ravnarje z odpadki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E38	Zbiranje in odvoz odpadkov ter ravnanje z njimi, pridobivanje sekundarnih surovin	0	0	0	0	0	3	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
E39	Saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
F41	Gradnja stavb	0	30	2	33	14	31	1	42	1	0	1	0	1	0	0	0
F42	Gradnja inženjskih objektov	1	2	1	9	3	5	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0
F43	Specializirana gradbena dela	0	33	3	27	17	54	0	31	1	0	5	0	0	0	0	0
G45	Trgovina z motornimi vozili in popravila motornih vozil	1	82	15	15	10	79	0	7	1	2	0	0	0	0	0	0
G46	Posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili	0	35	7	6	0	30	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
G47	Trgovina na drobno, razen z motornimi vozili	1	37	3	4	5	33	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
H49	Kopenski promet, cevovodni transport	0	10	3	4	2	12	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2009													OSTALE POMANKLJIVOSTI
		OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA EVROPSKEM TRGU						SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI IN ZDRAVJA							
		ELEKTRIČNI TOK	DELOVNA OPREMA	OSEBNA VAROV-ALNA OPREMA	VARNOST STROJEV	PROTIEKSPLOZI-JSKA ZAŠČITA	DVIGALA S KABINO	TLAČNE POSODE	SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU VAR-NOSTI IN ZDRAVJA	SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI DELAVCEV IN SINDIKATI	POSEBNO VARSTVO DELAVCEV	IZPOLNJEVANJE OB-VEZNOSTI DO ORGANOV NADZORA	UREJENOST STATUSA DELAVCA	IZVAJANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAKA	
1	2	701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000	351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000	351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000	351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000	351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000	351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417								

LEGENDA

1.1.	registracija na sodišču	8.2.	ustreznost izbire OVO
1.2.	odločba o izpolnjevanju posebnih pogojev za opravljanje dejavnosti (če so ti predpisani s posebnim zakonom (delo z azbestom...))	8.3.	prilagojenost te opreme uporabniku
1.3.	obratno dovoljenje	8.4.	zagotavljanje OVO
2.1.	izjava o varnosti z oceno tveganja – izdelana in sprejeta (14. člen ZVZD)	8.5.	zagotavljanje uporabe OVO
2.2.	izjava o varnosti - obvezna vsebina (2. člen Pravilnika)	8.6.	pregledi in preiskave OVO
2.3.	ocena tveganja – obvezna vsebina (4. člen Pravilnika)	8.7.	ocena stanja ob pregledu
2.4.	ocena tveganja – ustreznost ocenjevanja (5., 6., 7., 8., 9. in 10. člen Pravilnika)	9.1.	opredeljenost in ocenjevanje toplotnih razmer v izjavi o varnosti z oceno tveganja (11. člen Pravilnika o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja)
2.5.	ocena tveganja – ustreznost ukrepov za zmanjšanje tveganja (11. člen Pravilnika)	9.2.	izvajanje preiskav toplotnih razmer v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
2.6.	izjava o varnosti z oceno tveganja – revizija (16. člen Pravilnika)	9.3.	ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti,...)
2.7.	drugi interni akti (metodologije, postopki, elaborati, pravila oz. pravilniki, sistemizacija, pooblastila,)	9.4.	ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (poročilo, zapisnik, ...)
3.1.	določitev strokovnega delavca/strokovne službe (18. člen ZVZD)	9.5.	dejansko stanje ob pregledu (ocena,)
3.2.	določitev zahtev organiziranja izvajanja varnosti pri delu - izobrazba strokovnega delavca, število z upoštevanjem značilnosti delovnega procesa, števila delavcev, delovnih izmen, krajevno ločenih delovnih enot (18. člen ZVZD)	10.1.	opredeljenost in ocenjevanje svetlobnih razmer v izjavi o varnosti z oceno tveganja (11. člen Pravilnika o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja)
3.3.	omogočiti strokovno opravljanje strokovnih nalog - neodvisnost, časovni obseg, dostop do podatkov, izpolnjevanje znanja... (18. člen ZVZD)	10.2.	izvajanje preiskav svetlobnih razmer v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
3.4.	izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje strokovnih nalog (19. člen ZVZD)	10.3.	ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti,...)
4.1.	zagotovitev izvajanja nalog zdravstvenega varstva (20. člen ZVZD)	10.4.	ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (poročilo, zapisnik, ...)
4.2.	izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje nalog zdravstvenega varstva (21. člen ZVZD)	10.5.	dejansko stanje ob pregledu (ocena,)
5.1.	obveščanje lastnih delavcev (15/4., 23/1. in 23/2. člen ZVZD)	11.1.	opredeljenost v izjavi o varnosti z oceno tveganja (11. člen Pravilnika o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja)
5.2.	obveščanje delavcev drugega izvajalca (23/4. 24/7. člen ZVZD, Uredba)	11.2.	zagotavljanje pogljev, na osnovi katerih bo naloge zdravstvenega varstva opravljal pooblaščen zdravnik specialist medicine dela, prometa in športa (20. člen ZVZD)
5.3.	preprečevanje dostopa na mesta, kjer delavcem preti neposredna in neizogibna nevarnost - navodila, dokumenti, pooblastila, nadzor... (23/4. člen ZVZD)	11.3.	izvajanje zdravstvenih pregledov (22. člen ZVZD oz. 10. člen Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih)
5.4.	opremljenost z varnostnimi znaki ter njihova ustreznost (znaki za prepovedi, opozorilni znaki, znaki za obvezno ravnanje, ... (23/5. člen ZVZD in Pravilnik o varnostnih znakih))	11.4.	vsebinska ustreznost opravljenih zdravstvenih pregledov glede na delovni proces (npr. delo na višini, hrup, ročno premeščanje bremen, psiholog, ...)
5.5.	opremljenost z navodili za varno delo v skladu s posebnimi predpisi (23/5. člen ZVZD)	11.5.	organiziranost prve pomoči ter sredstva in oprema za zagotavljanje prve pomoči (Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu)
5.6.	pisni sporazum (25. člen ZVZD)	12.1.	opredeljenost in ocenjevanje problematike v izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna) - (11. člen Pravilnika o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja)
6.1.	periodične preiskave fizikalnih, kemičnih in bioloških škodljivosti	12.2.	nadomeščanje s primerno delovno opremo, pripomočki in primernimi mehanskimi pomagali ter zagotavljanje organizacijskih in tehničnih ukrepov na področju ročnega premeščanja bremen (4. člen pravilnika)
6.2.	periodični preizkusi in pregledi delovne opreme	12.3.	posvetovanje z delavci in njihovimi predstavniki ter usposabljanje in poučevanje delavcev o problematiki ročnega prenašanja bremen (8. in 9. člen pravilnika)
6.3.	preizkusi in pregledi sredstev in opreme za osebno varnost pri delu	13.1.	opredeljenost in ocenjevanje problematike v izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna) (11. člen Pravilnika o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja)
6.4.	usposabljanje za varno delo in preizkusi praktičnega znanja	13.2.	izvajanje preiskav škodljivosti hrupa v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
6.5.	posebne zdravstvene zahteve iz 16. člena ZVZD	13.3.	ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti,...)
6.6.	preventivni zdravstveni pregledi delavcev	13.4.	ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (poročilo, zapisnik, ...)
6.7.	poškodbe pri delu, kolektivne nezgode, nevarni pojavi, poklicne bolezni, boleznj v zvezi z delom in njihovih vzrokih	13.5.	dejansko stanje ob pregledu (ocena, meritev inšpektorja, ...)
6.8.	obvestila o pričetku delovnega procesa z večjimi nevarnostmi za poškodbe in zdravstvene okvare	13.6.	zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike hrupa
6.9.	nevarnih snoveh, ki se uporabljajo (določeno v posebnih predpisih)	14.1.	opredeljenost in ocenjevanje problematike v izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna) (11. člen Pravilnika o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja)
6.10.	evidenca pregledov, preizkusov in meritev električnih inštalacij (135. člen Pravilnika o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka)	14.2.	izvajanje preiskav škodljivosti vibracij v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
7.1.	izvajanje teoretičnega usposabljanja delavcev	14.3.	ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti,...)
7.2.	izvajanje praktičnega usposabljanja delavcev	14.4.	zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike vibracij
7.3.	ustreznost izvajanja teoretičnega usposabljanja (izvajalci, preizkus usposobljenosti, izvajanje v delovnem času in brezplačno)	14.5.	posvetovanje z delavci in njihovimi predstavniki ter usposabljanje in poučevanje delavcev o problematiki hrupa (7. in 8. člen pravilnika)
7.4.	ustreznost izvajanja praktičnega usposabljanja (izvajalci, program, preizkus usposobljenosti, izvajanje v delovnem času in brezplačno)	15.1.	izvajanje preiskav škodljivosti EMS v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
7.5.	prilagojenost programa usposabljanja posebnostim delovnega mesta	15.2.	dejansko stanje ob pregledu (ocena, ...)
7.6.	usposabljanje vodilnega oseba	16.1.	izpolnjevanje zahtev v zvezi z opremo (zaslon, tipkovnica, delovna miza, delovni stol)
7.7.	usposabljanje predstavnikov delavcev	17.1.	ustreznost objekta (stabilnost in trdnost; tla, stene, stropi, streha, stenska in strešna okna, vrata, električne inštalacije, stopnišča, lestve, nevarne odprtine)
7.8.	usposabljanje delavcev v posebnih primerih – predpisano s pravilniki (ročno premeščanje bremen (t. 33.3), hrup (t. 34.7), vibracije (t. 35.7), EMS (t.36.7), žerjavisti, vilicaristi, soferji, kurjači, kompresoristi, delavci, ki ravnavajo z nevarnimi snovmi, delavci, ki opravljajo dezinfekcijo in deratizacijo, ...)	17.2.	ustreznost delovnih prostorov (površina, višina, volumen, urejenost, opremljenost...)
7.9.	opredeljenost v izjavi o varnosti (11. člen Pravilnika o načinu izdelave izjave o varnosti z OT)	17.3.	posebni prostori (prostor za počitek, aktivno rekreacijo, odmor, kajenje, za vzdrževanje opreme, za nosečnice in doječe matere, ...)
8.1.	opremljenost OVO v internem aktu		

LEGENDA

17.4.	sanitarni prostori (garderobe, kopalnice, stranišča, ...)	22.3.	pregledi in meritve strelodvodnega sistema
17.5.	ergonomske in druge posebne zahteve	22.4.	ugotovljeno dejansko stanje ob pregledu (vizuelno)
17.6.	načrt reševanja	23.1.	ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (potrdilo, zapisnik, ...)
18.1.	stalna delovna mesta na prostem (20. pogl. pravilnika, ...)	23.2.	izvajanje pregledov in preizkusov v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
18.2.	začasna delovna mesta na prostem (uredba - gradbišča, začasna in prelična delovišča, ...)	23.3.	ustreznost izvajanja pregledov in preizkusov (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti, postopki, ...)
18.3.	začasna delovna mesta na prostem - na višini (na strehi, na fasadnem ali nosilnem odru, na različnih konstrukcijah ... - stabilnost, zavarovanje, načrti, pregledi)	23.4.	ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (namestitve, napisi, pogonska energija, krmiljenje, varnostne naprave, varovala, kontrolni instrumenti, signalne naprave, rejenost, opremljenost, ...)
18.4.	varnostne ograje	24.1.	navodila za uporabnika* OVO ZA VAROVANJE GLAVE
18.5.	odprtine v stenah na višini več kot 2m	24.2.	označevanje* OVO
18.6.	odprtine in prehodi v tleh in medetažnih konstrukcijah	24.3.	izjava o skladnosti* OVO
18.7.	dostopi na delovna mesta na višini (rampe, stopnice, lestve, ?)	24.4.	ostala dokumentacija, ki jo hrani dobavitelj (tehnična mapa, poročilo o tipskem preizkusu...) – zahtevana v primeru npr. nezgode pri delu
18.8.	delovni podi	24.5.	ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (bistvene varnostne in zdravstvene zahteve)
18.9.	delo na strehah in na drugih površinah z naklonom	25.1.	ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (potrdilo, zapisnik, ...)
18.10.	gradbeni odri	25.2.	izvajanje pregledov in preizkusov v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
18.11.	ostalo	25.3.	ustreznost izvajanja pregledov in preizkusov (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti, postopki, ...)
18.12.	začasna delovna mesta na prostem - v globini (stabilnost brežin, razpiranje, zavarovanje na zgornjem robu, ...)	25.4.	izjava o skladnosti (EC deklaracija)
18.13.	pomozni prostori na gradbišču (garderobe, umivalniki, stranišča, prostori za počitek in ogrevanje, jedilnice, ...)	25.5.	označevanje
18.14.	prijava gradbišča s strani investitorja kadar je potrebna (kopija na gradbišču, ažurirana s podatki o vseh izvajalcih)	25.6.	navodilo za uporabo
18.15.	varnostni načrt	25.7.	ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda
18.16.	izdelava varnostnega načrta	26.1.	opredeljenost v internem aktu (elaborat eksplozijske ogroženosti) in druga dokumentacija (19. člen PPZ)
18.17.	ustreznost varnostnega načrta glede varovanja pred padci z višine	26.2.	vgradiitev opreme (21. člen PPZ)
18.18.	ustreznost ostale vsebine varnostnega načrta	26.3.	vzdrževanje opreme (22. člen PPZ)
18.19.	koordinatorji za varnost in zdravje pri delu (imenovanje, izpolnjevanje pogojev)	26.4.	usposabljanje (24. člen PPZ – 1.1. priloge št. XIII)
18.20.	upoštevanje temeljnih načel preventive s strani investitorja (sprejete rešitve v projektu objekta in ob terminskem planiranju ter izvajanju - ogrožanje zaradi istočasnega izvajanja različnih del, ...)	26.5.	pojav eksplozije – prijava na IRSD (25. člen PPZ)
18.21.	dokumentacija za uporabnika (izdelana, na gradbišču)	26.6.	ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (bistvene varnostne zahteve)
18.22.	izpolnjevanje nalog koordinatorja (opravljanje nalog, vodenje knjige ukrepov za varno delo, usklajevanje del, nadzor ...)	27.1.	dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost (poročila)
18.23.	upoštevanje navodil in opozoril koordinatorja za varnost in zdravje pri delu (s strani izvajalcev del)	27.2.	pogodbe za: vzdrževanje, skrbništvo, reševanje
19.1.	poti za hojo in transport, izhodi, prehodi, evakuacijske poti, stopnice, tekoče stopnice in proge, ... (širine, proste višine, nakloni, ravnost tal, ...)	28.1.	izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, ..., (15/7. člen ZVZD))
19.2.	nakladane, odlagalne in skladiščne površine (ravnost tal, ...)	29.1.	izvajanje obveznosti delodajalca (28. in 29. člen ZVZD)
19.3.	spoštovanje predpisanih zahtev in ukrepov (omejitve hitrosti, talne označbe, prepovedi, založenost, ...)	29.2.	izvajanje pravic delavca (32., 33., 33. in 35. člen ZVZD)
20.1.	opredeljenost in ocenjevanje problematike v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna) (11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)	29.3.	izvajanje obveznosti delavcev (36. in 37. člen ZVZD)
20.2.	seznam nevarnih snovi	30.1.	sodelovanje s predstavniki delavcev (delavski zaupnik, svet delavcev, posredovanje dokumentacije (28., 29. in 30. člen ZVZD)
20.3.	dokumentacija za nevarne snovi (varnostni list, navodila za varno delo, ...)	30.2.	sodelovanje s sindikati (28/3. člen ZVZD)
20.4.	seznanjenost s Praktičnimi smernicami za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi	31.1.	varstvo žena – nočno delo (153. in 190. člen ZDR)
20.5.	skladiščenje in količine na delovnih mestih	32.1.	obveščanje o začetku del in evidenca (26. in 39/8. člen ZVZD)
20.6.	ostale ugotovljene kršitve v zvezi s Pravilnikom o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu (Ur.list RS št.33/01)	32.2.	obveščanje o poškodbah pri delu, kolektivnih neizgodbah in poklicnih boleznih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
20.7.	pisno obvestilo o pričetku del z azbestom	32.3.	obveščanje o nevarnih pojavih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
20.8.	izvajanje preiskav kemičnih škodljivosti v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)	33.1.	pogodba o zaposlitvi (9. do 119. člen ZDR)
20.9.	ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti)	33.2.	delovno dovoljenje za tuje iz tretjih držav (ZZDT)
20.10.	dejansko stanje ob pregledu (ocena, ...)	34.1.	zagotavljanje prepovedi kajenja v zaprtih delovnih prostorih, upoštevajoč predpisane izjeme (16. člen ZOUTI)
20.11.	zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike kemičnih škodljivosti	34.2.	nespoštovanje prepovedi kajenja v zaprtih delovnih prostorih, upoštevajoč predpisane izjeme (16. člen ZOUTI)
20.12.	izvajanje biološkega monitoringa	35.1.	prepoved prodaje oz. ponudbe alkoholnih pijač med delovnim časom na delovnem mestu (tretja alineja 12. člena v povezavi s 15. členom ZOPA)
20.13.	izmerjene koncentracije nevarnih kemičnih snovi na delovnih mestih so višje od predpisanih mejnih vrednostih zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike škodljivosti bioloških dejavnikov	36.1.	požarni načrt
21.1.	posvetovanje z delavci in njihovimi predstavniki ter obveščanje, usposabljanje in poučevanje delavcev v zvezi s škodljivostmi bioloških dejavnikov	36.2.	gasilna oprema (veljavnost, namestitve, založenost, ...)
21.2.	opredeljenost v internem aktu	37.1.	izpolnjevanje pogojev za pridobitev dovoljenja za delo (kadrovske, organizacijske, tehnične)
22.1.	pregledi in meritve električnih instalacij (pravilnik, tehnični predpisi in standardi)	37.2.	pomanjkljivosti pri izvajanju pregledov in preizkusov delovne opreme
22.2.		37.3.	neustrezna dokumentacija o opravljenih pregledih in preizkusih delovne opreme
		37.4.	pomanjkljivosti pri izvajanju usposabljanja za varno delo
		38.1.	vse ostale ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti

4. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

4.1. SPLOŠNO

Poročevalsko obdobje označujejo posledice svetovne gospodarske krize, ki je vplivala tudi na ekonomske razmere v Republiki Sloveniji, kar se posledično odraža tudi v povečanem obsegu dela Inšpektorata RS za delo. Zabeležili smo tako porast vloženih prijav in zaprosil za strokovno pomoč, kot tudi porast števila opravljenih nadzorov, ugotovljenih kršitev, kot tudi izrečenih ukrepov. V poročevalskem letu smo na področju delovnih razmerij opravili skupno 9.965 inšpekcijskih nadzorov, pri katerih smo ugotovili skupno 6.013 kršitev. Največ kršitev smo evidentirali v dejavnosti gradbeništva (1.471), trgovine (974) in gostinstva (847), v katerih vsako leto opravimo tudi največje število inšpekcijskih nadzorov. Pokazatelja gospodarske krize sta tudi število in struktura ugotovljenih kršitev, saj v primerjavi s preteklim koledarskim letom beležimo trend povečanja števila kršitev ravno v segmentih, ki so v obstoječih gospodarskih razmerah najbolj izpostavljeni, in sicer plačilo za delo, delovni čas, prenehanje pogodbe o zaposlitvi. Zaradi ugotovljenih nepravilnosti smo med drugim izdali 1.769 ureditvenih odločb, 207 odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti, 2.239 plačilnih nalogov ter 984 odločb o prekršku. Kaznivo dejanje smo prijavili v 27 primerih.

V letu 2009 so se tudi v Republiki Sloveniji začeli kazati znaki svetovne gospodarske krize, kar se je posledično odrazilo tudi na delovnem področju Inšpektorata RS za delo. Povečalo se je število prijav, ki se nanašajo na kršenje delovnopravne zakonodaje v zvezi z izplačilom plač, regresa za letni dopust, odpovedjo pogodb o zaposlitvi. S povečanjem števila prijav se je premosorazmerno povečalo tudi število opravljenih nadzorov, ugotovljenih kršitev in posledično tudi ukrepov. Nadzori pa so bili glede na naravo kršitev večinoma prednostni, kar pomeni, da so zahtevali čim prejšnjo reakcijo Inšpektorata RS za delo. Obravnavani primeri so bili neredko tudi medijsko izpostavljeni, kar posledično pomeni še dodaten pritisk na že tako preobremenjene inšpektorje, saj so mediji od Inšpektorata RS za delo pogosto zahtevali informacije še med trajanjem postopka inšpekcijskega nadzora. Zaradi nastalih ekonomskih razmer pa so bile Inšpektoratu RS za delo dodane tudi nove pristojnosti, saj sta bila v Republiki Sloveniji na novo sprejeta dva t.i. interventna zakona, in sicer Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa ter Zakon o delnem povračilu nadomestila plače. V zvezi s tem je treba dodati, da je Inšpektorat RS za delo pristojen le za nadzor nad izvajanjem Zakona o delnem povračilu nadomestila plače, pri čemer pa smo bili pri izvajanju inšpekcijskih nadzorov pozorni tudi na upoštevanje določb Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa ter smo v primeru ugotovljenih kršitev obveščali pristojni Zavod RS za zaposlovanje. V poročevalskem obdobju smo zabeležili tudi trend povečanja števila obvestil pred izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi delavca iz razlogov na strani delodajalca. Kljub temu, da v 112. členu Zakonu o delovnih razmerjih v postopku izredne odpovedi delavca, z izjemo posredovanja obvestila o kršitvah Inšpektoratu RS za delo, ni predpisana nadaljnja vloga inšpektorata, smo v večini teh primerov ravno tako opravili inšpekcijski nadzor po uradni dolžnosti.

V poročevalskem letu smo na področju delovnih razmerij opravili skupno **9.965 inšpekcijskih nadzorov**, s čimer smo znatno presegli število opravljenih nadzorov iz leta 2008 (9.355).

Inšpekcijske nadzore smo tudi v letu 2009 opravljali v obliki:

- rednih inšpekcijskih nadzorov naključno izbranih subjektov,
- rednih in izrednih nadzorov subjektov, opravljenih na podlagi različnih pobud oz. prijav,
- kontrolnih inšpekcijskih nadzorov, namenjenih preverjanju upoštevanja predhodno izdanih ukrepov Inšpektorata RS za delo, kar je po naši oceni še posebej pomembno za doseg namena nadzora, in sicer pravilno in dosledno izvajanje predpisov,
- usmerjenih akcij s področja nadzora delovnih razmerij,
- koordiniranih akcij ugotavljanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ki jih izvajamo skupaj s Tržnim inšpektoratom RS, Davčno upravo RS, Prometnim inšpektoratom RS, Policijo, po potrebi pa tudi z nekaterimi drugimi inšpektorati.

Po številu posameznih vrst opravljenih nadzorov še vedno prevladujejo izredni inšpekcijski nadzori, pri katerih smo usmerjeni na določene delovnopravne institute, ki so bodisi izpostavljeni v prejetih prijavah bodisi so predmet usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo.

Med pobudniki se pogosto pojavljajo Prometni inšpektorat RS, Policija, sindikati, Inšpektorat RS za šolstvo in šport, Tržni inšpektorat RS, Zavod RS za zaposlovanje, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za notranje zadeve, vse pogosteje pa tudi Davčna uprava RS, Varuh človekovih pravic ter Komisija za preprečevanje korupcije, itd. Večino prijav oz. pobud še vedno prejmemo s strani delavcev in drugih fizičnih oseb, ki se za ta namen vse pogosteje poslužujejo elektronske pošte. Med temi prijavami prejmemo tudi anonimne prijave z nerazumljivo ali nepopolno vsebino, zaradi česar jih ni mogoče obravnavati. Vlagatelj pa zaradi njihove anonimnosti ne moremo pozvati k dopolnitvi prijave.

Pri odkrivanju in preprečevanju kršitev, predvsem na področju zaposlovanja in dela tujcev, smo tudi v letu 2009 pogosto sodelovali tudi z drugimi pristojnimi organi, kot npr. Ministrstvom za notranje zadeve, Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve, Zavodom RS za zaposlovanje, Davčno upravo RS, Tržnim inšpektoratom RS, Policijo itd.

Tako kot v preteklih letih, smo tudi v letu 2009 pogosto prejeli vloge, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo, zato smo jih skladno s 4. odstavkom 65. člena Zakona o splošnem upravnem postopku odstopili drugim pristojnim organom. Običajno pa smo pri teh delodajalcih opravili tudi inšpekcijski nadzor na področju delovnih razmerij po uradni dolžnosti ter preverili stanje glede izvajanja delovnopravne zakonodaje.

V poročevalskem obdobju smo v skladu s 3. členom Zakona o inšpekciji dela preko pripomb in predlogov sodelovali pri pripravi predpisov oz. sprememb predpisov, in sicer pri pripravi predloga Zakona o stavki, predloga Zakona o malem delu, predloga Zakona o zdravstveni dejavnosti, predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o javni rabi slovenščine, predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških, itd. Na ministrstvo za pravosodje smo vložili tudi pobudo za spremembo Kazenskega zakonika RS ter predlagali, da bi okvalificirali novo kaznivo dejanje nedovoljeno posredovanje dela. Ravno tako smo na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve vložili predlog za spremembo Zakona o inšpekciji dela.

Zaradi negotovega delovnopravnega statusa so se delavci v letu 2009 še pogosteje obračali na Inšpektorat RS za delo z zaprosili za strokovno pomoč. Vse močnejši je tudi interes delodajalcev in drugih vlagateljev za pridobitev brezplačne strokovne pomoči na Inšpektoratu RS za delo, zato smo v letu 2009 preventivni vlogi posvetili še več aktivnosti. V poročevalskem obdobju smo, poleg ustnih zaprosil, prejeli kar **1.034 pisnih zaprosil za strokovno pomoč** po pošti oz. elektronski pošti, pri čemer so zaprosila pogosto zelo obširna in zajemajo več vprašanj, ki se neredko nanašajo na različna področja (glej tudi podpoglavje Strokovna pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela). Način nudenja strokovne pomoči je odvisen od tega, kako se vlagatelj obrne na Inšpektorat RS za delo. Poleg pisnih odgovorov vlagateljem tako zagotavljamo odgovore tudi ustno, ob obisku delavca na inšpektoratu v času uradnih ur in po telefonu.

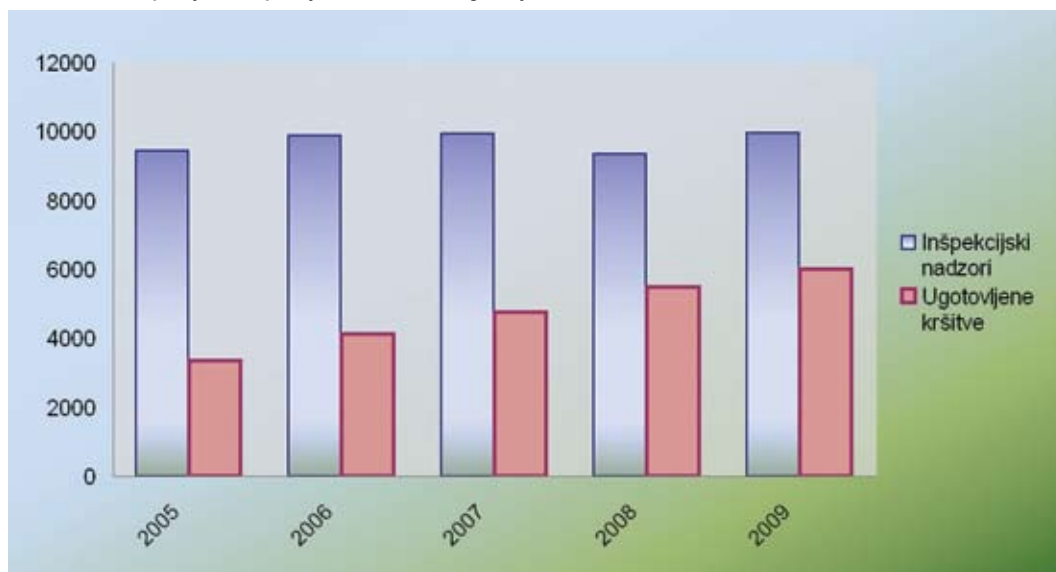
Kot že omenjeno je povečanemu številu opravljenih nadzorov sledilo tudi povečano število ugotovljenih kršitev. Pri opravljanju svoje temeljne vloge, to je izvajanju inšpekcijskega nadzora, smo v poročevalskem obdobju na področju delovnih razmerij ugotovili skupno **6.013 kršitev**. V letu 2009 smo največ kršitev evidentirali v dejavnosti **gradbeništva (1.471)**, **trgovine (974)** in **gostinstva (847)**, pri čemer pa je treba upoštevati, da v navedenih dejavnostih opravimo tudi največje število inšpekcijskih nadzorov.

V poročevalskem letu prevladujejo kršitve v zvezi s plačilom za delo (**1.522**) ter sklepanjem pogodbe o zaposlitvi (**1.212**). Po številu ugotovljenih kršitev nato sledijo kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela (**715**), delovnim časom (**589**), zaposlovanjem na črno (**500**) in prenehanjem pogodbe o zaposlitvi (**331**). Nedvomno je število in struktura ugotovljenih kršitev pokazatelj gospodarske krize, saj v primerjavi s preteklim koledarskim letom beležimo trend povečanja števila kršitev ravno v segmentih, ki so v obstoječih gospodarskih razmerah najbolj izpostavljeni, in sicer plačilo za delo (leta 2008 ugotovljenih 838 kršitev), delovni čas (leta 2008 zabeleženih 458 kršitev), prenehanje pogodbe o zaposlitvi (leta 2008 evidentiranih 259 kršitev). Več o tem navajamo v podpoglavjih, kjer so podrobneje predstavljene ugotovitve po posameznih tematskih sklopih.

V letu 2009 beležimo tudi znaten porast izrečenih ukrepov, kar še posebej velja za ukrepe, izrečene v postopku o prekršku, ter za kazenske ovadbe. Zaradi ugotovljenih kršitev smo v poročevalskem obdobju delodajalcem odpravo nepravilnosti v **1.769 primerih** naložili z **ureditveno odločbo**. V **207 primerih** smo ukrepali z izdajo **odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** na podlagi **17. člena** Zakona o inšpekciji dela. V **1 primeru** smo zaradi onemogočanja nemotenega opravljanja inšpekcijskega nadzora ukrepali z **odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** skladno s **16. členom** Zakona o inšpekciji dela. Inšpektorji so v postopku o prekršku ukrepali z **2.239 plačilnimi nalogi**, **984 odločbami o prekršku** ter **391 opozorili**. Kaznivo dejanje smo prijavili v **27 primerih**. V **4 primerih** so bili izpolnjeni pogoji za **zadržanje učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi**. V **193 primerih** smo v skladu z načelom sorazmernosti ukrepali z **opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru**. V letu 2009 smo izdali tudi **14 dovoljenj za delo otrok** ter podali **36 soglasij k odpovedi pogodbe o zaposlitvi** delavkam oz. delavcem, ki so varovani zaradi nosečnosti in starševstva.

V poročevalskem obdobju so bili v **7 primerih** izpolnjeni pogoji za **posredovanje v sporu med delavcem in delodajalcem**. Vsebina sporov se je nanašala na prenehanje pogodbe o zaposlitvi in odjavo iz socialnega zavarovanja, plačilo za delo ter na prepoved diskriminacije. V **5 primerih** je bil spor med delavcem in delodajalcem tudi uspešno razrešen s sklenitvijo sporazuma.

Graf 23: Število opravljenih inšpekcijskih nadzorov in ugotovljenih kršitev, 2005-2009

4.2. POGODBA O ZAPOSLOTVI

Podobno kot v prejšnjih poročevalskih obdobjih so inšpektorji tudi v letu 2009 znaten delež vseh kršitev, ki se nanašajo na področje delovnih razmerij, ugotovili v zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi, čeprav je bilo mogoče v tej zvezi v letu 2009 zaznati določen upad števila ugotovljenih kršitev. Med ugotovljenimi kršitvami izstopajo predvsem tiste, ki se nanašajo na sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas, opustitev izročitve fotokopije prijave v zavarovanje in opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi.

4.2.1. Splošno

Med kršitvami, ki jih na Inšpektoratu RS za delo ugotavljamo na področju delovnih razmerij, so tudi v letu 2009 pomemben delež k skupnemu številu vseh ugotovljenih kršitev prispevale kršitve, ki se nanašajo na pogodbo o zaposlitvi. Skupaj so jih inšpektorji v letu 2009 ugotovili **1.212**. V primerjavi z letom 2008, ko je bilo ugotovljenih 1.369 tovrstnih kršitev, je torej prišlo do določenega upada števila ugotovljenih kršitev. Delno je razlog za omenjeni upad verjetno tudi dejstvo, da je bilo v letu 2009 zaradi recesije sklenjenih precej manj novih pogodb o zaposlitvi.

Med pogostejše ugotovljenimi kršitvami v zvezi z institutom pogodbe o zaposlitvi omenimo kršitve v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas (**307 kršitev**), v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje (**226 kršitev**), v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi (**211 kršitev**), v zvezi z objavo prostih delovnih mest (**108 kršitev**), v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem (**91 kršitev**), v zvezi z določitvijo pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu v splošnem aktu (**79 kršitev**), v zvezi s sestavinami pogodbe o zaposlitvi (**72 kršitev**) in v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih (**65 kršitev**).

Prav tako so inšpektorji v povezavi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi v letu 2009 ugotovili **13 kršitev**, ki so se nanašale na prepoved diskriminacije, spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu, **6 kršitev** v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela, **10 kršitev** v zvezi z ravnanjem delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih in **7 kršitev** v zvezi s pravicami neizbranega kandidata.

Poleg zgoraj navedenih kršitev, ki jih v nadaljevanju obravnavamo v posebnih poglavjih, so inšpektorji v letu 2009 v zvezi s pogodbo o zaposlitvi ugotovili še **9 kršitev** obveznosti sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi (zaradi spremembe pogojev iz tretje, četrte, pete ali šeste alineje prvega odstavka 29. člena ZDR ter v primerih iz 90. člena ZDR), **3 kršitve** obveznosti zagotavljanja dela in vseh potrebnih sredstev ter materiala za delo, **2 kršitvi** v zvezi z upoštevanjem pravic delavcev, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas, ter po **1 kršitev** obveznosti varovanja in spoštovanja delavčeve osebnosti, zasebnosti ter obveznosti varovanja delavčevih osebnih podatkov, ter v zvezi s prekoračitvijo časovne omejitve zagotavljanja dela delavcu uporabniku, določeno v 59. členu Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji pa v letu 2009, enako kot leto poprej, niso ugotovili kršitev v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki še ni dopolnila starosti 15 let. Zakon o delovnih razmerjih sicer v 19. členu določa, da smejo pogodbo o zaposlitvi skleniti osebe, ki so dopolnile starost 15 let, ter da je pogodba o zaposlitvi z osebo, ki še ni dopolnila 15 let starosti, nična. Kršitve v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov obravnavamo v posebnem poglavju (Glej točko 4.11.).

4.2.2. Kršitve v zvezi s prepovedjo diskriminacije, spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu

Inšpektorji so v letu 2009 ugotovili skupno **13 kršitev**, ki so se nanašale na prepoved diskriminacije, spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu. Od tega so inšpektorji največ kršitev ugotovili v zvezi z diskriminacijo delavca v času trajanja delovnega razmerja. Pri tem omenimo, da je prijav v zvezi z domnevnimi kršitvami delovnopravne zakonodaje s tega področja po poročanju inšpektorjev bistveno več, vendar pa je v tej zvezi ponovno potrebno poudariti težavnost dokazovanja teh kršitev. Razlog za težave pri dokazovanju med drugim tiči v anonimnosti prijav, odsotnosti materialnih dokazov in v strahu prič in same žrtve pred morebitnimi »povračilnimi ukrepi« delodajalca.

Kot že navedeno, je bilo največ kršitev na tem področju ugotovljenih v zvezi z diskriminacijo delavca v času trajanja delovnega razmerja, in sicer **5**, enako kot v letu 2008. Inšpektorji ugotavljajo, da delavci kot trpinčenje oziroma »mobbing« pogosto razumejo že odrejanje delovnih nalog s strani delodajalca, pri čemer pa po ugotovitvah inšpektorjev ne gre vselej za trpinčenje na delovnem mestu, ni pa izključeno, da s tem pride do kakšnih drugih kršitev delovnopravne zakonodaje. Dodaten problem pri pojavu trpinčenja po ugotovitvah inšpektorjev predstavlja tudi dejstvo, da trpinčenje tako žrtev, kot tudi oseba, ki ga izvaja, dojema povsem subjektivno. V zvezi s trpinčenjem na delovnem mestu omenimo še, da je delodajalec dolžan sprejeti ustrezne ukrepe za zagotovitev varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem. Kršitve v zvezi z zagotavljanjem tega varstva obravnavamo v posebnem poglavju (Glej točko 4.23).

Če je bilo še v letu 2008 največ kršitev na področju, ki ga obravnavamo v tem poglavju, ugotovljenih v zvezi z diskriminacijo iskalca zaposlitve pri zaposlovanju (skupaj 8), je v letu 2009 teh kršitev bilo manj, in sicer so inšpektorji ugotovili **4 tovrstne kršitve** (v enem primeru je delodajalec na primer prosto delovno mesto objavil le za osebe moškega spola). Pri tem inšpektorji opozarjajo, da lahko delodajalec iskalca zaposlitve diskriminira že na podlagi same vloge oziroma življenjepisa, iz katerega izhajajo določeni podatki osebne narave. Prav tako lahko do diskriminacije pride tudi na podlagi opravljenih razgovorov delodajalca z iskalci zaposlitve. Kršitve je v teh dveh primerih praktično nemogoče dokazati.

Poleg diskriminacije iskalca zaposlitve in diskriminacije delavca v času trajanja delovnega razmerja pa so inšpektorji ugotovili še dve pojavni obliki diskriminacije, in sicer so v **2 primerih** ugotovili kršitev, ki se je nanašala na diskriminacijo delavca v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, pri čemer se je v enem primeru odpoved pogodbe o zaposlitvi nanašala na dalj časa trajajočo bolniško odsotnost delavca, prav tako pa so v letu 2009 ugotovili tudi **1 kršitev** v zvezi z dajanjem navodil za diskriminiranje oseb na podlagi katerekoli osebne okoliščine in **1 kršitev** v zvezi z manj ugodnim obravnavanjem delavcev, povezanim z nosečnostjo ali starševskim dopustom.

V zvezi s pojavom »mobbinga« pa inšpektorji v praksi ugotavljajo, da glede na definicijo trpinčenja iz 6.a člena Zakona o delovnih razmerjih, v skladu s katero je trpinčenje na delovnem mestu vsako ponavljajoče se ali sistematično, graje vredno ali očitno negativno in žaljivo ravnanje ali vedenje, usmerjeno proti posameznim delavcem na delovnem mestu ali v zvezi z delom, pri v prijavah zatrjevanih kršitvah pogosto manjka element ponavljajoče se narave kršitve. Enkratni dogodek, pri katerem delodajalec graje vredno ali očitno negativno in žaljivo ravna ali se vede do delavca, namreč ne predstavlja trpinčenja v smislu veljavnega Zakona o delovnih razmerjih. Tudi v letu 2009 so inšpektorji delavcem v tej zvezi nudili strokovno pomoč.

4.2.3. Opustitev izročitve fotokopije prijav v zavarovanje

Inšpektorji so tudi v letu 2009 ugotavljali, da številni, posebno manjši delodajalci še vedno pogosto kršijo obveznost iz drugega odstavka 9. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da je delodajalec dolžan delavca prijaviti v obvezno pokojninsko, invalidsko,

zdravstveno in zavarovanje za primer brezposelnosti v skladu s posebnimi predpisi in mu izročiti fotokopijo prijave v 15 dneh od nastopa dela. Inšpektorji za delo so tako v letu 2009 ugotovili skupaj **226 kršitev** opustitve izročitve fotokopije prijave v zavarovanje. Leto poprej so inšpektorji teh kršitev ugotovili 225. Še vedno gre torej za eno izmed najpogostejše ugotovljenih kršitev delovnopravne zakonodaje v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi. Tudi kar zadeva dejavnosti, v katerih inšpektorji najpogostejše ugotavljajo to kršitev, sta še vedno v ospredju dejavnosti gradbeništva ter gostinstva, prav tako pa je po številu ugotovljenih kršitev opustitve izročitve fotokopije prijave v zavarovanje v letu 2009 izstopala trgovinska dejavnost. Inšpektorji opažajo, da so delodajalci ob ugotovljenih kršitvah praviloma že po opozorilu inšpektorja delavcem vročili fotokopijo prijave.

Podobno kot v letu 2008 so inšpektorji tudi v letu 2009 ugotavljali, da nekateri delodajalci delavcem ne vročijo fotokopij prijav v zavarovanje, temveč so ti delavci najprej na »preizkusu«, kar pomeni, da so dejansko zaposleni na črno, nato pa se takšen delodajalec odloči, ali jih bo zaposliti ali ne. Delavce, ki jih nato zaposli, takšen delodajalec po ugotovitvah inšpektorjev šele nato prijavi v obvezna zavarovanja. Prav tako delodajalci po ugotovitvah inšpektorjev pogosto zatrjujejo, da so delavcem fotokopijo prijav v zavarovanje vročili, vendar pa pri tem ne razpolagajo s potrdili o tem, da so delavci omenjene fotokopije tudi dejansko prejeli.

4.2.4. Opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi

Po porastu števila ugotovljenih kršitev opustitve izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi, ki smo ga beležili v zadnjih treh letih, so inšpektorji v letu 2009 zaznali rahel upad števila ugotovljenih kršitev te vrste. Inšpektorji so tako v letu 2009 ugotovili **183 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi delavcu, medtem ko je bilo v zvezi z izročitvijo pisne pogodbe o zaposlitvi ugotovljenih skupno **28 kršitev**. Obe kršitvi so inšpektorji najpogostejše ugotavljali v dejavnosti trgovine, gradbeništva ter v dejavnosti gostinstva. Inšpektorji poročajo, da v zvezi z obveznostjo delodajalca vročiti delavcu predlog pogodbe o zaposlitvi slednjim svetujejo v zvezi z njihovimi pravicami. Delavci se po ugotovitvah inšpektorjev v zvezi z opustitvijo vročitve pogodbe o zaposlitvi na inšpektorat sicer pogosto obrnejo šele, ko jim delodajalec že odpove pogodbo o zaposlitvi.

Inšpektorji v zvezi z izročanjem pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi pri nadzorih ugotavljajo, da delodajalci pogosto ne dokumentirajo izročitve predloga. Delodajalci po ugotovitvah inšpektorjev pogosto tudi ne poznajo svoje obveznosti glede vročanja predloga pogodbe o zaposlitvi (praviloma tri dni) pred samo sklenitvijo. Med kršitelji so po ugotovitvah inšpektorjev predvsem manjši delodajalci, prav tako pa to kršitev inšpektorji pogostejše ugotavljajo pri delodajalcih, ki zaposlujejo tujce. V posamičnih primerih so ugotovili tudi, da so nekateri delodajalci v pogodbo o zaposlitvi vključili določbo, da je delavcu predlog pogodbe bil vročen vsaj tri dni pred sklenitvijo same pogodbe o zaposlitvi.

Inšpektorji so v posameznih primerih ugotovili, da so delodajalci z delavci pogodbo o zaposlitvi sklenili šele po začetku dela delavca. Evidentirali smo tudi primer, ko je delodajalec delavca prijavil v obvezna zavarovanja ter v potrdilu o prijavi na Zavod za zdravstveno zavarovanje navedel delovno mesto ter vrsto zaposlitve (zaposlitev za nedoločen čas), pogodbe o zaposlitvi pa z delavcem ni sklenil.

4.2.5. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela

Inšpektorji za delo so v letu 2009 ugotovili **6 kršitev** v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela, od tega 2 v dejavnosti izobraževanja. V primerjavi z letom 2008, ko so inšpektorji ugotovili skupno 22 tovrstnih kršitev, je torej število ugotovljenih kršitev močno upadlo, vendar je pri tem potrebno opozoriti, da je v letu 2008 potekala tudi usmerjena akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v vzgojno-izobraževalnem procesu v osnovnih in srednjih šolah, kjer je bila tedaj

ugotovljena polovica vseh kršitev. Za primerjavo omenimo, da so bile v letu 2007, ko v tej zvezi ni bilo izvedenih usmerjenih akcij nadzora, ugotovljene le 3 kršitve te vrste.

Kršitve v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela, se sicer praviloma pojavljajo v dejavnostih, kjer je prisotno pomanjkanje določene delovne sile, najpogosteje pa v javnem sektorju, kjer so pogoji za zasedbo delovnih mest običajno bolj natančno predpisani.

Omenimo še primer iz poročevalskega leta 2009, ko je inšpektor ugotovil, da je delodajalec večkrat zaporedoma razpisal delovno mesto, na katero sta se vsakič prijavila dva kandidata, pri čemer eden od njiju pogojev za zasedbo tega delovnega mesta ni izpolnjeval, drugi pa. Delodajalec ni izbral nobenega kandidata, vse dokler se na razpis ni prijavil le kandidat, ki pogojev za zasedbo delovnega mesta ni izpolnjeval. Delodajalec je nato sklenil pogodbo o zaposlitvi s kandidatom, ki ni izpolnjeval pogojev iz razpisa.

4.2.6. Splošni akt – določitev pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu

V letu 2009 so inšpektorji ugotovili **79 kršitev** v zvezi z določitvijo pogojev za opravljanje dela na posameznih delovnih mestih v splošnem aktu delodajalca. V primerjavi z letom 2007, ko je bilo ugotovljenih 123 takšnih kršitev, in letom 2008, ko so jih inšpektorji ugotovili 130, je torej prišlo do precejšnjega zmanjšanja števila ugotovljenih kršitev na tem področju. Največ so jih inšpektorji tudi v tem letu, podobno kot v letu 2008, ugotovili v dejavnosti gradbeništva.

Glede na to, da manjšim delodajalcem, t.j. delodajalcem, ki zaposlujejo do deset delavcev, ni potrebno sprejeti splošnega akta, s katerim bi določili pogoje za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu, se kršitve lahko pojavijo le pri delodajalcih, ki zaposlujejo več kot deset delavcev, torej tudi pri delodajalcih, ki v določenem trenutku zaposlijo dodatne delavce, s čimer ne sodijo več v kategorijo manjših delodajalcev v smislu določb Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji med nadzori še vedno ugotavljajo, da nekateri delodajalci zamenjujejo sistematizacijo delovnih mest z opredelitvijo delovnih mest v Izjavi o varnosti z oceno tveganja.

4.2.7. Objava prostih delovnih mest

Inšpektorji so v poročevalskem letu 2009 ugotovili skupno **108 kršitev** v zvezi z objavo prostih delovnih mest, 15 več kot v letu 2008. Vse ugotovljene kršitve so se nanašale na objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s prvim odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih, v katerem je določeno, da mora delodajalec, ki zaposluje nove delavce, prosto delovno mesto oziroma vrsto dela javno objaviti, pri čemer mora objava prostega dela vsebovati pogoje za opravljanje dela in rok za prijavo, ki ne sme biti krajši od petih dni. Od tega je največ kršitev bilo ugotovljenih v dejavnostih trgovine, gradbeništva in gostinstva.

V letu 2009 inšpektorji niso ugotovili kršitev v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s četrtem odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa obveznost delodajalca, da obvesti pri sebi zaposlene delavce za določen čas in s krajšim delovnim časom oziroma delavce, ki pri njem opravljajo delo, zaposleni pa so pri delodajalcu, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku, o tem, da zaposluje za nedoločen čas ali s polnim delovnim časom (v letu 2008 so ugotovili 5 tovrstnih kršitev). Prav tako inšpektorji za delo v letu 2009 niso ugotovili kršitev v zvezi z objavo delovnega mesta v nasprotju s 25. členom Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z obveznostjo enake obravnave glede na spol (v letu 2008 so inšpektorji ugotovili 2 tovrstni kršitvi).

Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci delavce pogosto »najdejo« po neformalni poti, sam postopek v zvezi z objavo prostega delovnega mesta pa nato izpeljejo zgolj zato, da formalno zadostijo zahtevam Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji so v posameznih primerih ugotovili tudi, da so delodajalci postopek objave prostega delovnega mesta izpeljali šele po tem, ko je delavec že začel delati na tem delovnem mestu.

Inšpektorji še naprej opažajo tudi, da nekateri delodajalci prosta delovna mesta objavijo zgolj zato, ker pri prijavi delavca v obvezna zavarovanja potrebujejo številko prijave potrebe po delavcu na Zavodu RS za zaposlovanje.

4.2.8. Ravnanje delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih

V zvezi z ravnanjem delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih so inšpektorji v letu 2009 ugotovili skupno **10 kršitev**, 3 manj kot v letu 2008. Od tega so bile **3 kršitve** ugotovljene v zvezi s t.i. bianco odpovedjo oziroma vnaprejšnjim podpisom odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delavca (v letu 2008 inšpektorji teh kršitev niso ugotovili). V letu 2009 pa inšpektorji niso ugotovili kršitev v zvezi s prepovedjo materinstva kot enim izmed ravnanj v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih, kakor tudi ne v zvezi z odlogom materinstva kot enim izmed ravnanj v nasprotju 26. členom Zakona o delovnih razmerjih. Tako kot v letu 2008 pa je bilo tudi v letu 2009 največ, skupno **5 kršitev** ugotovljenih v zvezi z »vsemi ostalimi ravnanji v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih«, kamor med drugim uvrščamo predložitve raznih dokazil, zahtevanje raznih podatkov, preizkuse znanja ter sposobnosti in podobno. Inšpektorji so **2 kršitvi** ugotovili tudi v zvezi z napotitvijo kandidata na predhodni zdravstveni pregled na stroške delodajalca.

Še vedno je v praksi prisoten problem dokazovanja nekaterih izmed kršitev, ki se nanašajo na ravnanje delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih, med drugim tudi zato, ker delavci ne želijo tvegati izgube zaposlitve oziroma drugih ukrepov delodajalca zaradi prijave navedenih kršitev. Posebej pa je problem dokazovanja kršitev izpostavljen pri t.i. bianco odpovedi, saj delavci ne razpolagajo vedno s kopijo te odpovedi, zato bi jo moral inšpektor pridobiti od delodajalca, kar pa ni vedno možno, saj delodajalci teh odpovedi ne hranijo nujno v osebnih mapah delavcev ali na drugem mestu, kjer bi jih inšpektor ob nadzoru lahko pregledal.

4.2.9. Pravice neizbranega kandidata

V poročevalskem letu 2009 so inšpektorji ugotovili **7 kršitev** delovnopravne zakonodaje v zvezi s pravicami neizbranega kandidata, 2 manj kot leto poprej. Vse ugotovljene kršitve so se nanašale na obvestilo neizbranemu kandidatu, medtem ko kršitev v zvezi z vrnitvijo dokumentov neizbranemu kandidatu inšpektorji v letu 2009 niso ugotovili (v letu 2008 je v zvezi s tem ugotovljena 1 kršitev).

Inšpektorji opažajo, da je v zvezi s kršitvijo glede obvestila neizbranemu kandidatu podanih več prijav, kot inšpektorji ugotovijo kršitev. Pogosto se namreč zgodi, da izbirni postopek ne steče tako hitro, kot neizbrani kandidat pričakuje, ali pa se delodajalec odloči, da ne bo sklenil pogodbe o zaposlitvi z nobenim kandidatom. Posledično so neizbrani kandidati o tem, da niso bili izbrani, obveščeni relativno pozno ali pa o tem sploh niso obveščeni, pri čemer delodajalec ne krši določbe prvega odstavka 28. člena Zakona o delovnih razmerjih, skladno s katerim mora neizbranega kandidata o tem, da ni bil izbran, pisno obvestiti v osmih dneh po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi z izbranim kandidatom.

Prav tako inšpektorji opažajo, da prijavitelji, praviloma neizbrani kandidati, želijo biti seznanjeni z imenom izbranega kandidata, kakor tudi s tem, ali izbrani kandidat izpolnjuje razpisane pogoje, vendar pa Zakon o delovnih razmerjih dolžnosti delodajalca, neizbrane kandidate obvestiti o tem, katerega kandidata je izbral, ne določa.

4.2.10. Zagotovitev varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ter trpinčenjem na delovnem mestu

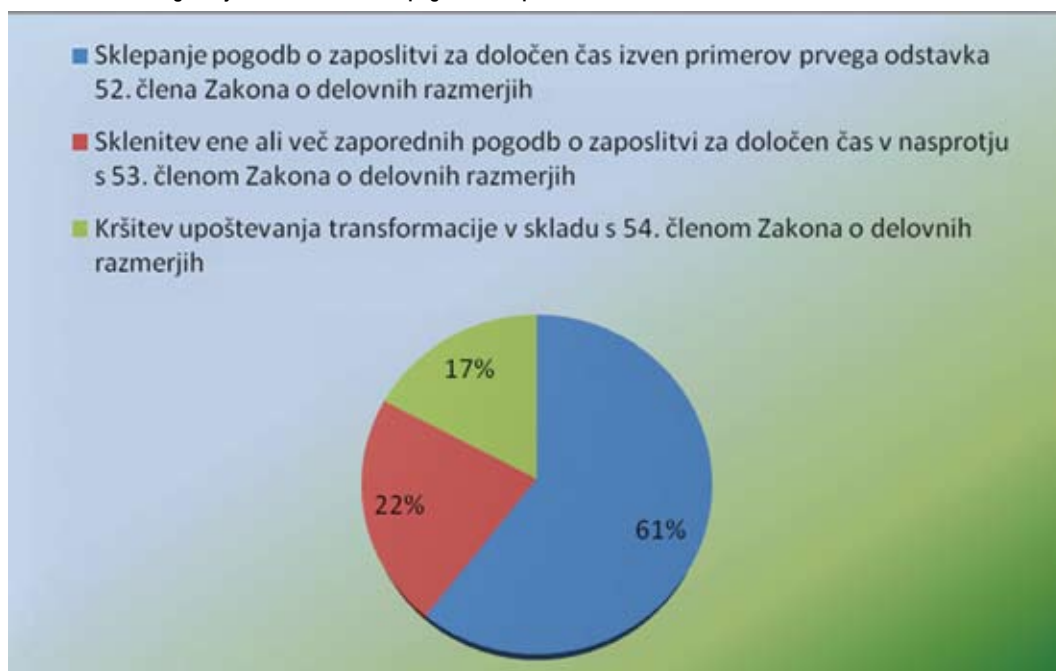
V letu 2009 so inšpektorji ugotovili **91 kršitev** v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem, torej manj kot v letu 2008, ko so jih ugotovili 140, a precej več kot na primer v letu 2007, ko sta bili ugotovljeni le 2 tovrstni kršitvi. Največ kršitev v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem so inšpektorji v letu 2009 ugotovili v dejavnostih socialnega varstva in trgovine.

Praviloma inšpektorji kršitve v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem ugotovijo lažje kot same kršitve prepovedi spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja, saj gre pri prvih za kršitve, ki se nanašajo na opustitev delodajalca, ki ne sprejme ustreznih ukrepov za zaščito delavcev pred spolnim in drugim nadlegovanjem ter trpinčenjem na delovnem mestu.

4.2.11. Pogodba o zaposlitvi za določen čas

Tudi v letu 2009 je, podobno kot v letu 2008, največji del ugotovljenih kršitev v zvezi s pogodbo o zaposlitvi odpadel na kršitve v zvezi s pogodbo o zaposlitvi za določen čas. Skupno število je v primerjavi z lanskim letom sicer upadlo s 321 na **307**, pri čemer struktura kršitev ostaja podobna. Inšpektorji so tako v letu 2009 ugotovili **186 kršitev** v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas izven primerov prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, **68 kršitev** v zvezi s sklenitvijo ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih in **53 kršitev** v zvezi z upoštevanjem 54. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa pogoje za t.i. transformacijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

Graf 24: Struktura ugotovljenih kršitev v zvezi s pogodbo o zaposlitvi za določen čas

Zakon o delovnih razmerjih v prvem odstavku 52. člena določa primere, v katerih je dopustno skleniti pogodbo o zaposlitvi za določen čas. Praviloma naj bi namreč delodajalci z delavci pogodbe o zaposlitvi sklepali za nedoločen čas, vendar pa je v zadnjih letih močno prisoten pojav, ko številni delodajalci z delavci predvsem z vidika »fleksibilnosti« dela sklepajo pogodbe o zaposlitvi za določen čas, pri čemer se pogosto sklicujejo na razlog »povečanega obsega dela«. Delodajalci pa v praksi pogosto sploh ne navedejo razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, navedejo razlog, ki ga ni med razlogi iz prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, ali pa ga navedejo zgolj zato, da zadostijo formalni zahtevi po določitvi tega razloga, zaradi česar so inšpektorji pri nadzorih še posebej pozorni na dejanski obstoj razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Inšpektorji ugotavljajo tudi, da delodajalci preko pogodbe o zaposlitvi za določen čas pogosto »preizkusijo« delavca, s čimer sklepanje takšnih pogodb o zaposlitvi za določen čas v določeni meri tudi nadomešča institut poskusnega dela.

V zvezi s sklepanjem ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih (t.i. »veriženje« pogodb o zaposlitvi za določen čas) so inšpektorji ugotovili, da so nekateri delodajalci z delavci sklenili tudi več kot deset

ali celo več deset pogodb o zaposlitvi za določen čas zaporedoma. Nekateri delodajalci, ki tako zaposlujejo delavce, po ugotovitvah inšpektorjev v pogodbah o zaposlitvi za določen čas spreminjajo vrsto dela oziroma delavca zaposlijo na drugem delovnem mestu. V zvezi z »veriženjem« pogodb o zaposlitvi za določen čas je potrebno opozoriti, da se skladno s prvim odstavkom 237. člena Zakona o delovnih razmerjih dveletna časovna omejitev sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas po določbi drugega odstavka 53. člena tega zakona od 1. 1. 2010 uporablja tudi za manjše delodajalce. Prav tako pa so se s 1. 1. 2010 časovne omejitve sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas po določbah Zakona o delovnih razmerjih začele uporabljati tudi v vzgoji in izobraževanju.

Zakon o delovnih razmerjih v 54. členu ureja posledice nezakonito sklenjene pogodbe o zaposlitvi za določen čas in pri tem določa, da se šteje, če je pogodba o zaposlitvi za določen čas sklenjena v nasprotju z zakonom ali kolektivno pogodbo ali če ostane delavec na delu tudi po poteku časa, za katerega je sklenil pogodbo o zaposlitvi, da je delavec sklenil pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Inšpektorji pri nadzorih med drugim opazajo kršitve v primerih, ko nekateri delodajalci z delavci po preteku pogodbe o zaposlitvi za določen čas ne sklenejo nove pogodbe o zaposlitvi, delavci pa delo opravljajo še naprej. Kot so inšpektorji ugotavljali že v prejšnjem poročevalskem letu, delodajalci po njihovem posredovanju z delavci praviloma sklenejo pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

4.2.12. Delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih

V letu 2009 so inšpektorji ugotovili skupno **65 kršitev** v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih, s čimer se nadaljuje trend upadanja števila ugotovljenih kršitev te vrste (v letu 2007 so jih inšpektorji ugotovili 167, v letu 2008 pa 113). Največ kršitev v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v primerih, ko obstajajo elementi delovnega razmerja, so inšpektorji ugotovili v dejavnosti gostinstva. Nasploh je sklepanje pogodb civilnega prava tipično za dejavnosti, kjer se pri delodajalcih pojavlja začasna potreba po dodatnih delavcih. Tudi v letu 2009 so se delodajalci večkrat obrnili na inšpektorat z vprašanji o tem, ali lahko v konkretnem primeru delavca »zaposlijo« s pogodbo civilnega prava (npr. podjemne ali avtorske pogodbe) oziroma kdaj je sklenitev takšne pogodbe dopustna. Po opazanjih inšpektorjev do sklepanja pogodb civilnega prava namesto pogodb o zaposlitvi še vedno prihaja tudi zato, ker delavci ne želijo izgubiti pravic, ki jim pripadajo iz kakšnega drugega naslova (npr. pokojnine) zaradi sklenitve delovnega razmerja.

Inšpektorji opazajo, da se vzporedno s kršitvijo v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih pojavljajo tudi nekatere druge kršitve delovnopravne zakonodaje, in sicer nekateri delodajalci, ki kršijo omenjeno določbo, delavcem plačilo za opravljeno delo izplačujejo v gotovini, prav tako pa se pojavlja kršitev, ko delodajalci na Zavodu RS za zaposlovanje ne prijavijo potrebe po opravljanju dela preko pogodbe civilnega prava in zavoda tudi ne obvestijo o sklenitvi te pogodbe. Omenjeno nepravilnost inšpektorji med drugim ugotavljajo tudi v primerih, ko delodajalci z delavci pogodbo civilnega prava sklenejo naknadno oziroma »za nazaj«, potrebe po delu in same pogodbe pa Zavodu RS za zaposlovanje ne posredujejo. S tem pride tudi do kršitve 9. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki v 2. alineji drugega odstavka določa, da mora delodajalec zavodu posredovati obvestilo o potrebi po sklenitvi podjemne pogodbe ali pogodbe o naročilu avtorskega dela najpozneje v osmih dneh po tem, ko potreba nastane, razen če se bo obvestilo nanašalo na delavca, ki je v delovnem razmerju pri istem delodajalcu, ali na pravno osebo, samostojnega podjetnika posameznika oziroma posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost. Med kršitvami, ki se pojavljajo ob kršitvah v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih, inšpektorji opazajo tudi, da delodajalci delavcev ne prijavijo v zavarovanje za primer nezgode pri delu ali poklicne bolezni.

Inšpektorji opozarjajo, da lahko poseben problem predstavlja tudi dokazovanje elementov delovnega razmerja, saj delodajalci za delavce, ki delajo preko pogodb civilnega prava, pogosto ne vodijo evidenc delovnega časa.

4.2.13. Sestavine pogodbe o zaposlitvi

Inšpektorji so v letu 2009 ugotovili **71 kršitev** v zvezi z obveznimi sestavinami pogodbe o zaposlitvi (v letu 2008 so inšpektorji ugotovili 24 tovrstnih kršitev). Največ so jih inšpektorji v letu 2009 ugotovili v dejavnosti gostinstva ter v dejavnosti trgovine. Inšpektorji ugotavljajo, da v pogodbah o zaposlitvi, v zvezi s katerimi ugotovijo nepravilnosti, med drugim manjkajo določbe o delovnem času in razporeditvi delovnega časa, o kolektivni pogodbi, ki zavezuje delodajalca, o letnem dopustu in o odpovednem roku. Inšpektorji opazajo, da nekateri, predvsem manjši delodajalci uporabljajo tipske pogodbe o zaposlitvi, ki pa niso ustrezne, saj ne vsebujejo vseh obveznih sestavin skladno z 29. členom Zakona o delovnih razmerjih.

V zvezi s sestavinami pogodbe o zaposlitvi pa so inšpektorji ugotovili tudi kršitev 30. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da se v primeru, če je določilo v pogodbi o zaposlitvi v nasprotju s splošnimi določbami o minimalnih pravicah in obveznostih pogodbenih strank, določenimi z zakonom, kolektivno pogodbo oziroma splošnim aktom delodajalca, uporabljajo določbe zakona, kolektivnih pogodb oziroma splošnih aktov delodajalca, s katerimi je delno določena vsebina pogodbe o zaposlitvi, kot sestavni del te pogodbe.

4.3. DELO NA DOMU

Kot v prejšnjih letih smo tudi v letu 2009 opazili povečanje števila prejetih obvestil o delu na domu, in sicer z lanskimi 53 na 73. Ta oblika dela postaja vse bolj razširjena tako po svetu kot tudi pri nas. V letošnjem letu so inšpektorji obravnavali 2 kršitvi v zvezi z delom na domu, obe sta se nanašali na obvestilo o delu na domu Inšpektoratu RS za delo.

Tudi letos po številu obvestil o delu na domu izstopa prestolnica Republike Slovenije, saj je bilo tam od skupno 73 kar 51 prijav te oblike dela. Večina prijavljenih del se nanaša na umska dela, kot so računalniške storitve, pisarniško delo, dela svetovanja ipd. V primerjavi z letom 2008, ko kršitev v zvezi s tem institutom nismo zasledili, so inšpektorji v letu 2009 obravnavali **2 kršitvi**. Delodajalec je v skladu s 67. členom Zakona o delovnih razmerjih dolžan o organiziranju dela na domu obvestiti Inšpektorat RS za delo pred začetkom dela delavca. Obe ugotovljeni kršitvi te zakonske določbe v letu 2009 sta bili v dejavnosti računalniškega programiranja in svetovanja. Ena od navedenih kršitev je bila ugotovljena v okviru akcije nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom.

4.4. PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSLOTVI

V letu 2009 so inšpektorji na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili skupno 331 kršitev v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, kar je precej več kot v letu poprej, ko je bilo teh kršitev ugotovljenih skupno 261. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi (120 kršitev), v zvezi z (ne)izplačilom odpravnine v skladu z 109. členom Zakona o delovnih razmerjih (55 kršitev) ter v zvezi s postopkom pred odpovedjo s strani delodajalca (57 kršitev). Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti gradbeništva, kopenskega prometa, trgovine in v gostinski dejavnosti.

V poročevalskem letu smo evidentirali 4 primere, ko so inšpektorji ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po 3. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, ter s tem v zvezi zadržali učinkovanje prenehanja pogodb o zaposlitvi zaradi odpovedi. V skladu s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih pa so inšpektorji podali v 36. primerih soglasje k odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem.

Prav tako kot leto poprej je bil tudi v poročevalskem letu institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi zelo pogost predmet vprašanj, s katerimi so se na inšpektorje obračali tako delavci kot tudi delodajalci, in sicer s prošnjami za strokovno pomoč.

4.4.1. Splošno

V letu 2009 smo evidentirali znaten porast števila ugotovljenih kršitev v zvezi z institutom odpovedi pogodbe o zaposlitvi, in sicer v skupno **331 primerih**, medtem ko je bilo tovrstnih kršitev v letu poprej skupno 261. Največ kršitev (**120**) so inšpektorji ugotovili v zvezi z vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi, v **55 primerih** so bile ugotovljene kršitve v zvezi z (ne)izplačilom odpravnine v skladu s 109. členom Zakona o delovnih razmerjih, v **57 primerih** pa so bile ugotovljene kršitve v zvezi s postopkom pred odpovedjo s strani delodajalca. Glede na ugotovljeno število kršitev je najbolj izpostavljena dejavnost gradbeništva, sledi dejavnost kopenskega prometa ter gostinska dejavnost in dejavnost trgovine.

Inšpektorji opazajo v poročevalskem letu porast števila izrednih odpovedi pogodb o zaposlitvi s strani delavcev, s tem, da je daleč najpogostejši razlog za tovrstno odpoved – plačilna nedisciplina delodajalcev oz. zaradi bistveno zmanjšane plačila za delo ali zaradi nespoštovanja zakonsko ali pogodbeno dogovorjenega roka za izplačilo plačila za delo. To je ena bolj opaznih posledic, ki jih je prinesla novonastala gospodarska situacija oz. recesija v letu 2009. S tem v zvezi inšpektorji tudi opozarjajo, da ima veliko delavcev eksistenčne težave zaradi tega, saj morajo čakati na izpolnitev časovnega pogoja, ko lahko podajo izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi zaradi neizplačanih plač. Ves ta čas namreč ne prejemajo plače, zaradi česar je njihova eksistenca z vsakim dnem vse bolj ogrožena. Nekateri delavci v takšnih primerih naletijo na dodatne težave tudi zato, ker delodajalci nočejo sprejeti delavčeve izredne odpovedi oz. se vročitvi le-te izogibajo. V takšnih primerih običajno delodajalec delavca tudi noče odjaviti iz obveznih zavarovanj, zaradi vsega tega pa delavec ne more uveljavljati pravic iz naslova brezposelnosti, saj mu delovno razmerje formalno še ne preneha. Prav tako inšpektorji poročajo o tem, da je poraslo število zaprosil za strokovno pomoč s strani delavcev, ki se odločajo za ta korak, t.j. odpoved pogodbe o zaposlitvi. Zelo pogosto pa se na inšpektorje obračajo tudi delodajalci, in sicer jih zanimajo zakonsko dopustni načini odpovedi pogodb oz. še zlasti sam postopek, ki ga morajo v takšnih primerih speljati. Ob tem je zanimiv podatek, da inšpektorji ob omenjenih razlogih, zaradi katerih delavci najpogosteje izredno odpovedujejo pogodbo o zaposlitvi, opazajo, da je vse pogostejši razlog tovrstne odpovedi tudi ta, da delodajalec ni zagotovil varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem na delovnem mestu. Inšpektorji tudi menijo, da je razlog večjega števila odpovedanih pogodb o zaposlitvi iz poslovnega razloga v letu 2009 v novonastalih ekonomskih razmerah v gospodarstvu. Inšpektorji so se v tem letu pogosto srečevali s primeri delodajalcev, zoper katere je bil uveden stečajni postopek, posledično pa so takšni delodajalci morali odpovedati pogodbe o zaposlitvi večjemu številu delavcev. Enako so postopali delodajalci, pri katerih je prišlo do zmanjšane obsega dela oz. do manjše potrebe po delu delavcev.

Glede na to, da so bili v letu 2009 pogosto prisotni stečaji ali pa vsaj likvidnostne težave delodajalcev, so inšpektorji s tem v zvezi prejeli veliko število vprašanj tako s strani delavcev kot tudi delodajalcev, ter s tem v zvezi obema stranema nudili ustrezno strokovno pomoč.

4.4.2. Postopek pred odpovedjo s strani delodajalca

V letu 2009 sodijo med številčnejše kršitve določb 83. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki natančno opredeljuje postopek pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi s strani delodajalca. Ugotovljenih je bilo kar **57 tovrstnih kršitev**. Inšpektorji poročajo, da citiranih določb zakona še vedno ne upoštevajo zlasti manjši delodajalci (ki nimajo lastne »kadrovske službe«), ki delavcem pred redno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi še vedno niso vročali pisnega obvestila o nameravani odpovedi ali pa so ga vročali istočasno kot odpoved ali pa delavcu niso omogočili zagovora. Med manjšimi delodajalci so bili tudi takšni, ki so disciplinski postopek zoper delavca »zaključili« z vročitvijo izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavcu.

Kljub temu, da nekateri inšpektorji menijo, da so delodajalci vse bolj ozaveščeni oz. poučeni o postopku pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, pa po drugi strani nekateri še vedno poročajo o primerih kršitev s tem v zvezi. Med takšne sodijo nedvomno primeri, ko delodajalci delavca preprosto »naženejo domov« in ga odjavijo iz obveznih zavarovanj, do tega, da ponaredijo delavčevo odpoved pogodbe o zaposlitvi ali potvorijo celotno dokumentacijo v zvezi s postopkom odpovedi pogodbe o zaposlitvi. V takšnih primerih inšpektorji podajo tudi kazenske ovadbe zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Prav tako poročajo, da delodajalci, ki kršijo določbe o postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi, opustitev svojih obveznosti nemalokrat opravičujejo s tem, da naj bi delavec prenehal prihajati na delo oz. da delavcu ni mogoče vročiti obvestila o nameravani odpovedi, saj naj bi le-ta bil nedosegljiv.

4.4.3. Oblika in vsebina odpovedi

V zvezi z institutom odpovedi pogodbe o zaposlitvi so bile v letu 2009 najštevilčnejše kršitve določb 86. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljujejo obliko in vsebino odpovedi tovrstnih pogodb. Takšnih primerov kršitev je bilo ugotovljenih 120. Po poročanju inšpektorjev se tovrstne kršitve pojavljajo pretežno pri manjših delodajalcih, ki predhodno niso speljali postopka o odpovedi pogodbe o zaposlitvi. S tem v zvezi inšpektorji opozarjajo, da se zlasti v dejavnosti gradbeništva, kjer je zaposlenih veliko delavcev državljanov tretjih držav, pogosto dogaja, da delodajalec tem delavcem preneha izplačevati plače ali pa jim ne zagotavlja več dela. Ker ti delavci zaradi neplačila njihovega dela nimajo sredstev za eksistenco, niti svoje niti svojih družin v domovini, se zaradi navedenega pogosto vrnejo domov, s čimer delodajalci poskušajo opravičiti svoje ravnanje, ko takšne delavce preprosto odjavijo iz obveznih zavarovanj. To, da niso speljali ustreznih postopkov v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, največkrat opravičujejo s tem, da takšnim delavcem ne morejo vročiti obvestil oz. odpovedi, saj ne vedo, kje trenutno prebivajo. Glede na poročila inšpektorjev ugotavljamo, da se v tej dejavnosti dejansko kar pogosto dogaja, da delavci prenehajo prihajati na delo ali pa ne pridejo na delo po izrabi letnega dopusta, s tem, da najbrž tiči razlog za takšno ravnanje praviloma, kot že predhodno navedeno, v nepoštenem odnosu delodajalcev do teh delavcev.

Kot poročajo inšpektorji, so na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov naleteli na primere, ko je delodajalec odpovedal delavcu pogodbo o zaposlitvi po elektronski pošti ali pa s SMS sporočilom.

4.4.4. Vročitev odpovedi

V letu 2009 je bilo ugotovljenih **47 kršitev** v zvezi z vročitvijo odpovedi pogodbe o zaposlitvi po 87. členu Zakona o delovnih razmerjih, kar je več kot v letu poprej, ko jih je bilo ugotovljenih 34. Ugotavljamo, da število tovrstnih kršitev zadnja leta znatno narašča, v letu 2007 je bilo npr. takšnih kršitev ugotovljenih le 18. Med razlogi za večje število ugotovljenih kršitev v tem poročevalskem letu je nedvomno tudi recesija oz. večje število odpovedi pogodb o zaposlitvi s strani delodajalcev.

Inšpektorji opažajo, da imajo težave z vročanjem predvsem manjši delodajalci, ki ne poznajo določb Zakona o delovnih razmerjih, če pa jih, pa pogosto ne vedo, kaj pomeni napotilo tega predpisa, da morajo vročiti odpoved pogodbe o zaposlitvi po pravilih pravnega postopka. Prav tako delodajalci pogosto kot opravičilo za opustitev vročitve v skladu z delovnopravno zakonodajo navajajo (običajno v dejavnosti gradbeništva), da ne vedo, kje je delavčevo začasno oz. stalno prebivališče. Običajno gre za delavce-tujce, ki prenehajo prihajati na delo. Delodajalci pogosto v takšnih primerih delavce odjavijo iz obveznih zavarovanj, ne da bi predhodno v skladu s tretjim odstavkom 87. člena Zakona o delovnih razmerjih objavili odpoved pogodbe o zaposlitvi na oglasni deski na svojem sedežu. Zasedili pa smo tudi primere, ko delavci ne želijo sprejeti odpovedi pogodbe o zaposlitvi oz. ko vročitev zavračajo. V takšnih primerih se delavci pogosto obračajo na inšpektorje za nasvet oz. pomoč in v takšnih primerih inšpektorji opažajo, da je pri delavcih prisotna velika mera nezaupanja do delodajalcev oz. strah, da bodo izigrani.

4.4.5. Posebno pravno varstvo pred odpovedjo

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih skupaj **26 kršitev** v zvezi s posebnim varstvom delavcev pred odpovedjo. V to skupino sodijo starejši delavci, starši, predstavniki delavcev in invalidi ter odsotni z dela zaradi zdravstvenih težav. Kršitve v primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi predstavnikom delavcev ter s tem kršitve določb 113. člena Zakona o delovnih razmerjih so bile ugotovljene v **2 primerih**. V **3 primerih** so bile ugotovljene kršitve pri odpovedi pogodbe o zaposlitvi starejšim delavcem, v **7 primerih** pa je bila pogodba o zaposlitvi odpovedana staršem v nasprotju s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih. Invalidom in odsotnim z dela iz zdravstvenih razlogov je bila odpovedana pogodba o zaposlitvi v nasprotju s 116. členom Zakona o delovnih razmerjih ter s tem storjena kršitev v **14 primerih**.

Na splošno inšpektorji ugotavljajo, da so delodajalci še kar dobro seznanjeni z določbami delovnopravne zakonodaje v zvezi z možnostjo odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavcem, ki sodijo v varovano kategorijo. Še zlasti so poučeni o tem, da je treba pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi tovrstnim delavcem pridobiti soglasje Komisije za ugotavljanje podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji prav tako opažajo, da tudi v kolikor delodajalci nameravajo takšnim delavcem podati odpoved, se v primeru dvomov predhodno obrnejo za strokovno pomoč na inšpektorje.

V poročevalskem letu so inšpektorji obravnavali tudi primere delodajalcev, ki so poskušali odpovedati pogodbo o zaposlitvi delavki takoj po tem, ko je izrabila starševski dopust. Torej ne da bi upoštevali zakonsko določen enomesečni rok po nastopu dela. Med evidentiranimi primeri smo zasledili tudi delodajalca, ki je odpovedal pogodbo o zaposlitvi delavcem, ki uživajo posebno varstvo, na tak način, da je uvedel postopek likvidacije družbe zgolj z namenom »odpuščanja« starejših delavcev in invalidov, za katere omenjeno varstvo v primeru likvidacije ne velja. Inšpektor je prišel do te ugotovitve zato, ker je delodajalec po poteku 30-dnevnega odpovednega roka izvedel »prenos« preostalih delavcev na novoustanovljeno družbo.

Inšpektorji so v letu 2009 v **36 primerih** podali soglasje k odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem ali nosečim delavkam v skladu s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih.

4.4.6. Plačilo odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi

V poročevalskem letu smo zabeležili velik porast ugotovljenih kršitev v zvezi s plačilom odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi, in sicer je bilo ugotovljenih kršitev kar **55**. V letu 2008 je bilo namreč tovrstnih kršitev 9. Eden pomembnejših razlogov za to je najbrž tudi gospodarska kriza, ki so jo v letu 2009 čutili številni delodajalci. Posledično je bilo v poročevalskem letu več delodajalcev kot običajno prisiljenih delavcem odpovedati pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji poročajo, da gre v primerih, ko delodajalci ne izplačajo odpravnin ali pa le-ta ni v ustrezni višini, pretežno za manjše delodajalce, ki imajo likvidnostne težave.

Tudi v zvezi z (ne)plačilom odpravnin se z zaprosili za strokovno pomoč na inšpektorje pogosto obračajo tako delavci kot tudi delodajalci.

4.4.7. Druge ugotovitve

Poleg navedenih kršitev oz. ugotovitev so inšpektorji na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili tudi nekatere druge kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, vendar so bile le-te manj številčne v primerjavi z že navedenimi. V letu 2009 je bila ugotovljena samo **1 kršitev** v zvezi s prvim odstavkom 84. člena Zakona o delovnih razmerjih, po katerem je delodajalec dolžan obvestiti sindikat o nameravani redni ali izredni odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Enako število kršitev je bilo ugotovljeno tudi v zvezi s postopkom odpovedi večjemu številu delavcev iz poslovnih razlogov. Razlog majhnega števila tovrstnih kršitev je verjetno tudi v tem, da so v letu 2009 nekateri delodajalci večkrat v letu odpovedali pogodbe o zaposlitvi manjšemu številu delavcev ter se na tak način izognili obveznostim, ki jih nalaga zakon v primeru, ko gre za odpoved pogodbe

večjemu številu delavcev (npr. sprejem programa za razreševanje presežnih delavcev). V poročevalskem letu so bile ugotovljene tudi **4 kršitve** v zvezi z redno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi po 88. členu Zakona o delovnih razmerjih. V **3 primerih** so bile ugotovljene kršitve določb drugega odstavka 110. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi. V letu 2009 sta bili ugotovljeni tudi **2 kršitvi** v zvezi z obveznostjo vračila vseh dokumentov ter izdajo potrdila delavcu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi, enako število kršitev pa je bilo ugotovljeno tudi v zvezi z obvestilom inšpektorju v primeru izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi po prvem odstavku 112. člena Zakona o delovnih razmerjih. Minimalni odpovedni roki po 92. členu Zakona o delovnih razmerjih niso bili upoštevani v **4 primerih**, v **1 primeru** pa je bilo ugotovljeno, da delodajalec delavcu ni zagotovil nadomestila plače v primeru prepovedi opravljanja dela v času zadržanja učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi (četrti odstavek 85. člena Zakona o delovnih razmerjih). **1 kršitev** smo evidentirali tudi v zvezi s postopkom odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavcem zaradi začetka postopka za prenehanje delodajalca ali prisilne poravnave (104.-107. člena Zakona o delovnih razmerjih). Določbe 79. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki zavezujejo delodajalca, da v primeru prenehanja pogodbe o zaposlitvi s sporazumom le-tega sklene v pisni obliki z določbo o posledicah pri uveljavljanju pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti, so bile kršene v **7. primerih**. V zvezi s sporazumom o prenehanju pogodbe o zaposlitvi so se delavci pogosto obračali po pomoč na inšpektorje. Kot poročajo inšpektorji, namreč delodajalci velikokrat želijo delavcem vsiliti podpis tovrstnih sporazumov ter pri tem poskušajo prikriti dejstvo, da delavec v takem primeru ni upravičen do nadomestila za primer brezposelnost.

4.4.8. Zadržanje učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi

Inšpektorji so v letu 2009 v **4 primerih ugotovili**, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po tretjem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, in zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi do poteka roka za arbitražo oz. sodno varstvo, oz. do izvršljive arbitražne odločitve, oz. do odločitve sodišča ob predlogu za izdajo začasne odredbe. V letu 2008 so inšpektorji uporabili ta ukrep le v 1 primeru, iz česar izhaja, da se inšpektorji tega instituta poslužujejo zelo redko, eden pomembnejših razlogov za to pa je ta, da morata biti kumulativno podana pogoja samovoljnega ravnanja in odvrnitve nenadomestljive škode, pa tudi ta, da se delavci na inšpektorje obračajo šele po tem, ko odpoved pogodbe o zaposlitvi že učinkuje.

4.5. PLAČILO ZA DELO

Že nekaj let opažamo povečevanje kršitev v zvezi s plačilom za delo. V tem poročevalskem letu se je število kršitev v primerjavi z letom prej skoraj podvojilo. V letu 2008 je bilo zabeleženih skupno 838 kršitev, v letu 2009 pa kar 1.522 kršitev. Močno so se povečale tudi kršitve 131. člena Zakona o delovnih razmerjih, kjer je določena pravica delavca do regresa za letni dopust. Ugotovljenih je bilo 360 kršitev, kar je 214 kršitev več kot v letu 2008. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnostih gradbeništva, strežbe jedi in pijač ter kopenskega prometa in cevovodnega transporta.

Pri poročanju za leto 2009 moramo v tem poglavju omeniti še t.i. »interventni« zakon, ki je začel veljati 6. 6. 2009 in je odziv na gospodarsko krizo. Gre za Zakon o delnem povračilu nadomestila plače, inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb tega zakona pa opravlja Inšpektorat RS za delo. V letu 2009 je bila zabeležena le 1 kršitev tega zakona, in sicer v zvezi z nezagotavljanjem pravice do usposabljanja v skladu s programom, kot to določa 11. člen omenjenega zakona.

Inšpektorji so obravnavali nekaj prijav v zvezi z izvajanjem tega zakona, pri čemer so ugotovili, da so ponekod delodajalci delavcem dejansko določali usposabljanje

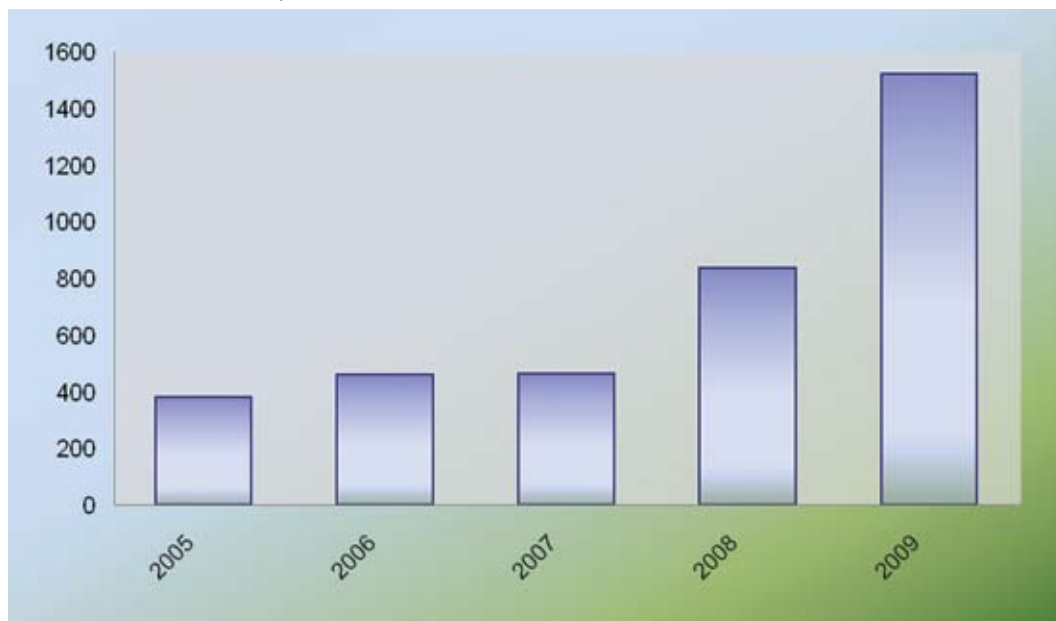
v trajanju 100 % delovnega časa in ne samo 20 % delovnega časa, to usposabljanje pa je potekalo v proizvodnih prostorih delodajalca pod vodstvom delovodij. Tako se za delavce ni nič spremenilo, usposabljanje je bilo v bistvu delo v proizvodnji. Pri tem ni bilo mogoče ugotoviti, ali so se delavci v resnici usposabljali na novih delovnih sredstvih. Inšpektorji so obravnavali tudi delodajalca, ki je delavce zaposlil samo zato, da je pridobil denarno povračilo, delavcem pa ni zagotavljal dela, ni jim plačeval nadomestila niti ni imel proizvodnih oziroma poslovnih prostorov, kjer bi delavci lahko delali.

4.5.1. Splošno

Posledice gospodarske krize so najbolj občutne ravno pri izplačilu plač in drugih prejemkov zaposlenim. V letošnjem poročevalskem letu so v tem poglavju tako v ospredju zamiki pri izplačevanju plač, nezagotavljanje izplačila plač, neplačevanje regresa ali le delno plačilo regresa, izgovori delodajalcev o blokiranih računih zaradi izpada naročil, nelikvidnost podjetja ipd. Zaradi tega se je močno povečalo tudi število pisnih opominov pred izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, ki jih mora delavec v vednost poslati tudi inšpektorju za delo v skladu s 112. členom Zakona o delovnih razmerjih.

Glede na to, da inšpektorji lahko zgolj ugotavljajo obstoj teh kršitev ter zoper delodajalce ukrepajo v postopku o prekršku, ne morejo pa delavcem zagotavljati dejanskih izplačil njihovih terjatev, so bili prijavitelji opozorjeni na določbo 204. člena Zakona o delovnih razmerjih ter na možnost uveljavljanja denarnih terjatev pred pristojnim delovnim sodiščem.

Graf 25: Število kršitev v zvezi s plačilom za delo, 2005-2009

Ne glede na povedano pa inšpektorji v letu 2009 niso ugotovili nepravilnosti v zvezi z Zakonom o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004, Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004–2005 ter Zakona o določitvi minimalne plače.

Se je pa v letu 2009 povečalo število ugotovljenih kršitev 136. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da delodajalec lahko zadrži izplačevanje plače delavcu samo v zakonsko določenih primerih in da so vsa določila pogodbe o zaposlitvi, ki določajo druge načine izplačevanja, neveljavna. Inšpektorji so na tem področju v letu 2009 evidentirali **40 kršitev**. Pogosti so primeri, ko delodajalec odtrga delavcu pri plači določen znesek in mu ne izplača celotnega neto zneska plače. Take kršitve so bolj pogoste ob prenehanju delovnega razmerja, pri čemer delodajalec delavca sploh ne obvesti, da mu je izplačal premalo. Ob posredovanju inšpektorja delodajalci kršitve večinoma odpravijo s pravilnim obračunom in izplačilom plače in se tako izognejo postopku pred pristojnim sodiščem. Delodajalci

zadržujejo plačo delavcem iz različnih razlogov, večinoma ob prenehanju delovnega razmerja, ko delodajalci delavca obtožujejo, da je napravil škodo, da ni vrnil delovne opreme ipd.

V primerjavi z letom 2008, ko tovrstnih kršitev nismo zabeležili, sta bili v tem poročevalskem letu ugotovljeni **2 kršitvi** 132. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki vsebuje določbe glede odpravnine ob upokojitvi. Med tema naj omenimo primer, ko delodajalec delavki ni želel izplačati odpravnine ob upokojitvi in se je skliceval na sporazumno prenehanje pogodbe o zaposlitvi in na določilo v sporazumu, da so vse obveznosti med delavko in delodajalcem poravnane. Glede na to, da Zakon o delovnih razmerjih za kršitev 132. člena ne predpisuje globe, je inšpektor delavko lahko zgolj napotil na pristojno delovno sodišče. Zaradi slednjega se tudi nadzori v tem segmentu opravljajo zgolj na podlagi prijave.

4.5.2. Določitev in izplačilo plače najmanj v višini minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili **11 kršitev**, ko delodajalec pri plači ni upošteval minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca, kot to določa 1. odstavek 126. člena Zakona o delovnih razmerjih. V primerjavi s predhodnimi leti, lahko rečemo, da tovrstne kršitve upadajo in da delodajalci praviloma spoštujejo določbe v zvezi z minimalno plačo. Inšpektorji v primerih ugotovljenih kršitev izdajajo ureditvene odločbe, delodajalci pa praviloma po posredovanju inšpektorja delavcem za nazaj odpravijo nepravilnosti. Po poročanju inšpektorjev lahko zaključimo, da se večina podjetij poslužuje računovodskih servisov, ki urejajo plače zaposlenih in so seznanjeni z veljavno zakonodajo. Inšpektorji pri nadzorih ugotavljajo, da delodajalci še vedno pogosto del dohodka izplačujejo v gotovini, predvsem v zvezi z nadurami, ki jih prikrivajo v stroških v zvezi z delom, kar pa je delodajalcu izredno težko dokazati.

4.5.3. Kršitve v zvezi s pravočasnim izplačilom plače (na plačilni dan)

Največ kršitev v zvezi z institutom plačilo za delo je bilo tudi v letu 2009 ugotovljenih v zvezi z izplačilom plače v skladu s 134. členom Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji so ugotovili 246 kršitev več kot leto prej, in sicer **759 kršitev**. Kršitve so prisotne skorajda v vseh dejavnostih, tudi v javnih zavodih, kjer je bilo ugotovljenih kar nekaj primerov neizplačila plač ob pogodbeno in zakonsko določenem roku. Najpogostejše ugotovljene pa so bile v dejavnosti gradbeništva, strežbe jedi in pijač ter kopenskega prometa in cevovodnega transporta. Vse več delodajalcev se je sklicevalo na neugoden ekonomski položaj, ki naj bi bil posledica svetovne gospodarske krize. Kljub temu so inšpektorji ukrepali z izdajo plačilnega naloga ali prekrškovne odločbe. V nekaterih primerih, predvsem pri delodajalcih z likvidnostnimi težavami, so inšpektorji pred izdajo plačilnega naloga izdali tudi opozorilo na podlagi 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, če pa kršitev ni bila odpravljena, je bila v nadaljevanju izrečena globa. Inšpektorji tudi opazajo, da delodajalci zoper delavca vlagajo kazenske ovadbe zaradi domnevne kraje in potem posledično delavcu ne izplačujejo plače.

V praksi inšpektorji ugotavljajo, da imajo delavci v svojih pogodbah o zaposlitvi naveden datum izplačila plače v nasprotju z določbo 134. člena Zakona o delovnih razmerjih. Kršitve tega člena pa se največkrat ugotovijo preko poslanih obvestil na podlagi 112. člena Zakona o delovnih razmerjih, kjer je določeno, da morajo delavci opomin pred izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, ki jo naslovijo na delodajalca, poslati v vednost tudi inšpektorju za delo. Glede na opažanja inšpektorjev delodajalci delavcem plač ne izplačujejo tudi po več mesecev.

4.5.4 Kršitve v zvezi s krajem in načinom izplačila plač ter v zvezi z izročitvijo pisnega obračuna plače

Dolžnost delodajalca je, da delavcu izplača plačo do konca plačilnega dne na običajnem izplačilnem mestu in da mu mora izdati ob vsakem izplačilu plače ter do 31. januarja novega

plačilnega leta pisni obračun plače in nadomestila plače za plačilno obdobje oziroma za preteklo koledarsko leto, iz katerega sta razvidna tudi obračun in plačilo davkov in prispevkov. Inšpektorji so ugotovili, da določba 135. člena Zakona o delovnih razmerjih v letu 2009 ni bila upoštevana v **160 primerih**. Največkrat v dejavnosti gradbeništva, trgovini na drobno in dejavnosti posredništva in trgovine na debelo. V primerjavi z letom 2008 so se kršitve povečale za skoraj polovico. Največ kršitev je zabeleženih v zvezi z izdajo pisnega obračuna plače. Tudi v primerih, ko so bile plače izplačane, inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci plačilnih list ne izročajo. Inšpektorji so tudi ugotovili, da nekateri delodajalci plače ne nakazujejo na osebni račun zaposlenih delavcev, temveč jim izplačujejo plačo v gotovini – »na roke«, nekateri proti podpisu potrdila oziroma blagajniškega izpisa, nekateri pa niti potrdil o izplačilu ne dajejo. V takih primerih je mogoče dvomiti v izplačilo plače in spoštovanje plačilnega dne. Če delodajalci plačilne liste izdajajo, pri sebi pa tega ne evidentirajo oziroma imajo to pomanjkljivo urejeno, so s strani inšpektorja opozorjeni na vzpostavitev ustrezne evidence.

4.5.5. Kršitve v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih **45 kršitev** določbe 137. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja nadomestilo plače. To je tudi ena izmed redkih določb, povezanih s plačilom za delo, kjer se je v letu 2009 število kršitev zmanjšalo. Leto prej je bilo namreč ugotovljenih 46 kršitev, povezanih z nadomestilom plače. Največ kršitev v letu 2009 je bilo ugotovljenih v dejavnosti proizvodnje kovinskih izdelkov (razen strojev in naprav) in pri gradnji stavb.

Inšpektorji opazajo, da delodajalci, ki ne izplačujejo plač na plačilni dan, praviloma tudi nadomestil plače ne izplačujejo v skladu z zakonom. Največkrat so inšpektorji pri nadzorih ugotovili, da so delodajalci na svoj račun prejeli nadomestila za boleznine nad 30 dni s strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje, delavcem pa nadomestila niso izplačevali, ker je bil njihov račun blokiran. Obravnavan je bil tudi primer, ko je delodajalec delavki nadomestilo plače do 30 dni plačeval v gotovini. So pa ugotovljeni tudi primeri neizplačila nadomestila plače v primerih nezmožnosti za delo delavca zaradi poklicne bolezni ali poškodbe pri delu, zaradi bolezni, ki ni povezana z delom, kot tudi neizplačila nadomestila v primerih odsotnosti z dela, ko delavci ne delajo iz razlogov na strani delodajalca. V večini primerov inšpektorji proti delodajalcem ukrepajo z uvedbo postopka o prekršku.

4.5.6. Kršitev v zvezi z izplačevanjem dodatkov k plači in povračilom stroškov v zvezi z delom

Za 6 kršitev se je v letu 2009 povečalo nespoštovanje določb 128. in 129. člena Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji so zabeležili **61 kršitev** neplačevanja dodatkov za delo v posebnih pogojih dela ter dodatkov za delovno dobo. Po poročanju inšpektorjev lahko sklepamo, da je pojav, ko delodajalci ne izplačujejo dodatkov, pogostejši kot število prijav v zvezi s tem. Se pa največkrat dodatki ne izplačujejo, kadar gre za opravljanje izmenskega ali nočnega dela. Opaženo je bilo tudi, da po opravljenih nadzorih delodajalci kršitve odpravijo.

Pri povračilu stroškov v zvezi z delom je bilo v letu 2009 zabeleženo enako število kršitev kot leto prej, in sicer je bilo ugotovljenih **20 kršitev**. Za odpravo nepravilnosti inšpektorji večinoma izdajajo ureditvene odločbe. Opažajo pa, da je tovrstna kršitev najbolj problematična v zvezi z izplačilom dnevnic, zlasti v prevozni dejavnosti, in sicer za čas, ko je delavec v tujini, vendar ne vozi. V dejavnosti kopenski promet je bilo zabeleženih tudi največ kršitev 130. člena Zakona o delovnih razmerjih, in sicer 5.

4.5.7. Kršitev v zvezi z izplačevanjem regresa za letni dopust

V letu 2009 se je število prijav delavcev zaradi neizplačila regresa za letni dopust občutno povečalo. Inšpektorji poročajo, da se je nadzor nad tem področjem izkazal za zelo uspešnega, kar je verjetno tudi vzrok, da se delavci tako številčno poslužujejo prijav. V letu 2009 je bilo ugotovljenih **424 kršitev** 131. člena Zakona o delovnih razmerjih. Največ nepravilnosti je

bilo zabeleženih v primerih, ko so delavci upravičeni le do sorazmernega dela regresa. Institut sorazmernega dela regresa v povezavi z dopustom je namreč delodajalcem še vedno precej nejasen. Iz tega razloga se je v tem poročevalskem letu izjemno povečalo tudi število vprašanj tako delavcev kot tudi delodajalcev v zvezi z regresom in dopustom, na katere smo odgovarjali v obliki strokovnih pomoči. Statistično se kršitve najpogosteje pojavljajo v dejavnosti gradbeništva, strežbe jedi in pijač ter v kopenskem prometu.

Inšpektorji ugotavljajo, da se delodajalci tudi pri kršitvah v zvezi z regresom sklicujejo na neugodno gospodarsko situacijo v letu 2009 in neizplačilo svojih obveznosti opravičujejo z likvidnostnimi težavami in blokiranimi računi. Nekateri delodajalci so še vedno zmotno prepričani, da 3. odstavek 131. člena Zakona o delovnih razmerjih na splošno omogoča kasnejši rok izplačila regresa za letni dopust, t.j. do 1. 11. v tekočem koledarskem letu.

V zvezi s plačilom za delo je bilo v letu 2009 nujen tudi precej strokovnih pomoči. Pogosto se na Inšpektorat RS za delo obračajo tudi dijaki in študentje, ki jim delodajalci ne plačajo njihovega dela preko študentskih napotnic.

Prav tako so inšpektorji v obliki strokovne pomoči pomagali tudi velikemu številu delavcev, pri katerih se je pojavljal sum, da delodajalci izrabljajo določila Zakona o delnem povračilu nadomestila plače, saj naj bi bilo dela dovolj, kljub dodeljenim subvencijam pa zahtevajo, da delavci delajo polni delovni čas oziroma sploh niso na čakanju oziroma izobraževanju. V veliki večini omenjenih primerov pa delavci zaradi strahu pred šikaniranjem prijave niso podali.

4.6. DELOVNI ČAS

V letu 2009 je bilo skupno ugotovljenih 589 kršitev določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z institutom delovnega časa, kar predstavlja precejšen porast tovrstnih kršitev v primerjavi z letom 2008, ko je bilo ugotovljenih 459 takšnih kršitev. V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih največ kršitev v zvezi z opustitvijo določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta (222 kršitev), nadalje v zvezi z razporeditvijo delovnega časa v nasprotju z določbami 147. člena Zakona o delovnih razmerjih (160 kršitev) ter odrejanjem dela preko polnega delovnega časa (61 kršitev). Tako kot v preteklem letu je bilo tudi v letu 2009 v zvezi z delovnim časom ugotovljenih največ kršitev v dejavnosti gradbeništva, v dejavnosti trgovine ter v gostinski dejavnosti.

4.6.1. Krajši delovni čas – delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s šestim odstavkom 64. člena Zakona o delovnih razmerjih

V letu 2009 beležimo znaten porast ugotovljenih kršitev v zvezi z odrejanjem dela preko dogovorjenega delovnega časa, saj je bilo v letu 2008 ugotovljenih 5 tovrstnih kršitev, v letu 2009 pa kar **13 kršitev** v primerih delavcev, ki imajo v pogodbi o zaposlitvi določen krajši delovni čas.

Po poročanju inšpektorjev je opravljanje dela na podlagi pogodb o zaposlitvi, ki predvidevajo krajši delovni čas, tako kot v preteklih letih še vedno najpogostejše v dejavnosti taksi službe. Vozniki v tej dejavnosti so zaposleni s krajšim delovnim časom, in sicer 10 ali 20 ur tedensko, delo pa opravljajo dejansko več časa. Inšpektorji prav tako opozarjajo, da imajo še vedno težave z ugotavljanjem tovrstnih kršitev, predvsem zato, ker delodajalci prirejajo evidence delovnega časa na tak način, da ustrezajo zakonskim zahtevam oz. predpisom. Po drugi strani pa je tovrstne kršitve težko ugotoviti tudi zato, ker delavcem takšen način dela ustreza, saj prejemajo višja neto izplačila za opravljeno delo. Zato tudi podjetja delodajalcev praviloma ne prijavijo vse dotlej, dokler slednji opravljeno delo plačuje, in šele ko pride do konflikta med delavcem in delodajalcem, delavci posredujejo inšpektorjem podatke, na podlagi katerih lahko ugotovijo kršitve. Prav tako inšpektorji opažajo, da se

delodajalci poslužujejo »sodelovanja«, pri katerem delavcu, zaposlenemu npr. za 10 ur na teden, oddajo v najem svoj avtomobil, delavec pa nosilcu dejavnosti oz. delodajalcu plačuje dogovorjen znesek, preostali zaslužek pa zadrži zase.

Tako kot v preteklih letih je bilo tudi v tem poročevalskem letu največ ugotovljenih kršitev v zvezi z odrejanjem dela preko dogovorjenega delovnega časa v že omenjeni dejavnosti taksi prevozov, v dejavnosti trgovine in gostinstva. Nekateri inšpektorji poročajo o tem, da opažajo, da se nekateri (še zlasti tuji) delodajalci poslužujejo nekakšnega »avstrijskega modela« delovnega časa. Pri teh delodajalcih večina delavcev opravlja delo na podlagi pogodb o zaposlitvi za krajši delovni čas, v primeru potrebe pa opravljajo delo tudi preko dogovorjenega delovnega časa. Za tako opravljeno delo pa delavci prejmejo plačilo za nadurno delo.

Prav tako inšpektorji opažajo, da se delavci pogosto obračajo nanje s vprašanji v zvezi s pravico do krajšega delovnega časa, vendar le redko prijavijo kršitve v zvezi s tem. Predvidevamo, da se delavci sicer poskušajo z delodajalci dogovoriti za tak način dela, vendar pa če naletijo na delodajalčevi strani na odpor, svojo zahtevo umaknejo. Razlog za to je najbrž tudi v recesiji in posledično strahu delavcev pred izgubo zaposlitve. V tej luči je razumljivo, da delavcem uveljavljanje pravice do krajšega delovnega časa (npr. zaradi starševstva) ni prioriteta, saj se jim zdi pomembnejše obdržati zaposlitev in prejemati plačo, kot to dobrino ogroziti zaradi konflikta z delodajalcem.

4.6.2. Določitev polnega delovnega časa v nasprotju s prvim odstavkom 142. člena Zakona o delovnih razmerjih

V letu 2009 je bilo ugotovljenih 16 kršitev določb prvega odstavka 142. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki zavezuje delodajalca, da organizira delovni proces tako, da polni delovni čas ne sme biti daljši od 40 ur na teden.

Inšpektorji poročajo, da dokaj redko naletijo na kršitve v zvezi s 40-urnim delovnim tednom, saj ga delodajalci formalno, t.j. v pogodbah o zaposlitvi, opredelijo v skladu z določbami Zakona o delovnih razmerjih. Vendar pa po drugi strani nekateri delavci še vedno opozarjajo, da marsikateri delodajalec ne spoštuje zakonske omejitve delovnega časa po pogodbah o zaposlitvi. V letu 2009 so inšpektorji opravljali inšpekcijske preglede tudi pri delodajalcih, ki so zaradi gospodarske krize oz. recesije uvedli 36- ali 32-urni delovni teden. V takšnih primerih so delodajalci sklenili z delavci pogodbe o zaposlitvi ali anekse k tem pogodbam, v katerih so ustrezno opredelili krajši polni delovni čas. S tem v zvezi je treba tudi omeniti, da se po določbah Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa delodajalcu zaradi ohranitve delovnih mest v skladu z zakonom, ki ureja delovna razmerja, kot polni delovni čas določi delovni čas 36 ur na teden in se mu zagotovi subvencija za delno sofinanciranje plač. Država torej sofinancira plače delavcev pri tistem delodajalcu, ki ne more zagotoviti dela za 8-urni delovni čas, zaradi nastale gospodarske krize. Sredstva za subvencije se zagotavljajo v proračunu Republike Slovenije. Eden izmed pogojev za dodelitev subvencij je, da delodajalec v obdobju prejemanja subvencije ne odreja nadurnega dela. Prav tako je to eden izmed razlogov za razveljavitev pogodbe o subvencioniranju delovnega časa s strani Zavoda RS za zaposlovanje. Ker inšpektorji za delo v primeru, ko ugotovijo, da delavci delajo več, kot je predvideno po omenjenem predpisu, niso pristojni ukrepati, o svojih ugotovitvah obvestijo imenovani Zavod.

4.6.3. Delo preko polnega delovnega časa

V letu 2009 je bilo v zvezi z delom preko polnega delovnega časa – nadurnim delom ugotovljenih skupno **133 kršitev**. Če primerjamo ta podatek s številom ugotovljenih kršitev te vrste v letu 2008, ko smo jih zabeležili 158, v letu poprej pa celo 170, ugotovimo, da je na tem področju prisoten trend upadanja števila kršitev v zvezi z nadurnim delom. S tem v zvezi lahko domnevamo, da so delodajalci začeli spoštovati obveznosti oz. določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi z nadurnim delom, po drugi strani pa je lahko razlog tudi v gospodarski krizi, ki je kulminirala v letu 2009. Zaradi recesije in posledično pomanjkanja dela, veliko delodajalcev ni odrejalo nadurnega dela, zaradi česar tudi ni prihajalo

do kršitev v zvezi s tovrstnim delom. Ob tem pa je treba upoštevati, da inšpektorji tudi za leto 2009 pogosto ugotavljajo s strani delodajalcev prirejanje evidenc delovnega časa, ki ustrezajo zakonskim zahtevam in omejitvam, medtem ko dejansko delavci opravljajo nadurno delo v nasprotju z zakonodajo. Tovrstne kršitve pa je praviloma težko ugotoviti brez sodelovanja oz. podatkov, pridobljenih s strani delavcev/prijaviteljev kršitev.

Največ kršitev v letu 2009, in sicer **61**, je bilo ugotovljenih v zvezi z odrejanjem dela preko polnega delovnega časa v nasprotju z določbami tretjega odstavka 143. člena Zakona o delovnih razmerjih. Citirana določba opredeljuje kot časovno omejitev največ 8 ur na teden, največ 20 ur na mesec in največ 170 ur nadurnega dela na leto ter da lahko traja delovni dan največ 10 ur. Ugotovljeno število kršitev je v primerjavi z letom 2008, ko jih je bilo ugotovljenih 103, opazno upadlo. Najbolj izpostavljene dejavnosti, v katerih prihaja do tovrstnih kršitev, so gostinska, gradbena ter dejavnost trgovine. Inšpektorji tudi opazajo, da nekateri delavci želijo delati več, kot to dovoljuje zakon, celo brez ustreznih počitkov. Gre predvsem za primere, ko je plačilo odvisno izključno od števila ur opravljenega dela oz. tam, kjer imajo delavci možnost »izrabe« ur. Običajno gre v teh primerih za tujce – državljane tretjih držav. Zato se včasih tudi dogaja, da delavci niso zadovoljni s tem, da morajo zaradi ugotovljenih kršitev s strani inšpektorjev začeti delati v skladu z zakonskimi omejitvami delovnega časa. Prav tako inšpektorji ugotavljajo, da veliko delodajalcev še vedno ne ve, da prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa velja tudi za delavce, ki imajo neenakomerno razporejen ali prerazporejen delovni čas. Inšpektorji so zasledili tudi primere, ko so delavci delali znatno preko vseh omejitev delovnega časa, saj so se bali izgube zaposlitve, delodajalec pa jim opravljenega dela ni plačeval ali pa jim ga je plačeval »na roke«. Običajna težava s tem v zvezi, na katero naletijo inšpektorji v takšnih primerih, so prirejene evidence delovnega časa in posledično tudi težko dokazljive kršitve. Zaradi navedenega tudi delavci kasneje težko dokazujejo, da so opravljali delo in da jim leto ni bilo plačano v celoti. V takšnih primerih delodajalci tudi ne odrejajo nadurnega dela v pisni obliki. Sicer pa veliko inšpektorjev ugotavlja, da je razlog kršitev časovne omejitve nadurnega dela praviloma v prevelikem obsegu dela glede na število zaposlenih delavcev. Eden izmed pogostih razlogov nadurnega dela je tudi iztek rokov za dokončanje dela.

V letu 2009 so inšpektorji ugotovili tudi **25 kršitev**, ko delodajalci niso spoštovali zakonske prepovedi opravljanja dela preko polnega delovnega časa iz 145. člena Zakona o delovnih razmerjih, v skladu s katero se nadurno delo ne sme uvesti, če je delo mogoče opraviti v polnem delovnem času z ustrezno organizacijo dela, oziroma se nadurno delo ne sme naložiti določenim kategorijam delavcev, ki v skladu z zakonom uživajo posebno pravno varstvo. Inšpektorji poročajo, da gre v teh primerih najpogosteje za delavce – starše in starejše delavce, ki si nadurnega dela ne upajo odkloniti zaradi strahu pred izgubo zaposlitve, saj še zlasti slednji sodijo v skupino težje zaposljivih delavcev.

V poročevalskem letu so bile ugotovljene v **8 primerih** kršitve v zvezi z odreditvijo nadurnega dela izven primerov, določenih z zakonom ali kolektivno pogodbo. V zvezi z odrejanjem nadurnega dela v pisni obliki pred pričetkom dela oziroma najkasneje do konca delovnega tedna po opravljenem nadurnem delu pa je bilo ugotovljenih **38 kršitev**.

4.6.4. Razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih

V letu 2009 je bilo ugotovljenih skupno kar **422 kršitev** v zvezi z razporejanjem delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih, kar je občutno več kot v letu 2008, ko je bilo takšnih kršitev skupno ugotovljenih 274. Tudi v letu 2009, enako kot v letu poprej, je bilo največ tovrstnih kršitev evidentiranih v gradbeništvu, v gostinski dejavnosti, trgovini pa tudi v dejavnosti kopenskega prometa.

Največ kršitev (**222**) glede razporeditve delovnega časa je bilo evidentiranih v zvezi z določanjem letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta. Precej kršitev, in sicer **26**, je bilo ugotovljenih tudi v zvezi z obveznostjo delodajalca, da mora v pisni obliki obvestiti delavce o začasni prerazporeditvi delovnega časa najmanj en dan pred razporeditvijo delovnega časa.

Inšpektorji poročajo, da še vedno veliko zlasti manjših delodajalcev nima letnega razporeda delovnega časa, zaradi česar posledično prihaja tudi do kršitev v zvezi s pravico do izrabe letnega dopusta. Prav tako kot v preteklih letih še vedno prihaja do primerov, ko pogodbe o zaposlitvi, na podlagi katerih delavci opravljajo delo, ne vsebujejo oz. predvidevajo neenakomerne razporeditve ali prerazporeditve delovnega časa, v praksi pa se delavcev ne obvešča ali pa se jih prepozno obvešča o začasni prerazporeditvi in o neenakomerni razporeditvi delovnega časa. V takšnih primerih pogosto delavci opravljajo delo na podlagi ustnih odredb delodajalcev. Poseben problem predstavlja tudi prepletanje tega instituta delovnega prava z institutom nadurnega dela, še zlasti glede ugotavljanja tovrstnega dela kot povprečne obremenitve v obdobju 6 mesecev ter težav v zvezi z opredelitvijo takšnega obdobja. Prav tako je še vedno veliko delodajalcev, ki razporede delovnega časa določajo mesečno, glede na potrebe ter glede na prisotnost delavcev na delovnem mestu. V to skupino delodajalcev sodijo pretežno tisti, ki imajo organiziran 24-urni delovni proces ter 7-dnevni delovni teden. Na inšpektorje se pogosto tudi obračajo delavci pa tudi sindikati z zahtevo, da morajo delavci (za celo leto) vnaprej vedeti, kdaj bodo delali, kar pa je v nekaterih dejavnostih skorajda nemogoče doseči. Nekateri inšpektorji opozarjajo, da delodajalci kot razlog oz. opravičilo za to, da nimajo izdelanega letnega razporeda delovnega časa, navajajo spremenljiv delovni čas naročnikov, pri katerih opravljajo storitve (npr. dejavnost varovanja in dejavnost čiščenja prostorov), zaradi katerega ni mogoče načrtovati, kdaj bodo delavci delo opravljali, kar pa je seveda v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih.

4.6.5. Nočno delo

V letu 2009 je bilo evidentiranih malo kršitev v zvezi z nočnim delom, skupno smo zabeležili le **3 primere** tovrstnih kršitev. Od tega sta bili **2 kršitvi** ugotovljeni v zvezi s pravicami delavcev, ki delajo ponoči. Delodajalec je namreč dolžan nočnim delavcem zagotoviti daljši dopust, ustrezno prehrano med delom ter strokovno vodstvo delovnega oz. proizvodnega procesa in upoštevati periodično izmenjavo delavcev, ko organizira delo v izmenah. V zvezi z omejitvami dela ponoči po 151. členu Zakona o delovnih razmerjih pa je bila ugotovljena vsega **1 kršitev**.

Evidentirali smo tudi primer, ko delodajalec nočnim delavcem ni zagotavljal prehrane med delom, s čimer pa so se delavci strinjali, saj jim je ustrezalo, da jim delodajalec plača nadomestilo za prehrano.

4.6.6. Dopolnilno delo

V letu 2009 so bile ugotovljene **3 kršitve** v zvezi z opravljanjem dopolnilnega dela, medtem ko v letu 2008 teh kršitev nismo ugotovili. Glede na to, da je tovrstno delo dopustno le v primerih, če gre za opravljanje deficitarnih poklicev po podatkih zavoda za zaposlovanje ali za opravljanje vzgojno-izobraževalnih, kulturno-umetniških in raziskovalnih del, se letnega delodajalci najbrž le redko poslužujejo. Dodatna omejitev, zaradi katere je to delo neprivlačno, je najbrž tudi ta, da lahko delavec v teh primerih opravlja delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, vendar največ osem ur na teden. Najbrž se delodajalcem zdi enostavneje v takšnih primerih »angažirati« delavce, ki opravijo delo na podlagi pogodb civilnega prava, ali pa študente oz. dijake.

4.7. ODMORI IN POČITKI

V letu 2009 je bilo ugotovljenih skupaj 147 kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljujejo zagotavljanje odmorov in počitkov delavcev. Ob primerjavi števila teh kršitev s preteklimi leti ugotavljamo, da je na tem področju še vedno prisoten trend upadanja števila ugotovljenih kršitev. Inšpektorji so v poročevalskem letu ugotovili največ kršitev, in sicer v 78 primerih, v zvezi z zagotavljanjem počitka

med zaporednima delovnima dnevoma, nekoliko manj (60 kršitev) jih je bilo ugotovljenih v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka, v zvezi z zagotavljanjem odmora med delovnim časom pa je bilo ugotovljenih le 9 kršitev. Tako kot v preteklih letih so tudi v tem poročevalskem letu tovrstne kršitve najštevilčnejše v dejavnosti trgovine, gostinstva in gradbeništva.

4.7.1. Odmori med delovnim časom

V letu 2009 je bilo ugotovljenih le **9 primerov** kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmora med delovnim časom. Inšpektorji poročajo, da so prijave tovrstnih kršitev redke in večinoma anonimne. Zaradi tega ter zaradi prirejenih evidenc delovnega časa je te kršitve težko ugotoviti oz. brez sodelovanja prijavitelja skorajda nemogoče. Najlažje je tovrstno kršitev dokazati v primeru, ko je na delovnem mestu (npr. trgovina, recepcija) zaposlen samo en delavec, kateri mora zagotoviti stalno prisotnost na delovnem mestu. V takšnem primeru inšpektorji nimajo težav z ugotavljanjem kršitev delavčevih pravic. Težave z zagotavljanjem odmorov med delovnim časom opazimo predvsem v dejavnosti trgovine, še zlasti pri manjših delodajalcih, ki nimajo zadostnega števila zaposlenih delavk, zaradi česar le-te ne morejo zapustiti delovnega mesta. Inšpektorji poročajo tudi o primerih delodajalcev, pri katerih so delavci morali svoj odmor registrirati po opravljeni prvi uri dela ter s tem potrdili izrabo odmora med delovnim časom, čeprav ga včasih niso izrabili. Prav tako so ugotovili primere, ko je bilo delo tako organizirano, da so delavci delali štiri ure, nato so imeli odmor v trajanju ene ure, nakar so delali še štiri ure. Delodajalec je čas odmora štel v delovni čas, in sicer kot presežek ur.

Sicer pa nekateri inšpektorji ugotavljajo, da pravico do odmora med delovnim časom delavci najlažje uveljavljajo pri tistih delodajalcih, ki imajo organizirano prehrano, bodisi v lastnih prehrabnih obratih bodisi v primerih, ko hrano pripeljejo zunanji izvajalci.

4.7.2. Počitek med zaporednima delovnima dnevoma

V letu 2009 je bilo ugotovljenih **78 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevoma. Inšpektorji so kršitve ugotavljali pogosto tudi v okviru usmerjenih akcij, v katerih preverjajo med drugim spoštovanje določb v zvezi z delovnim časom. Tako kot leto poprej so bile tudi v letu 2009 najštevilčnejše kršitve ugotovljene v dejavnosti trgovine, gostinstva in gradbeništva. Še zlasti pri slednji dejavnosti inšpektorji opazajo, da delodajalci ne zagotavljajo počitka v skladu z zakonodajo. Največkrat so delavci v tej dejavnosti tujci oz. državljani tretjih držav, ki svojih pravic ne poznajo, včasih pa se tudi dogaja, da so pripravljeni delati cele dneve zato, da so lahko kasneje dalj časa odsotni z dela, kar izkoristijo za obisk domovine oz. družine. Inšpektorji poročajo tudi o delodajalcih, pri katerih so delavci opravljali delo tudi 15 ur na dan in več, med slednjimi so bile tudi delavke, ki sodijo v varovano kategorijo delavcev in ki niso podale pisnega soglasja k tovrstnemu delu. Delo so opravljali tudi ves mesec brez dneva počitka. Inšpektorji opazajo, da so tovrstne kršitve vse bolj pogoste v primerih delavcev, ki opravljajo delo na delovnih mestih medicinskih sester in bolničarjev.

Delodajalci kršitve v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevo- ma običajno opravičujejo z nujnostjo izvedbe del do določenega roka – še zlasti v dejavnosti gradbeništva, ali pa zaradi odsotnosti delavcev z dela iz zdravstvenih razlogov.

4.7.3. Tedenski počitek

V zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka je bilo v letu 2009 ugotovljenih **60 kršitev**, kar je nekoliko manj kot leto poprej, ko je bilo ugotovljenih 68 kršitev.

Kot poročajo inšpektorji, so kršitve v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka najpogostejše v gostinski dejavnosti in gradbeništvu. Še zlasti v slednji gre za delavce tujce oz. državljane tretjih držav, ki jim delodajalci ne zagotavljajo tovrstnega počitka, kar

opravičujejo s tem, da so vezani z roki za zaključek del. Tudi te kršitve je pogosto težko dokazati kljub domnevam inšpektorjev, da obstajajo, saj delodajalci evidence dela priredijo tako, da le-te ustrezajo zahtevam zakona, medtem ko dejansko delavcem počitki niso zagotovljeni oz. ne v meri, ki jo predpisuje zakon. Enako velja za letne razporede dela, ki jih delodajalci sicer imajo, vendar pa delo ne poteka v skladu s temi načrti. Prav tako kot leto poprej tudi v tem poročevalskem letu inšpektorji opazajo tovrstne kršitve v zvezi z delom delavcev delodajalca, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku. Delodajalci namreč običajno potrebujejo tovrstne delavce zaradi povečanega obsega dela, ki ga je treba zaradi iztekajočih se rokov pogosto opravljati tudi na dela proste dneve, pri tem pa ima takšen delodajalec izdelan letni razpored dela, katerega pa ne spoštuje. Do tovrstnih kršitev prihaja tudi pri delodajalcih, ki imajo zaradi recesije zaposleno manjše število delavcev ali pa si novih delavcev ne upajo zaposliti prav zaradi nepredvidljivega gospodarskega položaja, in ko dobijo večja naročila, morajo le-ta izpolniti v rokih, kar je z neustreznim številom delavcev skorajda nemogoče.

4.8. LETNI DOPUST

Število kršitev v zvezi z odmero in izrabo letnega dopusta v letu 2009 je nekoliko manjše kot v predhodnem letu. Zabeležili smo 230 vseh kršitev (v letu 2008 258), od tega 206 kršitev, ki se nanašajo na odmero letnega dopusta, ter 23 ostalih kršitev, med katere spadajo kršitve v zvezi z izrabo letnega dopusta (18), kršitvi v zvezi z opustitvijo izročitve potrdila o izrabi letnega dopusta (2) in kršitve, ko delodajalec delavcu ne omogoči izrabe letnega dopusta (4).

Pravica do letnega dopusta je še vedno ena izmed pogostejših tem, ki se je dotikajo vprašanja tako delavcev in posledično tudi delodajalcev in na katero inšpektorji podajo ogromno število strokovnih pomoči. Največ vprašanj se kljub relativno jasnim zakonskim normam še vedno pojavlja v zvezi z izrabo sorazmernega dela dopusta glede na trajanje zaposlitve delavca pri posameznem delodajalcu ter v zvezi z odmero in izrabo letnega dopusta pri zaposlitvah za določen čas.

4.8.1. Kršitve v zvezi z odmero letnega dopusta

Število vseh kršitev v zvezi z odmerjanjem letnega dopusta je v letu 2009 glede na leto 2008 približno enako in znaša **206** (203 v letu 2008). Inšpektorji za poročevalsko obdobje opazajo, da so se kršitve pogosteje pojavljale tam, kjer je delovni proces razporejen na vse dni v letu (npr. v dejavnosti gostinstva, zasebnega varovanja, gradbeništva) in pa predvsem pri manjših delodajalcih.

V zvezi z odmerjanjem števila dni letnega dopusta so se kršitve pogosto pojavljale z določanjem minimalnega dopusta v trajanju štirih tednov, saj so določeni delodajalci s šestdnevnim delovnikom nepravilno odmerjali minimalno višino trajanja letnega dopusta v višini 20 dni. Inšpektorji so ukrepali tudi ob ugotovljenih kršitvah, ko delodajalci invalidom niso odmerjali dodatnih dni dopusta v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih.

Kot v letu 2008 smo tudi v letu 2009 opazili precej nepravilnosti pri izdajanju pisnih potrdil o odmeri letnega dopusta, kar so delodajalci večinoma uredili po ukrepanju inšpektorjev. V zvezi s tem so inšpektorji ugotovili **119 kršitev**, h katerim spadajo tudi kršitve v zvezi z določanjem daljšega trajanja letnega dopusta v skladu s kolektivno pogodbo ali pogodbo o zaposlitvi.

Glede na leto 2008 je v letu 2009 mogoče opaziti zmanjšanje števila kršitev v zvezi s pridobitvijo pravice do celotnega letnega dopusta, ko delavcu preteče čas nepretrganega delovnega razmerja, ki ne sme biti daljši od šestih mesecev. Pri nadzorih so inšpektorji ugotovili samo **1 takšno kršitev**, kar je v primerjavi s 7 v letu 2008 opazna sprememba.

Še vedno se pojavljajo nepravilnosti pri določanju sorazmernega dela letnega dopusta, ko gre za delovna razmerja, sklenjena za določen čas, ter prehajanje delavcev k drugim

delodajalcem in v zvezi s tem tudi upoštevanje pravila sorazmernosti in šestmesečnega neprekinjenega trajanja delovnega razmera v zvezi z odmero in izrabo letnega dopusta. V letu 2009 so bile ugotovljene **3 takšne kršitve** (7 v letu 2008).

4.8.2. Kršitve v zvezi z izrabo letnega dopusta

V letu 2009 so inšpektorji ugotovili več primerov, ko je delodajalec v primerih, ko delavcem ni uspel zagotavljati dela in delavci niso delali iz razlogov na strani delodajalca, želel na te dneve samovoljno odrediti delavcem izrabo letnega dopusta, kar je nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih, saj bi jim moral za te dni zagotoviti nadomestilo plače. Delodajalci so večinoma, potem ko so bili na to opozorjeni, uskladili ravnanje, kot to zahteva Zakon o delovnih razmerjih.

V zvezi z izrabo letnega dopusta je bilo v poročevalskem obdobju ugotovljenih **18 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve potrdila o izrabi letnega dopusta sta bili ugotovljeni **2 kršitvi**, **4 kršitve** pa, ko delodajalec delavcu ne omogoči izrabe letnega dopusta upošteva potrebe delovnega procesa ter možnosti za počitek in rekreacijo delavca in upošteva njegove družinske obveznosti, upošteva pravico staršev šoloobveznih otrok ter pravice delavca, da si en dan izbere na tisti dan, ki ga delavec sam določi. V več primerih se dogaja, da delodajalec določa dneve letnega dopusta upoštevajoč samo potrebe delovnega procesa.

Inšpektorji so ob nadzorih opazili tudi pojav kršitev zaradi neizrabe letnega dopusta v skupnem trajanju dveh tednov, kar je v nasprotju s 1. odstavkom 163. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da je letni dopust mogoče izrabiti v več delih s tem, da mora en del trajati najmanj dva tedna.

Inšpektorji so, kot že leta poprej, tudi v letu 2009 podali veliko strokovnih pomoči na vprašanja delavcev in delodajalcev v zvezi z odmero in izrabo letnega dopusta. Kot je navedeno že v uvodu poglavja, se največ vprašanj še vedno pojavlja v zvezi z izrabo sorazmernega dela dopusta glede na trajanje zaposlitve delavca pri posameznem delodajalcu ter v zvezi z odmero in izrabo letnega dopusta pri zaposlitvah za določen čas. Več o tem v poglavju Strokovna pomoč (Glej točko 4.28.).

4.9. DISCIPLINSKA ODGOVORNOST

Število kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na disciplinsko odgovornost, se je v tem poročevalskem obdobju v primerjavi z lanskim zmanjšalo. V letu 2009 so inšpektorji obravnavali 2 kršitvi v zvezi z izrekom disciplinske sankcije in ugotavljanjem disciplinske odgovornosti v nasprotju s 175. in 176. členom Zakona o delovnih razmerjih. Ugotavljamo, da delodajalci le izjemoma vodijo disciplinske postopke za ugotavljanje disciplinske odgovornosti delavcev.

Tako je v letu 2009 Inšpektorat RS za delo obravnaval le nekaj primerov v zvezi z disciplinsko odgovornostjo. Prav tako smo na to temo nudili izjemno malo strokovnih pomoči. Inšpektorji so ugotovili **2 kršitvi** v zvezi z izrekom disciplinske sankcije in ugotavljanjem disciplinske odgovornosti, kar je enako kot v lanskem letu, prav tako v letu 2009 nismo beležili kršitev v zvezi s pravico do zagovora delavca po 177. členu Zakona o delovnih razmerjih (v letu 2008 so bile ugotovljene 4 take kršitve). Iz navedenega sklepamo, da delodajalci zaradi blažjih kršitev delovnih obveznosti praviloma ne vodijo disciplinskih postopkov ter ukrepajo z izdajo pisnega opozorila na izpolnjevanje obveznosti. V primeru težjih kršitev delovnih obveznosti pa uvedejo postopke redne oziroma izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

4.10. VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV

Tudi v letu 2009 na Inšpektoratu RS za delo opazamo trend zmanjševanja kršitev, ki se nanašajo na izvajanje določb zakona, ki zagotavljajo posebno varstvo nekaterim kategorijam delavcev. Nadzori so bili večinoma opravljeni na podlagi prijav, pa tudi v okviru usmerjenih akcij. Število ugotovljenih kršitev se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšalo skoraj za tri četrtine, najverjetneje iz razloga vedno večje ozaveščenosti delavcev in delodajalcev o navedeni tematiki. Na to temo smo v okviru strokovne pomoči prejeli precej zaprosil za pojasnila, tako s strani delavcev kot tudi delodajalcev.

V poročevalskem letu 2009 so tako inšpektorji ugotovili 12 kršitev v zvezi z institutom varstva nekaterih kategorij delavcev, v letu 2008 je bilo takih kršitev 49.

Večina ugotovljenih kršitev se je v letu 2009 nanašala na varstvo starejših delavcev glede nočnega in nadurnega dela, nekaj manj pa na prepoved opravljanja nočnega dela za delavce, ki še niso dopolnili 18 let.

V letu 2009 je bilo torej ugotovljenih **12 kršitev** določb, ki se nanašajo na varstvo določenih kategorij delavcev. Kršitve pa so se nanašale na naslednje kategorije:

- **2 kršitvi** določb 190. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nadurnim in nočnim delom,
- **4 kršitve** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let (od tega 1 kršitev glede delovnega časa in zagotavljanja odmorov ter počitkov in 3 kršitve prepovedi opravljanja nočnega dela),
- **5 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z omejitvijo nočnega in nadurnega dela starejših delavcev,
- **1 kršitev** določb Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

Kršitve, ugotovljene v letu 2009, so se v primerjavi z letom 2008 za vse varovane kategorije zmanjšale. Tako kot v preteklem letu so se tudi v letošnjem letu kršitve večinoma nanašale na varstvo v zvezi z nočnim in nadurnim delom teh delavcev, a se je njihovo število bistveno zmanjšalo, kar gre najverjetneje pripisovati lanskim usmerjenim akcijam na tem področju.

Tabela 15: Število ugotovljenih kršitev v zvezi z varstvom nekaterih kategorij delavcev v letih 2007, 2008 in 2009

Št. kršitev v pos. letu/ kat. delavcev	2007	2008	2009
Starši in nosečnice	7	8	2
Mlajši od 18 let	21	19	4
Starejši delavci	28	13	5
Invalidi	10	9	1
SKUPAJ	66	49	12

4.10.1. Varstvo delavcev zaradi nosečnosti ali starševstva

Obe kršitvi v zvezi z varstvom delavcev zaradi nosečnosti in materinstva sta se v letu 2009 nanašali na kršitve v zvezi z nočnim in nadurnim delom. Po določilu 1. odstavka 190. člena Zakona o delovnih razmerjih se lahko delavcu, ki neguje otroka do treh let, nočno ali nadurno delo naloži samo po njegovem predhodnem pisnem soglasju. Nepravilnosti v zvezi s tem so najbolj pogoste v tem, da delodajalec predhodno v pisni obliki ne pridobi soglasja za nočno oz. nadurno delo od delavke ali delavca, ki neguje otroka, starega do treh let.

V tem poročevalskem letu inšpektorji, enako kot v lanskem, niso obravnavali kršitev, ki bi se nanašale na prepoved opravljanja del v nosečnosti in v času dojenja, kršitev v zvezi s pravico do odmora za dojenje in kršitev 188. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na varstvo podatkov v zvezi z nosečnostjo. V zvezi s pravico delavk do odmora za dojenje nismo prejeli prijav, izjemno redka so bila tudi zaprosila za strokovno pomoč, iz česar gre sklepati, da v praksi delavke te svoje pravice skoraj ne uveljavljajo.

Podanih je bilo nekaj vlog za podajo soglasja Inšpektorata RS za delo k odpovedi pogodb o zaposlitvi nosečnicam, in sicer zaradi uvedbe postopka za prenehanje delodajalca.

4.10.2. Varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti

Kršitve, ki so bile ugotovljene v letu 2009, se večinoma nanašajo na delo študentov in dijakov, ki opravljajo delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. Največ kršitev je bilo ugotovljenih s področja prepovedi opravljanja nočnega dela, in sicer **3, 1 kršitev** pa se je nanašala na delovni čas, odmore in počitke. Vse kršitve so bile ugotovljene v dejavnosti strežbe gostinstva, kjer je tudi največji delež mladih, ki delajo na podlagi napotnice.

4.10.3. Varstvo starejših delavcev

Delež kršitev na tem področju je v primerjavi s prejšnjim poročevalskim letom precej upadel, še vedno pa je bilo teh kršitev največ v vseh kategorijah varovanih delavcev. Večina ugotovljenih kršitev v tem poročevalskem letu se nanaša na določbo 203. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da delodajalec starejšemu delavcu ne sme odrediti nadurnega ali nočnega dela brez njegovega pisnega soglasja. Ugotovljene so bile **3 takšne kršitve**. Evidentirali smo primer, ko delodajalec delavcu, ki ima status starejšega delavca, ni nudil posebnega varstva v skladu z določili 201. člena Zakona o delovnih razmerjih, in sicer v dejavnosti socialnega varstva z nastanitvijo.

Inšpektorji so kršitve ugotavljali tako v gospodarskem kot tudi v negospodarskem sektorju. Delodajalci, pri katerih so bile ugotovljene kršitve, si pred uvedbo nadurnega dela niso pridobili pisnega soglasja delavca, temveč so se z njim dogovorili ustno oziroma mu naložili delo preko polnega delovnega časa.

4.10.4. Varstvo invalidov

V letu 2009 je bila ugotovljena samo **1 kršitev** Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, kar je za 8 manj kot v lanskem poročevalskem obdobju. Ugotovljena je bila kršitev v zvezi z določitvijo primernih delovnih mest za invalide v aktu o sistematizaciji na podlagi 37. člena tega zakona, ki med drugim določa, da morajo delodajalci v sistematizaciji delovnih mest določiti primerna delovna mesta za invalide ter druge ukrepe za ravnanje z invalidnostjo na delovnem mestu. Kršitev je bila ugotovljena v dejavnosti proizvodnje pohištva. Delodajalci varstvu invalidov posvečajo precejšnjo pozornost, čemur gre pripisati tudi manjše število ugotovljenih kršitev, na to temo smo v letošnjem letu prejeli tudi precej zaprosil za strokovno pomoči, največ na temo odpovedi delovnega razmerja delavcu invalidu.

4.11. DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15 LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

V poročevalskem letu 2009 smo podobno kot leto prej v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov zabeležili relativno nizko število kršitev, in sicer 3 kršitve.

V tem poglavju moramo omeniti tudi Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, nad katerim nadzor v zvezi z določbami, ki urejajo usposabljanje z delom, tudi opravlja Inšpektorat RS za delo. Kršitev na tem področju inšpektorji ne ugotavljajo.

V zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, omenjamo še Pravilnik o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let, ki določa postopek in pogoje za izdajo dovoljenja za delo otroka, mlajšega od 15 let. Dovoljenja na podlagi zahtevka zakonitega zastopnika izdajajo inšpektorji za delo. V letu 2009 so jih izdali 14, kar je več kot polovico manj kot v preteklem poročevalskem letu.

V letu 2009 je bila zabeležena le **1 kršitev** v zvezi z nočnim delom dijakov in študentov. Inšpektorji pa ob inšpekcijskih nadzorih v zvezi s spoštovanjem določil o delovnem času

ugotavljajo, da delodajalci za dijake in študente ne vodijo evidenc delovnega časa, saj le-te za študente in dijake, ki delo opravljajo preko študentskih servisov, niso opredeljene kot obvezne. Kršitve delovnega časa je zato v teh primerih zelo težko ugotavljati, za odredbo o vodenju evidenc pa inšpektorji tudi nimajo pravne podlage. Opažamo, da delodajalci največkrat na napotnico vpišejo le skupno število ur, ki jih dijak oziroma študent opravi, ni pa mogoče ugotoviti, koliko ur dnevno ali tedensko dejansko delajo. Zaradi tega je ravno tako težko ugotavljati, ali dijaki in študenti opravljajo delo v nočnem času.

Tudi v letu 2009 so inšpektorji zabeležili povečano število prijav dijakov in študentov, ki jim delodajalec ni izplačal plačila za opravljeno delo. Pri tovrstnih primerih prijaviteljem predlagamo sodno varstvo, saj se v primeru dela študentov ne uporabljajo določbe Zakona o delovnih razmerjih o plačilu za delo, temveč predstavlja neizplačano plačilo za opravljeno delo študenta denarno terjatev, ki jo študent lahko izterja le v sodnem postopku pred pristojnim sodiščem.

Kadar inšpektorji pri delodajalcih naletijo na začasno in občasno delo dijakov in študentov na podlagi napotnic študentskih servisov, delodajalca opozorijo tudi na spoštovanje določb Zakona o delovnih razmerjih, ki varujejo delavce, ki še niso dopolnili 18 let starosti.

4.12. DELOVNA KNJIŽICA

S 1. januarjem 2009 so prenehale veljati določbe Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na delovno knjižico. Kljub temu novela A Zakona o delovnih razmerjih določa prekrška v zvezi s hrambo in vrnitvijo delovne knjižice ter sankcioniranje v skladu s kazenskimi določbami 231. člena Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so v letu 2009 zabeležili 17 kršitev v zvezi z delovno knjižico, največ v zvezi z vrnitvijo delovne knjižice v skladu s 4. odstavkom 91. člena novele A Zakona o delovnih razmerjih.

Iz prehodnih določb novele Zakona o delovnih razmerjih namreč izhaja, da delodajalec obdrži v hrambi delovne knjižice, ki so na dan 1. 1. 2009 že pri njem v hrambi, vendar jih mora na izrecno zahtevo delavca proti podpisu o prejemu le-temu izročiti. Prav tako mora delodajalec še vedno takoj po prenehanju veljavnosti pogodbe o zaposlitvi delavcu proti potrdilu o prejemu vrniti delovno knjižico. V skladu s 6. odstavkom 91. člena novele A Zakona o delovnih razmerjih se po 1.1.2009 za kršitve določb tretjega in četrtega odstavka 91. člena novele kaznuje delodajalec z globo, določeno z določbo 231. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Najpogostejši vzrok za zadrževanje delovne knjižice v letu 2009 so bile večinoma domnevne neporavnane obveznosti delavca do delodajalca, predvsem v smislu domnevne povzročitve škode s strani delavca, povračila stroškov za izobraževanja, predhodnih sporov ipd. V večini primerov delodajalci na poziv oziroma posredovanje inšpektorja takoj odreagirajo in delovne knjižice vrnejo.

Zaradi opustitve delovne knjižice kot obveznega dokumenta delavca se je v letu 2009 povečalo število vprašanj delavcev in delodajalcev v zvezi z ravnanjem s tem dokumentom po 1. 1. 2009. Vsem je bila nudena strokovna pomoč, da delovne knjižice delodajalec obdrži v hrambi vse do prenehanja delovnega razmerja oziroma dokler delavec ne bo zahteval njene izročitve. V primeru, da delavec ob prenehanju veljavnosti pogodbe o zaposlitvi delovne knjižice ne bo hotel prevzeti ali mu je delodajalec ne bo mogel vročiti v 30 dneh, jo delodajalec pošlje pristojni upravni enoti.

4.13. ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

Inšpektorji v letu 2009 niso ugotovili kršitev Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, v zvezi s katerim so sicer pristojni za ugotavljanje in sankcioniranje kršitev pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva, zagotovitev

pravice do odsotnosti materi, zagotovitev pravice do odsotnosti očetu, zagotovitev pravice do odsotnosti drugi osebi ter kršitev (staršev) v zvezi z izrabo starševskega dopusta, če starša izrabljata starševski dopust v nasprotju z določbami Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Tudi v preteklih treh letih so inšpektorji kršitve tega predpisa ugotovili le v posamičnih primerih.

Inšpektorji še naprej ugotavljajo, da v nadzor zajeti delodajalci sicer v praksi upoštevajo pravico delavca do krajšega delovnega časa zaradi koriščenja pravic iz Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, da pa pri tem nekateri delodajalci tem delavcem razporedijo delovni čas tako, da je za delavca neugoden (npr. v popoldanski izmeni).

Inšpektorji v zvezi s pravicami delavcev iz naslova Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih pogosto nudijo delavcem in delodajalcem strokovno pomoč, v kateri vlagatelj med drugim pojasnjuje, da gre v teh primerih za pravice delavcev, da delajo krajši delovni čas od polnega, ter da v zvezi s tem ni potrebno soglasje delodajalca.

4.14. ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV

Ugotavljanju kršitev na področju zaposlovanja in dela tujcev inšpektorji posvečajo precejšnjo pozornost v obliki rednih in izrednih inšpekcijskih pregledov. Gre za ugotavljanje kršitev, ko tujci delajo v nasprotju z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev ter Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

V zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev smo v letu 2009 ugotovili skupno 340 kršitev, od tega 260 kršitev Zakona o zaposlovanju in delu tujcev in 80 kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

Skupno število ugotovljenih kršitev na področju zaposlovanja in dela tujcev v letu 2009 znaša **340**, kar v primerjavi z letom 2008 pomeni povečanje števila kršitev, saj jih je bilo takrat 318. Od tega je bilo v poročevalskem obdobju ugotovljenih skupno **260 kršitev** Zakona o zaposlovanju in delu tujcev (229 v letu 2008) in **80 kršitev** Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (89 v letu 2008); v teh primerih gre za kršitve, ko pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.

Inšpektorji opažajo pogost pojav kršitev, ko tujci opravljajo dela, za katera nimajo izdanih delovnih dovoljenj, za kar gre iskati razloge v izogibanju ureditvi števila kvot, ki so urejene v Uredbi o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2009, s katero se omejuje število tujcev na trgu dela in za določene skupine zaposlitev.

Kvota delovnih dovoljenj je bila za leto 2009 določena v skupni višini 24.000 delovnih dovoljenj in je namenjena tujcem, ki nimajo dovoljenja za prebivanje v Republiki Sloveniji, in tujcem, ki se po zaključku sezonskega dela zaposlijo na podlagi dovoljenja za zaposlitev. Ker se v takšno kvoto ne vštevajo delovna dovoljenja za zastopnike, je v zvezi s kršitvami, ko delavci opravljajo delo v nasprotju z delom iz delovnega dovoljenja, opaziti največ kršitev, ko gre za prokuriste družb, ki nato opravljajo delo v proizvodnji, na gradbišču in podobno.

Z Uredbo o omejitvah in prepovedih zaposlovanja in dela tujcev je Vlada RS urejala stanje v zvezi z najpogostejšimi kršitvami na področju zaposlovanja in dela tujcev. Z omenjeno uredbo ni bila dovoljena izdaja dovoljenj za delo za zastopnike družb in podružnic gospodarskih družb ter samostojnih podjetnikov s sedežem v Republiki Sloveniji, tujcem s prebivališčem na območju Republike Kosova, ki nimajo dovoljenja za prebivanje v Republiki Sloveniji, razen za zastopanje srednjih in velikih gospodarskih družb oziroma podružnic srednjih in velikih gospodarskih družb.

Vlada RS je z isto uredbo omejila tudi izdajo dovoljenj za zaposlitev za zaposlovanje brez kontrole trga dela večinskih lastnikov gospodarskih družb, tujcem s prebivališčem na

območju Republike Kosova, ki nimajo dovoljenja za prebivanje v Republiki Sloveniji, razen večinskim lastnikom srednjih in velikih gospodarskih družb. Dovoljena tudi ni bila izdaja dovoljenj za delo za zastopnike podružnic gospodarskih družb s sedežem v tretjih državah, tujcem s prebivališčem na območju Republike Kosova, ki nimajo dovoljenja za prebivanje v Republiki Sloveniji.

Z uredbo je bila prepovedana tudi izdaja novih dovoljenj za zaposlitev delodajalcem, ki na podlagi že izdanih in veljavnih dovoljenj za zaposlitev v roku štirih mesecev od izdaje dovoljenja za zaposlitev tujca niso prijavili v socialno zavarovanje; prepoved je veljavna do prijave v socialno zavarovanje vseh tujcev, ki jim je bilo izdano dovoljenje za zaposlitev pred več kot štirimi meseci.

Inšpektorji so pri izvajanju nadzora opazili tudi pojav izdajanja velikega števila delovnih dovoljenj, pri katerih potem ne pride do realizacije, to je prijave začetka dela oziroma prijave delavcev v obvezna zavarovanja. V omenjeni zadevi inšpektorji izpostavljajo vzpostavitev dobre komunikacije in obveščanja z organi, ki so pristojni za izdajo delovnih dovoljenj in dovoljenj za prebivanje. Izključno zahvaljujoč dobri komunikaciji in obveščanju med navedenimi organi, ki zelo veliko poteka tudi preko elektronskih sredstev komunikacije, so bile kršitve ugotovljene zelo hitro, saj na primer upravne enote razpolagajo s podatkom o vročitvi dovoljenja za prebivanje, ko začnejo teči tudi uradni roki. V zvezi z izdajo delovnih dovoljenj in dovoljenj za prebivanje inšpektorji izpostavljajo tudi problematiko, ko gre za neomejena števila prijav bivališč delavcev na eni lokaciji, za kar upravne enote neomejeno izdajajo dovoljenja za prebivanje, saj ni mehanizma, ki bi preveril ustreznost namestitvenih kapacitet.

Inšpektorji so v zvezi z delom tujcev prejeli tudi veliko število ustnih prijav v zvezi z izplačilom plač in nadomestil ter v zvezi s prenehanjem delovnega razmerja, česar je bilo v predhodnih poročevalskih obdobjih manj. Več je bilo tudi ugotovitev, da so delodajalci odjavili delavca tujca iz zavarovanja brez odpovedi pogodb o zaposlitvi. V zvezi s tem so inšpektorji kasneje podali tudi veliko predlogov izbrisa družbe iz registra zaradi ugotovitve fiktivnih sedežev, ko želijo ukrepati zoper delodajalca, ki je tudi tujec.

4.14.1. Delovna dovoljenja

Kot smo omenili že v uvodu, je opaziti precej kršitev, ko delavci ne opravljajo dela v skladu z delovnim dovoljenjem. V letu 2009 so inšpektorji ugotovili **26 kršitev**, ko delavci niso opravljali dela v skladu z izdanim delovnim dovoljenjem, kjer pa je opaziti izboljšanje glede na ugotovljene kršitve v predhodnem poročevalskem obdobju, ko je bilo ugotovljenih 40 teh kršitev.

Zabeležena je bila **1 kršitev** v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima delovnega dovoljenja, **8 kršitev** sklenitve pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebnega delovnega dovoljenja, **5 kršitev** v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima dovoljenja za zaposlitev in **2 kršitvi** sklenitve pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima dovoljenja za delo. Skupno število teh kršitev je na enaki ravni kot v letu poprej (**16** v letu 2009, **16** v letu 2008). V zvezi s temi kršitvami inšpektorji poročajo, da se jih precej pojavlja še v času, ko je vloga za izdajo delovnega dovoljenja še v reševanju pri pristojni enoti Zavoda za zaposlovanje, tujec pa tako ne izpolnjuje niti pogojev za delo niti za prebivanje v RS, vendar pa že nezakonito opravlja delo pri delodajalcu.

Evidentirali smo **2 kršitvi** v zvezi z zaposlovanjem tujca pri delodajalcu, ki mu zakon dovoljuje opravljanje dejavnosti zagotavljanja dela delavcem drugemu delodajalcu – uporabniku. V kategoriji zagotavljanja dela drugemu uporabniku so inšpektorji ugotovili tudi **9 kršitev** sklenitve pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebnega delovnega dovoljenja z veljavnostjo treh let ali za nedoločen čas, kar je približno enako kot v letu 2008 (**8**). V zvezi z obravnavanim področjem se še vedno pojavljajo težave z ugotavljanjem kršitev, saj v izogibanju določb predpisov, ki urejajo zagotavljanje dela delavcev drugemu uporabniku, delodajalci kljub opozarjanju s strani inšpektorjev in poskusom sankcioniranja sklepajo z uporabniki različne vrste civilnopravnih pogodb (pogodba o medsebojnem sodelovanju, opravljanju storitev), zaradi česar je kasneje težko dokazovati kršitve, inšpektorat pa tudi nima mehanizmov, s katerimi bi sankcioniral uporabnika.

4.14.2. Prijava dela tujca

Število vseh ugotovljenih kršitev v zvezi s prijavo dela tujca je v letu 2009 opazno naraslo, saj je z 28 ugotovljenih v letu 2008, leta 2009 naraslo na skupno **47 takšnih kršitev**. V zvezi s tem je bilo ugotovljenih **28 kršitev** (10 v letu 2008) v zvezi s prijavo začetka dela tujca, ki pred izdajo delovnega dovoljenja nima dovoljenja za prebivanje, **16 kršitev** (13 v letu 2008) v zvezi s prijavo začetka dela tujca, ki je pred izdajo delovnega dovoljenja imel dovoljenje za prebivanje, in **3 druge kršitve** (5 v letu 2008) v zvezi s prijavo dela tujca.

Inšpektorji poročajo, da so kršitve verjetno posledica tako nekonsistentnih in vsebinsko pomanjkljivih postopkov za pridobivanje dovoljenj za delo kot tudi zaradi izdaje večjega števila dovoljenj s strani Zavoda za zaposlovanje posamičnim delodajalcem, brez utemeljitev o dejanski potrebi po opravljanju dela s takšnim številom tujcev, kjer se kasneje izkaže, da tujci sploh ne pridejo na delo v državo oziroma izdana dovoljenja izkoristijo samo z namenom prehoda v druge države Evropske unije.

Inšpektorji so v **3 primerih** ugotovili kršitev, ko je delodajalec odjavil tujca iz zavarovanja v času trajanja delovnega razmerja.

4.14.3. Vrnitev delovnega dovoljenja

Čeprav je zakonodaja glede vračila originalnega delovnega dovoljenja jasna, se v praksi pojavljajo določene posebnosti in težave. Namreč organi dovoljenja izdajajo z določenim zamikom, pri tem pa ne obvestijo delodajalca, vlagatelja zaposila, kdaj je bilo tujcu delovno dovoljenje vročeno, saj mora delodajalec šele od tega trenutka dalje paziti na zakonske roke za zakonito izvedbo postopka. Do težav prihaja tudi zaradi nepoznavanja zakonodaje s strani delodajalcev.

Vseh kršitev v zvezi z vrnitvijo delovnega dovoljenja je bilo v letu 2009 ugotovljenih **99**, kjer je tudi opaziti določeno porast glede na leto 2008, ko je bilo teh 50. Od tega je v **23 primerih** šlo za kršitve v zvezi z vrnitvijo osebnega delovnega dovoljenja, v **59 primerih** za kršitve v zvezi z vrnitvijo dovoljenja za zaposlitev in v **17 primerih** za kršitve v zvezi z vrnitvijo dovoljenja za delo.

4.14.4. Hramba dokumentacije

Izboljšanje glede števila kršitev pa je glede na prejšnja poročevalska obdobja opaziti na področju hrambe dokumentacije, saj je bilo v letu 2009 na tem področju ugotovljenih skupno **41 kršitev** (82 v letu 2008, 56 v letu 2007, 61 v letu 2006, 66 v letu 2005), od tega se je **39 takšnih kršitev** (61 v 2008) nanašalo na primere, ko delodajalec ne hrani delovnega dovoljenja na sedežu podjetja ali na delovišču izven sedeža in **2 kršitvi** (6 v 2008) v zvezi s hrambo dokumentacije o delu in plačilu tujca.

V zvezi z obravnavano tematiko sta bili ugotovljeni posamični kršitvi v zvezi z dostopom do dokazov, hrambo delovnega dovoljenja in ostale dokumentacije ter onemogočanjem dostopa do vseh razpoložljivih dokazov.

Ugotovljenih kršitev, ko tujec na poziv inšpektorja ne predloži delovnega dovoljenja, je bilo v poročevalskem obdobju 8.

4.14.5. Zaposlovanje in delo državljanov držav članic EU v Republiki Sloveniji

V letu 2009 so bile ugotovljene **4 kršitve** v zvezi z obveznostjo prijave zaposlitve državljanov države članice EU, EGP ali ŠK. Ugotovljeni sta bili tudi **2 kršitvi** prijave začetka opravljanja storitev s strani delodajalca, ki ima sedež v državi članici EU, EGP ali v Švicarski konfederaciji.

Inšpektorji so izpostavili problematiko tudi v primerih napotenih delavcev, saj pogosto obstaja sum zaposlovanja na črno, ker Zakon o zaposlovanju in delu tujcev ne predvideva obveznosti predložiti natančen seznam delavcev v primeru izvajanja storitev. V skladu s 35.f členom omenjenega zakona mora delodajalec s sedežem v državi članici EU, EGP ali v Švicarski konfederaciji, ki lahko z delavci, zaposlenimi pri njem, ne glede na njihovo državljanstvo v Republiki Sloveniji, izvaja storitve brez delovnih dovoljenj, Zavodu za

zaposlovanje predložiti izjavo o izvajanju storitve, ki vsebuje število napotnih delavcev, vrsto storitve, kraj in trajanje izvajanja storitve, navedbo, da imajo napotni delavci, ki so državljani tretjih držav, urejen status v državi, kjer ima delodajalec svoj sedež in imenovanega napotnega delavca, ki bo vez med tujim delodajalcem in pristojnimi nadzornimi organi, ne pa tudi poimenskega seznama delavcev.

4.15. SODELOVANJE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

Kršenje določb Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju so inšpektorji v letu 2009 ugotovili v 3 primerih. Kršitve, ki bi se nanašale na kršenje določb zakonov, ki urejata sodelovanje delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe in evropske zadruge ter kršenje Zakona o evropskih svetih delavcev v poročevalskem obdobju niso bile ugotovljene.

Delavec kot posameznik ima v skladu s 1. alineo 2. odstavka 88. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju pravico do pobude in v 30 dneh do odgovorov na to pobudo, če se nanaša na njegovo delovno mesto ali na njegovo delovno oziroma organizacijsko enoto. Evidentirali smo le **1 kršitev** v zvezi z izvajanjem navedenega člena, ko delodajalec ni odgovoril na pobudo delavca v 30 dneh.

Inšpektorji so ukrepali tudi v primeru, ko delodajalec pred sprejemom glede statusnih in kadrovskih vprašanj družbe ter glede vprašanj varnosti in zdravja delavcev pri delu ni obveščal sveta delavcev in zahteval skupnega posvetovanja, kot je to določeno z 91. členom Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Obravnavali smo tudi primer, ko delodajalec ni zagotovil spoštovanja 91. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju in se ni posvetoval s svetom delavcev glede statusnih in kadrovskih vprašanj v roku 15 dni pred sprejemom odločitve. Še pred ukrepanjem inšpektorja je delodajalec kršitev takoj odpravil in ker ni prišlo do škodljivih posledic, prekrškovni postopek ni bil uveden.

Ugotovljena je bila tudi **kršitev** 95. in 96. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, v skladu s katerima mora delodajalec predložiti v soglasje svetu delavcev predloge odločitev v zvezi z osnovami za odločanje o izrabi letnega dopusta in odločanje o drugih odsotnostih z dela, merili za ocenjevanje delovne uspešnosti delavcev, kriteriji za nagrajevanje inovacijske dejavnosti v družbi, razpolaganjem s stanovanjskim skladom, počitniškimi zmogljivostmi in drugimi objekti standarda delavcev in kriteriji za napredovanje delavcev.

Inšpektorji v zvezi z inšpekcijskim nadzorom Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadruge, Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe in Zakona o evropskih svetih delavcev niso ugotovili kršitev.

4.16. STAVKE

V letu 2009 ni bilo ugotovljenih kršitev Zakona o stavki, enako kršitve tega predpisa niso bile ugotovljene niti v letu poprej. Inšpektorji so sicer v primerih prejetih prijav, iz katerih je izhajalo, da naj bi domnevno šlo za primere kršitev tega predpisa, opravili inšpekcijske preglede, vendar kršitev niso ugotovili. Kršitve tudi niso bile ugotovljene v zvezi z določbami kolektivnih pogodb oz. splošnih aktov, ki urejajo pravice in obveznosti v zvezi s stavko.

Glede na to, da je bilo poročevalsko leto med drugim v znamenju nezadovoljstva delavcev oz. stavkovno dokaj burno, so v tem letu tudi inšpektorji dobili nekoliko več prijav v zvezi s stavkami kot prejšnja leta. Tako so inšpektorji v času stavke opravili inšpekcijski nadzor pri delodajalcu, ki naj bi v času stavke zaposlil druge delavce, predvsem tujce. Ti naj bi opravljali delo v popoldanskem času, ko so stavkovne straže zapustile območje tovarne.

Vendar pa inšpektorji domnevnih kršitev niso ugotovili, saj se je izkazalo, da so delo opravljali delavci, ki niso stavkali, ter delavci delodajalca, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu. V zvezi s slednjimi so inšpektorji ugotovili, da so »posredovani« delavci pri tem delodajalcu opravljali delo kontinuirano - že pred stavko - in na istih delovnih mestih. Delodajalec pa je po drugi strani moral zagotoviti neprekinjeno opravljanje dela v ključnem delu proizvodnega procesa, saj mu je tuji poslovni partner grozil z izredno visoko dnevno pogodbeno kaznijo. Sicer pa inšpektorji poročajo, da so nanje naslavljali prijave praviloma sindikati oz. stavkovni odbori, v nekaterih primerih pa tudi delodajalci. V enem takšnih primerov, ko je bila prijava podana z obeh strani, ukrepanje inšpektorja ni bilo potrebno, saj sta delodajalec in sindikat dosegla dogovor oz. sporazum glede spornih vprašanj. Inšpektorji so evidentirali tudi primer delodajalca, ki je želel delavcem za dan, ko je bila napovedana stavka, odrediti izrabo letnega dopusta oz. izrabo presežka delovnih ur. Po intervenciji inšpektorja za delo je delodajalec to odredbo še pravočasno preklical.

Ob tem naj še navedemo, da je bil v poročevalskem letu pripravljen tudi osnutek predloga novega Zakona o stavkah, pri katerem je v obliki podaje pripomb in pri usklajevanju sodeloval tudi Inšpektorat RS za delo.

4.17. PRIJAVA DELAVCEV V SOCIALNA ZAVAROVANJA, PRIJAVA SPREMEMB MED ZAVAROVANJEM IN ODJAVA DELAVCEV IZ ZAVAROVANJ

V zvezi s prijavo delavcev v socialna zavarovanja, prijavo sprememb med zavarovanjem in odjavo delavcev iz zavarovanja so inšpektorji v letu 2009 ugotovili skupno 224 kršitev, precej manj kot v letu 2008, ko je bilo ugotovljenih 327 tovrstnih kršitev. Še vedno jih največ beležimo v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Največ kršitev v zvezi s prijavo delavcev v socialna zavarovanja, prijavo sprememb med zavarovanjem in odjavo delavcev iz zavarovanja so inšpektorji tudi v letu 2009 ugotovili v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (kjer pa niso zajete kršitve v zvezi s prijavo v zavarovanje skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki jih obravnavamo v okviru kršitev Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju), katerih so inšpektorji v tem poročevalskem obdobju ugotovili **149**. V primerjavi z letom 2008, ko je bilo ugotovljenih 278 tovrstnih kršitev, se je torej število ugotovljenih kršitev te vrste skoraj prepolovilo, kar je bistveno vplivalo tudi na skupno število vseh ugotovljenih kršitev v zvezi s prijavo delavcev v socialna zavarovanja, prijavo sprememb med zavarovanjem in odjavo delavcev iz zavarovanja. Največ kršitev v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja je bilo ugotovljenih v dejavnostih gradbeništva, trgovine in gostinstva.

V poročevalskem letu 2009 so inšpektorji ugotovili tudi **34 kršitev** Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, kar je primerljivo z lanskim poročevalskim obdobjem, ko je bilo takih kršitev 29. Od tega je bilo največ kršitev, skupaj **21**, ugotovljenih v zvezi s prijavo v zavarovanje v skladu s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Število teh kršitev se je v primerjavi z letom 2008 povečalo za 7, zmanjšalo pa se je število kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve na podlagi 91. člena v povezavi s 101. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki jih je bilo v tem poročevalskem obdobju **11**. Ugotovljeno je bilo, da delodajalci po dokončnosti odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje delavcev niso ustrezno razporedili, v nekaterih primerih delodajalci z delavci niso sklenili nove pogodbe o zaposlitvi, v nekaterih primerih pa so sicer bile sklenjene nove pogodbe o zaposlitvi, delavci pa so še vedno opravljali isto delo kot pred dokončnostjo odločbe zavoda. Inšpektorji so pri nadzorih ugotovili tudi po **1 kršitev** v zvezi s pravico do dela

s krajšim delovnim časom od polnega skladno z 93. v povezavi s 101. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter v zvezi s poklicno rehabilitacijo. V zvezi s pravicami iz Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju smo v letu 2009 prejeli tudi precej zaprosil za strokovno pomoč, predvsem s strani delavcev.

Prav tako so inšpektorji v letu 2009 ugotovili tudi **41 kršitev** Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju v zvezi s prijavo v zdravstveno zavarovanje, 21 več kot v letu 2008.

Inšpektorji so podobno kot v preteklih letih tudi v letu 2009 opazili, da nekateri delodajalci ne prijavljajo v zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni dijakov in študentov, ki delo opravljajo na podlagi študentskih napotnic, kakor tudi ne delavcev, ki delajo na podlagi pogodb civilnega prava.

4.18. EVIDENCE NA PODROČJU DELA

Tako kot v letu 2008 sodijo tudi v poročevalskem letu kršitve v zvezi z evidencami na področju dela med najštevilčnejše. V letu 2009 je bilo ugotovljenih skupaj 715 kršitev v zvezi z evidencami na področju dela, kar je nekoliko več kot v letu poprej, ko so inšpektorji evidentirali 696 tovrstnih kršitev. Tudi v letu 2009 so bile kršitve evidenc na področju dela najpogostejše v dejavnosti gradbeništva, trgovine, v gostinski dejavnosti pa tudi v dejavnosti kopenskega prometa. Prav tako inšpektorji še vedno ugotavljajo največ kršitev v zvezi z vodenjem evidenc o izrabi delovnega časa.

V letu 2009 sodijo med najpogostejše ugotovljene kršitve tiste v zvezi z evidencami na področju dela, in sicer so bile ugotovljene skupaj v **715 primerih**. Kršitve posameznika oz. delavca, ki upravljalcu evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti (v nadaljevanju delodajalec) ni dal podatkov, s katerimi razpolaga, v skladu s 14., 15., 17. in 19. členom tega zakona, so bile ugotovljene le v **2 primerih**. Kršitve v zvezi s posameznikom oz. delavcem, ki je delodajalcu navedel neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke in ga s tem zavedel, so bile ugotovljene v **3 primerih**. Kršitve odgovorne osebe pri upravljalcu evidenc oz. delodajalcu, ki je v evidencah iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti navedla neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke, so bile ugotovljene v **9 primerih**, v **12 primerih** pa so bile ugotovljene kršitve, ker delodajalec ni predložil podatkov iz evidenc iz 12. člena v skladu s 14., 15., 17., 19. in 21. členom omenjenega predpisa. Največ, kar **689 kršitev** je bilo ugotovljenih zaradi delodajalčeve opustitve obveznosti, da vodi, hrani ali posodablja evidence iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom tega zakona.

Sicer pa inšpektorji poročajo, da so med evidencami, katere so dolžni delodajalci voditi (o zaposlenih delavcih, stroških dela, o izrabi delovnega časa in o oblikah reševanja kolektivnih delovnih sporov), najpogostejše ugotavljali kršitve v zvezi z vodenjem evidenc o izrabi delovnega časa. Inšpektorji na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov še vedno – tako kot v preteklih letih – ugotavljajo, da zlasti manjši delodajalci evidenc na področju dela ne vodijo ali pa so le-te pomanjkljive. Veliko delodajalcev namreč vodenje evidenc še vedno šteje za zadevo postranskega pomena in evidenc pogosto sploh ne hranijo oz. ne vedo, da so dolžni tovrstne evidence hraniti. Inšpektorji opozarjajo, da do kršitev v zvezi z vodenjem evidenc o izrabi delovnega časa pogosto prihaja v dejavnosti trgovine, kjer delodajalci delavcem čas, ko prispejo na delo in se na le-tega pripravljajo, ne štejejo v delovni čas. Glede na to, da omenjeni zakon zahteva za evidence delovnega časa le podatek o številu opravljenih ur, ne pa tudi podatka o začetku in zaključku dnevnega delovnega časa, inšpektorji poročajo, da ima to pogosto za posledico oteženo oz. včasih celo onemogočeno nadziranje delovnega časa in počitkov.

Inšpektorji poročajo, da imajo še vedno – zlasti manjši delodajalci težave z vzpostavitvijo in vodenjem evidenc na področju dela. Kršitve inšpektorji beležijo tako pri takšnih delo-

dajalcih, ki se ne zavedajo pomena teh evidenc, kot tudi pri delodajalcih, ki evidence prirejajo ter poskušajo na tak način prikriti dejansko opravljene delovne ure delavcev, nadure ter nezagotavljanje dnevnega in tedenskega počitka. Med slednje običajno sodijo večji delodajalci, ki so poučeni o svojih obveznostih in ki se zavedajo pomena vodenja teh evidenc, hkrati pa tudi vedo, kakšne morajo evidence biti, da so v skladu z veljavno zakonodajo. Manjši delodajalci so tako kot v preteklih letih nemalokrat pripravljeni specializiranim servisom vzpostavitev evidenc tudi plačati, ter s tem dejstvom poskušajo v primeru ugotovljenih kršitev opravičiti ugotovljene nepravilnosti. Inšpektorji tudi opozarjajo, da predpisan način vodenja evidenc ni ustrezen, zaradi tega pa tudi ni mogoče zagotoviti učinkovitega nadzora. Večina manjših delodajalcev namreč vodi evidence še vedno ročno. Inšpektorji ugotavljajo, da je stanje še posebej slabo v dejavnosti gradbeništva oz. na gradbiščih. Nekatera gradbišča namreč v sezoni delajo cele dneve, ko pa inšpektorji pregledajo evidence o izrabi delovnega časa, ugotovijo, da vsi delavci na gradbišču delajo natanko 8 ur, kar seveda praviloma ne ustreza dejanskemu stanju. Šele iz lastnih evidenc delavcev ali iz evidenc, ki jih včasih uspejo delavci fotokopirati, s tem, da jih praviloma predložijo inšpektorjem šele po prenehanju pogodbe o zaposlitvi, lahko inšpektorji ugotovijo, koliko ur dela je posamezni delavec dejansko opravil na delovišču.

4.19. ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

V letu 2009 je Inšpektorat za delo obravnaval več prijav v zvezi z neizpolnjevanjem pogojev za zasedbo prostih delovnih mest in nepravilno izvedbo javnih objav prostih delovnih mest v šolstvu kot v prejšnjih letih. V zvezi s tem sta bili ugotovljeni 2 kršitvi.

V večini primerov je delodajalec z delavci, ki niso izpolnjevali pogojev za zasedbo prostega delovnega mesta, sklenil pogodbo o zaposlitvi za določen čas na podlagi Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, ki dopušča sklepanje pogodb o zaposlitvi z delavci, ki ne izpolnjujejo predpisanih in objavljenih pogojev za zasedbo prostega delovnega mesta. Tako je bilo ugotovljeno, da so nekateri delavci že vrsto let zaposleni za določen čas na delovnih mestih, za katera ne izpolnjujejo pogojev. Ker se s 01. 01. 2010 v vzgoji in izobraževanju pričnejo uporabljati časovne omejitve sklepanja pogodb za določen čas po določbah Zakona o delovnih razmerjih, predvidevamo, da se bo ta problematika uredila.

Kot v prejšnjih letih smo obravnavali nekatere kršitve delovnega prava, ki so na tem področju pogostejše, na primer veliko število kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih o varovanju dostojanstva delavca pri delu in pomanjkljivo vodenje evidenc oziroma da evidence niso vodene v skladu z Zakonom o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

Opazili smo tudi porast zaprosil za strokovno pomoč na temo vzgoje in izobraževanja.

4.20. ZAKON O NACIONALNIH POKLICNIH KVALIFIKACIJAH

Inšpektorat RS za delo v okviru Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah nadzira izpolnjevanje pogojev, določenih za izvajalce postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij, zakonitost postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij, sestavo komisij in usposobljenost članov komisij. V zvezi z obravnavanim tematskim sklopom smo evidentirali le 1 kršitev.

Redni pregledi inšpektorjev so bili opravljeni predvsem v zvezi s postopkom preverjanja in potrjevanja poklicne kvalifikacije voznik/voznica, to pa zaradi tega, ker je v prvi polovici septembra 2009 prišlo do uveljavitve predpisov, ki so vpeljali temeljno kvalifikacijo za voznike motornih vozil v cestnem prometu, postopki pa so prešli na pooblaščen centre, ves sistem pa pod okrilje Ministrstva za promet. Zaradi tega so izvajalci postopkov

preverjanja in potrjevanja poklicne kvalifikacije voznik/voznica do uveljavitve spremembe izpeljali izredno veliko število postopkov, kar naj bi vplivalo na zakonitost postopkov in kvali-teto.

Pri nadzoru je bilo ugotovljeno precejšnje nesorazmerje med izvajalci glede obsega izvedenih postopkov, saj sta bila med izvajalci dva, ki postopkov za obravnavano poklicno kvalifikacijo sploh nista izvajala, in dva, ki sta jih izvedla stotine, še posebno množično tik pred uveljavitvijo nove ureditve. Pri teh postopkih se objektivno postavlja vprašanje strokovnosti izvedbe. Nepravilnosti nismo ugotovili, razen pri delodajalcu, ki ni bil dosleden pri izvajanju Pravilnika o načinu in postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij in kandidatom, ki se preverjanja niso udeležili ali ga niso opravili, ni izdal odločbe o zavrnitvi certifikata.

4.21. KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI

V poročevalskem letu 2009 so inšpektorji v primerjavi z letom 2008 obravnavali primerljivo število kršitev določb kolektivnih pogodb in splošnih aktov, in sicer 23, v letu 2008 pa 22. V letu 2007 je bilo takih kršitev 54, manjše število kršitev pa gre pripisati zadnji spremembi Zakona o delovnih razmerjih, ko je zakonodajalec med kazenske določbe zakona uvrstil nekatere kršitve, ki obenem predstavljajo tudi kršitve kolektivnih pogodb.

Ugotovljene kršitve se v večini nanašajo na kršitve kolektivnih pogodb (22), samo 1 se nanaša na kršenje določb splošnih aktov. Kolektivne pogodbe so bile kršene tako v normativnem kot tudi v obligacijskem delu. Pri nadzorih so inšpektorji ugotovili, da delodajalci največkrat ne upoštevajo določil kolektivnih pogodb, ki se nanašajo na kriterije za odmero letnih dopustov, obračune plač in vročanje obračunskih listov delavcem v vednost, pravice delavcev do dnevnega in tedenskega počitka, izplačevanje nadurnega dela, nadomestil stroškov, sestave plače ter priznavanja dodatkov za posebne obremenitve in dodatka za delovno dobo ter upoštevanje njihovih višin. Največ kršitev (10) je bilo obravnavanih v okviru dejavnosti trgovine, 5 kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti gradbeništva, po 2 pa v dejavnosti gostinstva in zdravstva. Inšpektorji prav tako ugotavljajo, da nekateri delodajalci še vedno niso seznanjeni, da zaradi odpovedi nekaterih kolektivnih pogodb v preteklosti zanje velja Kolektivna pogodba o izredni uskladitvi plač za leto 2007 in načinu usklajevanja plač, povračilu stroškov v zvezi z delom in drugih osebnih prejemkov za leti 2008 in 2009.

V letu 2009 pa je bila ugotovljena le 1 kršitev določb splošnih aktov.

4.22. JAVNA RABA SLOVENŠČINE

V poročevalskem letu je bilo skupaj ugotovljenih 7 kršitev Zakona o javni rabi slovenščine. V 3 primerih so bile kršene določbe 14. člena tega zakona, ki zavezujejo delodajalca k uporabi slovenščine pri poslovanju s strankami, v 4 primerih pa so bile ugotovljene kršitve določb 16. člena tega predpisa, v skladu s katerimi morajo biti vsi delodajalčevi splošni akti in notranje poslovanje v slovenščini.

V letu 2009 so bile evidentirane 3 kršitve določb 14. člena Zakona o javni rabi slovenščine, kršitve določb 16. člena tega zakona, ki zavezujejo delodajalca, da mora imeti splošne akte in notranje poslovanje v slovenščini, pa so bile ugotovljene v 4 primerih. Eden izmed inšpektorjev je zasledil primer postopka v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, v katerem je sodeloval s strani delodajalca tujec, zaposlen v tej multinacionalki. Zaradi tega je bil voden omenjeni postopek v angleščini in se je slovenščina začela uporabljati šele na insistiranje delavca, ki naj bi mu pogodba o zaposlitvi v tem postopku prenehala. Inšpektorji domnevajo, da je tovrstnih primerov v praksi precej, vendar jih je

brez podane prijave težko ugotoviti. Prav tako so inšpektorji zasledili primera dveh delodajalcev, ki nista zagotovila dosledne uporabe naslovnega predpisa, saj je del pisne komunikacije pri delodajalcu potekal le v tujem jeziku. Po drugi strani pa inšpektorji poročajo, da so, še zlasti v dejavnosti gradbeništva pogosti primeri tujih delodajalcev, pri katerih opravljajo delo skoraj izključno tujci, praviloma državljani iste države kot delodajalec. V takšnih primerih poteka komunikacija med delavci in delodajalcem praviloma v materinem jeziku, ob tem pa praviloma izberejo enega izmed delavcev, ki obvlada slovenščino in ga zaradi tega zadolžijo, da komunicira z inšpektorji oz. je zadolžen za »tolmačenje«.

4.23. ZAKON O URESNIČEVANJU NAČELA ENAKEGA OBRAVNAVANJA

Inšpektorji so v letu 2009 ugotovili vsega 1 kršitev Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, in sicer je šlo za kršitev v zvezi z neposredno diskriminacijo. Vse od njegove uveljavitve inšpektorji letno ugotovijo zelo malo ali nič kršitev Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, z izjemo leta 2008, ko je potekala usmerjena akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi z zadovoljstvom delavcev pri delu in so inšpektorji ugotovili 11 kršitev tega zakona.

Inšpektorji za delo torej redko ugotovijo kršitev obravnavanega predpisa, pri čemer pa poudarjamo, da obstajajo kršitve (npr. kršitev prepovedi diskriminacije), ki so zajete v določbah Zakona o delovnih razmerjih, katerih vsebina se vsaj deloma prekriva z določbami Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja in v zvezi s katerimi inšpektorji vendarle ugotovijo nekaj več kršitev. V zvezi s tem omenimo 25. člen Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, ki določa, da lahko zakon, ki ureja posamezno področje, glede na njegovo vsebino posebej opredeli okoliščine, v katerih je prepovedana diskriminacija iz 4. oziroma 5. člena tega zakona, določi kršitelje oziroma kršiteljce in predpiše sankcije za prekršek v okviru razpona iz prejšnjega člena. Zakon o delovnih razmerjih je predpis, ki omenjene okoliščine posebej opredeljuje. Kršitve 6. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki prepoveduje diskriminacijo, pa obravnavamo v posebnem poglavju (Glej točko 4.2.2.).

Kot že navedeno, se je edina ugotovljena kršitev Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja nanašala na neposredno diskriminacijo. Inšpektorica je namreč ugotovila, da je delodajalec pri razpisu delovnega mesta knjigovodje delovno mesto razpisal le za osebe ženskega spola, medtem ko je pri razpisu delovnega mesta voznika viličarja le-to razpisal izključno za osebe moškega spola.

4.24. ZAKON O ZAPOSLOVANJU IN ZAVAROVANJU ZA PRIMER BREZPOSELNOSTI

Število ugotovljenih kršitev Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki se nanašajo na posredovanje zaposlitve oziroma dela, je v letu 2009 nekoliko poraslo, saj so jih inšpektorji ugotovili 42 več kot v letu 2008. Dobra polovica vseh kršitev je bila ugotovljena v zvezi s pošiljanjem podatkov iz 9. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti Zavodu za zaposlovanje (prijava prostega delovnega mesta in pogoji, obvestilo o potrebi po sklenitvi podjemne pogodbe ali pogodbe o naročilu avtorskega dela, poročilo o opravljenem delu preko polnega delovnega časa in poročilo o opravljenem delu po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela, obvestilo o sklenjeni podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela) v predpisanih rokih. Prav tako so inšpektorji ugotovili nekaj več kršitev Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje. Inšpektorji v okviru nadzora nad izpolnjevanjem prostorskih in kadrovskih pogojev iz omenjenega pravilnika še naprej opravijo veliko število pregledov.

V letu 2009 so inšpektorji ugotovili skupno **144 kršitev** Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. V primerjavi z letoma 2007 in 2008, ko sta bili ugotovljeni 102 oziroma 109 takšnih kršitev, je torej prišlo do povečanja števila ugotovljenih kršitev te vrste. Od tega je največji delež kršitev, ugotovljenih v letu 2009, odpadel na kršitve v zvezi s pošiljanjem podatkov iz 9. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti zavodu v predpisanih rokih. Teh kršitev so inšpektorji ugotovili **75**. Ob teh so inšpektorji ugotovili tudi **41 kršitev** v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela, **24 kršitev** v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti brez sklenjene koncesijske pogodbe, **3 kršitve** predpisov, ki določajo, katere pogoje mora organizacija oz. delodajalec izpolnjevati med trajanjem koncesijske pogodbe in v času, ko je organizacija ali delodajalec vpisan v register agencij za zagotavljanje dela, in **1 kršitev** določil koncesijske pogodbe iz 6. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti.

Tudi v letu 2009 so inšpektorji opazili, da nekateri subjekti, ki že takrat, ko so v postopku sklenitve koncesijske pogodbe oziroma še niso vpisani v register agencij za zagotavljanje dela, začnejo opravljati dejavnost posredovanja dela ali zagotavljanja dela drugemu delodajalcu. Prav tako je po opažanjih inšpektorjev še vedno prisotno posredovanje dela brez sklenjene koncesijske pogodbe, ki poteka pod »krinko« raznih pogodb o poslovnem sodelovanju. Tovrstne kršitve so po ugotovitvah inšpektorjev težko dokazljive v dejavnosti gradbeništva, kjer je, posebej na večjih gradbiščih, hkrati prisotnih več izvajalcev in njihovih podizvajalcev. Kar zadeva kršitve v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela, pa inšpektorji ugotavljajo, da je teh kršitev več v dejavnostih, kjer je zaposlenih več tujih delavcev (npr. v gradbeništvu, kjer je bilo v letu 2009 ugotovljenih **15 tovrstnih kršitev**). Inšpektorji poročajo, da so delavci v teh primerih sicer zaposleni pri določenem delodajalcu, ki pa ni vpisan v ustrezen register.

Poleg kršitev Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti pa so inšpektorji v letu 2009 ugotovili tudi **9 kršitev** Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (v letu 2008 je bila ugotovljena vsega 1 kršitev tega predpisa). Od tega so jih 8 ugotovili v zvezi z izvajanjem Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje, 1 pa v zvezi s 6. členom Pravilnika, ki se nanaša na delavce, ki opravljajo dejavnost agencije.

4.25. ZAKON O ODNOSIH REPUBLIKE SLOVENIJE S SLOVENCMI ZUNAJ NJENIH MEJA

Inšpektorat RS za delo je pristojen za nadzor nad določbami 9. alineje 66. člena Zakona o odnosih RS s Slovenci zunaj njenih meja. V poročevalskem letu ni bilo ugotovljenih kršitev zakonskih določil o prednosti oseb s statusom Slovenca brez slovenskega državljanstva pred drugimi tujci pri kandidiranju za prosto delovno mesto. V vezi s tem na Inšpektoratu RS za delo nismo prejeli prijav in tudi nismo obravnavali kršitev.

4.26. ZAKON O DELOVNEM ČASU IN OBVEZNIH POČITKIH MOBILNIH DELAVCEV TER ZAPISOVALNI OPREMI V CESTNIH PREVOZIH

V poročevalskem obdobju so inšpektorji evidentirali 28 kršitev v zvezi z delovnim časom in obveznimi počitki mobilnih delavcev. Kršitve se pojavljajo na področjih urejanja delovnega časa, zagotavljanja odmorov, v zvezi z zagotavljanjem počitka pripravnikom, največ kršitev pa je s področja obveščanja in vodenja evidenc.

Glede na leto 2008 se je v letu 2009 število ugotovljenih kršitev močno povečalo (4 v letu 2008, 28 v letu 2009), za kar gre iskati vzroke v tem, da je bilo obravnavno področje tudi predmet usmerjene akcije, ki smo jo leta 2008 zastavili v programskih usmeritvah za leto 2009 in jo v poročevalskem obdobju tudi izvedli, o čemer pa obširneje poročamo v poglavju Usmerjene akcije v letu 2009 (Glej točko 5.).

Kršenje tistih določb Zakona o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi, katerih nadzor spada v pristojnost Inšpektorata RS za delo, je bilo v letu 2009 ugotovljeno v **28 primerih**. Od tega sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** v zvezi s časovno omejitvijo tedenskega delovnega časa (1 v letu 2008), **5 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem odmorov delavcev (1 v letu 2008) in **18 kršitev**, ki se nanašajo na obveščanje in evidence (2 v letu 2008).

Inšpektorji so pri nadzorih odkrili dve novi obliki kršitev, ki jih v letu 2008 niso ugotovili. Gre za **kršitev** v zvezi z zagotavljanjem počitka pripravnikom in **2 kršitvi** v zvezi z nočnim delom.

Inšpektorji so tudi v letu 2009 izpostavili predvsem težavnost odkrivanja kršitev zaradi najrazličnejših načinov prikrivanja dejanskega stanja s pomočjo onemogočanja zapisovalne opreme v cestnih prevozi in zaradi prikrojevanja evidenc, zaradi česar ni mogoče ugotoviti dejanskega stanja prekrška. Kot posebej uspešen način dela so inšpektorji izpostavili sodelovanje s Prometnim inšpektoratom RS, saj sodelovanje omogoča lažje odkrivanje morebitnih kršitev.

V zvezi z obravnavanim področjem navajamo še odločitev Ustavnega sodišča RS, ki je obravnavalo izpodbijanje četrtega odstavka 2.a člena Zakona o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi, ki določa, da se ta zakon uporablja za prevoze potnikov v linijskih prevozih, krajših od 50 km, 2. točko prvega odstavka 3. člena istega zakona, ker se čas odmorov in čas razpoložljivosti ne štejeta v delovni čas mobilnih delavcev, ter 3. točko prvega odstavka 3. člena istega zakona, ker ne ureja ustrezno časa razpoložljivosti mobilnih delavcev.

Predlagatelj ustavne presoje je menil, da izpodbijana ureditev na ustavno nedopusten način enako obravnava mobilne delavce, ki opravljajo prevoze potnikov v linijskih prevozih, krajših od 50 km, z mobilnimi delavci, ki opravljajo te prevoze na daljših relacijah, čeprav naj bi se med seboj bistveno razlikovali glede na naravo delovnega razmerja, dela in naloge, ki jih opravljajo, ter glede na ekonomske, socialne in druge delovnopravne vidike delovnega razmerja. Za enako obravnavanje naj ne bi bilo stvarnih in razumnih razlogov.

Po mnenju Ustavnega sodišča zakonodajalec ni izkazal razumnega razloga, ki bi izhajal iz narave stvari, za uzakonitev izpodbijane ureditve, po kateri se mobilnim delavcem, ki opravljajo prevoze potnikov v linijskih prevozih, krajših od 50 km, v delovni čas ne vštevajo odmori in čas razpoložljivosti, in jih je tako v primerjavi z delavci, za katere velja ureditev delovnega časa po Zakonu o delovnih razmerjih, postavil v slabši položaj. Zato je izpodbijana zakonska ureditev, kolikor določa, da se v delovni čas mobilnih delavcev, ki opravljajo prevoze potnikov v linijskih prevozih, krajših od 50 km, ne vštevajo odmori in čas razpoložljivosti, v neskladju z drugim odstavkom 14. člena Ustave RS.

Ustavno sodišče izpodbijane ureditve ni razveljavilo, ampak je ugotovilo, da je v neskladju z Ustavo RS. Za ugotovitveno odločbo se je odločilo, ker izpodbijana ureditev ne omogoča njene razveljavitve (prvi odstavek 48. člena Zakona o Ustavnem sodišču). Mobilni delavci, ki opravljajo prevoze potnikov v linijskih prevozih, krajših od 50 km, so namreč posebna skupina delavcev, katerih pravic zaradi narave dejavnosti, ki jo opravljajo, kljub ugotovljeni protiustavnosti ni mogoče v celoti urediti v Zakonu o delovnih razmerjih. Razveljavitev izpodbijane ureditve bi namreč pomenila takojšnjo uveljavitev določb Zakona o delovnih razmerjih za te mobilne delavce, ki niso prilagojene naravi njihovega poklica, kar bi lahko ogrozilo varnost v cestnem prometu. Državni zbor mora ugotovljeno neskladje odpraviti v roku enega leta po objavi te odločbe v Uradnem listu RS, to je do 31. 12. 2010.

4.27. SPREMEMBA DELODAJALCA

V primeru spremembe delodajalca zaradi pravnega prenosa podjetja ali dela podjetja, združitve ali delitve so inšpektorji ugotovili 2 kršitvi 1. in 2. odstavka 74. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z obveščanjem in posvetovanjem s sindikati pred prenosom oziroma spremembo delodajalca.

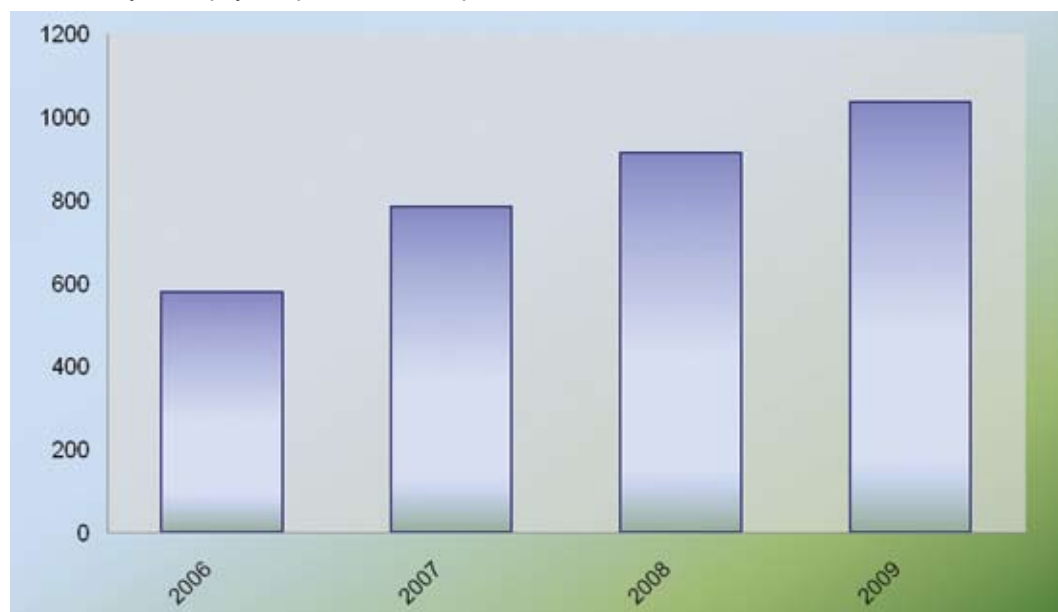
V tem poročevalskem letu sta bili skupno ugotovljeni **2 kršitvi**, ki sta se nanašali na kršitev zakonskih določil v zvezi s spremembo delodajalca, in sicer sta se obe kršitvi nanašali na obveščanje in posvetovanje s sindikati. Delodajalec prevzemnik in delodajalec prenosnik morata v skladu s 74. členom ZDR pred prenosom obvestiti sindikate oz. delavce o določenih vprašanjih, povezanih s prenosom podjetja, in se z njimi posvetovati o določenih posledicah prenosa. V zvezi z navedenim institutom je bila ugotovljena **1 kršitev** v dejavnosti proizvodnje oblačil, **1** pa v dejavnosti oskrbe stanovanj in okolice. Kršitve 73. člena Zakona o delovnih razmerjih v letu 2009 niso bile ugotovljene.

4.28. STROKOVNA POMOČ

Inšpektorat RS za delo v skladu s 1. odstavkom 4. členom Zakona o inšpekciji dela daje delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti. Tudi v letu 2009 smo beležili porast števila zaprosil za strokovno pomoč. V letu 2008 smo jih evidentirali 911, v letu 2009 pa 1.034. K temu številu je potrebno dodati še ogromno vprašanj, zastavljenih po telefonu ali osebno inšpektorjem v času uradnih ur ali na terenu. Nekatere odgovore na največkrat zastavljena vprašanja objavljamo tudi na spletnih straneh Inšpektorata RS za delo.

Število zaprosil za strokovno pomoč se iz leta v leto povečuje ter predstavlja precejšen delež aktivnosti zaposlenih na Inšpektoratu RS za delo. Tako je bilo v letu 2009 že **1.034 vlog za strokovno pomoč**, kar je nekoliko več kot v letu 2008, ko je bilo takih vlog 911. V letu 2007 je bilo takih vlog 783, v letu 2006 pa 577.

Graf 26: Gibanje števila prejetih zaprosil za strokovno pomoč, 2006-2009

Zaprosila za strokovno pomoč največkrat vlagajo delavci, precej prejmemo tudi vlog delodajalcev, dijakov, študentov, sindikatov kot tudi odvetnikov.

Vlagatelji zaprošajo za razlago različnih tem, povezanih z delom in zaposlovanjem, vprašanja pa odražajo dejanske razmere na trgu dela. Tako smo v letu 2009 evidentirali več vprašanj na temo odpovedi pogodbe o zaposlitvi, neizplačila plače in regresa, dela na podlagi pogodb civilnega prava ipd.

V letu 2009 sta stopila v veljavo tudi dva interventna zakona, in sicer Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa in Zakon o delnem povračilu nadomestila plače, tako da so bila v tem poročevalskem obdobju pogosta tudi vprašanja, povezana s tema zakonoma, tako s strani delavcev in delodajalcev.

Kot smo opazili prejšnja leta, se je tudi v letu 2009 precej zaprosil za strokovno pomoč nanašalo na letni dopust, regres, delovni čas, delo na podlagi pogodbe civilnega prava, zaposlitev za določen čas, starševsko varstvo, odpoved pogodbe o zaposlitvi, odpravnine, stečajni postopek, izbirni postopek ipd. Kar nekaj vprašanj je bilo tudi v tem letu na Inšpektorat RS za delo posredovanih glede pravice do izrabe letnega dopusta delavk, ki se vrnejo s starševskega dopusta.

Teme, na katere se nanašajo najpogostejše zastavljena vprašanja, so objavljene tudi na spletnih straneh Inšpektorata RS za delo.

Precej vprašanj je povezanih tudi z neizplačilom plače, regresa, odpravnine, študentskega dela ipd., kar je povezano z mnenjem vlagateljev, da izterjava teh terjatev spada v pristojnost Inšpektorata RS za delo ter da bodo s pomočjo inšpektorjev lahko izterjali svoje terjatve do delodajalca. V tem primeru vlagateljem pojasnimo naše pristojnosti in jim podamo razlago 204. člena Zakona o delovnih razmerjih, da lahko delavec denarne terjatve iz delovnega razmerja uveljavlja pri delodajalcu, lahko pa neposredno pred pristojnim delovnim sodiščem.

Delodajalci se na nas tako kot prejšnja leta največ obračajo v zvezi s vprašanji glede odmere in izrabe letnega dopusta delavcev. Pogosta so bila tudi vprašanja o sorazmerni odmeri in izrabi letnega dopusta ter v povezavi s tem tudi o obveznosti plačila sorazmernega deleža regresa, čeprav je bilo to vprašanje urejeno z novelo Zakona o delovnih razmerjih iz leta 2007.

Neredko smo nudili tudi strokovno pomoč v zvezi s podajo prijave na Inšpektorat RS za delo ter v zvezi z zagotavljanjem anonimnosti prijavitelja. Delavci se pogosto raje odločajo za pridobitev pojasnila v zvezi z zakonitostjo ravnanja delodajalca ter ukrepanjem inšpektorjev pri ugotovljenih kršitvah, kot pa da bi podali prijave. Večkrat v zaprosilih tudi izrecno navedejo, da ne želijo, da njihovo vlogo obravnavamo kot prijavo.

Opažamo, da so vprašanja vse bolj obširna in terjajo podrobno poznavanje delovnopravne zakonodaje, zelo pogosto pa segajo tudi na druga področja, ki ne sodijo v našo pristojnost. Tako je bilo v tem letu veliko vprašanj delavcev glede neplačila prispevkov za socialna zavarovanja, ki pa ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo. Tem vlagateljem pojasnimo naše pristojnosti in jih napotimo na pristojne organe.

4.29. ZAKLJUČEK

Inšpektoratu RS za delo se zaradi vedno novih pristojnosti ter obstoječih nestabilnih gospodarskih razmer obseg dela nenehno povečuje, kar se je še posebej odrazilo v letu 2009, v katerem smo zabeležili trend tako povečanja števila prijav, kot tudi zaprosil za strokovno pomoč. Obravnavane teme so se nanašale na institute, ki so v teh neugodnih gospodarskih razmerah še posebej izpostavljeni. V letu 2009 se je bistveno povečalo tudi število opravljenih nadzorov ter ugotovljenih kršitev predvsem v zvezi s plačami, delovnim časom, prenehanjem pogodbe o zaposlitvi. Posledično pa se je povečalo tudi število izrečenih ukrepov. Vzroke za obstoječe

stanje izvajanja pozitivne delovnopravne zakonodaje gre nedvomno pripisati posledicam svetovne gospodarske krize, ki je v poročevalskem obdobju zajela tudi Republiko Slovenijo. V prihodnjem koledarskem letu bomo tako posebno pozornost posvečali izvajanju tistih institutov, katerih izvajanje je bilo v letu 2009 še posebej problematično.

Obseg dela Inšpektorata RS za delo se zaradi vedno novih pristojnosti ter obstoječih neugodnih gospodarskih razmer neprestano povečuje, kar se je še posebej odrazilo v letu 2009, ki je poteklo v znamenju svetovne gospodarske krize. V poročevalskem obdobju smo zabeležili trend tako povečanja števila prijav kot tudi zaprosil za strokovno pomoč. Obravnavane teme so se nanašale na institute, ki so v teh nestabilnih gospodarskih razmerah še posebej izpostavljeni (kot. plačilo za delo, regres, delovni čas, itd.) Tako delavci, kot tudi delodajalci pa so zaradi negotovega delovnopravnega položaja zaskrbljeni in nestrpni, kar se pogosto odraža tudi v obliki nekorektnega odnosa do inšpektorjev.

Če primerjamo opravljeno delo inšpektorjev v letu 2009 s preteklim obdobjem, smo lahko tako s kvantitativnega kot tudi s kvalitativnega vidika z njihovim delom zelo zadovoljni, saj smo v tem letu uspešno zaključili številne zelo zahtevne postopke. V poročevalskem obdobju pa se je bistveno povečalo tudi število opravljenih nadzorov, posledično se je povečalo tudi število izrečenih ukrepov, predvsem na področju o prekršku. Priča pa smo tudi porastu vloženih kazenskih ovadb.

Vsekakor pa ne moremo biti zadovoljni z ugotovitvami inšpekcijskega nadzora, saj se je stanje v nekaterih segmentih delovnopravne zakonodaje v zadnjem letu bistveno poslabšalo (kot npr. v segmentu plačila za delo, prenehanja pogodbe o zaposlitvi). Gre za zelo pomembne institute, ki so za delavce bistvenega pomena, saj so v tesni povezavi z njihovo eksistenco, zato terjajo tudi takojšnjo in zelo pozorno obravnavo. Glavne vzroke za obstoječe stanje izvajanja pozitivne delovnopravne zakonodaje gre nedvomno pripisati posledicam svetovne gospodarske krize, ki je v poročevalskem obdobju zajela tudi Republiko Slovenijo.

V prihodnjem koledarskem letu bomo tako posebno pozornost posvečali izvajanju tistih institutov, ki so bili v letu 2009 po številu kršitev še posebej izpostavljeni. Ravno tako bomo sodelovali pri pripravi sprememb večine predpisov s področja delovnih razmerij (Zakon o delovnih razmerij, Zakon o zaposlovanju in delu tujcev, Zakon o stavki, Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, Zakon o malem delu itd), ki se napovedujejo za prihodnje leto. Tako nad obstoječimi kot tudi nad noveliranimi oz. na novo sprejetimi predpisi pa bomo budno opravljali nadzor ter tako spremljali tudi stanje spoštovanja tistih novosti, ki bodo sprejete v prihodnjem letu.

Pri svojem delu nameravamo še naprej krepiti sodelovanje z drugimi nadzornimi organi v vseh tistih segmentih, kjer bomo ugotovili, da je to potrebno.

		LETNI DOPUST	DISCIPLINSKA ODGOVORNOST	VARSTVO NEKATERIH KAT-EGORIJ DELAVCEV	POLŽAJ ZAČASNO NAPOTNIH DELAVCEV, KI DELAJO V REPUBLIKI SLOVENIJI IN OPRAVLJANJE DELA V TUJINI	DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15. LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV	DELOVNA KNJIŽICA	ZAKON O STARŠEVSKEM VARST-VU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH	ZAPOSLOVANJE TUJCEV
1	2	71 72 73 74 75 76 77 81	81	91 92 93 94 95	101	111 112 113 121 122 123 124	131	141 142 143 144 145 146 147 148 149 144 140 141 114 119 141 31 44 141 45 141 6 44 17 14 18 14 19 14 20 14 21 14 22	
H50		86 87 88 89 90 91 92 93	94 95 96 97 98		99	100 101 102 103 104 105 106	137	108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129	
H51		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H52		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H53		1 1 0 0 1 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 1 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H54		0 0 0 0 1 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H55		0 0 0 0 1 0 1 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	1 0 0 0 1 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H56		13 20 0 1 2 0 0 0	0 0 1 3 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 1 1 0 2 0 0 0	0	2 0 0 0 0 1 1 3 1 0 0 3 0 0 1 0 0 4 0 0 0 0	
H58		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H59		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H60		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H61		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H62		3 1 0 0 1 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H63		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H64		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H65		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
H66		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
L68		0 1 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
M69		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
M70		0 0 0 0 1 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 1 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
M71		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
M72		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
M73		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
M74		0 0 0 0 1 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
M75		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
N77		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
N78		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 1 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
N79		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 1 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
N80		0 0 0 0 3 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
N81		2 1 0 0 0 0 1 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 1 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
N82		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
N84		0 2 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
P85		1 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
Q86		1 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
Q87		2 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
Q88		2 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
R90		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
R91		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
R92		0 0 0 0 1 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
R93		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
S94		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
S95		1 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
S96		3 3 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
T97		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
U98		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
U99		0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0	0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
SKUPAJ		83 119 1 3 18 2 4 2	2 1 3 4 1	3	1 1 1 2 13 1 1	26 2 9 1 8 5 2 23 59 17 1	1 8 39 2 1 3 3 28 16 4 2		

	SODELOVANJE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU		POSREDOVANJE ZAPOSLITVE OZ. DELA		ZAPOSLOVANJE NA ČRNO												ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALID- SKEM ZAVAROVANJU		ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROVA- NEV IN UŽIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNIN- SKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA	ZAKON O OMEJEVANJU PORABE ALKOHOLA	ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINAN- CIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA	ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU	ZAKON O NACIONALNIH POKLICNIH KVALIFIKACIJAH	KOLEKTIVNE POGODE IN SPOŠNI AKTI	ZAKON O ZAPOSLITVENI REHABILIT- ACIJI IN ZAPOSLOVANJU INVALIDOV	ZAKON O JAVNI RABI SLOVENSČINE	ZAKO O URESNIČEVANJU ENAKEGA OBRAVNAVANJA	ZAKON O ZAPOSLOVANJU IN ZAVARO- VANJU ZA PRIMER BREZPOSELNOSTI	ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA IN SOCIALNE VARNOSTI	ZAKON O DELOVNEM ČASU IN OBEZNEH POČITKIH MOBILNIH DELAVCEV TER O ZAPISOVALNI OPREMI V CESTNIH PREVOZIH	SPREMEMBA DELODAJALCA	PRIPRAVNIŠTVO	POSKUSNO DELO	ZAKON O DELNEM POVRČILU NADO- MESTILA PLAČE	OSTALE POMANJKLJIVOSTI																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

LEGENDA

- 1.1. diskriminacija iskalca zaposlitve pri zaposlovanju (6. čl. ZDR)
- 1.2. diskriminacija delavca v času trajanja delovnega razmerja (6. čl. ZDR)
- 1.3. opustitev izročitve fotokopije prijave v zavarovanje (2. odst. 9. čl. ZDR)
- 1.4. delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odst. 11. čl. ZDR
- 1.5. opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe (2. odst. 15. čl. ZDR)
- 1.6. opustitev izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi (2. odst. 15. čl. ZDR)
- 1.7. sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela (1. odst. 20. čl. ZDR)
- 1.8. splošni akt – opustitev določitve pogojev za opravljanje dela po 2. odst. 20. čl. ZDR
- 1.9. objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odst. 23. čl. ZDR
- 1.10. vnaprejšnji podpis odgovori pogodbe o zaposlitvi s strani delavca »bianco odgoved« kot eno izmed ravnanj v nasprotju s 26. čl. ZDR
- 1.11. vsa ostala ravnanja v nasprotju s 26. čl. ZDR (predložitve raznih dokazil, zahtevanje raznih podatkov, preizkusi znanja ter sposobnosti in drugo)
- 1.12. obvestilo neizbranemu kandidatu po 1. odst. 28. čl. ZDR
- 1.13. zagotovitev varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem (1. odst. 45. čl. ZDR)
- 1.14. sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odst. 52. čl. ZDR
- 1.15. sklenitev ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. čl. ZDR
- 1.16. transformacija pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas po 54. čl. ZDR
- 1.17. zagotavljanje dela delavca uporabniku v nasprotju z 59. čl. ZDR (časovna omejitev)
- 1.18. diskriminacija delavca v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi (6. čl. ZDR)
- 1.19. kršitev v zvezi z napitvijo kandidata na predhodni zdravstveni pregled na stroške delodajalca (5. odst. 26. čl. ZDR)
- 1.20. navodila za diskriminiranje oseb na podlagi katerekoli osebne okoliščine (se šteje za diskriminacijo) (3. odst. 6. čl. ZDR)
- 1.21. manj ugodno obravnavanje delavcev, povezano z nosečnostjo ali starševskim dopustom (se šteje za diskriminacijo) (4. odst. 6. čl. ZDR)
- 1.22. obvezne sestavine pogodbe o zaposlitvi (29. člen ZDR)
- 1.23. neveljavna določila pogodbe o zaposlitvi (30. člen ZDR)
- 1.24. obveznost zagotavljanja dela in vseh potrebnih sredstev ter materiala za delo (41. člen ZDR)
- 1.25. obveznost varovanja in spoštovanja delavčeve osebnosti ter zasebnosti (44. člen ZDR)
- 1.26. obveznost varovanja delavčevih osebnih podatkov (46. člen ZDR)
- 1.27. obveznost sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi, če se spremeni pogoji iz tretje, četrte, pete ali šeste alineje prvega odstavka 29. člena ZDR ter v primerih iz 90. člena ZDR (drugi odstavek 47. člena ZDR)
- 1.28. upoštevanje pravic delavcev, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas (1. do 5. odstavek 64. člena ZDR)
- 2.1. obvestilo o delu na domu Inšpektoratu RS za delo (3. odst. 67. čl. ZDR)
- 3.1. kršitev v zvezi s 83. čl. ZDR (postopek pred odpovedjo s strani delodajalca)
- 3.2. kršitev v zvezi s 1. odst. 84. čl. ZDR (obvestilo sindikata)
- 3.3. kršitev v zvezi s 86. čl. ZDR (oblika in vsebina odpovedi)
- 3.4. kršitev v zvezi s 87. čl. ZDR (vročitve odpovedi)
- 3.5. kršitev v zvezi s 3., 4., 5., 6. in 7. odst. 88. čl. ZDR (redna odpoved)
- 3.6. postopek odpovedi večjemu številu delavcev iz poslovnih razlogov v nasprotju s 96., 97., 98., 99., 100., 101. čl. ZDR
- 3.7. opustitev izplačila odpravnine v skladu s 109. čl. ZDR
- 3.8. kršitev v zvezi z 2. odst. 110. čl. ZDR (izredna odpoved)
- 3.9. izredna odpoved delavca – obvestilo inšpektorju za delo (1. odst. 112. čl. ZDR)
- 3.10. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 113. čl. ZDR (predstavniki delavcev)
- 3.11. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 114. čl. ZDR (starejši delavci)
- 3.12. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 115. čl. ZDR (starejši)
- 3.13. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 116. čl. ZDR (invalidi in odsotni z dela zaradi bolezni)
- 3.14. vrnitev vseh dokumentov in izdaja potrdila delavcu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi (76. člen ZDR)
- 3.15. prenehanje pogodbe o zaposlitvi s sporazumom v pisni obliki z določbo o posledicah pri uveljavljanju pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti (79. člen ZDR)
- 3.16. zagotavljanje nadomestila plače delavcu v primeru prepovedi opravljanja dela v času zadržanja učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi (četrty odstavek 85. člena ZDR)
- 3.17. upoštevanje minimalnih odpovednih rokov (92. člen ZDR)
- 3.18. postopek odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem zaradi začetka postopka za prenehanje delodajalca ali prisilne poravnave v nasprotju s 103., 104., 105., 106. ali 107. členom ZDR
- 4.1. delodajalec pri določitvi plače ne upošteva minimuma po 1. odst. 126. čl. ZDR
- 4.2. kršitev v zvezi z izplačilom plače po 134. čl. ZDR
- 4.3. kršitev v zvezi z izplačilom plače po 135. čl. ZDR
- 4.4. kršitev v zvezi z izplačilom nadomestila plače po 137. čl. ZDR
- 4.5. za čas odmora delodajalec delavcu ne izplača plače, kot če bi ta delal (3. odst. 126. Člena ZDR)
- 4.6. delodajalec ne izplačuje dodatkov k plači v skladu s 128. in 129. členom ZDR
- 4.7. delodajalec delavcu ne zagotavlja povračila stroškov v zvezi z delom (130. člen ZDR)
- 4.8. delodajalec ne izplačuje regresa za letni dopust v skladu s 131. členom ZDR
- 4.9. delodajalec delavcu ob upokojitvi ne izplača odpravnine v skladu s prvim, tretjim, četrtem in petim odstavkom 132. člena ZDR
- 4.10. delodajalec zadržuje izplačevanje plače delavcu ali svojo terjatev do delavca pobota s svojo obveznostjo plačila delavcu v nasprotju s 136. členom ZDR
- 5.1. krajši delovni čas – delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s 6. Odst. 64. Čl. ZDR
- 5.2. določitev polnega delovnega časa v nasprotju s 142. Čl. ZDR
- 5.3. odreditve dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 3. odst. 143. čl. ZDR (časovna omejitev), razen v primerih iz 4. Odstavka 143. Člena ZDR
- 5.4. odreditve dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 145. čl. ZDR (prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa)
- 5.5. razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. Čl. ZDR
- 5.6. kršitev v zvezi z nočnim delom po 150. Čl. ZDR (pravice delavcev, ki delajo ponoči)
- 5.7. kršitev v zvezi z nočnim delom po 151. Čl. ZDR (omejitve dela ponoči)
- 5.8. opustitev določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta (2. Odst. 147. Čl. ZDR)
- 5.9. odreditve nadurnega dela izven primerov, določenih z zakonom ali kolektivno pogodbo (1. odst. 143. člena ZDR)
- 5.10. delodajalec delavcu ne odredi nadurnega dela v pisni obliki pred začetkom dela oz. najkasneje do konca delovnega tedna po opravljenem nadurnem delu (2. odst. 143. člena ZDR)
- 5.11. opravljanje dopolnilnega dela v nasprotju s 146. členom ZDR
- 5.12. delodajalec ne upošteva obveznosti iz 3. Odst. 147. Člena ZDR (pisna utemeljitev odločitve glede delavčevega predloga drugačne razporeditve delovnega časa zaradi potreb usklajevanja družinskega in poklicnega življenja)
- 5.13. delodajalec ne obvesti v pisni obliki delavcev o začasnih prerazporeditvah delovnega časa (4. Odst. 147. Člena ZDR)
- 5.14. delodajalec ne upošteva časovne omejitve pri neenakomerni razporeditvi ali začasnih prerazporeditvah delovnega časa (7. Odst. 147. Člena ZDR)
- 5.15. delodajalec ne upošteva prepovedi neenakomerne razporeditve in začasne prerazporeditve delovnega časa (8. odst. 147. člena ZDR)
- 6.1. kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmora po 154. čl. ZDR
- 6.2. kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevoma po 155. čl. ZDR
- 6.3. kršitev v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka po 156. čl. ZDR
- 7.1. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 159. členu ZDR
- 7.2. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 160. členu ZDR
- 7.3. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 161. členu ZDR
- 7.4. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 162. členu ZDR
- 7.5. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 163. členu ZDR
- 7.6. opustitev izročitve potrdila o izrabi letnega dopusta delavcu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi (164. člen ZDR)
- 7.7. delodajalec delavcu ne omogoči izrabe letnega dopusta v skladu s 165. členom ZDR
- 8.1. kršitev v zvezi z izrekom disciplinske sankcije in ugotavljanjem disciplinske odgovornosti v nasprotju s 175. in 176. čl. ZDR
- 9.1. varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nočnim in nadurnim delom (190. čl. ZDR)
- 9.2. kršitev 196. čl. ZDR (delovni čas, odmor in počitek pri delavcih, ki še niso dopolnili 18 let)
- 9.3. kršitev v zvezi s prepovedjo opravljanja nočnega dela za delavce, ki še niso dopolnili 18 let (197. čl. ZDR)

LEGENDA

9.4.	kršitev določbe 203. čl. ZDR pri starejših delavcih v zvezi z nadurnim in nočnim delom	17.5.	delodajalec omogoči delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščne organizacije za posredovanje dela (tretja alineja 1. odst. 5. čl. ZPDZC)
9.5.	delodajalec delavcu, ki ima status starejšega delavca, ne nudi posebnega varstva (201. člen ZDR)	17.6.	delodajalec omogoči, da na podlagi napotnice določenega dijaka ali študenta dela druga oseba, ki ni ta dijak ali študent (omogoči uporabo tuje napotnice neupravičeni osebi – zloraba napotnice) – tretja alineja 1. odst. 5. čl. ZPDZC
10.1.	opustitev zagotavljanja pravic napotenim delavcem iz 2. odst. 213. čl. ZDR	17.7.	kratkotrajno delo (1. alineja 2. odst. 7. čl. ZPDZC)
11.1.	kršitev 214. čl. ZDR (delo otrok, mlajših od 15 let)	18.1.	kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve (91. člen v povezavi s 101. členom ZPIZ-1-UPB4)
11.2.	kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let	18.2.	kršitev v zvezi z pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega (93. člen v povezavi s 101. členom ZPIZ-1-UPB4)
11.3.	kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z nočnim delom dijakov in študentov	18.3.	kršitev v zvezi s poklicno rehabilitacijo (88. člen v povezavi s 101. členom ZPIZ-1-UPB4)
12.1.	kršitev po 3. odst. 226. čl. ZDR (hramba)	18.4.	kršitev v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovanih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (tretji odstavek 7. člena, 185. člen in 203. člen ZPIZ-1-UPB4)
12.2.	kršitev po 5. odst. 226. čl. ZDR (vrnitev delovne knjižice)	19.1.	kršitev v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (ZMEPIZ) (razen za kršitve določb iz ZPIZ-1-UPB4, ki so že zajete v točki 18.4.)
12.3.	kršitev 6. odst. 226. člena ZDR (vpisovanje podatkov v delovno knjižico)	20.1.	kršitev 12. člena ZOPA
12.4.	kršitev 6. odst. 226. člena ZDR (vročanje delovne knjižice, kadar v 30 dneh po prenehanju pogodbe o zaposlitvi delavcu ni mogoče vročiti delovne knjižice)	21.1.	kršitev v zvezi z zaposlitvijo strokovnega delavca za nedoločen čas, ki ne izpolnjuje izobrazbenih pogojev (členi od 94. do 99., 104. ter od 146. do 148. ZOFVI – UPB5)
13.1.	kršitve pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva po ZSDP	22.1.	kršitev v zvezi s prijavo v zdravstveno zavarovanje (78. člen ZZVZZ – UPB3)
14.1.	opravljanje dela v skladu z delovnim dovoljenjem (6. odst. 4. čl. ZZDT)	23.1.	kršitev v zvezi z zakonitostjo postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij
14.2.	zaposlovanje pri delodajalcu, ki mu zakon dovoljuje opravljanje dejavnosti zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu – uporabniku	24.1.	kršitev kolektivnih pogodb
14.3.	sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebnega delovnega dovoljenja z veljavnostjo treh let ali za nedoločen čas (8. odst. 4. čl. ZZDT)	24.2.	kršitev splošnih aktov
14.4.	sklenitev pogodbe o zaposlitvi ali pogodbe o delu s tujcem, ki nima delovnega dovoljenja (1. odst. 8. čl. ZZDT)	25.1.	kršitev 42. člena ZJRZ-UPB2 o sklepanju pogodb o zaposlitvi v zaščitni zaposlitvi
14.5.	sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebnega delovnega dovoljenja	26.1.	kršitev 14. člena ZJRS
14.6.	sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima dovoljenja za zaposlitev	26.2.	kršitev 16. člena ZJRS
14.7.	sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima dovoljenja za delo	27.1.	kršitev v zvezi z neposredno diskriminacijo (2. odst. 4. čl. ZUNEO)
14.8.	vrnitev osebnega delovnega dovoljenja	28.1.	kršitev v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena ZZPZB brez sklenjene koncesijske pogodbe.
14.9.	vrnitev dovoljenja za zaposlitev	28.2.	kršitev v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena ZZPZB brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela mesta in pogoji, obvestilo o potrebi po sklenitvi podjemne pogodbe ali pogodbe o naročilu avtorskega dela, poročilo o opravljenem delu preko polnega delovnega časa in poročilo o opravljenem delu po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela, obvestilo o sklenjeni podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela)
14.10.	vrnitev dovoljenja za delo	28.3.	kršitev določil koncesijske pogodbe iz 6. člena ZZPZB
14.11.	dostop do dokazov, hramba delovnega dovoljenja in ostale dokumentacije (31. čl. ZZDT)	28.4.	kršitev predpisov, ki določajo, katere pogoje mora organizacija oz. delodajalec izpolnjevati med trajanjem koncesijske pogodbe in v času, ko je organizacija ali delodajalec vpisan v register agencij za zagotavljanje dela
14.12.	onemogočenje dostopa do vseh razpoložljivih dokazov (1. odst. 31. čl. ZZDT)	29.1.	kršitve v zvezi s pošiljanjem podatkov iz 9. člena ZZPZB zavodu v predpisanih rokih (prijava prostega delovnega mesta in pogoji, obvestilo o potrebi po sklenitvi podjemne pogodbe ali pogodbe o naročilu avtorskega dela, poročilo o opravljenem delu preko polnega delovnega časa in poročilo o opravljenem delu po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela, obvestilo o sklenjeni podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela)
14.13.	tujec ne predloži delovnega dovoljenja na poziv inšpektorja (2. odst. 31. čl. ZZDT)	29.2.	kršitve posameznika oz. delavca, ki upravljavcu evidenc iz 12. člena ZEPDSV ne da podatkov, s katerimi razpolaga, v skladu s 14., 15., 17. in 19. čl. ZEPDSV
14.14.	delodajalec ne hrani delovnega dovoljenja na sedežu podjetja ali na delovišču izven sedeža (3. odst. 31. čl. ZZDT)	29.3.	kršitve posameznika oz. delavca, ki upravljavcu evidenc iz 12. člena ZEPDSV navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke in s tem zavade upravljavca evidenc
14.15.	delodajalec ne hrani dokumentacije v zvezi z delom in plačilom tujca (4. odst. 31. čl. ZZDT)	29.4.	kršitve odgovorne osebe pri upravljavcu evidenc ki v evidencah iz 12. čl. ZEPDSV navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke
14.16.	estradni umetniki 7 do 7 dni (24/1 čl. ZZDT)	29.5.	kršitve delodajalca ki ne vodi, ne hrani ali ne posodablja evidenc iz 12. čl. ZEPDSV v skladu s 4. čl. tega zakona
15.17.	objava tujca iz socialnega zavarovanja v času trajanja delovnega razmerja (10. odst. 8. člena ZZDT)	30.1.	kršitve delodajalca ki ne predloži podatkov iz evidenc iz 12. čl. zakona v skladu s 14., 15., 17., 19. in 21. čl. ZEPDSV
14.18.	objava dela tujca (29.a in 29.b člen ZZDT)	30.2.	kršitve v zvezi s tedenskim delovnim časom (4. čl. ZDCOPMD)
14.19.	prijava začetka dela tujca, ki pred izdajo delovnega dovoljenja nima dovoljenja za prebivanje (29.a člen ZZDT)	30.3.	kršitve v zvezi z zagotavljanjem odmorov (5. čl. ZDCOPMD)
14.20.	prijava začetka dela tujca, ki je pred izdajo delovnega dovoljenja imel dovoljenje za prebivanje (29.b člen ZZDT)	30.4.	kršitve v zvezi z zagotavljanjem počitkov pripravnikom (6. čl. ZDCOPMD)
14.21.	prijava zaposlitve državljana države članice EU, EGP ali Švicarske konfederacije (1. odst. 35.h člena ZZDT)	30.5.	kršitve v zvezi z nočnim delom (7. čl. ZDCOPMD)
14.22.	prijava začetka opravljanja storitev s strani delodajalca, ki ima sedež v državi članici EU, EGP ali v Švicarski konfederaciji (2. odst. 35.h člena ZZDT)	31.1.	kršitve v zvezi z obveščanjem in evidencami (8. čl. ZDCOPMD)
15.1.	odgovor na pobudo delavca (v 30 dneh) (tretji odstavek 88. čl. ZSDU)	32.1.	obveščanje in posvetovanje s sindikati pred prenosom oz. spremembo delodajalca (1. in 2. odst. 74. člena ZDR)
15.2.	skupno posvetovanje glede statusnih in kadrovskih vprašanj v roku 15 dni pred sprejemom odločitve (91. čl. ZSDU)	33.1.	nezagotavljanje pravic pripravniku v skladu s 122. členom ZDR
15.3.	predložitev predlogov odločitev v soglasje svetu delavcev v skladu s 95. in 96. čl. ZSDU	34.1.	neupoštevanje časovne omejitve poskusnega dela (2. odst. 125. člena ZDR)
16.1.	kršitve v zvezi z izvajanjem Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 139/2006, v nad.: Pravilnik)	35.1.	delodajalec ne zagotavlja pravice do usposabljanja v skladu s programom (11. člen)
16.2.	kršitev 6. člena Pravilnika v zvezi z delavci, ki opravljajo dejavnost agencije		
17.1.	kršitev v zvezi s prvo alinejo 1. odst. 5. člena ZPDZC – če delodajalec z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi oz. pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ne prijavi v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje		
17.2.	zaposlitev tujca ali osebe brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev (druga alineja 1. odst. 5. člena ZPDZC)		
17.3.	posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno (2. odst. 5. člena ZPDZC)		
17.4.	kršitev v zvezi z nedovoljeno reklamo po drugi alineji prvega odstavka 6. člena ZPDZC – pravna oseba, zasebnik ali posameznik objavlja potrebo po delavcu, katerega delo ni vezano na registrirano oziroma prijavljeno dejavnost		

5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2009

5.1. SPLOŠNO

Inšpekcijski nadzori, opravljeni v obliki usmerjenih akcij, so v letu 2009 predstavljali precejšen delež inšpekcijskih pregledov. Inšpektorji so opravili 17 akcij, od teh sta 2 še v teku. Na obeh področjih nadzora, to je na področju nadzora delovnih razmerij in na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu, so se izvajale 4 usmerjene akcije, 4 akcije so inšpektorji izvedli samo na področju nadzora delovnih razmerij, 9 usmerjenih akcij pa je bilo izvedenih s področja varnosti in zdravja pri delu.

V letu 2009 je bilo izvedenih **17 usmerjenih akcij**, od tega **9** s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu, **4** s področja nadzora delovnih razmerij ter **4** z obeh področij nadzora.

Namen usmerjenih akcij je nadzor nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih v dejavnostih, v katerih se določene kršitve pogosteje ugotavljajo, oziroma se v akcijah preverja izvajanje določenega instituta delovnega prava pri delodajalcih.

S področja nadzora delovnih razmerij so inšpektorji opravili **8 akcij**, od katerih so bile **4** izvedene z obeh področij nadzora, **4** pa s področja nadzora delovnih razmerij, akcije so bile izvedene skladno s programskimi usmeritvami za leto 2009, ki smo jih opredelili v Poročilu o delu za leto 2008.

S področja varnosti in zdravja pri delu je bila izvedba posameznih, za leto 2009 načrtovanih usmerjenih akcij predstavljena še v leto 2010. To velja v celoti za akcijo v zvezi z nadzorom nad izpolnjevanjem bistvenih varnostnih zahtev strojev skladno s Pravilnikom o varnosti strojev. Dve akciji, in sicer akcija v zvezi z izdelavo in sprejetjem Izjave o varnosti z oceno tveganja ter akcija v zvezi z zagotavljanjem varnosti pred nevarnostjo električnega toka, sta se pričeli izvajati že v letu 2009, a se je njuno izvajanje podaljšalo v leto 2010 in se bo o ugotovitvah poročalo v prihodnjem letnem poročilu. Razlog za podaljšanje izvajanja prve je v tem, da se bo v letu 2010 izvajala tudi evropska kampanja v zvezi z ocenjevanjem tveganj pri uporabi nevarnih kemičnih snovi in zaradi sorodne problematike je smiselno pridobiti za ustrezne zaključke čim več ugotovitev tako glede izvedene akcije kakor glede izvedene kampanje. Izvajanje akcije glede nevarnosti električnega toka pa se je podaljšalo v leto 2010 iz razloga, ker se je v letu 2009, kakor tudi v letu 2008, dogodilo nekaj smrtnih delovnih nezgod zaradi delovanja električnega toka na delavce in se želi v akcijo vključiti največje možno število subjektov. Akcija v zvezi z varnostjo strojev pa je bila v celoti prenešana v leto 2010 iz razloga, ker novi Pravilnik o varnosti strojev začne veljati v letu 2010 ter zaradi predloga medresorskega odbora za delovanje notranjega trga, da pristojni inšpekcijski organi za leto 2010 in naprej načrtujejo tudi poostrene inšpekcijske nadzore s področja prostega pretoka blaga.

So se pa v letu 2009 izvedle nekatere akcije, ki niso bile načrtovane in so prišle v izvedbo zaradi pobud drugih institucij ter zaradi novih ugotovitev in sprememb dejanskega stanja na področju varnosti in zdravja pri delu. To velja za akcijo v zvezi z obveščanjem delavcev glede varnosti in zdravja pri delu ter v zvezi z varnim delom delavcev na višini na začasnih in premičnih gradbiščih. Ugotovitve glede izvajanja teh dveh akcij so podane v tem poročilu. Ravno tako pa so v tem poročilu podane ugotovitve glede izvajanja akcije pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom in delodajalcih v zobozdravstveni dejavnosti, saj sta se ti akciji izvajali že v letu 2008 in se nadaljevali tudi v letu 2009. Ugotovitve glede izvajanja

akcije pri delodajalcih, izbranih na osnovi metodologije naključnih števil, so navedene v poglavju »3.4.1. Reprezentativni vzorec«, ugotovitve v zvezi z akcijo prijavljanja nezgod pri delu pa so navedene v poglavju »3.3.1.6. Prijavljanje nezgod pri delu«.

Tabela 16: Usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo v letu 2009

SKRAJŠANI NAZIV AKCIJE	DELOVNA RAZMERJA	VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU
Premična in začasna gradbišča	X	X
Vzdrževanje in popravila motornih vozil (vulkanizerji)	X	X
Domovi za starejše občane	X	X
Računalništvo*	X	X
Prevozi v cestnem prometu	X	
Banke in hranilnice	X	
Jezikovne šole	X	
Trgovine	X	
Zobozdravstvo*	X	
Prijavljanje nezgod pri delu**		X
Reprezentativni vzorec**		X
Organizacije s pridobljenim dovoljenjem za delo		X
Bencinski servisi		X
Delo na višini		X
Obveščanje delavcev		X
Azbest		X
Izjava o varnosti z oceno tveganja***		X
Električni tok***		X

* Akcija izvedena v letu 2008, vendar se je podaljšala v 2009

** O akciji poročamo v poglavjih zunaj poglavja Usmerjene akcije v letu 2009

*** Akcija še traja in se nadaljuje v leto 2010

5.2. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU NA PREMIČNIH IN ZAČASNIH GRADBIŠČIH

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij na premičnih in začasnih gradbiščih je potekala v dveh delih, in sicer v mesecu juniju 2009 in v mesecih oktobru in novembru 2009. Inšpektorji so v okviru akcije s področja delovnih razmerij pri 301 subjektu nadzora izvedli skupno 380 inšpekcijskih nadzorov. Pri nadzorih so ugotovili 358 kršitev delovnopravne zakonodaje, od tega največ kršitev delodajalca, ki ne vodi, ne hrani ali ne posodablja evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom tega zakona, ter kršitev opustitve določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta skladno z drugim odstavkom 147. člena Zakona o delovnih razmerjih. V zvezi z ugotovljenimi kršitvami predpisov s področja delovnih razmerij so inšpektorji delodajalcem, subjektom nadzora, izrekli skupno 295 ukrepov, ob tem pa so podali tudi 17 predlogov za uvedbo postopka prisilne izterjave ter vložili 2 kazenski ovadbi. Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji na 239 gradbiščih opravili 694 pregledov pri 527 subjektih. Pri tem so bile ugotovljene 703 kršitve ter

izdan 401 ukrep. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z zagotavljanjem uporabe osebne varovalne opreme, z delom na nezavarovani višini in z izpolnjevanjem nalog koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu.

Trajanje in namen

Kot smo uvodoma že navedli, je akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij na premičnih in začasnih gradbiščih potekala v dveh delih. Prvi del akcije je potekal **od 1. 6. 2009 do 19. 6. 2009**, drugi del pa **od 19. 10. 2009 do 6. 11. 2009**.

Namen usmerjene akcije je bil posvetiti posebno pozornost dejavnosti gradbeništva, v kateri inšpektorji iz leta v leto ugotavljajo veliko kršitev delovnopravne zakonodaje. Poseben poudarek pri izvedbi akcije je bil dan nadzoru zakonitosti zaposlovanja in opravljanja dela slovenskih državljanov, državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav. Prav tako so bili inšpektorji posebej pozorni na opravljanje dela dijakov in študentov, izvajanju instituta zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku ter zagotavljanja pravnega varstva delavcev, mlajših od 18 let. Pod drobnogledom je bil tudi institut redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

Na področju varnosti in zdravja pri delu smo akcijo izvajali z namenom nadzora delodajalcev nad izvajanjem določil zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu, ki se nanaša na problematiko ureditve delovnih mest na višini, ureditve dostopnih poti in ustreznosti delovne opreme, ureditve in vzdrževanja električnih instalacij ter uporabe osebne varovalne opreme. Vsakoletna akcija inšpekcijskega nadzora nad zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu na gradbiščih pa je poleg neposrednega nadzora varnosti pri izvajanju del obsegala tudi nadzor izpolnjevanja obveznosti naročnikov in nadzor nad delom koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu.

Inšpektorji so v okviru akcije nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij na premičnih in začasnih gradbiščih na področju delovnih razmerij izvedli **380 inšpekcijskih nadzorov** ter pri tem ugotovili **358 kršitev** delovnopravne zakonodaje. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z delovnim časom, pogodbo o zaposlitvi in evidencami na področju dela, torej v zvezi s kršitvami, ki tudi sicer predstavljajo velik delež vseh kršitev, ki jih inšpektorji za delo ugotavljajo v zadnjih letih.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji opravili **694 pregledov** pri **527 subjektih**. Ugotovljene so bile **703 kršitve** ter izrečen **401 ukrep**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Pogodba o zaposlitvi

Inšpektorji so v okviru obravnavane akcije ugotovili **78 kršitev**, ki so se nanašale na pogodbo o zaposlitvi. Med pogostejše ugotovljenimi kršitvami omenimo **21 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje, **14 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe (opustitev izročitve same pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji v okviru akcije ugotovili v **3 primerih**) in po **12 kršitev** v zvezi s splošnim aktom, v katerem niso bili določeni pogoji za opravljanje dela po drugem odstavku 20. člena Zakona o delovnih razmerjih ter v zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Poleg navedenih so inšpektorji ugotovili po **5 kršitev**, ki so se nanašale na neupoštevanje transformacije pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas po 54. členu Zakona o delovnih razmerjih in na obvezne sestavine pogodbe o zaposlitvi. Prav tako so inšpektorji ugotovili **3 kršitve** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta

v nasprotju s prvim odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih ter po **1 kršitev** v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih, v zvezi z zagotavljanjem varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem po prvem odstavku 45. člena Zakona o delovnih razmerjih in v zvezi s sklepanjem ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih.

Plačilo za delo

V okviru akcije so inšpektorji kršitve v zvezi s plačilom za delo ugotovili v **31 primerih**. V zvezi z izplačilom plače so ugotovili skupno **15 kršitev**, od tega se jih je **14** nanašala na kršitev 134. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki vsebuje določbe o plačilnem dnevu, **1** pa se je nanašala na kršitev 135. člena tega zakona, ki določa kraj in način izplačila plače.

Poleg tega so inšpektorji v okviru akcije ugotovili še **14 kršitev**, ko delodajalci delavcem niso izplačali regresa za letni dopust skladno s 131. členom Zakona o delovnih razmerjih, in **2 kršitvi**, ko delodajalec delavcu ni zagotavljal povračila stroškov v zvezi z delom, ki so urejeni v 130. členu tega zakona.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

Inšpektorji so pri opravljanju inšpekcijskih nadzorov ob izvajanju akcije nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij na premičnih in začasnih gradbiščih ugotovili precejšnje število kršitev, ki so se nanašale na delovni čas, odmore in počitke, ter na letni dopust.

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji ugotovili **85 kršitev**. Največ, skupno kar **46**, se jih je nanašalo na opustitev določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta skladno z drugim odstavkom 147. člena Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji pa so ugotovili tudi druge kršitve 147. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja razporejanje delovnega časa. Od tega so ugotovili **19 kršitev**, ko so delodajalci delovni čas razporedili v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih, **7 kršitev**, ko delodajalec delavcev ni v pisni obliki obvestil o začasnih prerazporeditvi delovnega časa, in **2 kršitvi**, ko delodajalec ni upošteval časovne omejitve pri neenakomerni razporeditvi ali začasnih prerazporeditvi.

Ob tem so inšpektorji v zvezi z delovnim časom ugotovili še **3 kršitve** v zvezi z odreditvijo dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s tretjim odstavkom 143. člena Zakona o delovnih razmerjih (časovna omejitve), razen v primerih iz 4. odstavka 143. člena Zakona o delovnih razmerjih, **1 kršitev** v zvezi z odrejanjem nadurnega dela izven primerov, določenih z zakonom ali kolektivno pogodbo, in **5 kršitev**, ko delodajalec delavcu ne odredi nadurnega dela v pisni obliki pred začetkom dela oz. najkasneje do konca delovnega tedna po opravljenem nadurnem delu. V **2 primerih** je bilo ugotovljeno tudi, da je delodajalec delo preko polnega delovnega časa odredil v nasprotju s 145. členom Zakona o delovnih razmerjih (prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa).

Inšpektorji so ugotovili tudi **4 kršitve** v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka po 156. členu Zakona o delovnih razmerjih in **1 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevnoma po 155. členu tega zakona. Nekaj več kršitev pa so inšpektorji ugotovili v zvezi z letnim dopustom. Od skupno **25 kršitev**, ki so se nanašale na ta institut, so ugotovili **14 kršitev** 160. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja določanje trajanja letnega dopusta, **10 kršitev** 159. člena zakona, ki ureja samo trajanje letnega dopusta, in **1 kršitev** 162. člena tega zakona, ki ureja pravico do sorazmernega dela letnega dopusta.

Zaposlovanje in delo tujcev

Glede na to, da je v dejavnosti gradbeništva zaposlovanje tujcev zelo pogosto, je to eno izmed področij, ki so mu inšpektorji tudi v okviru te akcije namenili posebno pozornost. Skupaj so inšpektorji ugotovili **21 kršitev** Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, od tega **13**, ko delodajalec delovnega dovoljenja ni hranil na sedežu podjetja ali na delovišču izven sedeža.

Med nadzori so bile v posamičnih primerih ugotovljene tudi kršitve v zvezi z vrnitvijo dovoljenja za zaposlitev in v zvezi s prijavo začetka dela tujca, ki pred izdajo delovnega dovoljenja nima dovoljenja za prebivanje, v zvezi z opravljanjem dela v skladu z delovnim dovoljenjem, v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebnega delovnega dovoljenja, v zvezi s prijavo začetka opravljanja storitev s strani delodajalca, ki ima sedež v državi članici EU, EGP ali v Švicarski konfederaciji in kršitev v primeru, ko tujec ne predloži delovnega dovoljenja na poziv inšpektorja.

Zaposlovanje na črno

Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno je bil po ugotovitvah inšpektorjev kršen v **13 primerih**. Od tega je v **11 primerih** šlo za kršitev v zvezi s 1. alinejo prvega odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, torej za kršitev, ko delodajalec z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi oz. pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ne prijavi v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Ob tem sta bili ugotovljeni tudi **2 kršitvi** v zvezi z zaposlitvijo tujca ali osebe brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.

Prijava delavcev v socialna zavarovanja, prijava sprememb med zavarovanjem in odjava delavcev iz zavarovanj

Kar zadeva prijavo delavcev v socialna zavarovanja, prijavo sprememb med zavarovanjem in odjavo delavcev iz zavarovanj so inšpektorji pri izvajanju akcije nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij na premičnih in začasnih gradbiščih ugotovili skupno **20 kršitev**.

Med navedenimi so inšpektorji največ kršitev ugotovili v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (mednje niso vštete kršitve določb iz Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v zvezi s prijavo v zavarovanje skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki jih obravnavamo v nadaljevanju), in sicer so ugotovili **9 tovrstnih kršitev**.

Inšpektorji so ob tem ugotovili tudi **7 kršitev** Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, in sicer **6 kršitev** v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja in **1 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve zavarovancu.

Inšpektorji so v okviru akcije ugotovili tudi **4 kršitve** v zvezi s prijavo v zdravstveno zavarovanje po 78. členu Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju.

Evidence na področju dela

Inšpektorji so v okviru usmerjene akcije nadzora ugotovili tudi **73 kršitev** Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti. Pretežni del teh kršitev, skupno **71**, je odpadel na kršitve delodajalca, ki ne vodi, ne hrani ali ne posodablja evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom tega zakona. V **2 primerih** pa so inšpektorji ugotovili še kršitve odgovorne osebe pri upravljavcu evidenc, ki v evidencah iz 12. člena omenjenega zakona navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke.

Druge ugotovitve

V nekaterih primerih so inšpektorji v okviru akcije ugotovili še kršitve Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti v zvezi s pošiljanjem podatkov iz 9. člena tega zakona Zavodu za zaposlovanje v predpisanih rokih in v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena tega zakona brez sklenjene koncesijske pogodbe z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve.

Prav tako so inšpektorji v posamičnih primerih ugotovili še kršitve kolektivnih pogodb, kršitev 12. člena Zakona o omejevanju porabe alkohola in kršitev določbe 203. člena Zakona o delovnih razmerjih pri starejših delavcih v zvezi z nadurnim in nočnim delom.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Obveznosti naročnikov

V akciji so inšpektorji ugotovili, da **12 naročnikov** (leta 2008 je bilo takih naročnikov 20) gradbišč ni prijavilo inšpektoratu za delo 15 dni pred pričetkom del, kot to določa Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih. V **13 primerih** (leta 2008 v 7 primerih) naročniki niso zagotovili koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na gradbiščih, varnostnega načrta pa ni bilo izdelanega za **61 gradbišč** (leta 2008 je bilo ugotovljenih 8 takšnih primerov). Povzetek ugotovitev inšpekcijskega nadzora je, da so naročniki v primerjavi z letom 2008 delno opustili izpolnjevanje formalnih obveznosti v zvezi z imenovanjem koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu in zagotavljanjem izdelave varnostnih načrtov, so pa izboljšali izpolnjevanje obveznosti v zvezi s prijavljanjem gradbišč. Močno negativno odstopanje v zvezi z izdelavo varnostnih načrtov v primerjavi z letom 2008 je najverjetneje predvsem posledica doslednega uveljavljanja zahteve, po kateri je varnostni načrt potreben vedno, kadar velja predhodno omenjena uredba. Še vedno pa naročniki svojih obveznosti ne izvajajo na takšen način, kot to zahteva ta uredba – predvsem pri planiranju trajanja del ne upoštevajo dejanskih razmer, v katerih bodo morali delavci opravljati delo (čas, vreme). Pri terminskem planiranju del je vodilo naročnikov predvsem zaslužek ter čim krajši izvedbeni roki, ne pa sama varnost delavcev.

Obveznosti koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu

Pregled je obsegal predvsem nadzor nad delom koordinatorjev v fazi izvajanja del. Njihova najpomembnejša naloga je nadzor nad varnim izvajanjem del ter usklajevanje in opozarjanje delodajalcev. Od **239 pregledanih gradbišč** so bili koordinatorji imenovani na **161 gradbiščih**. Pri **53 koordinatorjih** so bile ugotovljene očitne pomanjkljivosti pri njihovem delu, kar pomeni, da tretjina koordinatorjev še vedno ne razume svoje vloge in odgovornosti, ki jo ima na gradbišču. V največjem številu primerov tako koordinatorji ne usklajujejo izvajanja temeljnih načel in določb varnosti in zdravja pri delu, ne zagotavljajo vstopa na gradbišče le osebam z ustreznim dovoljenjem za vstop ter pomanjkljivo vpisujejo ukrepe, ki jih je potrebno nujno izvesti za zagotovitev varnosti na gradbišču, v knjige ukrepov. Nepravilnosti, ugotovljene v zvezi z delom koordinatorjev, pa po številu zasedajo med vsemi ugotovljenimi nepravilnostmi visoko tretje mesto, kar je zaskrbljujoče. Kljub uveljavljenemu Pravilniku o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, ki je bil sprejet leta 2008 in po katerem se morajo koordinatorji tudi obdobjno usposablјati, še ni opaziti bolj vestnega in odgovornejšega opravljanja dela kar pri velikem številu koordinatorjev.

Obveznosti izvajalcev

Ureditev delovnih mest in opreme za delo na višini

Na **65 gradbiščih**, oziroma na vsakem četrtem, delovno mesto na višini ni bilo zavarovano tako, kot zahteva veljavni predpis. Ugotovljeno stanje je bilo le malo slabše kot v letu 2008, ko so se neurejena delovna mesta na višini pojavljala na vsakem petem gradbišču. Neurejenost delovnih mest na višini je bila v letu 2009 vzrok za 36 % delovnih nezgod s smrtnim izidom v gradbeni stroki.

Ureditev poti in električnih inštalacij ter varnost strojev na gradbiščih

Poti in dostopi na delovna mesta niso bili primerno urejeni na **23 gradbiščih**, kar je le malo bolje kot leto prej. Še vedno so slabo urejeni predvsem dostopi v globino in na višino ter poti in prehodi med deponijami materiala. Kar na **50 gradbiščih** (malo manj kot leto prej) pa so bile ugotovljene tudi večje ali manjše pomanjkljivosti na strojih in ostali delovni opremi. Električne instalacije in oprema so bile pomanjkljivo urejene ali poškodovane v **25 primerih** (bolje kot leto prej), v **22 primerih** pa smo ugotovili, da delodajalec ni poskrbel za izvedbo meritev električnih inštalacij in predpisanih mesečnih pregledov.

Osebna varovalna oprema

V akciji je bila nadzirana tudi uporaba osebne varovalne opreme, predvsem pa nošenje zaščitnih čelad. Kršitve v zvezi z uporabo čelad so bile ugotovljene v **88 primerih** (leta 2008 je bilo takšnih primerov 56), delodajalci pa delavcem niso zagotovili čelad v **21 primerih** (leta 2008 v 14 primerih). Kot lahko zaključimo, se v gospodarski krizi najprej varčuje pri izvajanju ukrepov glede varnosti in zdravja pri delu, delodajalci pa pri tem tudi vedno bolj pozabljajo na svojo dolžnost zagotavljanja uporabe osebne varovalne opreme delavcem.

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so na podlagi ugotovitev nadzorov, izvedenih v okviru usmerjene akcije, skupaj izdali **295 ukrepov**. Od tega so izdali **118 ureditvenih odločb** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela, **9 odločb** o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo po 17. členu Zakona o inšpekcijskem nadzoru, **48 ureditvenih odločb** po drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **25 odločb o prekršku** in **63 plačilnih nalogov**.

Poleg izdanih odločb in plačilnih nalogov so inšpektorji izdali tudi **9 opozoril** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru in **23 opozoril** po Zakonu o prekrških. Na podlagi ugotovitev nadzorov so inšpektorji vložili tudi **2 kazenski ovadbi**.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so na osnovi **694 pregledov** izdali **179 ureditvenih odločb**, v **32 primerih** so prepovedali nadaljevanje posameznih del do odprave pomanjkljivosti in v **13 primerih** so prepovedali izvajanje dela zaradi neposredne nevarnosti za življenje in zdravje delavcev. V zvezi z ugotovljenimi prekrški je bilo izdanih **5 odločb o prekršku** in **122 plačilnih nalogov**. Izdanih je bilo tudi **19 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **31 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Inšpektorji v zvezi z ugotovitvami nadzorov, ki so potekali v okviru usmerjene akcije, poročajo, da je področje gradbeništva kljub temu, da mu že več let posvečamo posebno pozornost, še vedno problematično, in to navkljub manjšemu številu prijavljenih gradbišč, kot smo ga beležili v letu 2009. Še naprej je v dejavnosti gradbeništva velik delež zaposlenih tujcev, in to tujcev iz t.i. tretjih držav.

Velik problem po ugotovitvah inšpektorjev predstavlja dejstvo, da na posameznem gradbišču hkrati delajo delavci, ki so zaposleni pri več delodajalcih. Posebej je ta problem izpostavljen pri večjih gradbiščih, kjer so v posameznih primerih hkrati prisotni tudi delavci več deset različnih delodajalcev, kar v določeni meri otežuje učinkovit inšpekcijski nadzor.

Dejavnost gradbeništva je ena izmed tistih dejavnosti, ki že nekaj let izstopajo po številu ugotovljenih kršitev. Izvedena akcija se je izkazala za zelo koristno, saj so bile ugotovljene mnoge kršitve in izrečeni številni ukrepi, za katere menimo, da bodo pripomogli k izboljšanju stanja pri nadzorovanih delodajalcih. V letu 2009 je bilo v tej že uveljavljeni akciji na področju varnosti iz zdravja pri delu pregledanih sicer 106 gradbišč manj kot leto prej, in to zato, ker smo vzporedno uvedli še dodatno stalno 9-mesečno usmerjeno akcijo nadzora glede varnega dela na višini. Kljub temu pa so bili inšpektorji bolj učinkoviti, saj so ugotovili več kršitev in izdali več ukrepov kot leto prej. Zaradi navedenega se bo v okviru naših pristojnosti stanje izvajanja predpisov s področja nadzora Inšpektorata RS za delo v tej panogi pozorno spremljalo tudi v prihodnje, ravno tako pa se bodo tudi načrtovali in izvajali poostreni nadzori na čim večjem številu gradbišč.

5.3. AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V DEJAVNOSTI VZDRŽEVANJA IN POPRAVIL MOTORNIH VOZIL (PREDVSEM VULKANIZERJI)

Od 9. 11. 2009 do 31. 12. 2009 je potekala akcija nadzora nad izvajanjem delovno-pravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo vzdrževanja in popravila motornih vozil oz. z vulkanizersko dejavnostjo.

Inšpektorji so s področja nadzora delovnih razmerij opravili 102 inšpekcijska pregleda pri 98 subjektih nadzora, ugotovljenih pa je bilo 88 kršitev. Med ugotovljenimi kršitvami je bilo največ kršitev povezanih z vodenjem, hrambo in posodabljanjem evidenc na področju dela in določitvijo letnega razporeda delovnega časa. V zvezi z ugotovljenimi kršitvami so inšpektorji s področja delovnih razmerij izdali 52 ukrepov. Dejavnost vzdrževanja in popravila motornih vozil vsekakor predstavlja dejavnost z večjimi nevarnostmi za poškodbe in okvare zdravja delavcev, zato so bili v izvedeni akciji nadzorovani tisti dejavniki, ki najbolj vplivajo na varno in zdravo delo. Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so tako opravili 174 inšpekcijskih pregledov in pri tem ugotovili skupaj 507 nepravilnosti, v zvezi s katerimi so izrekli 121 ukrepov.

Trajanje in namen

Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo vzdrževanja in popravila motornih vozil oz. z vulkanizersko dejavnostjo, smo izvajali v obdobju **med 9. 11. 2009 in 31. 12. 2009**.

Usmerjeno akcijo v tej dejavnosti smo izvajali z namenom ugotoviti, ali delodajalci spoštujejo določbe delovnopravne zakonodaje o zaposlovanju, o delu vajencev, dijakov in študentov v okviru izobraževanja, predvsem pa določbe o delovnem času, odmorih in počitkih ter vodenju evidenc na področju dela. Tudi v tej dejavnosti je bila posebna pozornost namenjena izvajanju instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

Usmerjena akcija se je s področja varnosti in zdravja pri delu izvajala pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z vzdrževanjem motornih vozil, zlasti pa pri vulkanizerjih, z namenom, da se ugotovi ustreznost Izjave o varnosti z oceno tveganja, ustreznost predvidenih ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, ustreznost izvajanja in preizkušanja praktične in teoretične usposobljenosti delavcev za varno delo, ustreznost uporabljene delovne opreme in poročil o pregledih zlasti glede kompresorjev, dvigalnih naprav ter opreme za montažo in centriranje pnevmatik, ustreznost zagotavljanja zdravstvenega varstva, spoštovanje zahtev glede zagotavljanja in uporaba ustrezne osebne varovalne opreme, ustreznost električnih inštalacij in strelovodov ter zagotavljanje varnega dela z nevarnimi snovmi.

V okviru akcije sta bila s področja nadzora delovnih razmerij opravljena **102 inšpekcijska nadzora pri 98 subjektih nadzora**, ugotovljenih pa je bilo **88 kršitev**. V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izrekli **52 ukrepov**.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so opravili **174 pregledov** in skladno z ugotovitvami izrekli skupaj **121 ukrepov**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Pogodba o zaposlitvi

V okviru akcije je bilo ugotovljenih **8 kršitev** v zvezi opustitvijo delodajalčeve obveznosti, da delavcu izroči fotokopije prijave v obvezna zavarovanja, v **9 primerih** pa so bile ugotovljene kršitve v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi.

Inšpektorji so na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili v **4 primerih** kršitve v zvezi z opustitvijo določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu delodajalca po drugem odstavku 20. člena Zakona o delovnih razmerjih. Po **1 kršitev** so inšpektorji ugotovili v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s prvim odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih ter v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih. Prav tako je bilo v **3 primerih** ugotovljeno, da so bile sklenjene ena ali več pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih. Določbe drugega odstavka 47. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki zavezujejo k sklenitvi nove pogodbe o zaposlitvi, pa so bile kršene v **1 primeru**.

Plačilo za delo

Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bila ugotovljena po **1 kršitev** v zvezi z obveznostjo delodajalca, da izplačuje dodatke k plači v skladu s 128. in 129. členom Zakona o delovnih razmerjih in ko delodajalec pri določitvi plače ne upošteva minimuma po 1. odstavku 126. člena istega zakona ter **4 kršitve** v zvezi z obveznostjo izplačila regresa za letni dopust v skladu z določbami 131. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

Inšpektorji so v okviru akcije pri pregledanih subjektih ugotovili skupno **18 kršitev** v zvezi z delovnim časom, odmori, počitki in letnimi dopusti.

Ugotovljenih kršitev je bilo največ v zvezi z opustitvijo določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta, in sicer **14**. V zvezi z razporeditvijo delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih so inšpektorji ugotovili **3 kršitve**. Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** v zvezi z obveznostjo delodajalca, da delavca obvesti v pisni obliki o začasni prerazporeditvi delovnega časa.

Med usmerjeno akcijo je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** v zvezi z določanjem trajanja letnega dopusta po 160. členu Zakona o delovnih razmerjih ter prav tako **1 kršitev** v zvezi s zagotavljanjem minimalnega števila dni letnega dopusta po 159. členu tega predpisa.

Zaposlovanje na črno

Inšpektorji so ugotovili le **1 kršitev** v zvezi s 1. alinejo prvega odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, v skladu s katero je prepovedano zaposlovanje na črno, za kar se šteje, če pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Ob tem pa je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** tega predpisa v zvezi s kratkotrajnim delom.

Druge ugotovitve

Med usmerjeno akcijo so inšpektorji ugotovili kar **27 kršitev** v zvezi z vodenjem, hrambo in posodabljanjem evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom tega zakona. Ugotovljene so bile tudi **3 kršitve** v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ugotovljena je bila tudi **1 kršitev** Zakona o zaposlovanju

in delu tujcev, in sicer določbe osmega odstavka 4. člena tega predpisa, ki delodajalcu prepoveduje sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebnega delovnega dovoljenja z veljavnostjo treh let ali za nedoločen čas. V **1 primeru** pa so inšpektorji ugotovili tudi kršitev določb Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, in sicer v zvezi s prijavo delavca v zdravstveno zavarovanje.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Izjava o varnosti z oceno tveganja

Ugotovljeno je bilo, da ima večina delodajalcev izdelano in sprejeto Izjavo o varnosti z oceno tveganja. Večji problem, ki se ugotavlja v zvezi s tem dokumentom, je ustreznost njene vsebine. Inšpektorji so večkrat ugotavljali, da vsebina ni prilagojena dejanskemu stanju v proizvodnem procesu in da so nevarnosti obravnavane zelo splošno in pomanjkljivo. Prav tako se večkrat ugotavlja, da pri ocenjevanju tveganj ni sodeloval pooblaščen zdravnik medicine dela. V zvezi z ocenjevanjem tveganj je bilo skupaj ugotovljenih **57 nepravilnosti**, od tega največ v zvezi z neustreznostjo same vsebine dokumenta v kar **48 primerih**, v **6 primerih** pa delodajalec ni izdelal in sprejel tega dokumenta.

Usposabljanje delavcev za varno delo

Stanje v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo je podobno kot v drugih dejavnostih. Največji problem predstavljajo programi in izvajanje preizkusov praktičnega usposabljanja. Programov, ki bi morali biti prilagojeni posebnostim delovnih mest, velikokrat ni. Praktično usposabljanje, ki bi se dejansko moralo izvajati na delovnem mestu, pa opravljajo strokovni delavci kar v učilnicah. Pereč problem pa je še vedno upoštevanje periodičnega dveletnega roka za zagotavljanje izvajanja preizkusov teoretičnega in praktičnega usposabljanja, ki pa ga delodajalci velikokrat prekoračujejo.

V zvezi z usposabljanjem je bilo skupaj ugotovljenih **72 nepravilnosti**, od tega delodajalci niso zagotavljali teoretičnega usposabljanja in preizkusov usposobljenosti v **37 primerih** in praktičnega usposabljanja ter preizkusov praktične usposobljenosti v **26 primerih**.

Pregledi in preizkusi delovne opreme

Delodajalci so v večini nadzorovanih primerov delovno opremo pregledovali, vendar se tudi pri teh pregledih periodični roki velikokrat prekoračujejo. Kar nekaj nepravilnosti je bilo ugotovljeno pri novi opremi, to je pri delovni opremi, ki je označena z oznako CE in za katero uporabniki oz. delodajalci niso opravili prvega pregleda in preizkusa pred uporabo. Nekaj delovne opreme pa še nikoli ni bilo pregledane.

68 nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi ustreznostjo delovne opreme, od tega glede izvajanja pregledov in preizkusov delovne opreme kar v **52 primerih**. V **8 primerih** so inšpektorji za delo ugotovili neustrezno dejansko stanje delovne opreme, ki delavcem ni omogočala varnega in zdravega dela.

Zagotavljanje zdravstvenega varstva

Tudi glede zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov so inšpektorji za delo največkrat ugotavljali prekoračevanje sprejetih periodičnih rokov. Bilo je tudi nekaj primerov, ko pooblaščen zdravnik ni sodeloval pri oceni tveganja in rokov in vrsta zdravniškega pregleda ni bila predpisana ali pa je to opredelil kar strokovni delavec.

V ocenah tveganja je bilo ugotovljeno **20 nepravilnosti** glede opredeljenosti zdravstvenega varstva v tem dokumentu, **57 kršitev** je bilo ugotovljenih v zvezi z izvajanjem zdravstvenih pregledov. Glede neustreznega zagotavljanja prve pomoči pa je bilo ugotovljenih **13 nepravilnosti**.

Osebna varovalna oprema

V tej dejavnosti predstavlja največji problem ustrezna opredelitev oz. določitev osebne varovalne opreme, ki so jo delavci dolžni uporabljati pri svojem delu. Tako delodajalci v **18 primerih** v svojih internih aktih niso opredelili osebne varovalne opreme, v **3 primerih**

delavci osebne varovalne opreme niso uporabljali, v **1 primeru** pa delodajalec delavcem osebne varovalne opreme sploh ni zagotovil.

Meritve električnih inštalacij in strelvodov

Delodajalci so dolžni izvajati preglede in meritve električnih inštalacij in strelvodnih sistemov, in to v rokih, opredeljenih v veljavni zakonodaji s tega področja. Inšpektorji za delo so ugotovili, da teh rokov delodajalci ne spoštujejo ali pa meritev še niso nikoli opravili. V zvezi z izvajanjem pregledov in meritev električnih inštalacij le-teh delodajalci niso opravili v **40 primerih**, pregledov in meritev strelvodnih sistemov pa niso izvedli v **15 primerih**. V **2 primerih** so inšpektorji za delo ugotovili neustrezno dejansko stanje.

Nevarne in škodljive snovi

Večina vulkanizerjev razen maziv nima drugih nevarnih snovi. Drugače pa je pri delodajalcih, ki imajo tudi lakirne kabine. V večini primerov nimajo opravljenih meritev škodljivosti in nimajo elaboratov eksplozijske ogroženosti. S tega področja je bilo ugotovljenih skupaj le **12 nepravilnosti**, od tega v **5 primerih** delodajalci niso imeli seznama nevarnih snovi, v **7 primerih** pa za nevarne snovi niso imeli pridobljenih varnostnih listov.

Ukrepi

V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izrekli **52 ukrepov**. Pri tem so izdali **33 ureditvenih odločb**, **1 odločbo** o začasni prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela in **2 opozorili** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru. V postopku o prekršku sta bili izdani **2 odločbi o prekršku**, **7 plačilnih nalogov** in **7 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Inšpektorji za delo so v trajanju akcije s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu izrekli skupaj **121 ukrepov**. Od tega so izdali največ ureditvenih odločb, in sicer v **91 primerih**. Izdali so tudi **12 plačilnih nalogov** ter **18 opozoril**, od katerih so bila **4** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **14** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotavljajo, da delodajalci v tej dejavnosti v veliki meri spoštujejo delovnopravno zakonodajo. Prav tako poročajo, da večji avtoservisi, ki običajno zaposlujejo večje število delavcev, izvajajo vulkanizersko dejavnost v sklopu avtomehaničnih delavnic. Običajno imajo takšni delodajalci tudi kadrovsko službo, ki ureja vse potrebno v zvezi s področjem delovnega prava, zato je ugotovljenih kršitev manj. Gospodarski subjekti, ki se ukvarjajo izključno z vulkanizersko dejavnostjo, pa so običajno manjši delodajalci, ki delo opravljajo sami, eventualno z enim zaposlenim delavcem. Na splošno pa inšpektorji opažajo pri delodajalcih nepravilnosti še zlasti v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela ter težave v zvezi z razporejanjem delovnega časa, saj delodajalci v času povečanega obsega dela začasno prerazporejajo delovni čas, s tem, da pa pogojev za to nimajo določenih v pogodbah o zaposlitvi, dela ne odrejajo v pisni obliki ipd.

V splošnem inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu ugotavljajo, da stanje pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z vzdrževanjem in popravilanjem motornih vozil, predvsem pa pri vulkanizerjih, ni dobro, se pa izboljšuje. Velik napredek je opazen pri delodajalcih, kjer so inšpektorji v preteklosti že opravljali preglede. Tudi pri avtosalonih in pooblaščenih serviserjih je stanje običajno dobro, saj že proizvajalci avtomobilov izvajajo presoje in nadzor glede varnosti in zdravja pri delu. Splošno mnenje je, da je bil poostreni nadzor pri vulkanizerjih potreben. Večjo nevarnost pri izvajanju del predstavljajo tlačne posode in stranke, ki se velikokrat nahajajo v samih delavnicah, pa tudi pod vozili so se znašle.

5.4. AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V DOMOVH ZA STAREJŠE OBČANE

Akcija se je izvajala s področja nadzora delovnih razmerij in s področja varnosti in zdravja pri delu. Trajala je od 15. 06. 2009 do 31. 08. 2009.

V okviru akcije je bilo s področja nadzora delovnih razmerij pri 65 subjektih nadzora opravljenih skupaj 71 pregledov, pri tem pa je bilo ugotovljenih 56 kršitev in izrečenih 43 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z zagotovitvijo varovanja dostojanstva delavca pri delu.

S področja varnosti in zdravja pri delu so inšpektorji opravili skupaj 60 pregledov in ugotovili 128 nepravilnosti, največ v zvezi z vodenjem evidenc in v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo. Inšpektorji so izrekli skupaj tudi 29 ukrepov, od katerih je bilo največ ureditvenih odločb.

Trajanje in namen

Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu v domovih za starejše občane smo izvajali **od 15.06.2009 do 31.08.2009**.

Akcija je bila v letu 2009 izvedena drugič (prvič leta 2003). Posebno pozornost so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij namenili določbam delovnopravne zakonodaje, ki urejajo akt o sistemizaciji, zaposlovanje, opravljanje dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovni čas, nočno delo, odmore in počitke ter vodenje evidenc na področju dela. V okviru akcije je bilo pri **65 subjektih nadzora** opravljenih skupaj **71 pregledov**.

Osnovni namen akcije s področja varnosti in zdravja pri delu je bil ugotoviti, kako delodajalci sprejemajo ustrezne ukrepe na področju ročnega premeščanja bremen in kako uporabljajo določene dostopne metodologije, na osnovi katerih se lahko izračuna obremenitev delavca pri ročnem premeščanju bremen. Poleg ustreznosti ročnega premeščanja bremen so inšpektorji ugotavljali tudi spoštovanje drugih pomembnejših določil zakonodaje, predvsem pa glede zagotavljanja zdravstvenega varstva delavcev, usposabljanja delavcev za varno delo ter ustreznosti Izjave o varnosti z oceno tveganja.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

V zvezi z zaposlovanjem inšpektorji navajajo, da delodajalci z delavci pretežno sklepajo pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, precej pa tudi pogodbe o zaposlitvi za določen čas, iz razlogov nadomeščanja, pripravnosti, začasno povečanega obsega dela, izvajanje programov aktivne politike zaposlovanja ipd. Pogodbe civilnega prava so bile običajno sklenjene z zdravniki specialisti, fizioterapevti ipd., elementi delovnega razmerja so bili ugotovljeni le v 1 primeru. V okviru akcije so inšpektorji obravnavali **5 kršitev**, ko so bile pogodbe o zaposlitvi za določen čas sklenjene izven primerov iz 1. odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih.

V **10 primerih** so inšpektorji ugotovili, da delodajalci še niso pripravili ustreznih ukrepov v okviru izvajanja določb 45. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na varovanje dostojanstva delavca pri delu, za kar so jim bile izdane ureditvene odločbe.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

V zvezi s to tematiko so inšpektorji ugotovili **19 kršitev** zakonskih določil, in sicer so se v **8 primerih** kršitve nanašale na odreditev dela preko polnega delovnega časa, **5 kršitev** se je nanašalo na kršitev zakonskih določb, ki se nanašajo na tedenski počitek in na počitek med

zaporednima delovnima dnevoma. Tudi sicer so inšpektorji kot največji problem glede na specifičnost delodajalca izpostavili prav delovni čas. Glede letnega dopusta so inšpektorji ugotovili **2 kršitvi**, in sicer sta se obe nanašali na trajanje letnega dopusta.

Plačilo za delo

V zvezi s plačilom za delo so inšpektorji v okviru usmerjene akcije obravnavali **6 takih kršitev**, od tega se jih je **5** nanašalo na izplačilo plače v nasprotju s 134. členom Zakona o delovnih razmerjih (plačilni dan), **1** pa na kršitev 135. člena istega zakona, ki ureja kraj in način izplačila plače.

Druge ugotovitve

V okviru akcije so inšpektorji ugotovili **3 kršitve** glede vodenja evidenc v zvezi z delom, od tega **1** v zvezi s kršitvijo odgovorne osebe pri upravljalcu evidenc, ki v evidencah navede neresnične, nepopolne ali nepravilne podatke, **2** pa sta se nanašali na kršitve delodajalca, ki ne vodi, hrani ali posodablja evidenc v skladu z Zakonom o evidencah s področja dela in socialne varnosti.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Inšpektorji so pri inšpekcijskih nadzorih ugotavljali zlasti naslednje:

1. Ali delodajalec ročno premeščanje bremen nadomešča s primerno delovno opremo?
2. Ali delodajalec zagotavlja zdravstvene preglede delavcev?
3. Ali delodajalec upošteva zdravstvene zmožnosti delavca?
4. Ali delodajalec usposablja delavce za varno opravljanje dela?
5. Ali delodajalec usposablja delavce na tak način, da se izognejo poškodbam hrbta?
6. Ali je delodajalec izdelal in sprejel Izjavo o varnosti in v oceni tveganj določil ukrepe?

Iz poročil inšpektorjev je razvidno, da so rezultati nadzora na področju varnosti in zdravja pri delu spodbudni. Delodajalci v dejavnosti nege nadaljujejo z aktivnostmi, na osnovi katerih ročno premeščanje bremen nadomeščajo s primerno delovno opremo. Še vedno pa nezadostno uporabljajo metodološke pripomočke glede izračuna obremenitev delavcev pri ročnem premeščanju bremen, ki so na voljo v Republiki Sloveniji. Delodajalci pri tem praviloma upoštevajo zdravstvene zmožnosti delavca, ki jih določa pooblaščen zdravnik medicine dela. Vendar v okviru ročnega premeščanja bremen še vedno ostaja področje, ki je s strani delodajalcev zapostavljeno, in sicer praktično usposabljanje delavcev za varno opravljanje tega dela. Usposabljanje je žal velikokrat še vedno površno, nezadostno in ni prilagojeno posebnostim delovnega mesta. Tako je bilo glede usposabljanja delavcev za varno delo ugotovljenih **15 nepravilnosti**, od katerih se jih kar **14** nanaša na izvedbo teoretičnega in praktičnega usposabljanja. V zvezi z zagotavljanjem zdravstvenega varstva je bilo skupaj ugotovljenih **11 nepravilnosti**. V **8 primerih** delodajalci delavcem niso zagotovili preventivnih zdravstvenih pregledov, v **2 primerih** niso bili zagotovljeni pogoji za opravljanje zdravstvenega varstva pooblaščenega zdravnika medicine dela, v **1 primeru** pa je bila ugotovljena neustrezna organiziranost prve pomoči. Glede ustreznosti Izjave o varnosti z oceno tveganja je bilo ugotovljenih **10 nepravilnosti**. Največ nepravilnosti pa so inšpektorji zabeležili glede vodenja vseh devetih evidenc s področja varnosti in zdravja pri delu, in sicer jih delodajalci niso ustrezno vodili v **49 primerih**.

Ukrepi

Inšpektorji so na podlagi kršitev, ugotovljenih v tej usmerjeni akciji na področju delovnih razmerij, izrekli **43 ukrepov**. Od tega so izdali **18 ureditvenih odločb** v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela ter **4 ureditvene odločbe** po 2. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih. Nadalje je bila izdana **1 odločba o prekršku**, **10 plačilnih nalogov** ter **4 opozorila** po Zakonu o prekrških. Inšpektorji so izrekli tudi **6 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

Inšpektorji so v sklopu akcije na področju varnosti in zdravja pri delu izvedli **60 pregledov**, izdali pa so **27 ureditvenih odločb** in izrekli **2 opozorili**, **1** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **1** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Na podlagi opravljenih nadzorov inšpektorji stanje pri pregledanih delodajalcih večinoma ocenjujejo kot urejeno. Največji problem predstavlja razporejanje delovnega časa, zaposlovanje za določen čas ter preprečevanje trpinčenja na delovnem mestu. Delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, praviloma sklepajo pogodbe civilnega prava le v primerih, ko niso podani elementi delovnega razmerja, in sicer večinoma z zdravniki.

Inšpektorji opažajo, da se več kršitev pojavlja pri delodajalcih, ki storitve izvajajo na podlagi pridobljenih koncesij, kot pa v domovih za starejše, ki so organizirani kot javni zavod.

Na osnovi rezultatov akcije lahko na področju varnosti in zdravja pri delu zaključimo, da pri delodajalcih na področju nege prihaja do spremembe njihove miselnosti. Spodbudno je, da so začeli prepoznavati prednosti vlaganja v varnost in zdravje na področju ročnega premeščanja bremen.

5.5. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU PRI DELODAJALCIH, KI SE UKVARJAJO Z RAČUNALNIŠTVOM

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom, je potekala od 15. 12. 2008 do 31. 1. 2009. V okviru akcije je bilo na področju delovnih razmerij pri 128 subjektih nadzora opravljenih 139 inšpekcijskih nadzorov in izrečenih 96 ukrepov. Skupaj so inšpektorji ugotovili 129 kršitev. Med ugotovljenimi kršitvami je bilo največ kršitev v zvezi z nevedenjem na področju dela in socialne varnosti ter kršitev v zvezi z razporejanjem delovnega časa, in sicer delodajalci v 21 primerih niso določili letnega razporeda delovnega časa in o tem obvestili delavce in sindikate pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta.

S področja varnosti in zdravja pri delu se je akcija izvajala v zvezi z urejenostjo delovnih mest in ustreznostjo delovnega okolja. Pri opravljenih 177 pregledih so inšpektorji ugotovili 574 nepravilnosti, največ glede izdelave in vsebine Izjave o varnosti z oceno tveganja in usposabljanjem delavcev za varno delo. Prav tako so izrekli tudi 138 ukrepov.

Trajanje in namen

Pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom (s tem so mišljeni predvsem delodajalci, ki se ukvarjajo s programiranjem in vzdrževanjem programov), je bila usmerjena akcija izvedena prvič, in sicer je potekala **med 15. 12. 2008 in 31. 1. 2009**. S to akcijo smo želeli pridobiti sliko stanja izvajanja delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri obravnavanih delodajalcih.

Med izvajanjem akcije smo na področju nadzora delovnih razmerij posebno pozornost namenili izvajanju določb delovnopravne zakonodaje, ki urejajo splošni akt oz. Izjavo o varnosti (če gre za manjše delodajalce), zakonitost zaposlovanja in dela državljanov Republike Slovenije in tujcev (to je državljanov držav članic EU, EGP in tretjih držav), prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov ter opravljanje dela vajencev, dijakov in študentov v okviru izobraževalnih programov, delovni čas, odmori in počitke, posebno varstvo delavcev, mlajših od 18 let, vodenje evidenc na področju dela, enako obravnavanje ter plačilo za delo.

V okviru zadevne usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo je bilo pri **139 inšpekcijskih nadzorih** na področju delovnih razmerij skupaj ugotovljenih **129 kršitev**, inšpektorji pa so izdali skupno **96 ukrepov**. Največ inšpekcijskih nadzorov je bilo opravljenih v dejavnosti računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti, in sicer so tam inšpektorji opravili **113 pregledov**.

Pri izvajanju akcije na področju varnosti in zdravja pri delu je bil poudarek namenjen spoštovanju zakonskih določil v zvezi z vsebinsko ustreznostjo Izjave o varnosti z oceno tveganja, preventivnimi zdravstvenimi pregledi delavcev ter glede ustreznosti usposabljanja za varno delo, še posebno pa v zvezi s škodljivostmi delovnega okolja, ki se nanašajo na prostorske zahteve, osvetljenost delovnih mest, bleščanje, hrup, toplotne razmere in sevanja. Inšpektorji so nadzorovali tudi ergonomsko urejenost delovnih mest v zvezi s slikovnimi zasloni, tipkovnicami, delovnimi mizami in delovnimi stoli. Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so v akciji opravili **177 pregledov**. Ugotovljenih je bilo **574 nepravilnosti** in izrečenih **138 ukrepov**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Pogodba o zaposlitvi

V zvezi s pogodbo o zaposlitvi so inšpektorji v okviru akcije skupaj ugotovili **36 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih. Pri tem je bilo ugotovljenih **8 kršitev** opustitve izročitve fotokopije prijave v zavarovanje, **4 kršitve** opustitve izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, v **6 primerih** pa delodajalec s splošnim aktom ni določil pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu oziroma za vrsto dela, kot to določa 2. odstavek 20. člena Zakona o delovnih razmerjih. Zabeležili smo tudi **4 kršitve** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v skladu s 1. odstavkom 23. člena. Po **2 kršitvi** sta bili ugotovljeni v zvezi z zagotavljanjem varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem, v zvezi s transformacijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas in v zvezi z obveznimi sestavinami pogodbe o zaposlitvi.

V posamičnih primerih smo evidentirali tudi kršitve v zvezi s sklenitvijo pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih in opustitvijo izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi.

V **6 primerih** so bile ugotovljene kršitve sklenitve pogodbe o zaposlitvi izven primerov, določenih s 1. odstavkom 52. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Plačilo za delo

Inšpektorji so ugotovili tudi **6 kršitev** v zvezi z izplačilom plače po 134. členu Zakona o delovnih razmerjih, **1 kršitev** v zvezi z nezagotavljanjem povračila stroškov v zvezi z delom in **8 kršitev**, ko delodajalec delavcu ni izplačal regresa za letni dopust v skladu s 131. členom Zakona o delovnih razmerjih.

Delovni čas

Pri nadzoru delovnega časa je bilo ugotovljenih skupaj **26 kršitev**, od tega največ v zvezi z opustitvijo določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta, kot to določa 2. odstavek 147. člena Zakona o delovnih razmerjih. V **2 primerih** je prišlo do razporeditve delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih, po **1 kršitev** pa je bila zaznana v zvezi z odreditvijo nadurnega dela v skladu s 1. in 2. odstavkom 143. člena Zakona o delovnih razmerjih ter razporeditvijo delovnega časa zaradi potreb usklajevanja družinskega in poklicnega življenja.

Vodenje evidenc na področju dela

Eden izmed ciljev usmerjene akcije je bil tudi ugotoviti, v kolikšni meri delodajalci spoštujejo določbe Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti. Izkazalo se je, da je bilo ravno na tem področju ugotovljenih največ nepravilnosti. Ugotovljenih je bilo namreč **42 kršitev**, ker delodajalci niso vodili hranili ali posodabljali evidenc iz 12. člena omenjenega zakona v skladu s 4. členom tega zakona.

Druge ugotovitve

Med usmerjeno akcijo so inšpektorji v posamičnih primerih ugotovili kršitve Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s pogodbo o zaposlitvi za opravljanje dela na domu, ko delodajalec o nameravanem organiziranju dela na domu o tem ni obvestil Inšpektorata RS za delo, Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ko je delodajalec sklenil pogodbo o zaposlitvi s tujcem, ki ni imel dovoljenja za zaposlitev, Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, in sicer je bila ugotovljena kršitev prepovedi zaposlovanja na črno.

V zvezi z letnim dopustom je bilo ugotovljenih **5 kršitev** glede trajanja letnega dopusta in **1 kršitev**, ki se je nanašala na določanje trajanja letnega dopusta.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

S področja varnosti in zdravja pri delu je bilo največ pregledov opravljenih pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalniškim programiranjem in svetovanjem, nekaj pa tudi v drugih informacijskih in projektivnih dejavnostih.

Izjava o varnosti z oceno tveganja

V zvezi z ocenjevanjem tveganj je bilo ugotovljenih **93 kršitev**. Pri **72 delodajalcih** je bila Izjava o varnosti z oceno tveganja neustrezna, **3 delodajalci** pa z njo sploh niso razpolagali. Pri izdelavi in sprejemanju dokumenta večkrat tudi ni sodeloval zdravnik specialist medicine dela, zato tudi delodajalec ni opredelil periodičnih rokov za izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov. Revizija se pogosto ne izvaja, predvsem v primerih, ko se delodajalci preselijo v nove delovne prostore. Manjši delodajalci z manjšim številom zaposlenih, ki nimajo opravljenega strokovnega izpita, večkrat kar sami napišejo oceno tveganja.

Usposabljanje delavcev

V zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo je bilo skupaj ugotovljenih **87 kršitev**, največ v zvezi z izvajanjem teoretičnega in praktičnega usposabljanja-kar v **83 primerih**. V **3 primerih** je bilo ugotovljeno neustrezno izvedeno praktično usposabljanje in v **1 primeru** je bilo usposabljanje neustrezno opredeljeno v Izjavi o varnosti z oceno tveganja.

Urejenost delovnega mesta (zaslon, tipkovnica, delovna miza, delovni stol...)

Delodajalec delavcem na delovnih mestih običajno zagotavlja najnovejšo delovno opremo in sredstva za delo, zato tudi ni prisotnega škodljivega hrupa in sevanja in se ugotavlja, da so delovna mesta v nadzorovanih dejavnostih ustrezno urejena. Se pa vseeno dogaja, da so delovne površine pogosto preveč založene. Tako sta bili v zvezi z ustreznostjo delovne opreme in sredstev za delo ugotovljeni **2 kršitvi** in **1 kršitev** glede prostorskih zahtev delovnega prostora.

Ustreznost delovnega okolja

Glede osvetljenosti delovnega mesta, bleščanja, hrupa, toplotnih razmer in sevanja na delovnih mestih ni bilo ugotovljenih posebnih pomanjkljivosti, saj imajo delodajalci ustrezno opremljene delovne prostore. Inšpektorji za delo so ugotavljali le nepravilnosti v zvezi z izvajanjem periodičnih preiskav škodljivosti delovnega okolja, tako da preiskava toplotnih razmer ni bila opravljena v **33 primerih** in preiskava škodljivosti svetlobnih razmer v **9 primerih**.

Zdravstveni pregledi delavcev

V zvezi z zagotavljanjem zdravstvenega varstva delavcev je bilo ugotovljenih skupaj **120 nepravilnosti**. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili glede zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev, in sicer **58**. V **23 primerih** pa so bile ugotovljene neustreznosti v zvezi z zagotavljanjem prve pomoči zaposlenim.

Ukrepi

Inšpektorji so v okviru akcije na področju delovnih razmerij izrekli skupno **96 ukrepov**. Izdali so **29 ureditvenih odločb** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela, **3 odločbe** o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo po 17. členu Zakona o inšpekciji dela, **29 ureditvenih odločb** po drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **7 opozoril** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, **7 odločb o prekršku**, **11 plačilnih nalogov** in **10 opozoril** po Zakonu o prekrških. Inšpektorji so izrekli tudi **7 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so v okviru akcije ugotovili **574 kršitev** in izdali **116 ureditvenih odločb**. Na podlagi ugotovljenih prekrškov so izdali tudi **3 odločbe o prekršku** in **6 plačilnih nalogov** ter izrekli **8 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **5 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Inšpektorji na področju nadzora delovnih razmerij ugotavljajo, da je stanje glede spoštovanja določb delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom, na splošno dobro. Večina subjektov v tej dejavnosti je samozaposlenih in ne zaposlujejo drugih delavcev. Zato so se inšpektorji osredotočili predvsem na delodajalce, ki zaposlujejo delavce. Največkrat pa tudi pri teh število zaposlenih ni preseglo 10. Večina ugotovljenih kršitev izhaja iz nepoznavanja delovnopravne zakonodaje.

Zaradi specifičnosti te dejavnosti nekateri delodajalci tudi nimajo poslovnih prostorov, komunikacija poteka preko telefonov in računalnikov ali pa je delo terenske narave. Plačilo za delo je v večini primerov nad povprečjem, zato je kršitev tega instituta malo, prav tako ni bilo ugotovljenih odpovedi pogodb o zaposlitvi iz poslovnega razloga. Tudi število zaposlenih za določen čas je majhno, saj delodajalci veliko vložijo v usposabljanje in izobraževanje delavcev in jih zato tudi skušajo obdržati.

5.6. AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V DEJAVNOSTI PREVOZOV V CESTNEM PROMETU

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki izvajajo dejavnost prevozov v cestnem prometu, je potekala od 4. 5. 2009 do 19. 6. 2009.

V okviru akcije je bilo na področju delovnih razmerij pri 128 subjektih nadzora opravljenih 134 inšpekcijskih nadzorov, pri tem pa ugotovljenih 142 kršitev in izrečeni 103 ukrepi. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z opustitvijo določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta, v zvezi z obveščanjem in evidencami po Zakonu o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozih ter v zvezi z vodenjem, hrambo in posodabljanjem evidenc v skladu z določbami Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

Trajanje in namen

Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti prevozov v cestnem prometu je trajala **od 4. 5. 2009 do 19. 6. 2009**.

V okviru akcije smo na področju delovnih razmerij preverili izvajanje določb delovno-pravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji oziroma izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, delovnim časom, nočnim delom, vodenjem evidenc na področju dela, zagotavljanjem odmorov in počitkov. Še posebej pa smo bili pozorni na morebitno uporabo ter izvajanje instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

V okviru akcije je bilo opravljenih skupaj **134 inšpekcijskih nadzorov** in pregledanih subjektov. Ugotovljenih je bilo skupno **142 kršitev** in izrečeni **103 ukrepi**.

Ugotovitve

Velika večina od skupno **134 inšpekcijskih nadzorov** na področju delovnih razmerij je bila opravljenih v dejavnosti kopenskega prometa in cevovodnega transporta (**126**). Pregledi pa so bili opravljeni tudi v dejavnosti gozdarstva, obdelave in predelave lesa, v dejavnosti proizvodnje drugih strojev in naprav, v dejavnosti trgovine na drobno, razen z motornimi vozili, v dejavnosti skladiščenja in spremljajočih prometnih dejavnosti, v dejavnosti gostinskih nastanitvenih dejavnosti, v dejavnosti finančnih storitev, razen zavarovalništva, v dejavnosti pokojninskih skladov in v dejavnosti dajanja v najem in zakup.

Pogodba o zaposlitvi

V zvezi s pogodbo o zaposlitvi so inšpektorji v okviru akcije skupaj ugotovili **26 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih. Pri tem je bilo ugotovljenih **7 kršitev** opustitve določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu, **4 kršitve** opustitve izročitve fotokopije prijave v zavarovanje, **6 kršitev** opustitve izročitve pisnega predloga pogodbe, **4 kršitve** sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov, določenih s prvim odstavkom 52. člena Zakona o delovnih razmerjih in **2 kršitvi** v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih. Ugotovili so tudi **kršitev** v zvezi s sklenitvijo ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih, **1 kršitev** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih in **1 kršitev** v zvezi s transformacijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

Inšpektorji so v okviru akcije preverjali tudi izvajanje določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z delovnim časom, odmori, počitki in letnim dopustom. Pri tem je bilo ugotovljenih **6 kršitev** razporeditve delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih in **2** v zvezi z letnim dopustom po 160. členu tega zakona. Inšpektorji so ugotovili še **3 kršitve** v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevnoma, **6** v zvezi z letnim dopustom po 159. členu Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji so ugotovili tudi **13 kršitev** opustitve določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta in **1 kršitev** glede odreditve dela preko polnega delovnega časa v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih.

Evidence na področju dela

V zvezi z evidencami na področju dela je bilo ugotovljenih **42 kršitev** Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, gre za kršitve delodajalcev, ki niso vodili, hranili ali posodabljali evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom istega zakona.

Kršenje Zakona o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozihi

V okviru akcije so inšpektorji ugotavljali tudi morebitne kršitve Zakona o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozihi. Pri nadzorih so ugotovili **17 kršitev** v zvezi z obveščanjem in evidencami po 8. členu Zakona o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev in **kršitev** v zvezi z zagotavljanjem odmorov v skladu z istim zakonom.

Druge ugotovitve

Med drugimi kršitvami, ki so jih inšpektorji ugotovili med akcijo, so **3 kršitve** v zvezi z izplačilom plače po 134. členu Zakona o delovnih razmerjih in **2 kršitvi** v zvezi z izplačilom plače v nasprotju s 135. členom navedenega predpisa. Ugotovljeni sta bili tudi **2 kršitvi**, ko delodajalec pri določitvi plače ne upošteva minimuma, določenega z zakonom, **3 kršitve**, ko ne plačuje dodatkov k plači v skladu s 128. in 129. členom istega zakona, **2 kršitvi**, ko delavcu ne zagotavlja povračila stroškov v zvezi z delom, in **kršitev**, ko delavcu ni bil izplačan regres za letni dopust.

V **3 primerih** so inšpektorji ugotovili kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Pri tem je bila ugotovljena **1 kršitev** zaposlitve tujca ali osebe brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev in **2 kršitvi** v zvezi z zaposlovanjem na črno.

Ob že navedenih kršitvah so inšpektorji ugotovili še kršitve v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (**3**), **4 kršitve** v zvezi s prijavo v zavarovanje skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja in **kršitev** v zvezi s pošiljanjem podatkov iz 9. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti.

Ukrepi

V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izrekli **103 ukrepe**. Pri tem so izdali **57 ureditvenih odločb**, **2 odločbi** o začasni prepovedi opravljanja delovnega procesa do odprave nepravilnosti v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela in **6 opozoril** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru. V postopku o prekršku je bilo izdanih **9 odločb o prekršku**, **15 plačilnih nalogov** in **13 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Ob sami problematiki, ki izhaja iz ugotovljenih kršitev, so inšpektorji še posebej opozorili na težavnost odkrivanja kršitev. Težave se pojavljajo zaradi nevzpostavitve sistema evidenc v skladu z Zakonom o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi, saj ima samo kršenje navedenega zakona v delu vzpostavitve evidenc vpliv na odkrivanje drugih kršitev, saj le-teh ni mogoče ugotavljati zaradi nevzpostavljenih ali nepravilno vzpostavljenih oziroma nepravilno vodenih evidenc.

Inšpektorji so na obravnavanem področju izpostavili kot pozitivno sodelovanje med organi nadzora, kot ga predpisuje Uredba o nadzoru izvajanja predpisov o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi, saj ravno sodelovanje s Prometnim inšpektoratom RS, Policijo in Tržnim inšpektoratom RS pripomore k lažjemu odkrivanju kršitev.

5.7. AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V DEJAVNOSTI BANK IN HRANILNIC

Akcija se je izvajala s področja nadzora delovnih razmerij in je trajala od 01. 06. 2009 do 31. 07. 2009.

V okviru akcije je bilo pri 43 subjektih nadzora opravljenih skupaj 54 pregledov, pri tem pa je bilo ugotovljenih 12 kršitev in izrečenih 14 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z zagotovitvijo varovanja dostojanstva delavca pri delu in objavo prostega delovnega mesta.

Trajanje in namen

Akcije nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v bankah in hranilnicah še nismo opravljali, namen pa je bil pridobiti sliko stanja izvajanja delovnopravne zakonodaje. Izvajali smo jo **od 01. 06. 2009 do 31. 07. 2009**. Posebno pozornost so inšpektorji namenili določbam delovnopravne zakonodaje, ki urejajo zaposlovanje, prepoved sklepanja pogodb civilnega prava, delovni čas, nočno delo, odmore in počitke ter vodenje evidenc na področju dela. Prav tako je bil poseben poudarek namenjen morebitni uporabi ter izvajanju instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

Inšpektorji so pri **43 subjektih nadzora** opravili **54 pregledov** in ugotovili skupno **12 kršitev**.

Ugotovitve

V okviru akcije so inšpektorji obravnavali **12 kršitev** delovnopravne zakonodaje, od tega so se **3** nanašale na objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih, prav tako so inšpektorji obravnavali **3 kršitve** v zvezi z varovanjem dostojanstva delavca na delovnem mestu. V **2 primerih** so delodajalci sklenili pogodbo za določen čas izven primerov iz 1. odstavka 52. člena ZDR, po **1 primeru** pa se je nanašal na delo na podlagi pogodbe civilnega prava ob prisotnosti elementov delovnega razmerja, opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, odreditev dela preko polnega delovnega časa in vodenjem evidenc v skladu Zakonom o evidencah s področja dela in socialne varnosti.

Ukrepi

V zvezi z obravnavanimi kršitvami v tej usmerjeni akciji so inšpektorji izrekli **14 ukrepov**. V **2 primerih** so izdali ureditveno odločbo v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela, v **1 primeru** pa odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. sredstev za delo do odprave nepravilnosti v skladu s 17. členom istega zakona. Nadalje so v **2 primerih** ukrepali z izdajo ureditvene odločbe po 2. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, izdana je bila **1 odločba o prekršku**, **2 plačilna naloga** ter **4 opozorila** po Zakonu o prekrških. Inšpektorji so izrekli tudi **1 opozorilo** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

Zaključek

Na podlagi opravljenih nadzorov inšpektorji stanje pri pregledanih delodajalcih ocenjujejo kot urejeno, pri delodajalcih pa ni beležiti pomembnih pomanjkljivosti oziroma odstopanj od izvajanja zakonodaje na področju delovnih razmerij. Glede na število zaposlenih izstopa majhno število zaposlitev za določen čas, te so sklenjene največ v primerih nadomeščanja in usposabljanja, sorazmerno malo je odpovedi pogodb o zaposlitvi.

5.8. AKCIJA IZVAJANJA DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V JEZIKOVNIH ŠOLAH

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v jezikovnih šolah je potekala od 15.9.2009 do 30.10.2009. V okviru akcije je bilo pri 53 subjektih nadzora opravljenih 57 inšpekcijskih pregledov in izrečenih 23 ukrepov. Skupaj smo ugotovili 44 kršitev. Med ugotovljenimi kršitvami je bilo največ kršitev v zvezi s pošiljanjem podatkov iz 9. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti zavodu v predpisanih rokih (prijava prostega delovnega mesta in pogoji, obvestilo o potrebi po sklenitvi podjemne pogodbe ali pogodbe o naročilu avtorskega dela, poročilo o opravljenem delu preko polnega delovnega časa in poročilo o opravljenem delu po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela, obvestilo o sklenjeni podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela) ter kršitev v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela in socialne varnosti.

Trajanje in namen

Od 15.9.2009 do 30.10.2009 je potekala akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje, katere namen je bil pridobiti sliko stanja izvajanja delovnopravne zakonodaje v jezikovnih šolah, kjer do sedaj še nismo izvajali usmerjene akcije. Inšpektorji so preverjali izvajanje določb delovnopravne zakonodaje, ki urejajo zaposlovanje, delovni čas, odmore in počitke, vodenje evidenc na področju dela ter določb o redni odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

V okviru zaposlovanja je bila posebna pozornost namenjena upoštevanju enakega obravnavanja delavcev, predvsem v zvezi s 6. členom Zakona o delovnih razmerjih, kjer so navedene okoliščine, ki ne smejo biti razlog za diskriminacijo, prijavljanja v obvezno pokojninsko, invalidsko, zdravstveno in zavarovanje za primer brezposelnosti v skladu s posebnimi predpisi, prepovedi sklepanja pogodb civilnega prava, če obstajajo elementi delovnega razmerja, obveznosti sklepanja pogodb o zaposlitvi v pisni obliki in sklepanju pogodb o zaposlitvi za določen čas.

Pri institutu delovnega časa so inšpektorji posebno pozornost posvetili spoštovanju trajanja delovnega časa, upoštevanju časovne omejitve trajanja dela preko polnega delovnega časa, pridobivanju soglasja delavca, če nadurno delo traja tudi preko letne časovne omejitve. Ob tem so preverjali tudi spoštovanje določb v zvezi z odmorom med delovnim časom, počitkom med zaporednima delovnima dnevoma in tedenskim počitkom, kjer pa kršitev niso ugotovili.

Na področju evidenc delovnega časa so pozornost namenili vodenju evidenc v skladu z Zakonom o evidencah na področju dela in socialne varnosti, predvsem vodenju evidenc o zaposlenih delavcih, o izrabi delovnega časa, o stroških dela in o oblikah reševanja kolektivnih delovnih sporov pri delodajalcu.

V primeru redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga so inšpektorji posebno pozornost namenili spoštovanju določb glede pisne oblike odpovedi iz poslovnega razloga, obveščanja sindikatov, obrazložitvi razloga za odpoved, glede pravice do odpravnine ter opozorila o pravnem varstvu in pravicah iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti. Nepravilnosti niso ugotovili.

Ugotovitve

V okviru zadevne usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo je bilo pri **57 pregledih** skupaj ugotovljenih **44 kršitev** delovnopravne zakonodaje, inšpektorji pa so izdali skupno **23 ukrepov**.

Zaposlovanje

Pri nadzoru določb, ki se nanašajo na zaposlovanje delavcev, ni bilo ugotovljenih nepravilnosti, ki se nanašajo na zagotavljanje enake obravnave glede na osebne okoliščine, ki so navedene v 6. členu Zakona o delovnih razmerjih in ki ne smejo biti razlog za diskriminacijo.

So pa inšpektorji ugotovili **5 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje, kot to določa 2. odstavek 9. člena Zakona o delovnih razmerjih. Ugotovljena je bila tudi **1 kršitev** v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v nasprotju z 2. odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih.

V **3 primerih** so bile ugotovljene kršitve, ker delodajalec ni izročil delavcu pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi v skladu z 2. odstavkom 15. člena Zakona o delovnih razmerjih.

V zvezi s pogoji za sklenitev pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji pri nadzorih ugotavljali, da gre večinoma za manjše delodajalce, zato imajo namesto splošnih aktov o sistemizaciji delovnih mest opredeljene zgolj pogoje dela v Izjavi o varnosti, kar je v skladu z določbami

Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Bili pa sta ugotovljeni **2 kršitvi** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v skladu s 1. odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Ugotovljena je bila **1 kršitev** v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Delovni čas

Inšpektorji so ugotovili tudi **9 kršitev** v zvezi z delovnim časom, od tega **3 kršitve** v zvezi z razporeditvijo delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih, **5 kršitev** v zvezi z opustitvijo določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta in **1 kršitev**, ko delodajalec ni upošteval obveznosti iz 3. odstavka 147. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki zahteva pisno utemeljitev odločitve glede delavčevega predloga drugačne razporeditve delovnega časa zaradi potreb usklajevanja družinskega in poklicnega življenja.

Vodenje evidenc na področju dela

Eden izmed ciljev usmerjene akcije je bil tudi ugotoviti, v kolikšni meri delodajalci spoštujejo določbe Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti. Izkazalo se je, da je bilo ravno na tem področju ugotovljenih največ nepravilnosti. Ugotovljenih je bilo **8 kršitev**, ker delodajalec ni vodil, ne hranil ali ne posodabljal evidenc iz 12. člena omenjenega zakona v skladu s 4. členom tega zakona. Prav tako je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** tega zakona, ker delodajalec ni predložil podatkov iz evidenc iz 12. člena zakona v skladu s 14., 15., 17., 19. in 21. členom Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

Druge ugotovitve

Med usmerjeno akcijo so inšpektorji ugotovili tudi **2 kršitvi** v zvezi s plačilom za delo, in sicer po eno kršitev v zvezi z izplačilom plače po 134. členu Zakona o delovnih razmerjih in v zvezi z izplačilom plače po 135. členu Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji so med drugim evidentirali tudi **1 primer** kršitve prepovedi zaposlovanja na črno. Prav tako smo ugotovili **4 kršitve** 78. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki se nanaša na prijavo v zdravstveno zavarovanje in **6 kršitev** v zvezi s pošiljanjem podatkov iz 9. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti Zavodu RS za zaposlovanje v predpisanih rokih (prijava prostega delovnega mesta in pogoji, obvestilo o potrebi po sklenitvi podjemne pogodbe ali pogodbe o naročilu avtorskega dela, poročilo o opravljenem delu preko polnega delovnega časa in poročilo o opravljenem delu po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela, obvestilo o sklenjeni podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela).

Ukrepi

Inšpektorji so v okviru akcije izrekli skupno **23 ukrepov**. Izdali so **15 ureditvenih odločb** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela, **2 odločbi** o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo po 17. členu Zakona o inšpekciji dela, **1 ureditveno odločbo** po drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **2 opozorili** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, **2 odločbi** o prekršku in **1 opozorilo** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Inšpektorji ugotavljajo, da je stanje glede spoštovanja določb delovnopravne zakonodaje v jezikovnih šolah na splošno dobro. Večinoma gre za majhne delodajalce, ki v glavnem spoštujejo zakonske določbe, katerih izvrševanje so inšpektorji med akcijo preverjali. Precej je tudi samostojnih podjetnikov, ki delo opravljajo sami, po potrebi pa sklepajo pogodbe civilnega prava ali zaposlujejo študente preko študentskih napotnic. Ugotovljeno je bilo tudi, da se aktivnosti jezikovnih šol zmanjšujejo, število tečajnikov je iz leta v leto manjše, posledično pa se zmanjšuje tudi število sklepanja pogodb civilnega prava. Inšpektorji pa poročajo, da je bilo število sklenjenih pogodb civilnega prava, predvsem sklenjenih avtorskih pogodb, pričakovano, saj gre za določeno specifičnost te dejavnosti.

5.9. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V DEJAVNOSTI TRGOVINE

Akcija je potekala na področju nadzora delovnih razmerij v obdobju od 10. 8. 2009 do 30. 9. 2009. V okviru akcije je bilo s področja nadzora delovnih razmerij opravljenih skupaj 233 pregledov, pregledanih je bilo 216 subjektov. Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bilo ugotovljenih 245 kršitev in izdanih 139 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji na področju delovnih razmerij ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti ter Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s spoštovanjem določb, ki urejajo delovni čas.

Namen akcije je bil preveriti, ali delodajalci v tej dejavnosti upoštevajo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji oz. Izjavi o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava, v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, delovnim časom, nočnim delom, vodenjem evidenc s področja dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov. Posebna pozornost je bila posvečena morebitni uporabi ter izvajanju instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

V okviru akcije je bilo opravljenih skupaj **233 pregledov** in pregledanih **216 subjektov**, ugotovljenih kršitev pa je bilo **245**.

Ugotovitve

Zaposlovanje

V zvezi z zaposlovanjem so inšpektorji ugotovili skupno **74 kršitev** delovnopravne zakonodaje.

V okviru usmerjene akcije so bile kršitve v **22 primerih** ugotovljene v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v obvezna zavarovanja delavca. Delo na podlagi pogodb civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih so inšpektorji ugotovili v **1 primeru**. Opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi so ugotovili v **11 primerih**, v **4 primerih** pa opustitev izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi.

V **4 primerih** so inšpektorji ugotovili, da delodajalec s splošnim aktom ni določil pogojev za opravljanje dela v skladu z določbami drugega odstavka 20. člena Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji so v **2 primerih** ugotovili, da je delodajalec objavil prosto delovno mesto v nasprotju s 1. odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Precej kršitev je bilo ugotovljenih tudi v zvezi s pogodbami o zaposlitvi za določen čas, in sicer je bila v **10 primerih** ugotovljena sklenitev tovrstne pogodbe o zaposlitvi izven primerov iz 1. odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih. V **5 primerih** je bila sklenjena ena ali več tovrstnih pogodb o zaposlitvi v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih. Do transformacije pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas po 54. členu Zakona o delovnih razmerjih je prišlo v **5 primerih**. V okviru usmerjene akcije so bile v **8 primerih** ugotovljene kršitve 29. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določajo obvezne sestavine pogodbe o zaposlitvi. V **1 primeru** je bila kršena obveznost sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi po drugem odstavku 47. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Delovni čas

V zvezi s kršitvami določb Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljujejo delovni čas, odmore, počitke in letni dopust, je bilo v okviru akcije ugotovljenih skupno **88 kršitev**.

Inšpektorji so v **2 primerih** ugotovili delo preko dogovorjenega delovnega časa, in sicer v nasprotju s šestim odstavkom 64. člena Zakona o delovnih razmerjih. V **5 primerih** je bila ugotovljena kršitev časovnih omejitev dela preko polnega delovnega časa, ki jih določa

tretji odstavek 143. člena Zakona o delovnih razmerjih. Odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 145. členom Zakona o delovnih razmerjih je bila ugotovljena v **2 primerih**, delovni čas pa je bil razporejen v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih v **12 primerih**. V kar **27 primerih** delodajalci niso imeli izdelanih letnih razporedov delovnega časa, k čemur jih zavezuje drugi odstavek 147. člena Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji so prav tako ugotovili **9 kršitev** v zvezi z obveznostjo delodajalca, da delavcu odredi nadurno delo v pisni obliki pred začetkom dela oz. najkasneje do konca delovnega tedna po opravljenem nadurnem delu. V **6 primerih** so inšpektorji ugotovili, da delodajalec delavca ni obvestil v pisni obliki o začasni prerazporeditvi delovnega časa, kar bi moral storiti glede na določbe četrtega odstavka 147. člena Zakona o delovnih razmerjih.

V zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevnoma po 155. členu Zakona o delovnih razmerjih sta bili ugotovljeni **2 kršitvi**, v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka pa je bilo ugotovljenih **6 kršitev**.

Kršitve so bile ugotovljene tudi v zvezi z letnim dopustom. V **8 primerih** je bilo ugotovljeno, da delodajalci niso upoštevali zakonsko določenega minimalnega števila dni letnega dopusta in kriterijev, ki izhajajo iz kolektivnih pogodb, enako število kršitev pa je bilo ugotovljeno tudi v zvezi z določanjem trajanja letnega dopusta, kot to opredeljuje 160. člen Zakona o delovnih razmerjih. V zvezi z izrabo letnega dopusta je bila ugotovljena le **1 kršitev**.

Plačilo za delo

Inšpektorji so na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili kar **12 kršitev** v zvezi z izplačilom plače po 134. členu Zakona o delovnih razmerjih, po **1 kršitev** pa so ugotovili v zvezi s krajem in načinom izplačila plače (135. člen) ter v zvezi z obveznostjo delodajalca, da delavcu zagotavlja povračilo stroškov v zvezi z delom (130. člen). Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bilo ugotovljeno, da delodajalec ne izplačuje dodatkov k plači v skladu s 128. in 129. členom Zakona o delovnih razmerjih v **8 primerih**.

Prav tako je bilo v **5 primerih** ugotovljeno, da delodajalci niso izplačevali regresa za letni dopust v skladu s 131. členom Zakona o delovnih razmerjih.

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti

Veliko kršitev, in sicer **42**, so inšpektorji ugotovili v zvezi z opustitvijo delodajalčeve obveznosti, da vodi, hrani oz. posodablja evidence iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, v **3 primerih** pa delodajalec ni predložil podatkov evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti (v skladu s 14., 15., 17., 19., in 21. členom tega zakona).

Druge ugotovitve

V okviru akcije so bile ugotovljene tudi kršitve v zvezi z izvajanjem Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, in sicer v **4 primerih**, enako število kršitev je bilo ugotovljeno tudi v zvezi s kolektivno pogodbo.

Inšpektorji so na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili tudi po **1 kršitev** v zvezi z neupoštevanjem pravic delavcev, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas (64. člen Zakona o delovnih razmerjih) ter v zvezi s prvo alineo prvega odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

Glede na veliko število delavcev, zaposlenih v tej dejavnosti, večina inšpektorjev ugotavlja, da se v primerjavi s preteklimi leti stanje v zvezi s spoštovanjem delovnopravne zakonodaje izboljšuje.

Ukrepi

V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izrekli **139 ukrepov**. Pri tem so izdali **97 ureditvenih odločb**, **2 odločbi** o začasni prepovedi opravljanja delovnega

procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela in **7 opozoril** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru. V postopku o prekršku je bilo izdanih **5 odločb o prekršku, 16 plačilnih nalogov** in **12 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Sicer pa inšpektorji opažajo, da v dejavnosti trgovine dela na podlagi pogodb o zaposlitvi manj delavcev kot pretekla leta. S tem v zvezi menimo, da gre v teh primerih predvsem za delavce, katerim so se pogodbe o zaposlitvi za določen čas iztekle, delodajalec pa se ni odločil za sklenitev novih. Razlog je najbrž v gospodarski krizi, ki jo čuti tudi ta dejavnost, saj se je v poročevalskem letu zmanjšala tudi kupna moč prebivalstva. Inšpektorji opozarjajo, da predstavljajo poseben problem, še zlasti pri manjših delodajalcih, počitki in odmori, saj je nemalokrat zaposlen en delavec, ki težko zapusti delovno mesto, da bi izrabil odmor, do katerega je med delovnim časom upravičen. Do kršitev delovnega časa oz. nezagotavljanja tedenskega počitka prihaja v trgovinah, ki so odprte tudi ob nedeljah. Prav tako inšpektorji opažajo, da do kršitev v zvezi z delovnim časom v tej dejavnosti prihaja pogosto tudi v času inventur trgovin.

5.10. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V ZOBOZDRAVSTVENI DEJAVNOSTI

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zobozdravstveni dejavnosti je potekala od 15. 12. 2008 do 31. 1. 2009.

V okviru akcije je bilo pri 135 subjektih opravljenih 138 inšpekcijskih nadzorov. Pri tem smo ugotovili 91 kršitev in izrekli 49 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje, obveznimi sestavinami pogodb o zaposlitvi, opustitvijo določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta in v zvezi z vodenjem, hrambo in posodabljanjem evidenc v skladu z določbami Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

Trajanje in namen akcije

Akcija je trajala od 15. 12. 2008 do 31. 01. 2009.

Izvajala se je na področju delovnih razmerij, namen akcije pa je bil ugotoviti, ali so v zobozdravstvu spoštovana določila delovnopravne zakonodaje, in sicer predvsem v delu, ki se nanaša na zaposlovanje in delo državljanov RS in tujcev, na splošne akte, na prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovni čas, odmori in počitke, vodenje evidenc na področju dela ter enako obravnavanje.

Nosilci nadzora so bili inšpektorji za delo s področja delovnih razmerij.

V akciji so inšpektorji v okviru **138 inšpekcijskih nadzorov** pregledali **135 subjektov**, ugotovili **91 kršitev** in izrekli **49 ukrepov**.

Ugotovitve

Dejavnost

Delovnopravno ureditev zobozdravstvene dejavnosti poleg Zakona o delovnih razmerjih urejajo še Zakon o zdravniški službi, Zakon o zdravstveni dejavnosti in Zakon o opravljanju zdravstvenih poklicev v Republiki Sloveniji za državljane drugih držav članic. Zakon o zdravniški službi ureja posebnosti pri delu zdravnikov. Uporablja se v zvezi z delovnim časom ter dnevnimi in tedenskimi počitki kot lex specialis. V zakonu o zdravstveni dejavnosti so urejene posebnosti v zvezi z delovnim časom, odmori in počitki za zdravstvene

delavce in sodelavce, razen za zdravnike in zobozdravnike, ki jih ureja Zakon o zdravniški službi. V tem zakonu je tudi določeno, kdo lahko opravlja zobozdravstveno dejavnost in pogoji za opravljanje zasebne zdravstvene dejavnosti. Za področje zobozdravstva se uporabljata Kolektivna pogodba za zdravnike in zobozdravnike v Republiki Sloveniji in Kolektivna pogodba za dejavnost zdravstva in socialnega varstva.

Zaposlovanje

Med nadzori je bilo ugotovljeno, da je pri velikem številu subjektov nadzora število zaposlenih omejeno na dva, in sicer na zobozdravnika in njegovega asistenta, da se v tej dejavnosti redko sklepajo civilne pogodbe, da je večina zaposlenih za nedoločen čas, da so v delo velikokrat vključeni družinski člani ipd. Skratka, večina inšpektorjev ocenjuje stanje pri pregledanih delodajalcih v dejavnosti zobozdravstva kot zelo dobro, na kar kaže tudi podatek, da v precej enotah ni bilo izrečenih ukrepov oziroma so bile izdane ureditvene odločbe.

V zvezi z zaposlovanjem je bilo ugotovljenih **7 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje (2. odstavek 9. člena Zakona o delovnih razmerjih). V okviru akcije so inšpektorji ugotovili tudi nepravilnosti, ki se nanašajo na obvezne sestavine pogodbe o zaposlitvi, ki so določene v 29. členu tega zakona. Kar **7 pogodb o zaposlitvi** ni vsebovalo zakonsko predpisanih sestavin.

V zvezi s sklepanjem pogodb za določen čas je bilo ugotovljeno, da se v tej panogi uporabljajo le izjemoma in da je pretežno število zaposlenih za nedoločen čas. Inšpektorji so obravnavali **3 kršitve**, ki so se nanašale na pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Pri **2 delodajalcih** v pogodbi o zaposlitvi za določen čas niso bili navedeni razlogi, iz katerih se pogodba za določen čas sklepa, v **1 primeru** pa so bili ti razlogi izven razlogov, navedenih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih.

V dejavnosti zobozdravstva inšpektorji niso ugotovili velikega števila sklepanja pogodb civilnega prava, običajno se podjemne pogodbe sklepajo za čiščenje prostorov ali za izvajanje zahtevnejših posegov ipd.

Delovni čas, delo preko polnega delovnega časa, počitki in odmori, letni dopust

Kot poročajo inšpektorji, je delovni čas v zobozdravstvu na splošno določen tako, da je v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih in področnimi zakoni, bilo pa je ugotovljenih **21 kršitev** razporeditve delovnega časa po 147. členu Zakona o delovnih razmerjih, v zvezi z obveznostjo delodajalca, da določi letni raspored delovnega časa pred začetkom kalendarskega leta in o tem obvesti delavce in sindikat. Inšpektorji so ugotovili, da delodajalci velikokrat ne razlikujejo med delovnim in ordinacijskim časom.

Evidence na področju dela

Največ kršitev tekom nadzora je bilo ugotovljenih v zvezi z vodenjem evidenc s področja dela, in sicer **37**. Delodajalci sicer vodijo nekatere evidence, ne pa vseh, v nekaterih primerih pa te evidence niso popolne, v teh primerih gre največkrat za evidence o izrabi delovnega časa. V večini primerov so inšpektorji za vzpostavitev in ureditev manjkajočih evidenc izdali ureditvene odločbe. Ugotovljeno je bilo, da delodajalci ne vodijo evidence o oblikah razreševanja kolektivnih sporov, saj takih sporov ne poznajo.

Ostalo

Med akcijo so inšpektorji obravnavali **3 kršitve** v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Ukrepi

V okviru akcije nadzora nad izvajanjem delovne zakonodaje v zobozdravstveni dejavnosti so inšpektorji v **41 primerih** izdali **ureditveno odločbo** v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela, v **1 primeru** pa **odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa** oz.

sredstev za delo do odprave nepravilnosti v skladu s 17. členom istega zakona. Nadalje so v **3 primerih** ukrepali z izdajo **ureditvene odločbe** po 2. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, izdana je bila **1 odločba** o prekršku, **1 plačilni nalog** ter **2 opozorili** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

Zaključek

Inšpektorji po opravljenih nadzorih ocenjujejo stanje na področju zobozdravstva kot dobro urejeno. Akcija na tem področju je bila pred nekaj leti že izvedena, kar je po mnenju inšpektorju tudi pripomoglo k ureditvi stanja na tem področju, k temu pa naj bi pripomogla tudi izobraževanja, ki so bila izvajana s strani Zobozdravniške zbornice RS.

5.11. AKCIJA NADZORA ORGANIZACIJ S PRIDOBLENIM DOVOLJENJEM ZA DELO

Akcija se je izvajala skozi vse leto 2009. Izvajala se je samo na področju varnosti in zdravja pri delu. V zvezi s tem je bilo pregledanih 35 subjektov. Izdanih je bilo 23 ureditvenih odločb in 1 opozorilo po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

Trajanje in namen akcije

Omenjena akcija se je izvajala že v letu 2008 in je potekala tudi **skozi vse leto 2009**. Izvajala se je na področju varnosti in zdravja pri delu, in sicer pri pravnih osebah in samostojnih podjetnikih, ki imajo s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobljeno dovoljenje za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. Največji poudarek pri izvajanju akcije je bil namenjen nadzoru nad izpolnjevanjem pogojev in obveznosti, ki so za imetnike dovoljenj predpisani v Pravilniku o pogojih za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu, zlasti pa glede izpolnjevanja kadrovskih pogojev (pogodbe o zaposlitvi, strokovna izobrazba, delovne izkušnje), ustreznosti merilne opreme (tehnični zapisi, lastništvo, kalibracija), ustreznosti uporabljenih postopkov, metod in programov za izdelavo Izjave o varnosti z oceno tveganja in izvajanje usposabljanja delavcev za varno delo, za izvajanje preiskav škodljivosti delovnega okolja ter za preglede in preizkuse delovne opreme, glede obveščanja pristojnega ministrstva o spremembah, ki lahko vplivajo na opravljanje strokovnih nalog in glede posredovanja letnih poročil o svojem delu. Namen akcije je bil tudi ugotoviti spoštovanje nekaterih predpisov o varnosti in zdravju pri delu, zlasti glede ustreznosti izdelane »lastne« Izjave o varnosti z oceno tveganja, zagotavljanje uporabe osebne varovalne opreme ter izvajanje periodičnih zdravstvenih pregledov pri njih zaposlenih delavcev.

Obseg nadzora se je izvajal na podlagi naključno izbranih subjektov, ki imajo pridobljeno dovoljenje za opravljanje strokovnih nalog varstva pri delu ter na podlagi pripomb s strani inšpektorjev za delo o nestrokovnem izvajanju nalog s strani teh subjektov.

Ugotovitve

S strani pristojnih inšpektorjev je bil opravljen nadzor pri **36 subjektih**. Na podlagi inšpekcijskih pregledov je bilo izdanih **23 ureditvenih odločb**. Leta 2008 je bilo z istim namenom pregledanih 39 subjektov, izdanih pa 27 ureditvenih odločb ter tudi 2 odločbi o prekršku.

Na podlagi inšpekcijskih pregledov je bilo ravno tako ugotovljenih **7 nepravilnosti** v zvezi z vsebino Izjave o varnosti z oceno tveganja, medtem ko so bile leta 2008 ugotovljene 3 takšne pomanjkljivosti. V **3 primerih** so bile ugotovljene nepravilnosti pri zagotavljanju osebne varovalne opreme svojim delavcem, leto prej pa teh pomanjkljivosti ni bilo. V **6 primerih** družbe z dovoljenjem za delo niso zagotavljale periodičnih preventivnih zdravstvenih pregledov pri njih zaposlenih delavcem, kar je v primerjavi z ugotovitvami iz leta 2008 pol manj. Druge pomanjkljivosti pa so bile ugotovljene glede organizacije prve pomoči v **5 primerih** ter **3 pomanjkljivosti** pri izvajanju usposabljanja delavcev za varno delo.

Pri inšpekcijskih pregledih smo ugotavljali tudi morebitne nepravilnosti v zvezi z izpolnjevanjem pogojev, pod katerimi je bilo pridobljeno dovoljenje za delo, in sicer glede:

1. izpolnjevanja kadrovskega pogojev (pogodba o zaposlitvi, strokovna izobrazba, delovne izkušnje): v letu 2009 ni bilo ugotovljenih nepravilnosti;
2. ustreznosti merilne opreme (tehnični zapisi, lastništvo, kalibracija, ustreznost hranjenja): ugotovljenih je bilo **5 nepravilnosti**, v letu 2008 pa 3;
3. ustreznosti postopkov, skladnosti dokumentacije ter metod in programov usposabljanja delavcev za varno delo, pregledovanja in preizkušanja delovne opreme, preiskovanja delovnega okolja ter izdelave strokovnih podlag ocenjevanj tveganj: ugotovljenih je bilo **16 pomanjkljivosti**, pri katerih v večini primerov dokumentacija, ki jo izdajajo pooblaščenice inštitucije, ni skladna z dokumentacijo, ki je bila pripravljena za pridobitev dovoljenja, v letu 2008 pa je bilo takšnih pomanjkljivosti 13;
4. ustreznosti izdelanih Izjav o varnosti z oceno tveganja za družbe, za katere je nadzorovani subjekt z dovoljenjem za delo pripravil ta dokument: v letu 2009 ni bilo ugotovljenih nepravilnosti, medtem ko jih je bilo leta 2008 ugotovljenih 10, ko vsebina ni ustrezala dejansko ugotovljenemu stanju.

Ukrepi

V zvezi z ugotovljenimi nepravilnostmi je bilo izdanih **23 ureditvenih odločb** ter **1 opozorilo** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

Zaključek

Na podlagi izvedene akcije ugotavljamo, da stanje pri subjektih, ki imajo pridobljeno dovoljenje, še zdaleč ni idealno. V večini primerov se ugotavlja, da subjekti ne delajo v skladu s sprejetimi postopki in metodami ter izdajajo dokumentacijo, kar velja predvsem za dokumentacijo v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo, ki ni skladna z dokumentacijo, ki so jo subjekti predložili ob pridobivanju dovoljenja za delo. Menimo, da je potrebno to akcijo izvajati tudi v prihodnje. Neposreden nadzor pri subjektih in posreden nadzor pri delodajalcih, pri katerih nadzorovani subjekti opravljajo strokovne naloge varnosti pri delu, bo pripomogel, da se bo kvaliteta teh storitev povečala in da bodo na trgu ostali le tisti subjekti, ki delo opravljajo kvalitetno in strokovno.

5.12. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU NA BENCINSKIH SERVISIH

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu na bencinskih servisih je bila izvedena v skladu s programskimi usmeritvami Inšpektorata RS za delo v letu 2009. Inšpektorji za delo so opravili nadzor na 247 bencinskih servisih in izrekli 129 ukrepov.

Trajanje in namen akcije

Akcija se je izvajala v dneh **od 1. 7. 2009 do 31. 10. 2009**. Namen akcije je bil ugotoviti spoštovanje določb predpisov o varnosti in zdravju pri delu, in sicer pri delodajalcih, pri katerih pri izvajanju del obstaja možnost nastanka eksplozij, vendar predvsem na bencinskih servisih. Nadzor na bencinskih servisih se je opravljal že v letu 2004, omenjena akcija pa je imela namen nadgraditve nadzora iz leta 2004, in sicer zlasti glede kontrole že pridobljenih certifikatov na področju protiekspluzijske zaščite.

Z izvedeno akcijo smo želeli pridobiti informacije o delodajalcih, ki so pridobili certifikate o skladnosti Elaborata eksplozijske ogroženosti in vgraditve Ex opreme ter glede na določeno časovno obdobje tudi certifikat o skladnosti vzdrževanja Ex opreme za posamezne bencinske servise. Med pomembnimi zahtevami, ki jih mora izpolnjevati delodajalec, je tudi ustrezna usposobljenost tistih pri njem zaposlenih delavcev, ki se gibljejo v območjih eksplozivnih con. Tudi tem področjem je bila namenjena posebna pozornost.

Poleg vseh tehničnih zahtev, ki jih mora izpolnjevati delodajalec, se je z novimi standardi kot zahteva iz prehodnega obdobja pojavila tudi uporaba antistatičnih oblačil za zaposlene v območju eksplozivnih con.

Sam nadzor se je izvajal glede zahtev, opredeljenih v veljavnem Pravilniku o protiekspluzijski zaščiti.

Osnovni namen nadzora je bilo tako ugotoviti naslednje:

- ali je delodajalec pridobil certifikat o skladnosti Elaborata eksplozijske ogroženosti in vgraditve Ex opreme,
- ali je delodajalec pridobil certifikat o skladnosti vzdrževanja Ex opreme,
- ali delodajalec ustrezno usposablja svoje delavce,
- ali delavci uporabljajo ustrezno osebno varovalno opremo glede na eksplozijska območja.

Nadzor se je opravljal na bencinskih servisih PETROL, OMV, AGIP, MOL, ENGROTUŠ in INTERINA ter tudi pri nekaterih drugih manjših delodajalcih. V okviru akcije so bila izdelana navodila, v katerih so bili opredeljeni pojmi, pripravljen pa je bil tudi enoten vzorec zapisnika, ki naj bi poenotil nadzor inšpektorjev, ki so izvajali nadzor na posameznih bencinskih servisih.

Ugotovitve

Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z vzdrževanjem opreme glede na 22. člen Pravilnika o protiekspluzijski zaščiti, in sicer **60**, v zvezi z vgrajevanjem opreme na podlagi 21. člena predhodno omenjenega pravilnika je bilo ugotovljenih **45 kršitev** ter v zvezi z usposabljanjem delavcev po 24. členu Pravilnika o protiekspluzijski zaščiti **24 kršitev**.

Pri nadzorih je bilo ugotovljeno, da ima **164 delodajalcev** »Certifikat o skladnosti Elaborata eksplozijske ogroženosti in vgraditve Ex opreme«. Pri posameznih delodajalcih je bilo tudi ugotovljeno, da bi morali izvesti revizijo Izjave o varnosti z oceno tveganja, in sicer glede na najnovejše standarde o osebni varovalni opremi, glede opredeljenosti zdravniških pregledov za študente, glede usposabljanja za nudenje prve pomoči, zaradi nesodelovanja pooblaščenega zdravnika medicine dela, in sicer na način, ki bi vključeval dejansko stanje pri delodajalcu. Na nekaterih bencinskih servisih študentje, ki opravljajo posamezna dela, pred nastopom dela ne opravijo usposabljanja s področja varnosti in zdravja pri delu. Ugotavlja se tudi, da na posameznih bencinskih servisih delavci nosijo oblačila, ki ne izpolnjujejo antistatičnih zahtev.

Tudi posamezna čiščenja in vzdrževanja, ki jih opravljajo različni pogodbeniki na bencinskih servisih, so lahko problematična z vidika varnosti pri zadrževanju v eksplozivnih področjih glede morebitne neustreznosti njihove delovne opreme in delovnih oblačil ter glede seznanjenosti z nevarnostmi, ki bi se v samih eksplozivnih področjih lahko pojavile. Ugotovljeno je bilo tudi pomanjkljivo znanje odgovornega osebja bencinskih servisov o dokumentaciji, ki spremlja elaborat eksplozijske ogroženosti. Predvsem na manjših bencinskih servisih pa se še vedno pojavlja problem preveč založenih pomožnih prostorov, garderobnih omaric, stranišč, kurilnice itd.

Ukrepi

Na območju Slovenije je bilo v okviru akcije pregledanih **247 bencinskih servisov** in izdanih **109 ureditvenih odločb**. Inšpektorji za delo so izdali tudi **4 plačilne naloge**, **9 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru ter **7 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Z usmerjeno akcijo na bencinskih servisih smo ugotovili, da se je stanje pri večjih delodajalcih izboljšalo in da so na podlagi naše prve akcije v letu 2004 na tem področju sistematično pristopili k urejanju področja protiekspluzijske zaščite. Za posamezne bencinske servise, ki ne bodo mogli izpolniti zahtev v zvezi s protiekspluzijsko zaščito, se intenzivno razmišlja

o ukinitvi oz. zaprtju ali njihovi temeljiti rekonstrukciji, saj ravno tako ne izpolnjujejo tudi zahtev okoljskih standardov. Za delodajalce bencinskih servisov, ki so pričeli z obratovanjem v zadnjem obdobju, se na splošno lahko ugotovi, da imajo več težav pri pridobivanju ustreznih certifikatov, in to predvsem zaradi finančnih in kadrovskih zahtev.

5.13. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V ZVEZI Z IZVAJANJEM DEL NA VIŠINI NA ZAČASNIH IN PREMIČNIH GRADBIŠČIH

Akcija je na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu potekala v obdobju od 25. 3. 2009 do 27. 11. 2009. Inšpektorji so v akciji na 431 gradbiščih opravili 732 pregledov pri 579 delodajalcih. Pri tem je bilo ugotovljenih 1.026 kršitev ter izdanih 622 ukrepov. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z delom na nezavarovani višini, zagotavljanjem uporabe osebne varovalne opreme in v zvezi s pisnim sporazumom po 25. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Trajanje in namen akcije

Akcija je potekala od 25. 3. 2009 do 27. 11. 2009 in je bila izvedena z namenom nadzora delodajalcev nad izvajanjem določb Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih s področja zagotavljanja varnosti pred padci z višine ali v globino ter z namenom nadzora izvajanja določbe Zakona o varnosti in zdravju pri delu glede določitve skupnih ukrepov na deloviščih, kjer delo opravlja hkrati dva ali več delodajalcev. Zadnja leta je bil padec z višine ali v globino vzrok za več kot polovico nezgod pri delu s smrtnim izidom na slovenskih gradbiščih. Kljub vsakoletno izvedeni gradbeni akciji, ki je potekala na gradbiščih v dveh delih (spomladi in jeseni), se delež smrtnih nezgod zaradi padcev ni zmanjševal, nasprotno, bil je celo v porastu. Glede na očitno premalo pogosto prisotnost inšpektorjev za delo na gradbiščih je bilo le-to potrebno nujno povečati in tako namesto občasnega poostrenega in usmerjenega nadzora delodajalcev na gradbiščih zagotoviti stalni nadzor. Dejstvo je, da lahko le s stalno prisotnostjo inšpektorjev na gradbiščih dosežemo, da delodajalci ne »pozabijo« na obveznost spoštovanja zakonodaje zlasti v zvezi z varnim delom na gradbiščih.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji opravili 732 pregledov pri 579 delodajalcih. Ugotovljenih je bilo 1.026 kršitev ter izrečenih 622 ukrepov.

Ugotovitve

Obveznosti naročnikov

V akciji so inšpektorji ugotovili, da 110 naročnikov od skupaj 431 nadzorovanih ni zagotovilo izdelave varnostnega načrta, kot to določa Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih. Iz tega izhaja, da je kar četrtina slovenskih gradbišč brez varnostnih načrtov. V 69 % primerov so bili varnostni ukrepi glede varovanja pred padci z višine v varnostnih načrtih ustrezno opredeljeni, v 25 % primerov so bili varnostni načrti v zvezi s tem pomanjkljivi, v 6 % primerov pa varnostni načrti ukrepov za varovanje pred padci z višine sploh niso vsebovali. Na 82 gradbiščih, kjer je dela izvajalo dva ali več izvajalcev, naročniki niso imenovali koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu.

Obveznosti koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu

V okviru akcije se je izvajal tudi nadzor nad delom koordinatorjev v fazi izvajanja del. Ugotovljeno je bilo, da koordinatorji povprečno obiščejo gradbišča vsakih 12 dni, kar je v primeru večjih in s tem tudi zahtevnejših gradbišč odločno premalo. Na 21 gradbiščih koordinatorji niso imeli knjige ukrepov za varno delo v skladu s predhodno omenjeno uredbo, 14 % koordinatorjev je pomanjkljivo vpisovalo ukrepe zaradi ugotovljenih nepravilnosti v knjigo ukrepov in 8 % koordinatorjev takšnih ukrepov sploh ni vpisovalo.

Obveznosti izvajalcev

Na **73 gradbiščih**, torej na vsakem 6. gradbišču, delovna mesta na splošno niso bila za-varovana proti padcem z višine ali v globino, tako kot zahteva Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih. Na **54 gradbiščih** so bile ugotovljene nepravilnosti v zvezi z odri, na **52 gradbiščih** pa so bili ugotovljeni neurejeni dostopi do delovnih mest na višini ali v globini. Inšpektorji za delo so ugotovili, da izva-jalci na **45 gradbiščih** niso postavili varnostnih ograj ob delovnih mestih, s katerih je nevar-nost padca z višine ali v globino. Nepravilnosti v zvezi z ustreznostjo delovnih podov so bile ugotovljene na **36 gradbiščih**, v zvezi z varovanjem odprtih v tleh pa na **30 gradbiščih**. Na **29 gradbiščih** so bile ugotovljene nepravilnosti in kršitve pri delu na strehah. Najmanj nepravilnosti v smislu varovanja delovnih mest pred padci je bilo ugotovljenih pri odpr-tinah v stenah, ki so na višini več kot 2 m in ko je višina parapeta nižja od 85 cm, in to na **15 gradbiščih**. Žal se ugotavlja, da na vsakem četrtem gradbišču, torej na 115 gradbiščih, delodajalci še vedno ne zagotavljajo uporabe osebne varovalne opreme, predvsem var-nostnih čelad in varnostnega pasu, s čimer mnogokrat neposredno ogrožajo življenje in zdravje svojih delavcev. Pisnega sporazuma o skupnih ukrepih za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu po 25. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu pa delodajalci niso sklenili na **62 gradbiščih**.

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so na osnovi ugotovitev izdali **202 ureditveni odločbi** za odpravo pomanjkljivosti, v **62 primerih** so prepovedali nada-ljevanje posameznih del do odprave pomanjkljivosti in v **28 primerih** prepovedali delo zaradi neposredne nevarnosti za življenje in zdravje delavcev. V zvezi z ugotovljenimi prekrški je bilo izdanih tudi **7 odločb o prekršku** in **230 plačilnih nalogov** ter **40 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **53 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Glede na to, da velja gradbeništvo za najnevarnejšo dejavnost, je bila odločitev inšpektorata za uvedbo stalne 9-mesečne akcije, s katero se je bistveno povečalo število nadzorov gradbišč po državi, zelo pozitivna. Akcija se je izkazala kot zelo koristna, saj so bile ugo-tovljene številne kršitve in izrečeni številni ukrepi, za katere menimo, da bodo pripomogli k izboljšanju stanja pri nadzorovanih delodajalcih. Za prvi učinek akcije lahko štejemo, da je delež smrtnih nezgod zaradi padca z višine ali v globino prvič po nekaj letih padel pod 50 %, točneje na 36 %. Zaradi navedenega bomo s takšnim poostrenim in čim bolj pogos-tim nadzorom gradbišč nadaljevali tudi v prihodnje.

5.14. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM ZAKONA O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V ZVEZI Z OBVEŠČANJEM DELAVCEV PREKO NJIHOVIH ZASTOPNIKOV GLEDE VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Akcija se je izvajala z namenom priti do ugotovitev, kako delodajalci izvajajo zelo pomembno določilo evropske zakonodaje glede obveščanja delavcev ali njihovih predstavnikov o tveganjih in ukrepih za zagotavljanje varnega in zdravega dela. Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so v zvezi s tem opravili 99 inšpekcijskih pregledov in iz njihovih poročil ne izhaja, da bi bila obravnavana tema-tika posebno izstopajoča ali problematična kljub temu, da smo ugotovili določene nepravilnosti in neustreznosti.

Trajanje in namen akcije

Akcija je trajala **od 7. 9. 2009 do 18. 9. 2009** in se je izvajala na osnovi pobude Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Pri tem je bil osnovni namen akcije ugotoviti, kako delodajalci sprejemajo ustrezne ukrepe z namenom, da delavci in/ali njihovi predstavniki

v podjetju prejmejo vsa potrebna obvestila v zvezi z varnostnimi in zdravstvenimi tveganji ter zaščitnimi in preventivnimi ukrepi s področja varnosti in zdravja pri delu, kakor to izhaja že iz okvirne direktive Sveta EU 89/391/EEC. Inšpektorji za delo so akcijo v večini primerov izvajali znotraj svojih rednih aktivnostih. To pomeni, da so ob izvajanju rednega ali izrednega inšpekcijskega nadzora pravnega subjekta dodatno izvedli še izredni inšpekcijski nadzor v zvezi s pripravljeno akcijo. Pri tem pa so morali pristojni inšpektorji pridobiti relevantne informacije zlasti s strani predstavnikov delavcev, kar pomeni, da so morali pri pregledih obvezno sodelovati delavski zaupniki ter predstavniki sveta delavcev. Pri izvajanju akcije je bilo tudi pomembno, da je bil zahtevan vpogled v morebitno dokumentacijo z obravnavanega področja, ki bi potrjevala izjave delodajalca, predstavnika sveta delavcev in delavskega zaupnika v zvezi s tem. Prav tako je bilo pri izbiri delodajalcev potrebno paziti na to, da so bili nadzorovani delodajalci z različnim številom zaposlenih delavcev, torej da so bili nadzorovani tako »manjši« delodajalci, kakor tudi »srednji« in »veliki« delodajalci.

Ugotovitve

Inšpektorji so morali na inšpekcijskem nadzoru ugotavljati sledeče:

1. Ali so pri delodajalcu izvoljeni »predstavniki delavcev«?
2. Ali delodajalec omogoča delavcem ali njihovim predstavnikom, da sodelujejo pri obravnavi vseh vprašanj glede varnega in zdravega dela?
3. Ali je bila Izjava o varnosti z oceno tveganja posredovana svetu delavcev oz. delavskemu zaupniku?
4. Ali se je delodajalec posvetoval s svetom delavcev oz. z delavskim zaupnikom glede:
 - a) ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu
 - b) o izbiri strokovnega delavca s področja varnosti
 - c) o izbiri pooblaščenega zdravnika medicine dela
5. Ali je svet delavcev oz. delavski zaupnik od delodajalca že zahteval sprejem primernih ukrepov za odpravo ali zmanjšanje tveganja za varnost in zdravje pri delu?
6. Ali je svet delavcev oz. delavski zaupnik že zahteval inšpekcijsko nadzorstvo inšpekcije za delo v primerih, ko je menil, da delodajalec ni zagotovil varnostnih ukrepov?
7. Ali je predstavnik sveta delavcev oz. delavski zaupnik že prisostvoval inšpekcijskemu nadzoru v primeru opravljanja nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu?
8. Ali je bil svet delavcev oz. delavski zaupnik v preteklosti seznanjen s strani delodajalca o ugotovitvah, predlogih ali ukrepih delovne inšpekcije v zvezi z opravljenim inšpekcijskim nadzorom?
9. Ali je bil svet delavcev oz. delavski zaupnik že kdaj s strani delavcev obveščen o pomanjkljivostih, škodljivostih in ostalih pojavih, ki bi lahko ogrozili varnost in zdravje zaposlenih?
10. Ali je bil svet delavcev oz. delavski zaupnik že obveščen o tem, da je bilo z delavčeve strani zahtevano posredovanje delovne inšpekcije v zvezi z zagotavljanjem varnega in zdravega dela?

V okviru akcije je bilo opravljenih **99 inšpekcijskih pregledov** pri **101 delodajalcu**. Pri delodajalcih z **do 20 zaposlenih** je bilo opravljenih **41 pregledov** in pri delodajalcih z **več kot 20 zaposlenimi 60 pregledov**.

Od **41 nadzorovanih delodajalcev** z **do 20 zaposlenimi** so bili izvoljeni delavski zaupniki pri **9 delodajalcih**. Tako je pri delodajalcih z **do 20 zaposlenimi** v **25 primerih** omogočeno sodelovanje predstavnikov delavcev na področju varnosti in zdravja pri delu in tudi delavcem, ki niso izvolili svojih predstavnikov. V **10 primerih** je bila Izjava o varnosti posredovana predstavnikom delavcev in delavcem, v **8 primerih** pa se delodajalci posvetujejo s predstavniki delavcev in z delavci glede ukrepov varnosti in zdravja pri delu, v **2 primerih** so se delodajalci posvetovali s predstavniki delavcev glede izbire strokovnega delavca ter

v **2 primerih** glede izbire zdravnika specialista medicine dela. Posvetovanje s samimi delavci glede varnega in zdravega dela se pojavlja zlasti pri delodajalcih, kjer so zaposleni do štirje delavci in kjer tudi ni izvoljenih delavskih zaupnikov. Pri **2 delodajalcih** so bili predstavniki delavcev že prisotni pri inšpekcijskih pregledih, pri štirih delodajalcih so bili predstavniki delavcev seznanjeni z ugotovitvami inšpektorata za delo, pri **2 delodajalcih** pa so bili predstavniki delavcev tudi že opozorjeni s strani delavcev o nepravilnostih pri delodajalcu. V nobenem primeru pa ni bilo ugotovljeno, da bi delodajalci od predstavnikov delavcev že prejeli zahtevo po sprejetju ukrepov za odpravo tveganj s področja varnega in zdravega dela, da bi predstavniki delavcev zahtevali inšpekcijski nadzor Inšpektorata RS za delo ter da bi bili predstavniki delavcev seznanjeni s strani delavcev o njihovi zahtevi po posredovanju delovne inšpekcije.

Pri delodajalcih z več kot **20 zaposlenimi** je bil izvoljen svet delavcev v **14 primerih**, ravno tako pa so bili pri delodajalcih z več kot **20 zaposlenimi** izvoljeni tudi delavski zaupniki v **24 primerih**. V **40 primerih** je omogočeno sodelovanje predstavnikom delavcev pri obravnavi vprašanj s področja varnosti in zdravja pri delu, **38 delodajalcev** pa je izvoljenim predstavnikom delavcev posredovalo Izjavo o varnosti. V **36 primerih** se delodajalci posvetujejo s predstavniki delavcev glede ukrepov v zvezi z varnim in zdravim delom, v **22 primerih** pa so se delodajalci posvetovali s predstavniki delavcev o izbiri strokovnega delavca ter o izbiri zdravnika specialista medicine dela. Predstavniki delavcev so v **11 primerih** naslovili na delodajalce zahteve po sprejetju ukrepov za odpravo tveganj, pri **1 delodajalcu** so predstavniki delavcev že zahtevali posredovanje inšpektorata za delo, v **10 primerih** pa so bili predstavniki delavcev prisotni pri inšpekcijskem nadzoru. Pri **22 delodajalcih** so bili predstavniki delavcev tudi seznanjeni z inšpekcijskimi ukrepi, v **11 primerih** pa so bili predstavniki delavcev s strani delavcev seznanjeni o neustreznih delovnih pogojih pri delodajalcu, v **2 primerih** pa so bili seznanjeni o zahtevi delavcev po posredovanju Inšpektorata RS za delo.

Poleg predhodno omenjenih ugotovitev so inšpektorji pri pregledih ugotovili tudi nekatere druge nepravilnosti v zvezi z drugimi dejavniki s področja varnosti in zdravja pri delu. V zvezi z Izjavo o varnosti z oceno tveganja so ugotovili **5 nepravilnosti**, v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo **3 nepravilnosti**, glede zagotavljanja osebne varovalne opreme **2 nepravilnosti**, prav tako pa **3 nepravilnosti** v zvezi s preventivnimi zdravstvenimi pregledi in **2 nepravilnosti** glede pregledov in preizkusov delovne opreme.

Ukrepi

Inšpektorji so delodajalcem, pri katerih so izvajali akcijo, izdali **28 ureditvenih odločb** ter izrekli **1 opozorilo** po Zakonu o prekršku in **3 opozorila** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru. Pristojnim organom je bila posredovana tudi **1 kazenska ovadba**.

Zaključek

Obveščanje delavcev ali njihovih predstavnikov v zvezi z varnostnimi in zdravstvenimi tveganji ter zaščitnimi in preventivnimi ukrepi s področja varnosti in zdravja pri delu je zelo pomemben ukrep delodajalca, kakor to izhaja že iz okvirne direktive 89/391/EEC in ravno tako iz Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Z relevantnimi podatki, kakšno je dejansko stanje na tem področju, na Inšpektoratu RS za delo do sedaj nismo razpolagali, predstavljene ugotovitve pa ne nakazujejo na problematiko, ki bi bila posebno izpostavljena. Vsekakor pa velja ugotovitev, da bi bilo smiselno, da se akcijo v takšnem obsegu v prihodnosti ponovi in s tem preveri, ali je prišlo do morebitnih sprememb, zlasti še iz razloga, ker bo v letu 2010 prišlo tudi do sprememb Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

5.15. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV S PODROČJA ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU PRI ODSTRANJEVANJU AZBESTA

Akcijo v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja delavcev, ki so med opravljanjem svojega dela izpostavljeni azbestu, Inšpektorat RS za delo opravlja nepretrgoma

že kar nekaj zadnjih let in jo bo izvajal tudi v prihodnje. Tako je bilo v letu 2009 opravljenih 19 nadzorov del, pri katerih se je odstranjevala azbestna strešna kritina. Zaradi ugotovljenih kršitev in nepravilnosti pri teh delih so pristojni inšpektorji v zvezi s tem izrekli 16 ukrepov.

Trajanje in namen akcije

Inšpektorat RS za delo izvaja poostrene nadzore pri delih odstranjevanja azbesta že od leta 2006, ko je potekal nadzor v sklopu evropske akcije odstranjevanja azbesta in ki se je izvajala tudi s preventivnim namenom, da se delodajalce in delavce seznani s praktičnimi smernicami o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu.

Ocenili smo, da je potrebno s tovrstnim nadzorom nadaljevati tudi v letu 2009, saj menimo, da morajo biti ustrezno nadzorovani in obveščeni o nevarnostih vsi delodajalci, ki izvajajo odstranjevanje azbesta, in delavci, ki pri svojem delu lahko prihajajo v stik z azbestom, ne pa le tisti, ki bi opravljali omenjena dela v krajšem časovnem obdobju načrtovanega nadzora. Namen akcije je bil ugotavljati, kako delodajalci spoštujejo določbe Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu. Navedeni pravilnik implementira Direktivo 2003/18 EC, ki so jo morale države članice implementirati najpozneje do 15. 4. 2006.

Ugotovitve

V letu 2009 se je inšpekcijski nadzor izvajal pri delodajalcih, ki izvajajo rušenje, vzdrževanje in odstranjevanje izdelkov iz azbest cementa. Opravljeno je bilo 19 inšpekcijskih pregledov, od tega večinoma pri delodajalcih, ki so odstranjevali valovite strešne plošče.

Slika 10: Pri odstranjevanju azbesta je treba obvezno upoštevati tudi varnostne ukrepe pred padcem z višine

Število kršitev se je glede na predhodna leta, ko se je direktiva začela izvajati, precej zmanjšalo, kar je mogoče pripisati pogostejšemu poostrenemu nadzoru, ki se izvaja stalno že od leta 2006. Vzrok za takšno ugotovitev je vsekakor tudi dejstvo, da delodajalci, ki odstranjujejo azbest, bolje poznajo in spoštujejo določbe po Pravilniku o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu. Še vedno pa so bile pri **skoraj tretjini nadzorov** ugotovljene kršitve glede prijavljanja začetka del pri **odstranjevanju azbesta**, glede **izdelave ustreznega načrta dela** in glede **zagotavljanja ter uporabe osebne varovalne opreme**. Medtem pa je bilo glede ustreznega usposabljanja delavcev za varno delo z azbestom po programu in določitvijo tveganja glede izpostavljenosti delavcev azbestnemu prahu ali materialom, ki vsebujejo azbest, ugotovljenih izredno malo kršitev.

Glede prijavljanja začetka del pri odstranjevanju azbesta se stanje od leta 2007 glede na predhodna leta izboljšuje. Kljub temu pa je še vedno veliko delodajalcev, ki ne upoštevajo, da sodijo dela z azbestom med dela s povečano nevarnostjo in se jih mora zato **15 dni** pred pričetkom del prijaviti na Inšpektorat RS za delo skladno s **26. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu in 6. členom Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu**, pri čemer mora delodajalec v prijavi navesti podatke o:

- lokaciji delovišča,
- vrsti azbesta, s katerim se ravna ali je bil uporabljen,
- količini azbesta, s katerim se ravna ali je bil uporabljen,
- aktivnostih in postopkih,
- številu izpostavljenih delavcev,
- predvidenemu začetku in trajanju del, sprejetih ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti delavcev azbestu.

Prijave začetka del morajo izvesti vsi delodajalci, ki izvajajo dela, saj se pogosto zgodi, da samo glavni izvajalec izvede prijavo, drugi podizvajalci, ki odstranjujejo azbest, pa ne.

Za varno delo z azbestom je izjemno pomembno, da se načrt dela pripravi pred začetkom rušilnih ali odstranjevalnih del. Temeljiti mora na ugotovitvah ocene tveganja, ki jo je potrebno izdelati in mora za delavce in druge, ki bi lahko bili prizadeti, opredeliti vrsto in obseg izpostavljenosti azbestu. Na podlagi 14. člena Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu mora načrt dela zajemati:

- vrsto in predvideno trajanje dela,
- lokacijo izvedbe del,
- uporabljene postopke,
- način izvedbe odstranjevanja azbesta in/ali proizvodov, ki vsebujejo azbest,
- osebno varovalno opremo, ki jo bo zagotovil,
- način verifikacije, s katero bo dokazano, da po koncu izvajanja rušilnih del ali odstranjevanja azbesta na delovnih mestih ni več tveganja zaradi izpostavljenosti azbestu.

Najslabše stanje je bilo ugotovljeno predvsem pri izvajalcih, ki se praviloma ne ukvarjajo s krovskimi deli in posledično ne z odstranjevanjem azbestocementnih kritin z objektov in ki kljub temu izjemoma v okviru drugih širše zastavljenih pogodbenih del opravijo tudi takšna dela, pri katerih prihajajo delavci v stik z azbestnimi vlakni. Pri teh delodajalcih, ki imajo večinoma prijavljeno dejavnost ključavničarstva in izdelavo ter montažo kovinskih konstrukcij ali pa dejavnost splošnega gradbeništva brez krovskih del, pa delavci vseeno prihajajo v stik z azbestom.

Pri odstranjevanju azbesta na višini je poleg posebnih zahtev glede odstranjevanja azbesta potrebno dosledno upoštevati tudi varnostne ukrepe za delo na višini.

Ukrepi

Pri skupno opravljenih **19 inšpekcijskih pregledih** je bila **6 delodajalcem** izdana ureditvena odločba na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela, **1 delodajalcu** na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela, izdanih pa je bilo tudi **9 plačilnih nalogov**.

Zaključek

Ne glede na to, da so rezultati akcije spodbudni, ocenjujemo, da je potrebno s tovrstnim nadzorom nadaljevati tudi v letu 2010, saj menimo, da morajo biti ustrezno nadzorovani in obveščeni o nevarnostih vsi delodajalci, ki izvajajo odstranjevanje azbesta, in tudi delavci, ki pri svojem delu lahko prihajajo v stik z azbestom, ne pa le tisti, ki bi opravljali omenjena dela v krajšem časovnem obdobju poostrenega nadzora.

6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2009

Področje odkrivanja in preprečevanja zaposlovanja na črno ostaja pomemben segment dela, ki mu v Inšpektoratu RS za delo namenjamo več pozornosti. Inšpektorji za delo so v letu 2009 ugotovili 500 kršitev, ki se nanašajo na področje zaposlovanja na črno, kar je kljub večjemu številu opravljenih pregledov manj kot v preteklem letu. Inšpektorji za delo so ugotavljali kršitve zaposlovanja na črno praktično pri vseh inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij.

V skladu z zakonskimi določbami Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno Inšpektorat RS za delo nadzoruje kršitve določb zakona v zvezi z zaposlovanjem na črno.

Inšpektorji za delo so tudi v letu 2009 ugotavljali kršitve zaposlovanja na črno praktično v vseh oblikah inšpekcijskih pregledov (bodisi v okviru rednega nadzora, usmerjenih akcij ali na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih aktivnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno). Kadar je bilo potrebno, smo nadzor opravili tudi popoldan, zvečer, ponoči, oziroma ob sobotah in nedeljah. Zakonitost zaposlovanja preverjamo praktično v vseh opravljenih inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij. V letu 2009 so inšpektorji na področju delovnih razmerij opravili skupno **9.965 inšpekcijskih nadzorov**. **Kršitve zaposlovanja na črno v poročevalskem obdobju predstavljajo približno 8 % vseh ugotovljenih kršitev**. V letu 2008 so predstavljale kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno približno 9 % vseh ugotovljenih kršitev, v letu 2007 pa približno 11 %.

Inšpektorji za delo so v letu 2009 ugotovili **387 primerov** kršitev v zvezi s 1. alinejo 1. odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, torej primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v letu 2008 beležimo 357, v letu 2007 pa 415 primerov).

Inšpektorji so ugotavljali zaposlovanje na črno tudi v primerih, ko pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev. Navedena kršitev je bila v poročevalskem obdobju ugotovljena v **80 primerih** (v 89 primerih v letu 2008 in v 78 primerih v letu 2007).

Ugotovljenih je bilo **7 primerov**, ko je **posameznik** v svojem imenu in za svoj račun **zaposlil delavca**, ki je zanj opravljal delo na črno (v letu 2008 je bilo 15 primerov, v letu 2007 pa 3 primeri).

9 ugotovljenih kršitev se nanaša na primere, ko je delodajalec omogočil delo dijaka ali študenta **brez ustrezne napotnice** pooblaščen organizacije za posredovanje dela (v letu 2008 ugotovljenih 19 tovrstnih kršitev, v letu 2007 pa 17 kršitev).

Inšpektorji so v **9 primerih** ugotovili, da je delodajalec omogočil uporabo napotnice dijaka oziroma študenta **neupravičeni osebi** (v letu 2008 zabeležen samo en primer, v letu 2007 ugotovljene 4 kršitve).

V letu 2009 so v **zvezi z institutom kratkotrajnega dela** inšpektorji ugotovili **8 kršitev** (v letu 2008 26 kršitev, v letu 2007 pa 11 kršitev).

Na podlagi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno je Inšpektorat RS za delo pristojen opravljati nadzor tudi v zvezi z nedovoljeno reklamo, in sicer gre tukaj za prepoved

naročanja in objavljanja oglasov v časopisih, revijah, na radiu, televiziji in v drugih elektronskih medijih ali posredovanje in objavljanje reklamnih sporočil na drug način, ki je dostopen javnosti, če pravna oseba, zasebnik ali posameznik objavlja potrebo po delavcu, katerega delo ni vezano na registrirano oziroma priglašeno dejavnost. V letu 2009 je zabeležena **1 tovrstna kršitev**. Delodajalec je v enem izmed slovenskih dnevnikov objavil oglas, v katerem je objavil potrebo po delavcu za opravljanje dela, ki ni vezano na njegovo priglašeno dejavnost.

Največ vseh kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno je bilo v letu 2009 ugotovljenih v **dejavnosti gostinstva (151)**, sledijo dejavnost **gradbeništva (99)**, **trgovina (57)** in **kopenski promet (41)**. Opazen upad ugotovljenih kršitev v primerjavi s preteklim letom je zaznati v dejavnosti gradbeništva.

Inšpektorat RS za delo je tudi v letu 2009 podatke o osebah, ki so delale na črno, sporočal Zavodu RS za zaposlovanje, ki je v primeru, da so te osebe prejemale denarno nadomestilo iz naslova brezposelnosti, sprožil ustrezne postopke za odvzem pravic.

Na podlagi ugotovljenih kršitev določb v zvezi z zaposlovanjem na črno inšpektorji v skladu z Zakonom o prekrških postopajo v hitrem prekrškovnem postopku in lahko ukrepajo z izdajo odločbe o prekršku oziroma z izdajo plačilnega naloga in hkrati tudi z izdajo prepovedi opravljanja procesa oziroma uporabe sredstev do odprave nepravilnosti na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela. V letu 2009 sta bila zaradi ugotovljenega zaposlovanja na črno pravnim osebam, zasebnikom ali posameznikom izdana **202 plačilna naloga** in **406 odločb o prekršku** (v letu 2008 pa 244 plačilnih nalogov in 354 odločb o prekršku), število izrečenih ukrepov se giba približno v istih okvirjih kot preteklo leto, nekoliko se spreminja struktura.

Če pogledamo statistične podatke o ugotovitvah inšpektorjev za delo na področju zaposlovanja na črno, ugotovimo, da število ugotovljenih kršitev zadnjih nekaj let upada. Inšpektorji so največ zaposlovanja na črno ugotovili na podlagi prijav in pri izvajanju akcij. Prijave o zaposlovanju na črno so pogostno anonimne, marsikdaj tudi neresnične in so posledica družinskih, sosedskih in drugih sporov. Ugotavljamo tudi, da do črnega zaposlovanja ne bi prihajalo tako pogosto, če ne bi bilo obojestranskega interesa. Delodajalci so se največkrat izgovarjali na potrebo po poskusnem delu. Tudi delavci so dobro poučeni in inšpektorju povedo, da so ravno ta dan začeli z delom. Mnogokrat je šlo za osebe, ki so sicer bile brezposelne, niso pa bile prijavljene na zavodu za zaposlovanje, tudi za upoko-jence, torej za osebe, ki se niso imele nobenega interesa zakonito zaposliti. Slednje smo ugotovili tudi iz prijav, ki so jih podali nezakonito zaposleni delavci zaradi neplačila za svoje delo, potem ko so bili že dalj časa nezakonito zaposleni, pa jih to ni motilo. Na to kaže tudi primer, ko je bilo v nadzoru ugotovljeno, da je na črno pri delodajalcu delala brezposelna oseba, delodajalec je pogodbo o zaposlitvi pripravil in jo predložil na vpogled, delavec pa je ni hotel podpisati.

V zvezi z zlorabo napotnic navajamo primer večje gospodarske družbe, ki je omogočala plačilo za nadurno delo na tak način, da so starši imeli plačilo preko študentskih napotnic, ki so bile izdane na njihove otroke.

Inšpektorji ugotavljajo, da so delodajalci dobro seznanjeni z določbami Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, ki omogoča brezplačno opravljanje dela ožjih družinskih članov. V posameznih nadzorih so inšpektorji ugotovili, da kratkotrajnega dela delodajalci niso prijavili pravočasno. V več primerih so tudi nudili strokovno pomoč.

Avtomatski odzivnik za prijavo dela in zaposlovanja na črno ostaja nameščen v prostorih Inšpektorata RS za delo. Prijavitelji so lahko podali prijavo na telefonski številki avtomatskega odzivnika 01 43 61 411. V letu 2009 smo prejeli **44 prijav**, kar je bistveno manj kot v preteklem letu, ko smo prejeli 80 prijav. Kot vsa zadnja leta se prejete prijave pretežno nanašajo na domnevno nezakonito opravljanje dejavnosti, kar sodi v pristojnost nadzora Tržnega inšpektorata RS, in na nezakonito zaposlovanje. V prijavah zasledimo tudi druge domnevne kršitve delovnopravne zakonodaje. Tiste, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo se v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku odstopijo pristojnim

organom. Prijave, ki se nanašajo na domnevno zaposlovanje na črno, pa vse pogosteje prejemamo **po elektronski pošti**.

S strani Upravnih enot smo v letu 2009 prejeli **983 prijav oziroma sprememb prijav kratkotrajnega dela** (v letu 2008 smo prejeli **719 prijav**). Rast kaže nato, da se je institut kratkotrajnega del izkazal za življenjskega.

Upravna enota nas obvešča tudi o vpisu v seznam zavezancev, ki opravljajo **osebno dopolnilno delo**. V letu 2009 smo bili obveščeni o **868 vpisih in 434 izbrisih** zavezancev (v letu 2008 zabeleženih 840 vpisov zavezancev in 254 izbrisov).

Posebna Komisija za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno v poročevalskem obdobju ni določila posebnih koordiniranih akcij. Potekale pa so aktivnosti na področju priprave sprememb in dopolnitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno in javne kampanje na tem področju. Posebej omenjamo pripravo sprememb na področju instituta malega dela.

Inšpektorji so sodelovali v številnih koordiniranih akcijah, ki so jih predlagali posamezni nadzorni organi, najpogosteje Policija, Tržni inšpektorat RS, Prometni inšpektorat RS, Zdravstveni inšpektorat RS in Davčna uprava RS. Koordinacija je potekala tudi preko koordinacijskih sosvetov, ki so ustanovljeni na podlagi Inšpekcijskega sveta. Akcije so bile pogosto izvedene tudi izven delovnega časa sodelujočih organov (popoldan, zvečer, ponoči, ob sobotah in nedeljah). Koordinirane akcije so se izvajale v različnih nočnih lokalih, pubih, diskotekah, okrepčevalnicah, gostinskih lokalih, pekarnah, kitajskih restavracijah, gradbiščih ter pri delodajalcih, ki opravljajo taksi službo. Statistično so opravljeni inšpekcijski pregledi zajeti pri izrednih inšpekcijskih pregledih.

Opravljenih je bilo **preko 180 inšpekcijskih pregledov**, kar je 28 % več kot v preteklem letu. Največ pregledov je bilo opravljenih v dejavnosti gradbeništva (68), gostinstva (47) in kopenskega prometa (23). Inšpektorji za delo v tovrstnih koordiniranih akcijah preverjajo predvsem zakonitost zaposlovanja, občasno pa tudi spoštovanje drugih določb delovno-pravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu.

V letu 2009 so inšpektorji za delo opravili tudi **11 inšpekcijskih pregledov** v tako imenovani akciji »**Morska deklica**«. Pri nadzoru sodelujejo Policija, Prometni inšpektorat RS, Carinska uprava RS, Tržni inšpektorat RS in Inšpektorat RS za delo. Nadzor se je izvajal na posameznih cestnih točkah na območju OE Maribor, v posameznih primerih so bile ugotovitve nadzora odstopljene drugim pristojnim enotam.

Ocenjujemo, da je sodelovanje različnih nadzornih organov v skupnih aktivnostih na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter v drugih koordiniranih akcijah, ki je običajno potekalo na nivoju območnih enot, ocenjujemo, tudi v letu 2009 potekalo **dobro**.

S spremembo Kazenskega zakonika iz leta 2008 so bila dopolnjena tudi kazniva dejanja zoper delovno razmerje in socialno varnost, med katere se uvršča tudi zaposlovanje na črno.

Inšpektorji za delo so v poročevalskem obdobju podali sum storitve kaznivega dejanja po 199. členu Kazenskega zakonika v **13 primerih**. Če izpostavimo dva primera, pristojna inšpektorja sta podala pristojnemu okrožnemu tožilstvu kazenski ovadbi, ker je bilo v enem primeru pri delodajalcu zaposlenih 17 delavcev na črno, v drugem pa 13 delavcev.

7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA

Skladno s 5. členom Zakona o inšpekciji dela so sestavni del vsakoletnega Poročila o delu Inšpektorata RS za delo tudi predlogi ukrepov, s katerimi skušamo prispevati k uspešnemu reševanju obstoječe problematike tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Glede na določbo 5. člena Zakona o inšpekciji dela so ena od obveznih sestavnih poročila o delu inšpektorata za delo tudi predlogi ukrepov za reševanje vprašanj s področja iz 4. in 5. točke 1. odstavka istega člena. Gre za področji, ki vsebujeta podatke o:

- ugotovljenih kršitvah in kaznivih dejanjih, o izrečenih ukrepih ter o uresničevanju izrečenih ukrepov po dejavnostih,
- smrtnih poškodbah pri delu, kolektivnih nesrečah pri delu, hujših poškodbah pri delu ter o ugotovljenih poklicnih boleznih po dejavnostih.

V nadaljevanju posebej navajamo predloge s področja nadzora delovnih razmerij in s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu.

7.1. PREDLOGI NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

Na podlagi izkušenj, pridobljenih pri opravljanju inšpekcijskega nadzora na področju delovnih razmerij predlagamo naslednje spremembe:

- ***sistemsco urediti začasno in občasno delo dijakov in študentov,***
- ***spremeniti Zakon o matični evidenci uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter določiti prekršek za primer odjave iz socialnega zavarovanja pred prenehanjem delovnega razmerja,***
- ***določiti pristojnost Inšpektorata RS za delo oz. prekrškovnim organom za izrekanje globe v razponu,***
- ***Zakon o delovnih razmerjih spremeniti tako, da:***
 - ***se določi sankcija tudi za uporabnike, ki kršijo institut zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku,***
 - ***se določi sankcija za primer kršitve 6. a člena, ki določa prepoved spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu,***
 - ***se določi delavcu, s katerim je delodajalec sklepal pogodbe o zaposlitvi za določen čas v zaporednem trajanju nad enim letom, pravico do odpravnine ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi za določen čas,***
 - ***se črta določba 2. odstavka 227. člena, kjer so taksativno navedene določbe, katerih kršitev predstavlja pravno podlago za izdajo ureditvene odločbe,***
- ***se uskladi 7. odstavek 7. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev s kazenskimi določbami novele Zakona o delovnih razmerjih,***

- **se v Zakonu o zaposlovanju in delu tujcev določi, da se delodajalcu v primeru onemogočanja inšpekcijskega nadzora začasno zadrži izdaja novih delovnih dovoljenj,**
- **se Zakon o evidencah dela in socialne varnosti spremeni tako, da se določi sankcija za odgovorno osebo za primer kršitve opustitve vodenja, hrambe ali posodabljanja evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti,**
- **se v kazenski določbi 24. člena Zakonu o uresničevanju načela enakega obravnavanja določi sankcija za odgovorno osebo pravne osebe,**
- **se novelira Zakon o inšpekciji dela,**
- **se na novo določi kaznivo dejanje nedovoljeno posredovanje dela,**
- **se zagotovi pravne podlage za vzpostavitev neposrednega dostopa inšpektorata za delo do podatkov iz uradnih evidenc drugih nadzornih organov, ki jih potrebujemo pri svojem delu.**

Na podlagi ugotovitev pri izvajanju inšpekcijskega nadzora v praksi, z namenom razreševanja problematike na področju delovnih razmerij in v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela, predlagamo spremembe predpisov v zvezi z naslednjimi instituti:

Začasno in občasno delo dijakov in študentov je zelo razširjena oblika dela, pri čemer to delo po našem mnenju ni ustrezno urejeno, saj na tem področju ugotavljamo različne zlo-rabe. Po trenutno veljavni zakonodaji s področja socialne varnosti, dijaka in študenta ni mogoče pokojninsko in invalidsko zavarovati po določbah Zakona o pokojninskem in in-validskem zavarovanju potem ko preseže posebno olajšavo za rezidenta, ki se izobražuje in ima status dijaka ali študenta, določeno v Zakonu o dohodnini, kot je delodajalec to dolžan storiti na podlagi 6. b člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brez-poselnosti. Menimo, da je potrebno to stvarino sistemsko urediti, kar naj bi v bodoče urejal povsem novi Zakon o malem delu.

V praksi ugotavljamo primere, ko delodajalec delavca samovoljno odjavi iz socialnega za-varovanja, še preden delavcu preneha delovno razmerje, pri čemer pa za tovrstno kršitev prekršek ni predpisan. Glede na navedeno predlagamo, da se Zakon o matični evidenci uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja dopolni tako, da se opre-deli prekršek za primer odjave iz zavarovanja pred prenehanjem delovnega razmerja.

Iz Zakona o prekrških izhaja, da če je globa določena v razponu, lahko prekrškovni or-gani izrekajo globo le v najnižji predpisani meri, razen če posamezen zakon, ki opredeljuje prekrške, ne določa drugače. Sodišče pa po vloženi zahtevi za sodno varstvo ne sme odločiti v škodo kršitelja, torej mu ne sme izreči višje globe, kot jo izreče prekrškovni organ. Tako globa, ki je predpisana v razponu, izgubi smisel, saj kršitelju v skladu z 11. odstavkom 65. člena Zakon o prekrških zaradi načela »reformatio in peius« sploh ni mogoče izreči višje globe od najnižje predpisane mere. Zato menimo, da bi bilo smiselno iz Zakona o prekršku črtati določilo o izreku globe v najnižji predpisani meri s strani prekrškovnih organov.

Glede na to, da je v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih v primeru zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku delodajalec agencija, ki delo takega delavca zagotavlja, ob dejstvu, da so sankcije predpisane za delodajalca, ugotavljamo, da je celotna odgovornost na tem področju prenesena na delodajalca, to je na agencijo. Na podlagi ugotovitev iz prakse, ki kažejo na to, da kršitve tistih institutov oz. pravic, ki so neposredno povezane z opravljanjem dela, pogosto povzročijo uporabniki, predlagamo, da se Zakon o delovnih razmerjih spremeni tako, da bo sankcija predpisana tudi za uporabnika.

Z novelo Zakona o delovnih razmerjih je bil dodan novi 6.a člen, ki določa prepoved spol-nega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu, pri čemer pa sankcija

za primere kršitev tega člena ni posebej predpisana. Zato predlagamo, da se v Zakon o delovnih razmerjih umesti tudi kazenska določba, s katero bo kršitev obravnavanega člena opredeljena kot prekršek.

Iz 9. člena Zakona o delovnih razmerjih izhaja pravilo sklepanja pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, pri čemer pa v praksi ugotavljamo, da se delodajalci vse bolj poslužujejo sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas. Kot kažejo naše ugotovitve, so številni delodajalci, ki so bili v poročevalskem obdobju zajeti v nadzor, sklepali pogodbe za določen čas tudi v nasprotju s predpisi. Z namenom zajeitve množičnega sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas predlagamo, da bi v Zakonu o delovnih razmerjih v primeru izteka veljavnosti tovrstnih pogodb v zaporednem trajanju nad enim letom določili pravico delavca do odpravnine.

Temeljni ukrep inšpektorja, namenjen odpravi nepravilnosti, je nedvomno ureditvena odločba. Navedeni institut ureja 15. člen Zakon o inšpekciji dela, določa pa ga tudi 227. člen Zakona o delovnih razmerjih. Slednji v 2. odstavku 227. člena opredeljuje primere kršitev členov, v katerih ima inšpektor pravico in dolžnost izdati ureditveno odločbo. Inšpektorat za delo ima na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela, ki se uporablja kot *lex specialis*, generalno pooblastilo za izdajo ureditvene odločbe v primeru kršitev zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov iz področja svoje pristojnosti. Glede na to, da je določba 227. člena Zakona o delovnih razmerjih bistveno omejevala možnosti Inšpektorata RS za delo za ukrepanje z ureditveno odločbo, je bila z novelo Zakona o delovnih razmerjih spremenjena ravno z namenom razširitve pristojnosti inšpektorata za izdajo ureditvene odločbe. Ob tem je treba dodati, da organ druge stopnje v obrazložitvi svojih odločb določbo 227. člena Zakona o delovnih razmerjih še vedno razlaga tako, da v primeru kršitev določb, ki niso zajete v 227. členu tega zakona, inšpektor za delo nima pooblastila delodajalcu z odločbo odrediti, da zagotovi izvajanje zakona.

Zato predlagamo, da se določba 2. odstavka 227. člena Zakona o delovnih razmerjih črta, saj menimo, da je nepotrebna. Omejitev pristojnosti Inšpektorata RS za delo namreč izhaja že iz 1. člena Zakona o inšpekciji dela, zato je jasno, da Inšpektorat RS za delo v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela ne more ukrepati v tistih primerih, ko je z zakonom določena pristojnost drugega organa. Po drugi strani pa poudarjamo, da ne moremo dopuščati nezakonitega stanja pri izvajanju tistih predpisov, ki v skladu s 1. členom Zakona o inšpekciji dela sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo. Kljub dejstvu, da so kršitve nekaterih členov Zakona o delovnih razmerjih, ki niso zajeti v 2. odstavku 227. člena tega zakona, v kazenskih določbah istega zakona opredeljene kot prekrški, se s takšno rešitvijo ne moremo zadovoljiti, saj ukrepanje le v postopku o prekršku še ne pomeni odprave nepravilnosti.

V zvezi z izvajanjem Zakona o zaposlovanju in delu tujcev glede poročanja Zavodu RS za zaposlovanje o pravnomočno izrečenih globah po kazenskih določbah Zakona o delovnih razmerjih, ki so povzete v 7. odstavku 7. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, smo zasledili problematiko, ki je nastala zaradi neuskladitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev in Zakona o delovnih razmerjih. Zakon o zaposlovanju in delu tujcev v 7. odstavku 7. člena, v katerem prepoveduje novo zaposlovanje in delo in izdajo novih delovnih dovoljenj zaradi pravnomočno izrečene globe za prekršek po kazenskih določbah Zakona o delovnih razmerjih, kazenske določbe tega zakona taksativno našteva, te pa so se z novelo Zakona o delovnih razmerjih bistveno spremenile. Kazenske določbe Zakona o delovnih razmerjih so bile z novelo tega zakona povsem na novo določene, saj so bili nekateri prekrški dodani, nekateri pa so bili prerazporejeni. Zato je prišlo do preštevilčenja kazenskih določb.

Glede na navedeno menimo, da bi bilo potrebno sprejeti ustrezno spremembo 7. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev.

Pri inšpekcijskih nadzorih, predvsem v dejavnosti gradbeništva, se pogosto soočamo s težavami glede vzpostavitve kontakta z delodajalci, saj jih na naslovu, kjer so registrirani, ni mogoče najti. Neredko pa delodajalci ovirajo izvajanje inšpekcijskega nadzora. Zato predlagamo, da se v Zakon o zaposlovanju in delu tujcev umesti možnost, da bi inšpektor

začasno (npr. z izdajo sklepa, ki bi ga posredoval Zavodu RS za zaposlovanje) zadržal izdajo novih delovnih dovoljenj, in sicer dokler delodajalec ne bi inšpektorju predložil vse, kar je potrebno za uspešno izvedbo inšpekcijskega nadzora.

Pri izvajanju zakona v praksi smo tudi ugotovili, da v kazenskih določbah obravnavanega zakona ni predpisane sankcije za odgovorno osebo pravne osebe za primer kršitve delodajalca, ki ne vodi, ne hrani ali ne posodablja evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, v skladu s 4. členom tega zakona. Glede na to, da odgovornost pravne osebe brez odgovornosti odgovorne osebe ne more biti podana, predlagamo, da se kazenske določbe tega zakona ustrezno dopolnijo.

Obenem predlagamo tudi čimprejšnji sprejem vseh podzakonskih aktov k Zakonu o evidencah na področju dela in socialne varnosti, ki bodo skupaj z zakonom tvorili celoto.

Podobno kot pri izvajanju Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti smo tudi pri izvajanju Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja ugotovili, da v kazenski določbi 24. člena ni predpisane sankcije za odgovorno osebo pravne osebe (predpisana je le za odgovorno osebo v državnem organu oz. organu samoupravnega lokalne skupnosti). Zato predlagamo, da se omenjena kazenska določba predmetnega zakona ustrezno dopolni.

Poleg navedenega menimo, da bi bilo treba novelirati tudi Zakon o inšpekciji dela, saj je bil nazadnje deležen sprememb v letu 2000 in še to v manjšem obsegu. Od zadnje spremembe Zakona o inšpekciji dela, ki predstavlja krovni zakon za izvajanje inšpekcijskega nadzora inšpektorjev za delo, pa se je tako materialna kot tudi postopkovna zakonodaja na tem področju bistveno spremenila (npr. v letu 2003 je bil na novo sprejet Zakon o delovnih razmerjih, Inšpektorat RS za delo je s 1. 1. 2005 postal prekrškovni organ itd.). Zato so postale nekatere določbe Zakona o inšpekciji dela neuporabljive (kot npr. 15. b člen itd.). Razlog za spremembo in dopolnitev tega zakona tako vidimo predvsem v neusklajenosti s spremenjeno oz. na novo sprejeto delovnopravno zakonodajo od leta 2000 dalje, kot tudi posledično v novih pojavnih oblikah kršitev, ki jih zasledimo v praksi (predvsem na področju zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku, dela študentov itd.). Zato smo Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve predlagali spremembo Zakona o inšpekciji dela. Ministrstvo je našemu predlogu sledilo in pripravo sprememb oziroma novega Zakona o inšpekciji dela že uvrstilo v svoj normativni program dela.

V zadnjih letih pri izvajanju inšpekcijskega nadzora ugotavljamo, da se delodajalci na vse mogoče načine **izogibajo zakonskim omejitvam ter pogojem**, ki so določeni s predpisi v zvezi z zagotavljanjem dela delavcev drugemu uporabniku (posebnosti pri sklepanju takšnih pogodb o zaposlitvi, omejitve pri zaposlovanju tujcev) ter tako zlorabljajo obravnavani institut z namenom pridobivanja protipravne premoženjske koristi. Delodajalci se zakonskim omejitvam in pogojem na tem področju izognejo tako, da z uporabniki sklepajo pogodbe o medsebojnem sodelovanju in drugimi podobnimi nazivi (kooperativne pogodbe, pogodbe o izvajanju storitev, pogodbe o najemu opreme itd.), kljub temu, da **dejansko opravljanje dela vsebuje vse znake zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku**. Delodajalci s takšnim ravnanjem **obidejo tako** delovnopravno kot tudi gospodarsko in socialno zakonodajo, kar nedvomno predstavlja družbeno nevaren pojav. Glede na predhodno podano smo Ministrstvu za pravosodje predlagali, da se Kazenski zakonik dopolni tako, da se na novo okvalificira kaznivo dejanje »nedovoljeno posredovanje dela«.

V letu 2009 je bil Inšpektoratu RS za delo omogočen neposreden dostop do evidence Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Še vedno pa je prisotna potreba Inšpektorata RS za delo po dostopu do nekaterih evidenc, katerih upravljalci so drugi nadzorni oz. državni organi (npr. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Davčna uprava RS itd), na kar že več let opozarjamo v našem poročilu o delu, vendar nam možnost dostopa še vedno ni omogočena. Vsekakor bi se z vpogledom v te evidence opremili z zelo koristnimi informacijami o delodajalcu, še preden bi pri njem opravili inšpekcijski nadzor. Prav tako bi lahko inšpektor tekom postopka, torej po opravljenem nadzoru in naloženih ukrepih, že z vpogledom v evidenco preveril, ali je delodajalec določene nepravilnosti odpravil ali ne (npr. v zvezi z izplačevanjem plač). Zato tudi v tem letnem poročilu

še posebej izpostavljamo omenjeno problematiko in predlagamo, da se zaradi boljšega, hitrejšega in učinkovitejšega dela vzpostavi ustrezne pravne podlage, na podlagi katerih bo inšpektorjem za delo omogočen neposreden dostop do določenih zbirk podatkov oz. evidenc, ki jih potrebuje pri svojem delu. Ravno tako bi bil za nas zelo dobrodošel dostop do registra prebivalstva, saj inšpektor pri vodenju postopkov potrebuje podatke, vodene v omenjenem registru (npr. rojstne podatke fizičnih oseb, podatke o prebivanju itd.).

7.2. PREDLOGI NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Na področju varnosti in zdravja pri delu se je v preteklih desetih letih zakonodaja pomembno spremenila in tudi uskladila z zakonodajo Evropske skupnosti na tem področju. Vendar je obdobje dobrih desetih let kar dolgo in vsekakor so že potrebne določene spremembe v zakonodaji. V tem času so se že pokazale dobre in slabe strani veljavne zakonodaje, razlogi za spremembe pa izhajajo tudi iz spremenjenih in zaostrenih družbenoekonomskih odnosov. Zato je pozitivno, da so se v letu 2009 začele pripravljati spremembe Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Vendar pa je kljub mnogim novim predpisom na tem področju tudi še kar nekaj predvsem podzakonskih aktov, ki so dokaj stari in niso več v skladu z dejanskimi sedanjimi razmerami ter bi jih bilo zato potrebno dopolniti, spremeniti ali ustrezno uskladiti. Prav tako bi bilo smiselno v določeni meri spremeniti tudi nekatere novejši predpise, ki že izhajajo iz direktiv ES. Zato bi bilo potrebno čim prej v smislu sprememb in dopolnitev obravnavati naslednje še veljavne predpise:

- Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja,
- Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (dopolniti bi jo bilo potrebno z novimi spoznanji na tem področju – opredelitev pojmov; vloga naročnikov, nadzornikov in koordinatorjev; kazenske določbe),
- Pravilnik o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (glede opravljanja preizkusov znanja),
- Pravilnik o načinu in postopku za opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev,
- Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu,
- Preiskave delovnega okolja ter pregledi in preizkusi delovne opreme,
- Evidence na področju varnosti in zdravja pri delu,
- Projektiranje in gradnja objektov, namenjenih za delovne in pomožne prostore, ter načrtovanje in gradnja tehnoloških procesov (področje je neurejeno že vse od sprejetja novega Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki tega področja ne obravnava),
- Varovanje pred udarom električnega toka (obstoječi pravilnik bi bilo potrebno revidirati),
- Varno delo v gozdarstvu (obstoječi pravilnik bi bilo potrebno revidirati) in
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen.

Določenih sprememb oz. dopolnitev pa bi bili potrebni tudi še mnogi drugi veljavni podzakonski predpisi. Kar nekaj pa je tudi področij, za katera ocenjujemo, da bi jih bilo potrebno urediti z ustreznimi predpisi:

- upravljanje z viličarji in drugimi dviznimi napravami,
- zbiranje podatkov o nezgodah pri delu na državni ravni in upravljanje s to zbirko (še ni predpisa, ki bi to ustrezno urejal, je pa ta ureditev predvidena v spremenjenem Zakonu o varnosti in zdravju pri delu)
- prijavljanje nezgod pri delu, nevarnih pojavov in poklicnih bolezni (ni predpisa, ki bi to ustrezno urejal, pričakujemo pa, da bo to ustrezno urejeno v novem pravilniku o evidencah, katerega vsebina se še usklajuje z Ministrstvom za javno upravo)

- projektiranje in gradnja objektov, namenjenih za delovne in pomožne prostore, ter načrtovanje in gradnja tehnoloških procesov (področje je neurejeno že vse od sprejetja Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki tega področja ne obravnava),
- zakonodaja v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi,
- pristojnost nadzora nad Pravilnikom o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest (kljub že izvedenim aktivnostim zadeva še vedno ni urejena) in
- kljub večletnemu opozarjanju problematika poklicnih bolezni v RS še vedno ni urejena.

8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

V letu 2009 je Socialna inšpekcija izvajala redne in izredne inšpekcijske nadzore ter v posameznih primerih v skladu z zakonom nadzirala strokovna ravnanja izvajalca v posameznih zadevah. Do konca februarja 2010 je izvedla 100 rednih inšpekcijskih nadzorov pri 78 različnih izvajalcih, ki so bili določeni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009«. V letu 2009 je Socialna inšpekcija zaključila tudi obravnavo 125 pobud za izredne inšpekcijske nadzore. V 38 primerih so bili izpolnjeni z zakonom določeni pogoji za izvedbo izrednih inšpekcijskih nadzorov. Po zaključenih inšpekcijskih postopkih v 138 zadevah so bila v skladu s prvim odstavkom 107. člena Zakona o socialnem varstvu v 83 zadevah izvajalcem naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti, v 22 zadevah so bili izvajalcem izrečeni ukrepi za odpravo ugotovljenih nepravilnosti, v 4 primerih pa je bila na podlagi ugotovitev, da izvajalec ni na ustrezen način odpravil nepravilnosti, izdana odločba, s katero se je dosegla odprava nepravilnosti. V prekrškovnih postopkih je bila izdana 1 odločba.

8.1. PREDPISI, KI UREJAJO INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Z inšpekcijskim nadzorom na področju socialnega varstva je zagotovljen nadzor nad izvajanjem socialno varstvenih storitev in spoštovanjem predpisov, s katerim so izvajalcem socialnovarstvene dejavnosti podeljena javna pooblastila.

Posebnosti inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva urejata:

- Zakon o socialnem varstvu in
- Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva.

Inšpekcija nadzira delo javnih socialnovarstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo (v nadaljnjem besedilu: izvajalci dejavnosti), ter izvajanje dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine, ki so sofinancirani po posebnih pogodbah z Ministrstvom za delo, družino ali socialne zadeve. Pri izvajalcih se opravlja nadzor nad izvajanjem Zakona o socialnem varstvu (v nadaljevanju: zakon) in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, ter nadzor nad izvajanjem drugih zakonov ali na njihovi podlagi izdanih predpisov, ki določajo javna pooblastila ali druge naloge posameznim izvajalcem socialnovarstvene dejavnosti, nadzira pa tudi izvajanje nalog, ki jih zakon nalaga lokalnim skupnostim. Za izvajanje inšpekcijskega nadzora dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov pa se smiselno uporabljajo določbe o izvajanju izrednega inšpekcijskega nadzora.

8.1.1. Oblike inšpekcijskega nadzora

Inšpekcijski nadzor se opravlja kot redni ali izredni. Redni inšpekcijski nadzor se opravi pri vsakem izvajalcu dejavnosti najmanj enkrat v obdobju treh let. Izredni inšpekcijski

nadzor pa se izvede na zahtevo upravičenca do storitve ali njegovega zakonitega zastopnika oziroma druge osebe, ki je imela v postopku položaj stranke, ustanovitelja izvajalca dejavnosti ali organa upravljanja izvajalca dejavnosti, na utemeljeno pobudo družinskega člana upravičenca ali uporabniškega združenja, na zahtevo reprezentativnega sindikata pri delodajalcu oz. vsakič, ko se na podlagi različno pridobljenih informacij oceni, da je to potrebno.

Zakon o socialnem varstvu izrecno določa primere, v katerih se izredni inšpekcijski nadzor ne izvede.

8.1.2. Inšpekcijski postopek

V skladu s 1. odstavkom 107. člena zakona izreče inšpektor v primerih, ko ugotovi manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki ne vplivajo bistveno na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljevanju: pomanjkljivosti), ustno opozori na nepravilnosti in na njihove posledice ter določi rok za odpravo, kar navede v zapisniku o inšpekcijskem nadzoru. V primeru, da izvajalec tega ne stori, ali v primeru ugotovitev večjih nepravilnosti, napak ter kršitev predpisov (v nadaljevanju: nepravilnosti) pa inšpektor odredi potrebne ukrepe ter določi rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

8.1.3. Prekrškovni organ

Socialna inšpekcija ima pristojnosti tudi kot prekrškovni organ v zvezi s prekrški po 116. in 117. členu zakona ter prekrški po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

8.2. SPLOŠNI PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2009 VARSTVA

V letu 2009 je Socialna inšpekcija izvajala tako redne inšpekcijske nadzore kot tudi izredne inšpekcijske nadzore, s katerimi je nadzirala strokovna ravnanja izvajalcev v posameznih zadevah.

8.2.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori so se izvajali na podlagi »Programa rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009«. S programom so bili določeni izvajalci, pri katerih je bil opravljen redni inšpekcijski nadzor, ter strokovna področja, ki so se pri rednih inšpekcijskih nadzorih še posebej podrobno proučila.

Redni inšpekcijski nadzori so bili izvedeni oziroma zaključeni do konca februarja 2010, in sicer pri 78 od predvidenih 79 različnih izvajalcih v 100 zadevah. Pri 10 izvajalcih, ki izvajajo hkrati storitve institucionalnega varstva starejših in pomoč na domu v obliki socialne oskrbe oz. pomoč na domu v obliki socialne oskrbe in socialni servis, sta bila z namenom racionalizacije in večje časovne učinkovitosti namreč izvedena hkrati dva nadzora, tako da se posamezen izvajalec vodi v dveh rubrikah, prav tako sta bila na 12 centrih za socialno delo izvedena 2 nadzora - poleg nadzora dela na področju osebne pomoči, pomoči družini na domu in organizacije izvajanja nalog s področja ukrepov centra za socialno delo po zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, je bil poseben redni nadzor izveden še nad izvajanjem pomoči družini na domu v obliki socialne oskrbe.

Ker je bilo ugotovljeno, da se s tem ni bistveno pridobilo pri časovni učinkovitosti, bodo, tudi zaradi bolj preglednega statističnega prikaza, v letu 2010 redni inšpekcijski nadzori ponovno potekali po načelu, da se v posameznem rednem nadzoru preverja izvajanje posamezne storitve.

V 1 primeru je bilo ocenjeno, da ni smotno, da se v letu 2009 vztraja pri izvedbi predvidenega rednega nadzora, saj sta bila pri istem izvajalcu v letu 2009 že v teku 2 izredna inšpekcijska nadzora. Redni nadzor pri tem izvajalcu bo izveden v letu 2010.

Tabela 17: Redni inšpekcijski nadzori

Izvajalci	Načrtovano število rednih inšpekcijskih nadzorov v letu 2009	Število izvedenih rednih inšpekcijskih nadzorov v letu 2009
centri za socialno delo	21	21
centri za socialno delo - storitev pomoč družini na domu – socialna oskrba	12	12
izvajalci socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu – socialna oskrba (prikazano je 7 domov starejših občanov, pri katerih se je nadziralo tudi institucionalno varstvo in 5 izvajalcev z dovoljenjem za delo, pri katerih se je nadziralo tudi izvajanje socialnega servisa)	12	24
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva za starejše - domovi za starejše in koncesionariji	27	26*
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb (celodnevno in 16 ur dnevno) - posebni socialnovarstveni zavodi za odrasle in koncesionariji	7	7
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladostnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju - zavodi za usposabljanje	2	2
izvajalci socialnovarstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe - varstveno delovni centri in koncesionariji	9	9
izvajalci socialnovarstvene storitve – socialni servis	11	11
skupaj	101 (pri 79 različnih izvajalcih)	100** (pri 78 različnih izvajalcih)*
Podatki za leto 2008	103 (pri 79 različnih izvajalcih)	103*** (pri 79 različnih izvajalcih)*

* Pri enem od izvajalcev, ki je bil načrtovan za redni inšpekcijski nadzor, sta bila v letu 2009 izvedena dva izredna inšpekcijska nadzora, zato redni nadzor ni bil izveden. Pri tem izvajalcu bo redni nadzor izveden v letu 2010.

** Redni inšpekcijski nadzori, ki v koledarskem letu 2009 niso bili zaključeni, so bili zaključeni do konca februarja 2010.

*** Redni inšpekcijski nadzori v letu 2008, ki v koledarskem letu 2008 niso bili zaključeni, so bili zaključeni do konca februarja 2009.

8.2.2. Izredni inšpekcijski nadzori in prekrškovni postopki

V letu 2009 je inšpekcija zaključila z obravnavo **125 pobud** za izredne inšpekcijske nadzore (126 v letu 2008). V letu 2009 je inšpekcija prejela **150 pobud** (v letu 2008 – 130).

Tabela 18: Število obravnavanih pobud za izredne inšpekcijske nadzore

Izvajalci	Število obravnavanih pobud za izredni inšpekcijski nadzor
centri za socialno delo	85

izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva za starejše - domovi za starejše, koncesionarji izvajalci z dovoljenjem za delo in izvajalci storitve v drugi družini	21
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb - posebni socialno varstveni zavodi za odrasle in koncesionarji	4
izvajalci socialnovarstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe - varstveno delovni centri in koncesionarji	3
izvajalci socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu	2
izvajalci socialnovarstvene storitve socialni servis	1
izvajalci dopolnilnih programov	8
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladotnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju	1
skupaj	125

V **38 primerih** (31 v letu 2008) so bili izpolnjeni z zakonom določeni pogoji za izvedbo izrednih inšpekcijskih nadzorov, v **5 primerih** (5 v letu 2008) so bili očitki predlagateljev preverjeni v rednih inšpekcijskih nadzorih (v skladu z 8. alinejo 5. odstavka 105. člena zakona), v **38 primerih** (39 v letu 2008) je bila opravljena strokovna ocena v skladu z 2. alinejo 5. odstavka 105. člena zakona, v preostalih **49 zadevah** (51 v letu 2008) pa izredni inšpekcijski nadzor ni bil uveden iz drugih razlogov po 5. odstavku 105. člena zakona, navedenih v spodnji tabeli.

Tabela 19: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor

Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen izredni inšpekcijski nadzor	Pogostost razlogov, zaradi katerih ni bil odrejen nadzor (pri posamezni zadevi je lahko več razlogov)
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	38
- predlagatelj ni bil zadovoljen s storitvijo, pa ni vložil ugovora po 94. členu zakona o socialnem varstvu	3
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	19
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	9
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	5
- predlog se je nanašal na zadevo, v kateri je že bil opravljen inšpekcijski nadzor oz. podana strokovna ocena postopkov in ravnanj izvajalca	3
- pri izvajalcu je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega se je proučil predlog	3
- predlagatelj je umaknil predlog	4

8.2.3. Število izrečenih naročil in ukrepov

Po izvedenih **138 inšpekcijskih nadzorih** (132 v letu 2008) - **100 rednih** in **38 izrednih** - so bila, v skladu s prvim odstavkom 107. člena zakona, v **83 primerih** izvajalcem naložena

naročila za odpravo pomanjkljivosti, v **26 zadevah** pa so bili, v skladu z drugim odstavkom istega člena, izvajalcem izrečeni ukrepi za odpravo nepravilnosti (v **4 primerih** so bila najprej izrečena naročila, zaradi njihove neizpolnitve pa so bili izvajalcem z odločbo naloženi ukrepi za odpravo pomanjkljivosti). V **33 primerih** je bil inšpekcijski nadzor ustavljen, saj ni bilo ugotovljenih pomanjkljivosti, napak ali nepravilnosti.

Tabela 20: Število izvajalcev, ki so jim bila izrečena naročila oziroma ukrepi (v posamezni zadevi je možno izreči tako naročila kot ukrepe)

	Skupaj (138 nadzorov)	Redni inšpekcijski nadzori (100 nadzor)	Izredni inšpekcijski nadzori (38 nadzorov)
število izrečenih naročil	83 (106 v letu 2008)	65 (87 v letu 2008)	18 (19 v letu 2008)
število izrečenih ukrepov	22 (19 v letu 2008)	11 (10 v letu 2008)	11 (9 v letu 2008)
število ustavitvev postopkov	33 (19 v letu 2008)	25 (13 v letu 2008)	8 (6 v letu 2008)
število izdanih odločb zaradi neustrezne izpolnitve naročil ali ukrepov	4	1 (nadzor iz leta 2008)	3 (2 odločbi za zadevi iz nadzora v letu 2008)

8.3. PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2009 PO POSAMEZNIH SKUPINAH IZVAJALCEV

8.3.1. CENTRI ZA SOCIALNO DELO

Pri inšpekcijskih nadzorih so bile na centrih za socialno delo v vseh rednih nadzorih ugotovljene pomanjkljivosti, ki niso bistveno vplivale na zakonitost in strokovnost dela. Pomanjkljivosti so bile ugotovljene tudi v treh petinah izrednih nadzorov, v eni petini izrednih inšpekcijskih nadzorov pa so bile ugotovljene tudi nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Centri za socialno delo so javni socialnovarstveni zavodi, ki opravljajo naloge, ki so jim poverjene z Zakonom o socialnem varstvu ter drugimi predpisi kot javna pooblastila. Opravljajo tudi socialnovarstvene storitve socialne preventive, prve socialne pomoči, osebne pomoči, pomoči družini ter organizirajo skupnostne akcije za socialno ogrožene skupine prebivalstva in druge naloge, potrebne za odpravljanje socialnih stisk in težav v posameznem okolju.

8.3.1.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2009 izvedeni pri **21 centrih za socialno delo**, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009«. S programom so bila tudi določena področja dela, ki naj se še posebej podrobno proučijo. Tako se je pri izvajanju nalog centrov za socialno delo podrobno proučilo:

- izvajanje socialnovarstvene storitve osebna pomoč,
- izvajanje socialnovarstvene storitve pomoč družini za dom,
- organizacija izvajanja nalog s področja ukrepov centra za socialno delo po zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Ob nadzoru se je podrobneje proučila jasnost razmejitve pristojnosti in odgovornosti med strokovnimi delavci, ki sodelujejo z družino v stiski oz. vodijo upravne zadeve s področja ogroženosti otrok ter usmerjanje strokovnih ravnanj v vzpostavitev delovnega odnosa in razvoja projekta pomoči, usmerjenega v odpravo razlogov za oblastveno ukrepanje.

Pomanjkljivosti ter nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri vseh **21 nadziranih centrih za socialno delo**. Na te pomanjkljivosti so bili centri opozorjeni, z inšpekcijskim zapisnikom pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Tabela 21: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti po posameznih področjih dela

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti)
- socialnovarstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardi in normativi storitve, ne zagotavlja se predpisana kakovost	21
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	6
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	2
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti	3

Tabela 22: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število izrečenih naročil oz. ukrepov (posameznemu izvajalcu je možno izreči več naročil)
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	18
- vodenje posebne evidence	2
- dopolnitev organizacijske strukture	9
- opredelitev strokovnih kriterijev oz. strokovnih podlag, na podlagi katerih se opravi izbor metode dela ukrepa	5
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	4
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov	1
- sprejem programa aktivnosti za dvig kakovosti	10

8.3.1.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Kot je razvidno iz tabele 23, je bilo največ pobud za izredni inšpekcijski nadzor vloženih v zvezi z delom centrov za socialno delo. Glede na raznolikost strokovnega dela, ki ga centri izvajajo (raznolike socialnovarstvene storitve in javna pooblastila, ki jih izvajajo v skladu s 45 zakoni ter 41 pravilniki in uredbami, ki podrobneje opredeljujejo izvajanje posameznih določil zakonov (podatek iz Kataloga javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (Skupnost centrov za socialno delo, 2007), je bilo to pričakovano.

Število vloženih pobud

Inšpekcija je zaključila obravnavo **85 pobud** za izredni inšpekcijski nadzor na **44 različnih centrih za socialno delo** od **62**.

Podatki o vsebini pobud

Očitki iz pobud za izredne inšpekcijske nadzore so razvrščeni:

- po vsebini očitka,
- po posameznem delovnem področju.

Tabela 23: Vsebina očitkov iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor

Vsebina očitkov	Število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov)
- socialnovarstvene storitve se ne izvajajo v skladu s standardi, ne zagotavlja se predpisana kakovost	33
- ne uporabljajo se učinkovite strokovne metode pri delu	22
- postopki se ne vodijo v skladu s predpisi	56
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov	69
- drugi očitki, za katere inšpekcija ni pristojna	7

Iz pobud je razvidno, da so se očitki zoper ravnanja centrov za socialno delo s področja pristojnosti socialne inšpekcije nanašali na naslednja delovna področja (v posameznih predlogih so predlagatelji pogosto navajali očitke z več področij):

Tabela 24: Delovna področja, na katera so se nanašali očitki iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor

Delovna področja, na katera se nanašajo očitki (v posameznih predlogih so predlagatelji pogosto navajali očitke z več področij)	Število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov)
- izvajanje socialnovarstvenih storitev	17
- postopki v zvezi z razvezo zakonske zveze, zaupanja otrok v vzgojo in varstvo, urejanja stikov otrok in preživnine ter vprašanj v zvezi z izvajanjem roditeljske pravice in posvojitve	53
- izvajanje nalog s področja skrbništva	14
- izvajanje nalog s področja ogroženosti otrok	26
- izvajanje nalog s področja rejništva	11
- vodenje ugotovitvenih postopkov in odločanje v zvezi z materialnimi pravicami	21
- izvajanje nalog po zakonu o preprečevanju nasilja v družini	3

Podatki o obravnavi pobud in ugotovitvah

V skladu s 4. odstavkom 105. člena Zakona o socialnem varstvu lahko inšpektor pred izvedbo izrednega inšpekcijskega nadzora med drugim zahteva od izvajalca dejavnosti pisno poročilo in dokumentacijo v zvezi s predlogom ter opravi strokovno oceno očitanih ravnanj izvajalca. Praviloma smo pred odločitvijo o uvedbi izrednega inšpekcijskega nadzora od izvajalca dejavnosti zahtevali pisna pojasnila in ustrezno dokumentacijo. Če inšpektor pri tem ob upoštevanju navedb v predlogu ugotovi, da obstajajo razlogi iz 5. odstavka 105. člena omenjenega zakona, ne izvede izrednega inšpekcijskega nadzora. Kljub temu sta vsak predlog in ravnanje centra v zadevi proučena, tako da se inšpektor lahko izreče o ustreznosti ravnanja centra.

Inšpekcija je izvedla **24 izrednih inšpekcijskih nadzorov** in opravila **29 strokovnih ocen**, za katere ugotavljamo, da so po obsegu in kompleksnosti enake izvedenim inšpekcijskim nadzorom. V **3 primerih** je po proučitvi zadeve izvajalec na zahtevo inšpektorja nemudoma

odpravil pomanjkljivosti, zato v skladu z določilom 6. alineje 5. odstavka 105. člena Zakona o socialnem varstvu ni bil izveden nadzor.

V **29 primerih** pa so bili podani drugi, v zakonu opredeljeni razlogi, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil opravljen.

Tabela 25: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden	Število razlogov, zaradi katerih nadzor ni bil izveden (posamezen predlog lahko vsebuje več razlogov)
- predlog za izredni inšpekcijski nadzor se je nanašal na postopke ali storitve, za katere je vložnik zahteve ali pobude že prejel pisna pojasnila in ugotovitve ministrstva	3
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	29
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	18
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	4
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	3
- pri izvajalcu je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega se je proučil predlog	2
- predlagatelj je umaknil predlog (po sklenitvi dogovora o odpravi nesporazuma, predlagatelj na poziv ni dopolnil oz. dodatno utemeljil svoje pobude,...)	3

V **17 od 24 izvedenih izrednih inšpekcijskih nadzorih** so bile ugotovljene pomanjkljivosti ali nepravilnosti, zato je inšpektor v **12 primerih** izdal naročila za odpravo pomanjkljivosti, v **5** pa je z odločbo odredil način odprave nepravilnosti. Ker v **1 primeru** center za socialno delo ni izpolnil naročil za odpravo pomanjkljivosti, je inšpektor izdal odločbo za njihovo izpolnitev.

Tabela 26: Ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovljenih pomanjkljivosti)
- socialnovarstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja se predpisana kakovost	4
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	8

- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	4
- pri uveljavljanju pravic se pojavljajo pomanjkljivosti	5

Vrsta ugotovljene nepravilnosti	Število ugotovljenih nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovljenih nepravilnosti)
- center v zadevi ni izvajal storitve v skladu s standardom, ne zagotavlja predpisane kakovosti	3
- ne uporablja učinkovitih strokovnih metod	3
- center v zadevi ni vodil postopkov v skladu s predpisi	4
- center v zadevi ni zagotavljal uveljavljanja pravic uporabnikov	2

Tabela 27: Izrečena naročila in ukrepi

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov	Število izrečenih naročil oz. ukrepov (pri posameznem centru je možen izrek več naročil in ukrepov)
- dopolnitev organizacijske strukture	4
- opredelitev strokovnih kriterijev oz. strokovnih podlag, na podlagi katerih se opravi izbor metode dela ukrepa	9
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	7
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	10
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov	3
- obvezna vključitev supervizorja	2
- pisno opravičilo uporabniku	2

8.3.2. IZVAJALCI SOCIALNOVARSTVENE STORITVE INSTITUCIONALNEGA VARSTVA STAREJŠIH - DOMOVI ZA STAREJŠE, KONCESIONARJI, IZVAJALCI Z DOVOLJENJEM ZA DELO IN IZVAJALCI STORITVE V DRUGI DRUŽINI

Pri večini inšpekcijskih nadzorov izvajanja socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva starejših so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki pa niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, v četrtini primerov pa so bile ugotovljene nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na izvajanje storitve.

Domovi za starejše so kot javni socialnovarstveni zavodi ustanovljeni za izvajanje socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva starejših ter pomoč družini na domu. Socialnovarstveno storitev pa v mreži javne službe izvajajo tudi koncesionarji, in sicer po istih standardih in normativih kot javni zavodi. V primeru, ko se storitev izvaja v drugi družini, pa mora imeti izvajalec sklenjeno pogodbo za izvajanje s centrom za socialno delo oz. domom za starejše. Izven mreže javne službe lahko storitev izvajajo tudi izvajalci s pridobljenim dovoljenjem za delo.

8.3.2.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2009 izvedeni pri **26 od 27 domov za starejše in koncesionarjih**, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009«. V **1 primeru** je bilo odločeno, da se v letu 2009 ne izvede redni nadzor, saj sta bila pri istem izvajalcu v letu 2009 že v teku **2 izredna inšpekcijska nadzora**. Redni nadzor pri tem izvajalcu bo izveden v letu 2010.

S programom je bilo opredeljeno, da se pri domovih za starejše ter koncesionarjih za izvajanje socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva starejših prouči:

- dostop upravičencev in uporabnikov do informacij, potrebnih za koriščenje storitve,
- vodenje predpisane dokumentacije in evidenc o opravljanju storitve,
- delo komisije za sprejem premestitve in odpust v postopkih sprejema, premestitev in odpusta ter uvrščanje uporabnikov v vrste oskrbe,
- medstrokovna timska obravnava uporabnikov storitve in spremljanje uresničevanja individualnih načrtov obravnave,
- notranji sistemi obravnavanja pripomb, ugovorov in pritožb uporabnikov storitve,
- izvajanje naloge priprave okolja, družin in posameznikov na starost ter dostopnost strokovnih delavcev za uporabnike storitve in njihove svojce,
- izvajanje socialne oskrbe s strani strokovnih delavcev socialnega varstva,
- možnosti za uresničevanje načel in pravic stanovalcev do individualizirane obravnave, do socialnih stikov in zasebnosti,
- organiziranje in funkcioniranje oddelkov povečanega varovanja.

Pomanjkljivosti in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri **17 nadziranih izvajalcih** institucionalnega varstva za starejše. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskih zapisnikih pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo (v **2 primerih** so bili izrečeni tudi ukrepi za odpravo nepravilnosti). Pri **7 izvajalcih** je bila na osnovi 2. in 3. odstavka 107. člena Zakona o socialnem varstvu izdana odločba z ukrepi (v **2 primerih** so bila izrečena tudi naročila za odpravo pomanjkljivosti).

Pri **4 izvajalcih** ni bilo ugotovljenih napak, nepravilnosti ali pomanjkljivosti, zato je bil inšpekcijski postopek ustavljen.

Tabela 28: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti)
- socialnovarstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja se predpisana kakovost	9
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	9
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti (poti ugovora, pritožbeni postopki)	18

Vrsta ugotovljene nepravilnosti	Število ugotovljenih nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih nepravilnosti)
- storitev se ne izvaja v skladu s standardi in normativi	4
- ne uporablja učinkovitih metod	1
- ne vodi postopkov v skladu s predpisi	3
- ne zagotavlja uveljavljanja pravic uporabnikov	3

Tabela 29: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti in nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število izrečenih naročil oz. ukrepov (posameznemu izvajalcu je možno izreči več naročil oz. ukrepov)
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov s predpisi	16
- dopolnitev organizacijske strukture	7
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev:	18
- uvedba notranje kontrole	1
- dodatno usposabljanje	1
- ponovno opravljanje preizkusa poznavanja Zakona o splošnem upravnem postopku	1

8.3.2.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Število vloženih pobud

Inšpekcija je obravnavala **21 pobud** za izredni inšpekcijski nadzor.

Podatki o vsebini pobud

Očitki iz pobud so razvrščeni po vsebini očitka.

Tabela 30: Vsebina očitkov iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor

Vsebina očitkov	Število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov)
- socialnovarstvene storitve se ne izvajajo v skladu s standardi, ne zagotavlja se predpisana kakovost	16
- postopki se ne vodijo v skladu s predpisi	3
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov	8 (1)

Podatki o obravnavi pobud in ugotovitvah

Na podlagi **21 pobud** za izredni inšpekcijski nadzor so bili izvedeni **4 izredni inšpekcijski nadzori**. V **3 primerih** so bili izrečeni ukrepi za odpravo nepravilnosti, v **1 primeru** pa je bil inšpekcijski nadzor ustavljen. Izdani sta bili še **2 odločbi** za izpolnitev naročil, ki sta bili izvajalcu naloženi, ker ni na ustrezen način odpravil nepravilnosti.

V **3 primerih** je bilo po strokovni oceni dokumentacije in pisnega poročila izvajalca ocenjeno, da se storitev izvaja v skladu s predpisi, očitki iz **3 pobud** pa so bili preverjeni v rednih inšpekcijskih nadzorih.

Tabela 31: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden	Število pobud (posamezen predlog je bil lahko zavrnjen zaradi več razlogov)
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	3
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	4
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	10
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	2
- pobudnik nadzora je umaknil pobudo	1

Tabela 32: Ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev)
- storitev se ne izvaja v skladu s standardi in normativi	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo pomanjkljivosti in nepravilnosti	2
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov	3

Tabela 33: Izrečena naročila in ukrepi

Vrsta izrečenih naročil	Število izrečenih naročil (pri posameznem izvajalcu je možno izreči več naročil)
- usklajitev splošnih oz. posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	2
- dopolnitev organizacijske strukture oz. sprejem programa aktivnosti za dvig kakovosti storitve	3
- ponovno opravljanje delov strokovnega izpita	3
- ministrstvu podan predlog za začetek postopka za razrešitev direktorja	1

8.3.3. IZVAJALCI POSEBNE OBLIKE INSTITUCIONALNEGA VARSTVA ZA ODRASLE DUŠEVNO IN TELESNO PRIZADETE OSEBE

V polovici inšpekcijskih nadzorov izvajanja socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete osebe so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, v preostalih polovici pa so bile ugotovljene nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na izvajanje storitve.

Izvajalci storitve so javni socialnovarstveni zavodi in koncesionarji, ki opravljajo posebne oblike socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete. S storitvijo se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo.

8.3.3.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **4 izvajalcih** storitve, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009«. Pri posebnih socialnovarstvenih zavodih ter koncesionarjih za izvajanje socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb se je proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi in odpustu stanovalcev,
- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- prilagoditev programa izvajanja storitve posameznim skupinam stanovalcev in potrebam posameznika in
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter skrbi za zagotavljanje dostojanstva posameznika.

Pomanjkljivosti ter nepravilnosti, ki so bile ugotovljene ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pri **3 od 4 izvedenih nadzorih** so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivost). Na te pomanjkljivosti je bil izvajalec opozorjen, v inšpekcijskem zapisniku pa je bil odrejen način in rok za njihovo odpravo.

V **1 primeru** so bili z odločbo odrejeni ukrepi za odpravo nepravilnosti, ki so bistveno vplivale na izvajanje storitve.

Tabela 34: Ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovitev)
- socialnovarstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja se predpisana kakovost	3
- pri vodenju postopkov se pojavljajo nepravilnosti	4
- ne uporabljajo se učinkovite metode	2

Tabela 35: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	Število izrečenih naročil in ukrepov (pri posameznem izvajalcu je možno izreči več naročil in ukrepov):
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	4
- dopolnitev organizacijske strukture	3
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in odločanje o posameznih ukrepih oz. sprejem strokovnih kriterijev	1
- redno pisno poročanje	1
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	1
- obvezna vključitev supervizorja	2

8.3.3.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Inšpekcija je obravnavala **4 pobude** za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcu storitve. V vseh primerih je bil izveden izredni inšpekcijski nadzor.

V **1 primeru** so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki niso bistveno vplivale na izvajanje storitve, v **3 primerih** pa so bile ugotovljene nepravilnosti, zaradi katerih so bile izvajalcu z odločbo odrejeni ukrepi za njihovo odpravo.

Tabela 36: Ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovitev)
- socialnovarstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja se predpisana kakovost	4
- ne zagotavlja uveljavljanja pravic uporabnikov	1
- ne uporabljajo se učinkovite metode	2

Tabela 37: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	Število izrečenih naročil in ukrepov (pri posameznem izvajalcu je možno izreči več naročil in ukrepov):
- dopolnitev organizacijske strukture	3
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in odločanje o posameznih ukrepih oz. sprejem strokovnih kriterijev	
- vodenje posebne evidence	2
- redno pisno poročanje	1
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	2
- začasna prepoved opravljanja storitve do odprave nepravilnosti	1

8.3.4. IZVAJALCI SOCIALNOVARSTVENE STORITVE INSTITUCIONALNEGA VARSTVA OTROK IN MLADOLETNIKOV Z ZMerno, TEŽJO ALI TEŽKO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Pri inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju niso bile ugotovljene pomanjkljivosti, zato so bili vsi nadzori ustavljeni.

S storitvijo institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo, zdravstveno varstvo, usposabljanje po posebnem zakonu, oskrba in vodenje. Socialnovarstveni zavod za usposabljanje je javni socialnovarstveni zavod, ki opravlja socialnovarstveno storitev.

8.3.4.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **2 izvajalcih** storitve, ki sta bila predvidena s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009«.

Pri socialnovarstvenih zavodih za usposabljanje se je pri izvajanju socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju proučilo:

- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic upravičencev, zlasti pravice do zasebnosti, dostojanstva, pravice biti slišan ter pravice do varstva osebnih podatkov,
- pogoje in način zagotavljanja celovitosti obravnave pri nudenju storitve in
- postopke in programe priprave in podpore za življenje po zaključku usposabljanja.

V obeh primerih je bilo ugotovljeno, da se socialnovarstvena storitev izvaja v skladu s standardom, zato sta bila inšpekcijska nadzora ustavljena.

8.3.4.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Inšpekcija je prejela **1 pobudo** za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcih storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, na podlagi pisnega poročila in dokumentacije izvajalca je bila izvedena strokovna ocena ravnanj izvajalca, ki ni kazala na pomanjkljivosti, ki bi vplivale na izvajanje storitve.

8.3.5. IZVAJALCI SOCIALNOVARSTVENE STORITVE VODENJA IN VARSTVA TER ZAPOSLOTITVE POD POSEBNIMI POGOJI ZA DUŠEVNO IN TELESNO PRIZADETE ODRASLE OSEBE

Pri večini rednih inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialnovarstvene storitve vodenja in varstva ter zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Storitev vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe izvajajo javni socialnovarstveni zavodi – varstveno delovni centri, koncesionarji in izvajalci z dovoljenjem za delo.

8.3.5.1. Inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **9 izvajalcih** storitve - varstveno-delovnih centrih in koncesionarjih, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009«. Pri varstveno-delovnih centrih, koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje socialnovarstvene storitve vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe se je proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi ali odpustu uporabnikov,
- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja avtonomijo uporabnikov ter skrbi za zagotavljanje načela individualizacije in pogoje in način zagotavljanja celovitosti obravnave in možnosti izbire pri nudenju storitve.

Pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na

predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri **7 od 9 nadziranih izvajalcih**. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Tabela 38: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovitev)
- socialnovarstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja predpisane kakovosti	5
- uporabljajo se manj učinkovite metode	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo pomanjkljivosti ali nepravilnosti	5
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti	1

Tabela 39: Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število izrečenih naročil oz. ukrepov (posameznem izvajalcu je možno izreči več naročil oz. ukrepov):
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	7
- dopolnitev organizacijske strukture	4
- sprejem strokovnih podlag za odločanje	1
- sprejem programa aktivnosti za dvig kakovosti	2
- obvezna vključitev supervizorja	1

8.3.5.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Inšpekcija je obravnavala **3 predloge** za izredni inšpekcijski nadzor v varstveno delovnih centrih ali pri koncesionarjih za izvajanje socialnovarstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe.

V **2 primerih** je bila na podlagi pisnega poročila in dokumentacije izvajalca izvedena strokovna ocena ravnanj izvajalca, ki ni kazala na pomanjkljivosti, ki bi vplivale na izvajanje storitve.

V **1 izvedenem izrednem inšpekcijskem nadzoru** je bila ugotovljena uporaba manj učinkovitih metod dela, zato je bilo izvajalcu naročeno, da oblikuje in sprejme strokovne podlage za odločanje o metodi dela.

8.3.6. IZVAJALCI INSTITUCIONALNEGA VARSTVA ODRASLIH DUŠEVNO IN TELESNO PRIZADETIH OSEB MED TEDNOM 16 UR DNEVNO

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri vseh nadziranih izvajalcih.

Storitev institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb med tednom 16 ur dnevno izvajajo javni socialnovarstveni zavodi, koncesionarji ter izvajalci z dovoljenjem za delo.

8.3.6.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2009 izvedeni pri **3 izvajalcih**. V posebnih socialnovarstvenih zavodih za odrasle in pri drugih izvajalcih, ki izvajajo socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb 16 ur dnevno se je proučilo:

- postopki in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi in odpustu stanovalcev,
- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- prilagoditev programa izvajanja storitve posameznim skupinam stanovalcev in potrebam posameznika in uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter skrbi za zagotavljanje dostojanstva posameznika.

Pomanjkljivosti in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri vseh nadziranih izvajalcih. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskih zapisnikih pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Tabela 40: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti oz. nepravilnosti)
- pri vodenju postopkov se pojavljajo pomanjkljivosti ali nepravilnosti	3

Tabela 41: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti oz. nepravilnosti	Število izrečenih naročil (posameznemu izvajalcu je možno izreči več naročil)
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov s predpisi	2
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	1

8.3.6.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Inšpekcija ni prejela pobud za izredni inšpekcijski nadzor.

8.3.7. IZVAJALCI SOCIALNOVARSTVENE STORITVE POMOČ DRUŽINI NA DOMU V OBLIKI SOCIALNE OSKRBE NA DOMU

V inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu v obliki socialne oskrbe so bile ugotovljene tako pomanjkljivosti kot nepravilnosti in tudi izvajanje storitve v skladu s predpisi, zaradi česar je bila polovica inšpekcijskih postopkov ustavljena.

Socialnovarstvena storitev pomoč družini na domu obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko socialna oskrba na domu lahko nadomesti institucionalno varstvo.

Pomoč družini na domu lahko poleg javnih zavodov in koncesionarjev v mreži javne službe izvajajo izven mreže javne službe tudi pravne in fizične osebe, ki s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobijo dovoljenje za delo. Z delom lahko pričnejo z dnem izdaje odločbe o vpisu v register zasebnikov in pravnih oseb, ki opravljajo socialnovarstvene storitve, ki jih vodi ministrstvo.

8.3.7.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori izvajanja storitve so bili v letu 2009 izvedeni pri **30 izvajalcih (12 centrih za socialno delo, 5 domovih za starejše in 13 izvajalcih z dovoljenjem za delo)**. Pri izvajalcih socialnovarstvene storitve Pomoč družini na domu – socialna oskrba se je proučilo:

- pravne podlage izvajanja storitve in izračun višine prispevkov uporabnikov storitve,
- postopek ugotavljanja upravičenosti do storitve in pogojev za izvajanje storitve,
- izvajanje storitve v okviru predpisanega standarda in normativa storitve,
- spremljanje izvajanja storitve iz vidika potreb in zadovoljstva uporabnikov storitve,
- vodenje predpisane dokumentacije in evidenc o opravljanju storitve,
- pogodbe, dogovori in poročila o superviziji neposrednih izvajalcev storitve.

Pomanjkljivosti ter nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcih ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pri **10 od 30 nadziranih izvajalcev** so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki pa v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika. Na te pomanjkljivosti so bili opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Pri **5 izvajalcih** so bile ugotovljene nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, zato je inšpektor, v skladu z 2. odstavkom 107. člena zakona, odredil potrebne ukrepe in določil rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

V **15 zadevah** niso bile ugotovljene pomanjkljivosti ali nepravilnosti in so bili inšpekcijski postopki ustavljeni.

Tabela 42: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti in nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti in nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovitev)
- socialnovarstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja predpisane kakovosti	11
- uporabljajo se manj učinkovite metode	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo pomanjkljivosti ali nepravilnosti	5
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti ali nepravilnosti	11

Tabela 43: Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti	Število izrečenih naročil (posameznemu izvajalcu je možno izreči več naročil):
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	10
- dopolnitev organizacijske strukture	1
- vodenje posebne evidence	10
- sprejem programa aktivnosti za dvig kakovosti	14

8.3.7.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Inšpekcija je prejela **2 pobudi** za izredni inšpekcijski nadzor nad izvajanjem storitve.

Na podlagi pobud za izredni inšpekcijski nadzor je bil izveden **1 izredni inšpekcijski nadzor**, v katerem so bile ugotovljene nepravilnosti, ki so bistveno vplivale na izvajanje storitve, zato so bile izvajalcu z odločbo izrečeni ukrepi, s katerimi je moral uskladiti posamične akte s predpisi in sprejeti program aktivnosti za dvig kakovosti.

V drugem primeru pa je bila opravljena strokovna ocena ravnanj izvajalca, na podlagi katerih očitki niso bili potrjeni.

8.3.8. NADZOR IZVAJANJA SOCIALNOVARSTVENE STORITVE SOCIALNI SERVIS

Pri 7 od 11 izvajalcev je bilo ugotovljeno, da storitve ne izvajajo več. Pri ostalih 3 od 4 so bile ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti.

Socialnovarstvena storitev obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v določenih primerih, zlasti v primeru rojstva, bolezni, invalidnosti, starosti in nesreče. Storitve ni del javne službe, poleg javnih zavodov jo izvajajo tudi pravne in fizične osebe, ki s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobijo dovoljenje za delo. Z delom lahko pričnejo z dnem izdaje odločbe o vpisu v register zasebnikov in pravnih oseb, ki opravljajo socialnovarstvene storitve, ki jih vodi ministrstvo.

8.3.8.1. Redni inšpekcijski nadzori

V letu 2009 je bil redni inšpekcijski nadzor v zadevi zagotavljanja socialnovarstvene storitve socialni servis opravljen pri **11 izvajalcih**. Pri izvajalcih socialnovarstvene storitve socialni servis (domovi za starejše in izvajalci z dovoljenjem za delo) se je proučilo:

- izvajanje socialnega servisa - razvoz kosil oziroma prinos enega toplega obroka hrane enkrat na dan na dom uporabnika - upravičenost do storitve, ločevanje upravičencev do storitve in naročnikov tržne dejavnosti javnih socialnovarstvenih zavodov oziroma ločevanje izvajanja socialnovarstvene storitve od gospodarsko-tržne dejavnosti, evidenca naročil,
- pravne podlage za izvajanje storitve pri izvajalcih, ki niso javni socialnovarstveni zavodi,
- cena storitve - izračun in soglasje pristojnega ministrstva, cenik storitve,
- dokumentacija opravljanja storitve,
- pogodbe oz. dogovori.

Pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene pri izvajanju storitve

Pri **7 izvajalcih** je bilo ugotovljeno, da ne izvajajo več storitev, zato je bil nadzor ustavljen, tako kot še pri 1 izvajalcu, pri katerem niso bile ugotovljene pomanjkljivosti.

V **2 primerih** so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na

predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, zato so bile izvajalcem z inšpekcijskim zapisnikom naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti.

V **1 primeru** so bile ugotovljene nepravilnosti, ki so bistveno vplivale na izvajanje storitve, zato so bili izvajalcem z odločbo izrečeni ukrepi.

Inšpektor je v **1 primeru**, ki se je nanašal na ugotovitve nadzora iz leta 2008, izvajalec pa ni odpravil nepravilnosti, izdal odločbo o začasni prepovedi opravljanja storitve in predlog za odvzem dovoljenja za delo.

Tabela 44: Ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posamezni občini je možno več ugotovitev)
- socialnovarstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja predpisane kakovosti	3
- pri vodenju postopkov se pojavljajo pomanjkljivosti ali nepravilnosti	2
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti ali nepravilnosti (poti ugovora, pritožbeni postopki)	2

Tabela 45: Izrečena naročila

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	Število izrečenih naročil oz. ukrepov (pri posamezni občini je možen izrek več naročil in ukrepov)
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov s predpisi	3
- dopolnitev organizacijske strukture	2
- vodenje posebne evidence	2
- sprejem posebnega programa aktivnosti	3

8.3.8.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Inšpekcija je prejela **1 pobudo** za izredni inšpekcijski nadzor, po proučitvi katere pa je bilo ugotovljeno, da izvajalec ne izvaja storitve.

8.3.9. DOPOLNILNI PROGRAMI

Na podlagi ugotovitev nadzorov je bilo ugotovljeno, da so v polovici primerov očitki iz pobud za nadzor utemeljeni.

Socialna inšpekcija izvaja tudi nadzor nad delom dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine. Za izvajanje nadzora nad programi se smiselno uporabljajo določbe o izrednem inšpekcijskem nadzoru.

V letu 2009 je bilo obravnavanih **8 pobud** za izredne inšpekcijske nadzore. V **4 inšpekcijskih nadzorih** je bilo ugotovljeno, da se program ne izvaja v celoti v skladu s posebno pogodbo o sofinanciranju, v **2 primerih** je bilo na podlagi strokovne ocene ugotovljeno, da so očitki iz pobude neutemeljeni, v **2 primerih** pa so se očitki nanašali na ravnanja, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih.

8.4. PREKRŠKOVNI POSTOPKI

Socialna inšpekcija izvaja prekrškovne postopke po Zakonu o socialnem varstvu in Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

V **1 primeru** je bila izdana odločba po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru zaradi nespoštovanja naročil s strani inšpektorja.

8.5. VII. KONFERENCA INŠPEKTORATA RS ZA DELO - standardi kakovosti socialnovarstvenih storitev (na primeru institucionalnega varstva)

V letu 2008 je Inšpektorat RS za delo organiziral VII. konferenco, ki je bila namenjena razmisleku o oblikovanju standardov kakovosti socialnovarstvenih storitev, uveljavljanju teh standardov ter tudi možnosti nadziranja standardov kakovosti. Več kot 120 udeležencem je bilo predstavljenih osem referatov, med njimi je pomemben prispevek k razumevanju kakovosti storitev in nujnemu sodelovanju uporabnikov storitve, izvajalcev storitve in zakonodajalca pri oblikovanju kakovosti storitev, podal tudi dolgoletni uporabnik socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva.

Udeleženci konference so se strinjali, da veljavni standardi storitve institucionalnega varstva z zavezo k individualnemu načrtovanju izvedbe storitve za konkretnega uporabnika omogočajo primerno kakovost, izvedbene težave pa so predvsem posledica preobremenjenosti kadrov pri izvajalcih. Veljavni normativi bi tako omogočali celovito in kakovostno izvedbo storitve v primeru vsakodnevne prisotnosti vseh zaposlenih, kar pa je zaradi objektivnih razlogov (odsočnost delavcev z dela zaradi bolezenskih razlogov in poškodb, dopusti, fluktuacija kadrov) nemogoče doseči. Preobremenjenost delavcev, ki se nahajajo na delovnem mestu, se zato prepozna tudi na nižji kakovosti storitve, na odnosni in komunikacijski ravni in na pripravljenosti in zmožnosti, da se zagotovi izvajanje storitve na način, ki je prilagojen individualnim potrebam uporabnikov.

Poleg materialnih pogojev dela (prostorski, tehnični in drugi pogoji) in organizacije dela oziroma razporeditev zaposlenih kadrov po delovnih mestih je za doseganje kakovosti izjemno pomemben izobražen oz. usposobljen neposredni izvajalec, ki obvladuje delovne naloge in lahko uresničuje svoje kompetentnosti tudi v situacijah obravnave zahtevnejših potreb uporabnikov in v kriznih situacijah.

Organizacija delovnega procesa s stalno preobremenjenim kadrom nujno vodi k izvajanju storitve v najmanjšem še dopustnem obsegu in v tipiziranem načinu (za vse enako, na enak način), v katerem se spregledajo individualne potrebe uporabnika in opušča individualizacija storitve (prilagajanje potrebam posameznemu uporabniku storitve). Upadanje kakovosti storitve je tako na prvi pogled paradoksalno posledica večje delovne učinkovitosti posameznega izvajalca in pristajanja na »standardiziranje« procesov (enako za vse). Pri tem pa je potrebno ponovno opozoriti, da veljavni standardi storitve napotujejo na individualizacijo izvajanja storitve.

V nacionalnem programu socialnega varstva je prevladujoča vrednota partnerstvo z uporabnikom in upoštevanje njegove specifičnosti, katere največji poznavalec je on sam. Cilj delovanja izvajalcev storitve institucionalno varstvo zato že dolgo nista varstvo in zaščita varovancev, ampak izvajanje čim bolj kakovostnih storitev, ki so nudene tako, da se z njimi povečuje zadovoljstvo uporabnikov.

To pa med drugim zahteva drugačno organizacijo dela in tudi drugačne oblike strokovnega sodelovanja med zaposlenimi. V ospredje prihaja socialni model izvajanja storitev, pri katerem nudenje pomoči ne izhaja iz nezmožnosti uporabnika, pač pa iz uporabnika, ki je pri izvajanju konkretnih življenjskih funkcij omejen ali oviran. Zaradi tega je tudi upravičen do storitev in izvajalec mu nudi pomoč pri odpravljanju teh ovir in premagovanju omejitev. Organizacija procesa nudenja pomoči (storitve) pri izvajalcu mora zato

uporabniku omogočiti partnerstvo in participacijo pri načrtovanju, organizaciji, izvedbi in evalvaciji storitve.

Tovrstni proces je usmerjen v posameznika (njegove pravice in etika dela) in v oblikovanje storitve (osredotočenost v uporabnika in celovitost storitve). Vendar pa za kakovostnejše izvajanje storitev ni dovolj le na načelni ravni sprejeti te usmeritve, ampak je potrebno s pomočjo ustrezne organizacije dela tudi zagotoviti njihovo dejansko izvajanje. Socialni model tako zahteva multidisciplinarni pristop in timsko delo, v katerega se enakomerno in enakopravno vključujejo strokovni delavci vseh strok, ki svoje znanje in izkušnje delijo in soustvarjajo tekom izvajanja storitve institucionalnega varstva.

Ob izteku nacionalnega programa socialnega varstva za obdobje 2005-2010 so udeleženci konference ocenili, da izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva niso v zadostni meri dosegli ciljev nacionalnega programa socialnega varstva, ki so poleg usmeritev v širitev dostopnosti do storitve (obseg storitev) in v kvaliteto bivanja, opredeljevali kot želeno tudi usmeritev v večjo humanizacijo oziroma v ravnotežje med materialno oskrbo in kakovostnimi medčloveškimi odnosi pri izvajalcih storitve institucionalnega varstva. Za kakovost storitve je zelo pomembno ustvariti ustrezne pogoje za delo zaposlenih, zadostno število ter dobro motiviran in razvojno usmerjen kader, ki bo lahko kos novim izzivom na področju socialnega varstva s ciljem nenehnega izboljševanja sistema nudenja pomoči in podpore osebam, ki to potrebujejo.

8.6. POVZETEK

V letu 2009 je Socialna inšpekcija izvajala redne in izredne inšpekcijske nadzore ter v posameznih primerih v skladu z zakonom nadzirala strokovna ravnanja izvajalca v posameznih zadevah. Do konca februarja 2010 je izvedla 100 rednih inšpekcijskih nadzorov pri 78 različnih izvajalcih, ki so bili določeni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009«. V letu 2009 je Socialna inšpekcija zaključila tudi obravnavo 125 pobud za izredne inšpekcijske nadzore. V 38 primerih so bili izpolnjeni z zakonom določeni pogoji za izvedbo izrednih inšpekcijskih nadzorov. Po zaključenih inšpekcijskih postopkih v 138 zadevah so bila v skladu s prvim odstavkom 107. člena Zakona o socialnem varstvu v 83 zadevah izvajalcem naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti, v 22 zadevah so bili izvajalcem izrečeni ukrepi za odpravo ugotovljenih nepravilnosti, v 4 primerih pa je bila na podlagi ugotovitev, da izvajalec ni na ustrezen način odpravil nepravilnosti, izdana odločba, s katero se je dosegla odprava nepravilnosti. V prekrškovnih postopkih je bila izdana 1 odločba.

9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2010

Inšpektorat RS za delo vsako leto sprejme Programske usmeritve na področju dela organa. Inšpekcijsko nadzorstvo na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela ostaja poglavitna naloga organa, vsako leto pa so na novo določene prioritete in usmeritve. Drugi del nalog se nanaša na vodenje in odločanje v prekrškovnih postopkih. Pomemben del nalog Inšpektorata RS za delo ostaja vezan tudi na preventivno vlogo, poudarjamo predvsem dajanje strokovne pomoči delodajalcem in delavcem v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti, obseg se vsako leto povečuje.

Sklepi in priporočila za nadaljnje delo so navedeni na koncu poglavja.

9.1. SPLOŠNO

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2010 na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela opravljal redne naloge **inšpekcijskega nadzorstva** nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju, stavke ter varnost in zdravje pri delu ter opravljal inšpekcijsko nadzorstvo tudi nad izvajanjem predpisov, ki to izrecno določajo.

Pripravljene bodo različne **akcije nadzora** tako s področja delovnih razmerij kot tudi s področja varnosti in zdravja pri delu, ki bodo usmerjene bodisi na posamezno skupino subjektov nadzora oziroma v izvajanje predpisov v določeni dejavnosti. Z izvajanjem nadzora bomo poskušali oceniti trenutno stanje na posameznih področjih, istočasno pa so ugotovitve inšpektorjev lahko pomemben prispevek pri oblikovanju sprememb predpisov. Usmerjene akcije bodo organizirane na področjih, kjer smo v preteklem času ugotovili večje število kršitev oziroma subjekti nadzora že dalj časa niso bili nadzorovani, ponekod pa bomo nadzor izvajali prvič.

Inšpektorat bo v letu 2010 dajal delodajalcem in delavcem **strokovno pomoč** v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti. Strokovno pomoč bomo nudili tudi po elektronski poti, ki se je uporabniki čedalje pogosteje poslužujejo. Ravno tako bomo v prihodnjem letu sodelovali z drugimi inšpekcijami, z zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, z zavodi za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delavcev in združenji delodajalcev ter ostalimi strokovnjaki s področja dela.

Sodelovali bomo tudi pri pripravi podzakonskih predpisov, sodelovanje bo potekalo tudi na medresorski ravni preko različnih delovnih skupin. V normativnem programu dela resornega ministrstva je za leto 2010 uvrščen tudi Zakon o inšpekciji dela ter tudi spremembe drugih pomembnih predpisov s področja dela organa (npr. Zakon o varnosti in zdravju pri delu, Zakon o delovnih razmerjih, Zakon o stavki, Zakon o malem delu, Zakon o zaposlovanju in delu tujcev, Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno itd.).

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2010 izvajal tudi obveznost glede nadzora izvajanja **usposabljanja koordinatorjev** za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih

gradbiščih ter organizacije in izvajanja **preverjanja znanja koordinatorjev** za pridobitev potrdila o strokovni usposobljenosti.

Tudi v letu 2010 bomo organizirali posebno **konferenco**, s katerimi želimo nekaj zadnjih let širšo strokovno javnost opozoriti na določeno tematiko in morda delodajalce spodbuditi k ustrežnejšim rešitvam različnih vprašanj. Tematski sklop bo tokrat namenjen ne-zgodam pri delu.

Ustrezno pozornost bomo tudi v nadaljevanju posvečali vsebinam na **spletni strani**, da bodo informacije o delu inšpektorata na čim bolj jasn in razumljiv način predstavljene javnosti. V skladu z zakonodajo bomo obveščali javnost o svojih ugotovitvah ter izrečenih ukrepih.

Pomemben del nalog bo vezan tudi na delo Inšpektorata RS za delo **kot prekrškovnega organa**.

Za potrebe organa bodo načrtovani in vodeni postopki ter opravljene tudi analize, poročila in drugi dokumenti s področja financ, kadrovskega področja in druge obveznosti s področja upravljanja s človeškimi viri.

Na področju delovanja Inšpektorata RS za delo v **mednarodnem prostoru** izpostavljamo, da je Inšpektorat RS za delo vključen v **Odbor glavnih inšpektorjev za delo** pri Evropski komisiji (SLIC – Senior Labour Inspectors Committee), poleg tega pa sodeluje še z nekaterimi mednarodnimi organizacijami, kot so Mednarodna organizacija dela in Mednarodna organizacija inšpektorjev dela. Naše aktivnosti so povezane tudi z obveznostmi Republike Slovenije pri izvrševanju sprejetih mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, iz Revidirane Evropske socialne listine ter vrste direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU. Predvsem se to nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje v zvezi s temi dokumenti. V letu 2010 bo potekal tudi postopek ocenjevanja inšpektorata (spoštovanja splošnih načel inšpektoratov za delo pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu) s strani Evropske komisije.

9.2. POROČILO O DELU INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2009

Zakon o inšpekciji dela nalaga tudi izdelavo poročila o delu za preteklo koledarsko leto.

Inšpektorat RS za delo bo na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela predložil resornemu ministrstvu poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto.

9.3. USMERJENE AKCIJE NADZORA S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ IN S PODROČJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

V letu 2010 bodo inšpektorji za delo izvajali različne usmerjene akcije nadzora nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter s področja delovnih razmerij. Namen in kratka vsebina akcij sta predstavljena v nadaljevanju.

A. USMERJENE AKCIJE, KI SE BODO IZVAJALE NA OBEH PODROČJIH NADZORA

1. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu na premičnih in začasnih gradbiščih

Delovna razmerja

Glede na to, da dejavnost gradbeništva iz leta v leto izstopa po številu ugotovljenih kršitev na področju delovnih razmerij, v tej dejavnosti izvajamo usmerjeno akcijo že nekaj let zapored. Zato bomo z izvajanjem akcije nadaljevali tudi v letu 2010.

Na področju delovnih razmerij bo posebna pozornost namenjena nadzoru zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela slovenskih državljanov, državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav. Poseben poudarek bo dan tudi delovnemu času, odmorom, počitkom, opravljanju dela dijakov in študentov, izvajanju instituta zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku ter zagotavljanja pravnega varstva delavcev, mlajših od 18 let.

Varnost in zdravje pri delu

Največ težjih in tudi smrtnih nezgod pri delu se zgodi na gradbiščih, zato velja gradbeništvo za najnevarnejšo dejavnost v smislu zagotavljanja varnega in zdravega dela. Glede na to, da še vedno ugotavljamo, da stanje varnosti in zdravja pri delu v zvezi z gradbišči ni zadovoljivo, bomo v tem letu dali poudarek sankcioniranju tistih delodajalcev in tudi delavcev, ki zah-tev in ukrepov varnosti in zdravja pri delu ne izvajajo v skladu s predpisi, predvsem pa bodo natančneje obravnavani tisti, ki kršitve ponavljajo. Inšpekcijski nadzor bo usmerjen v izpolnjevanje obveznosti naročnikov in koordinatorjev varnosti in zdravja pri delu, v nadzor vozil in strojev na gradbišču, električne inštalacije, varovanje pred padci z višine ali v globino, v zagotavljanje in uporabo osebne varovalne opreme ter v zagotavljanje drugih osnovnih predpisanih zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu.

2. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zadrugah

Delovna razmerja

Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje bomo v prihodnjem letu v zadrugah izvajali prvič. Glede na to, da na trgu opazamo porast subjektov, ki opravljajo dejavnost po združenih pravilih oz. nastopajo kot zadruge, imamo namen s to akcijo pridobiti podatke o izvajanju zakonodaje tudi na tem področju.

V okviru akcije bomo na področju delovnih razmerij preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji oz. Izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava, v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, opravljanjem dela na podlagi pogodb o zaposlitvi za določen čas, delovnim časom in vodenjem evidenc na področju dela.

Varnost in zdravje pri delu

Ugotavlja se, da se kmetijske zadruge v zadnjem času ukvarjajo s prodajo najrazličnejših proizvodov in ne samo kmetijskih. Glede na predhodno ugotovljeno ter glede na dejstvo, da gre v večini primerov za prodajo določenih proizvodov tudi v večjih in težjih embalažah, bo pri izvajanju nadzora s področja varnosti in zdravja posebna pozornost namenjena ročnemu premeščanju izdelkov, zlasti, ko takšna dela izvajajo ženske. Istočasno pa bodo pristojni inšpektorji opravljali nadzor tudi glede opredelitve posameznih nevarnosti, ki se pojavljajo pri delu v zadrugah v oceni tveganja ter v zvezi s tem določenimi ukrepi, glede teoretičnega in praktičnega usposabljanja za varno delo s poudarkom na uporabi nevarnih snovi in premeščanju bremen ter glede uporabe varne delovne in transportnih opreme.

3. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri prevoznikih oseb in blaga (manjši delodajalci do 10 zaposlenih)

Delovna razmerja

Glede na to, da je z Zakonom o delovnih razmerjih dopuščena možnost drugačne ureditve delovnega časa, nočnega dela, odmorov in počitkov za mobilne delavce, bomo izvedli akcijo v dejavnosti prevozov v cestnem prometu, in sicer še zlasti v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnem času, obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozih. Izvedba akcije bo usmerjena zlasti na manjše delodajalce, ki se ukvarjajo z dejavnostjo prevozov potnikov ter blaga in ki zaposlujejo do 10 delavcev.

V okviru akcije bomo na področju delovnih razmerij preverili izvajanje določb delovno-

pravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji oz. Izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava, v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, delovnim časom, zagotavljanjem odmorov in počitkov, nočnim delom ter vodenjem evidenc na področju dela.

Varnost in zdravje pri delu

Prevozniki, ki se ukvarjajo s prevozom oseb in blaga, so pri svojem delu izpostavljeni tudi posameznim nevarnostim, ki niso neposredno povezane z upravljanjem in vožnjo prevoznega sredstva. Zlasti pri manjših delodajalcih, ki se ukvarjajo s prevozom blaga, izstopajo nevarnosti glede dvigovanja, prenašanja, spuščanja, potiskanja, vlečenja, nošenja in premikanja bremena. Predhodno omenjena nevarnost se pojavlja tudi pri delodajalcih, ki izvajajo prevoze oseb. Le ti oz. njihovi šoferji morajo ravno tako nakladati in razkladati potovalno opremo potnikov, ki v veliki večini primerov tudi predstavlja veliko težo. Prav tako bo v okviru akcije nadzorovana opredelitev nevarnosti in ukrepov v oceni tveganja, izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov, usposabljanje za varno delo vključno z dodatnimi znanji glede uporabe dvižnih naprav, pregledi in preizkusi ter ustreznost delovne in dodatne opreme, ki se uporablja pri zagotavljanju in izvajanju storitev ter zagotavljanje in uporaba ustrezne osebne varovalne opreme.

B. USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ

1. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v upravnih enotah

Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje bomo v upravnih enotah izvajali prvič. Namen obravnavane akcije je pridobiti sliko stanja izvajanja zakonodaje tudi na tem področju.

V akciji bomo posebno pozornost namenili izvajanju določb delovnopravne zakonodaje o delovnem času, odmorih, počitkih, letnem dopustu, vodenju evidenc na področju dela, o varovanju dostojanstva delavcev pri delu in o morebitnem delu dijakov in študentov.

2. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost gostinstva

Glede na to, da je dejavnost gostinstva ena tistih dejavnosti, kjer že nekaj let najpogosteje ugotavljamo kršitve delovnopravne zakonodaje, bomo v letu 2010 izvedli usmerjeno akcijo nadzora tudi v tej dejavnosti.

Z izvajanjem akcije oz. na podlagi ugotovljenih kršitev želimo ugotoviti, ali delodajalci izvajajo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih oz. Izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava, v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, tako slovenskih državljanov kot državljanov držav članic EU ter državljanov »tretjih«¹ držav, v zvezi z delovnim časom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov. Posebna pozornost bo namenjena delu otrok in delavcev, mlajših od 18 let ter začasnim in občasnim delom dijakov in študentov.

3. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi z institutom pogodbe o zaposlitvi za določen čas, delovnim časom ter z njim povezanim vodenjem evidenc na področju dela

V prvi polovici leta 2010 bo potekala oz. se izvajala akcija, usmerjena na določene institute delovnega prava, kar pomeni, da v okviru te akcije ne bomo preverjali izvajanja delovnopravne zakonodaje v določeni dejavnosti oz. skupini gospodarskih subjektov, temveč posamezne institute delovnega prava, ki so ob gospodarski krizi še posebej izpostavljeni, ne glede na dejavnost, ki jo delodajalci opravljajo. Tovrstno akcijo bomo izvajali prvič.

V okviru akcije bomo preverjali izvajanje delovnopravne zakonodaje v zvezi s pogodbami o zaposlitvi za določen čas, delovnim časom ter vodenjem evidenc na področju dela. Glede na to, da se v času gospodarske krize vse več delodajalcev poslužuje dela delavcev,

zaposlenih na podlagi pogodb o zaposlitvi za določen čas, je namen akcije ugotoviti, ali delodajalci spoštujejo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi s tem institutom ter delovnim časom in v zvezi z evidencami dela.

C. USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

1. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z Izjavo o varnosti z oceno tveganja pri uporabi nevarnih kemičnih snovi (EU SLIC kampanja)

V letu 2010 bo Inšpektorat RS za delo izvajal nadzor glede ocenjevanja tveganja pri uporabi nevarnih kemičnih snovi. S tem se bo vključil v akcijo, ki se bo izvajala na območju celotne Evropske unije. Akcija nadzora se bo pretežno izvajala pri manjših in srednje velikih delodajalcih. Izvajala se bo na podlagi navodil in smernic Evropske unije. Pričakovati je vsebinsko zelo obsežno in zahtevno akcijo, kar posledično pomeni tudi primerno seznanitev oziroma usposabljanje inšpektorjev, ki bodo akcijo izvajali.

2. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi s prijavljanjem nezgod pri delu, nevarnih pojavov in poklicnih bolezni

Ugotavlja se, da delodajalci v zadnjih letih bolje izpolnjujejo zahteve 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu in Inšpektoratu RS delo prijavljajo nezgode pri delu, vendar se po našem mnenju zgodi še kar nekaj nezgod pri delu, tudi težjih, o katerih pa inšpektorat ni obveščen. Zato bomo izpolnjevanje dolžnosti obveščanja Inšpektorata RS za delo glede prijavljanja nezgod pri delu poostreno nadzorovali tudi v letu 2010.

3. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, izbranih na osnovi metodologije naključnih števil – reprezentativni vzorec

Tudi v letu 2010 bomo nadaljevali z izvajanjem akcije nadzora zagotavljanja desetih osnovnih obveznosti delodajalcev s področja varnosti in zdravja pri delu. Kakor v preteklih letih bomo naključno izbrali 1000 subjektov. Na osnovi opravljenih inšpekcijskih nadzorov pridobljene ugotovitve predstavljajo pomemben kazalnik splošnega stanja varnosti in zdravja pri delu v državi. Ugotavljamo tudi, da s takim naključno izbranim nadzorom znižujemo število takih subjektov, ki jim je to prvi inšpekcijski nadzor v času njihovega obstoja.

4. Akcija nadzora organizacij s pridobljenim dovoljenjem za delo

Organizacije z dovoljenjem za delo imajo glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu v državi zelo pomembno vlogo, še posebno pri tistih delodajalcih, ki nimajo lastnih strokovnih delavcev oz. služb. Ugotavljamo pa, da delo teh organizacij ni vedno ustrezno in v skladu s pogoji, na osnovi katerih so dovoljenje za delo pridobili. Z namenom, da se stanje glede tega izboljša, smo z načrtovanim nadzorom teh organizacij pričeli že v letu 2008, z njim nadaljevali v letu 2009, prav tako pa bomo nadzor opravljali tudi v letu 2010. Tako bodo v doglednem času nadzorovani vsi subjekti, ki imajo pridobljeno dovoljenje za delo s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

5. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi s Pravilnikom o varnosti strojev

Izvedba te akcije je bila predvidena že konec leta 2009, vendar smo se odločili, da njeno izvedbo prestavimo, ker novi Pravilnik o varnosti strojev prične veljati v letu 2010. Tudi medresorski Odbor za delovanje notranjega trga se je odločil, da pristojni inšpekcijski organi za leto 2010 načrtujejo ustrezne poostrene nadzore s področja prostega pretoka blaga. Tako bomo v letu 2010 opravili poostren nadzor nad izvajanjem predpisov in zahtev, ki jih morajo izpolnjevati stroji, ki so bili dani na trg, da bi se zagotovil njihov prost pretok ter njihova skladnost z bistvenimi varnostnimi in zdravstvenimi zahtevami. V sam nadzor bodo vključeni zlasti lesnoobdelovalni stroji.

6. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih v zvezi z delom na višini in uporabo osebne varovalne opreme

Ker je vzrok za polovico delovnih nezgod s smrtnim izidom na gradbiščih padec z višine ali v globino, bomo v letu 2010 ponovili usmerjeno akcijo, ki bo obravnavala samo spoštovanje

varnostnih zahtev v zvezi z delom na višini in bo trajala 9 mesecev oz. vso gradbeno sezono. Inšpekcijski nadzor bomo izvajali nad tistimi določbami priloge IV Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, ki obravnavajo varovanje pred padci z višine in v globino, prav tako pa bomo v okviru te akcije nadzirali uporabo osebne varovalne opreme na gradbiščih, ki predstavlja drugo najpogostejše ugotovljeno kršitev na slovenskih gradbiščih.

7. Akcija v zvezi z izpostavljenostjo delavcev, ki so na delovnih mestih izpostavljeni svincu ali njegovim spojinam

Namen akcije je ugotoviti izpostavljenost delavcev, ki so na delovnih mestih izpostavljeni svincu ali njegovim spojinam v različnih dejavnostih in kakšno je zagotavljanje oz. izvajanje varnostnih ukrepov. V akciji se bo preverjalo, ali delodajalci izpostavljenost svincu ali njegovim spojinam obravnavajo kot posebno nevarnost oz. škodljivost, ali so na podlagi opravljene ocene tveganja določili potrebne varnostne ukrepe, ali so v oceni tveganja opredelili delovna mesta, kjer se bo izvajal biološki monitoring na svinca, v kakšni periodiki in po kakšnem postopku se bo le-ta izvajal in ali se je biološki monitoring že kdaj izvajal. Preverjalo se bo tudi, ali so delavci seznanjeni z nevarnimi lastnostmi svinca.

8. Akcija v zvezi z izpostavljenostjo delavcev, ki so pri svojem delu izpostavljeni azbestu

Kakor v predhodnih letih se bodo tudi v letu 2010 nadaljevale aktivnosti glede nevarnosti azbesta pri delu. V zvezi s tem se bodo izvajali inšpekcijski nadzori po že pripravljenih strokovnih podlagah, in to predvsem pri tistih delodajalcih, ki bodo taka dela prijavili. Ugotavlja se, da je število prijavljenih takih del dokaj veliko, iz česar ocenjujemo, da to obveznost delodajalci dokaj dobro spoštujejo. Vseeno pa bomo v akciji ugotavljali morebitne kršitve tudi glede neprijavljanja del z azbestom ter ukrepali v skladu s pristojnostmi.

9. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z zagotavljanjem varnosti pred nevarnostjo električnega toka

Omenjena akcija se je izvajala že v letu 2009, njeno izvajanje pa se predvideva tudi v letu 2010. V predhodnem letu se je zgodilo kar nekaj nezgod pri delu, ki so povezane z nevarnostjo električnega toka in v treh primerih je prišlo do smrti delavcev. Zato bo pri izvajanju akcije v letu 2010 pozornost namenjena doslednemu spoštovanju zakonskih zahtev glede nevarnosti, ki jo predstavlja električni tok, s poudarkom na izdajanju dokumentov za varno delo ter zagotavljanju predvidenih varnostnih zahtev in ukrepov pri delih na napravah in opremi nizke ter visoke napetosti.

D. DRUGE AKCIJE

V okviru dela Komisije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno bo Inšpektorat RS za delo sodeloval v skupnih akcijah poostrenega nadzora. Aktivnosti in subjekti nadzora bodo na osnovi dogovora članov komisije določeni sproti.

Ravno tako se bodo v letu 2010 izvajale različne skupne akcije z drugimi inšpekcijskimi organi, ki niso vključene v projekt odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, pa obstaja interes za izvedbo istočasnega skupnega nadzora.

9.4. USMERITVE ZA DELO INŠPEKTORJEV ZA SOCIALNE ZADEVE

Tudi iz usmeritev inšpektorjev za socialne zadeve izhaja, da bo v letu 2010 namenjena posameznim strokovnim področjem posebna pozornost. Njihove usmeritve navajamo v nadaljevanju.

1. Na podlagi Zakona o socialnem varstvu in Pravilnika o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva izvaja socialna inšpekcija **nadzor** nad delom javnih socialno varstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo. Socialna inšpekcija izvaja tudi nadzor nad delom drugih izvajalcev, ki izvajajo dopolnilne, razvojne in preventivne programe na

področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine po posebni pogodbi o sofinanciranju, za njihov nadzor pa se smiselno uporabljajo določila o izrednem inšpekcijskem nadzoru.

2. Redni inšpekcijski nadzor

Redni inšpekcijski nadzor mora biti pri vsakem izvajalcu socialnovarstvene dejavnosti opravljen najmanj enkrat v obdobju treh let (2. odstavek 105. člena Zakona o socialnem varstvu). Praviloma se bodo redni inšpekcijski nadzori v letu 2010 izvedli pri vseh tistih izvajalcih, pri katerih v zadnjih dveh letih nismo izvedli rednega nadzora.

Pri izvedbi rednih inšpekcijskih nadzorov bodo v skladu z določili 1. odstavka 10. člena Pravilnika o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva (v nadaljevanju: pravilnik) v letnem programu rednih nadzorov za leto 2010 poleg izvajalcev, pri katerih bo izveden nadzor, določena tudi strokovna področja, ki se bodo pri teh izvajalcih še posebej podrobno proučila.

Redni nadzori so vsako leto (oz. do konca januarja naslednjega leta) izvedeni v celoti v skladu z letnim programom, tako bo tudi v letu 2010.

Pri pripravi programa rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2010 bodo za posamezne izvajalce socialnovarstvene dejavnosti upoštevane spodaj navedene usmeritve (pri čemer lahko pride še do določenih dopolnitev na predlog Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve v skladu z 2. odstavkom 10. člena pravilnika):

2.1. Centri za socialno delo

Pri centrih za socialno delo se bo proučilo izvajanje strokovnih in upravnih nalog s področja skrbništva.

Namen skrbništva je varstvo osebnosti oseb, ki so postavljene pod skrbništvo. To varstvo se uresničuje neposredno ali posredno z zagotavljanjem oskrbe, vzgoje, izobrazbe, usposabljanja, zdravljenja, varovanjem premoženjskih in drugih pravic in koristi oseb, ki iz različnih razlogov tega ne zmorejo same. Nadzirano bo izvajanje skrbništva tako nad mladoletnimi osebami in nad osebami, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost, kot tudi izvajanje nalog skrbništva za posebne primere. Inšpekcija bo proučila postopke ugotavljanja izpolnjevanja pogojev za postavitve osebe pod skrbništvo, postopke postavitve skrbnika, postopke opredelitve skrbniških nalog in nadzora izvajanja teh nalog.

2.2. Izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva starejših

Pri domovih za starejše ter koncesionarjih, ki izvajajo socialnovarstveno storitev institucionalno varstvo starejših, se bo proučilo zlasti:

- uveljavljanje pravic upravičencev do storitve (informiranje, sprejem novih uporabnikov, vključevanje novih uporabnikov v socialne mreže izvajalca storitve),
- dostop upravičencev in uporabnikov do informacij, možnosti aktivnega sodelovanja uporabnikov pri izvajanju storitve (individualni načrti obravnave uporabnikov, organiziranost uporabnikov za sodelovanje z vodstvom izvajalca storitve, možnosti dajanja pripomb in predlogov, postopek ugovora in pritožbe),
- notranje in zunanje premestitve in odpusti uporabnikov storitve (evidence, pogoji, kriteriji, soglasja),
- delo z dementnimi uporabniki storitve (vrsta oskrbe, povečano varovanje, posebni program aktivnosti, pogoji za izvajanje vrste oskrbe IV, delo s svojci),
- storitev institucionalno varstvo starejših v obliki dnevnega varstva,
- delo z drugimi skupinami uporabnikov storitve institucionalno varstvo starejših,
- izvajanje nalog priprave okolja na starost in socialne oskrbe za uporabnike storitve.

2.3. Izvajalci socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu

Pri nadzoru izvajanja socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu (pri javnih zavodih, koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo) bodo proučene:

- pravne podlage izvajanja storitve in izračun višine prispevkov uporabnikov storitve,
- izvajanje storitve v okviru predpisanega standarda in normativa storitve,
- postopek ugotavljanja upravičenosti do storitve in pogojev za izvajanje storitve,
- vodenje predpisane dokumentacije in evidenc o opravljanju storitve,
- pogodbe in poročila o superviziji neposrednih izvajalcev storitve.

2.4. Občine - naloge zagotavljanja storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu

Izvajanje nalog, ki jih občinam nalaga Zakon o socialnem varstvu za zagotavljanje storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu (skupaj 73 občin):

- organiziranost zagotavljanja storitve v občini,
- način in postopki izbire neposrednih izvajalcev storitve,
- obseg opravljanja storitve,
- izračun višine prispevkov uporabnikov storitve,
- uresničevanje predpisov Uredbe o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev.

2.5. Izvajalci socialnovarstvene storitve socialni servis

Pri izvajalcih socialnovarstvene storitve socialni servis bo proučeno:

- izvajanje socialnega servisa razvoz kosil oziroma prinos enega toplega obroka hrane enkrat na dan na dom uporabnika - upravičenost do storitve, ločevanje upravičencev do storitve in naročnikov tržne dejavnosti javnih socialno varstvenih zavodov oziroma ločevanje izvajanja socialnovarstvene storitve od gospodarsko-tržne dejavnosti, evidenca naročil,
- pravne podlage za izvajanje storitve pri izvajalcih, ki niso javni socialnovarstveni zavodi,
- cena storitve - izračun in soglasje pristojnega ministrstva, cenik storitve,
- dokumentacija opravljanja storitve,
- pogodbe/dogovori.

2.6. Izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb

V posebnih socialnovarstvenih zavodih za odrasle in drugih javnih zavodih, ki izvajajo socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb, se bo še posebej podrobno proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi in odpustu stanovalcev,
- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- prilagoditev programa izvajanja storitve posameznim skupinam stanovalcev in potrebam posameznika in
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter skrbi za zagotavljanje dostojanstva posameznika.

2.7. Izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju

V socialnovarstvenih zavodih za usposabljanje se bo pri izvajanju socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju še posebej podrobno proučilo:

- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- pogoje in način zagotavljanja celovitosti obravnave pri nujenju storitve in
- postopke in programe priprave in podpore za življenje po zaključku usposabljanja.

2.8. Izvajalci socialnovarstvene storitve vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe

Pri varstveno-delovnih centrih in koncesionarjih, ki izvajajo socialnovarstveno storitev vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe, se še posebej podrobno prouči:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi ali odpustu uporabnikov,
- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja avtonomijo uporabnikov ter skrbi za zagotavljanje načela individualizacije in
- pogoje in način zagotavljanja celovitosti obravnave in možnosti izbire pri nujenju storitve.

3. Izredni inšpekcijski nadzori

Po zakonu se bodo izredni inšpekcijski nadzori izvajali na pobudo upravičenih predlagateljev ter po oceni direktorja socialne inšpekcije.

9.5. INFORMATIKA

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2010 nadaljeval s posodobitvijo oz. nadgradnjo obstoječih aplikacij za spremljanje pregledov, kršitev in ukrepov, ki jih opravljajo inšpektorji.

V letu 2010 je načrtovana posodobitev aplikacije za spremljanje pregledov, kršitev in ukrepov, ki jih opravljajo inšpektorji. V informacijskem sistemu Inšpektorata RS za delo se bomo poskušali povezati z že obstoječimi bazami podatkov, ki jih nudijo ostali državni organi in so potrebni za izmenjavo podatkov ter za delo v inšpekcijskem nadzoru.

Posebno evidenco, ki je vzpostavljena tudi za vodenje podatkov v prekrškovnem postopku, bo potrebno nadgraditi.

V sodelovanju z ostalimi državnimi organi in po posebnih programih bomo pripravljali finančne in druge proračunske dokumente, programe nabav in investicij, načrte informatizacije z javnimi naročili in druge dokumente.

V okviru danih možnosti bomo posodabljali strojno in programsko opremo. Pri strojni opremi bo dan poudarek nabavi optičnih čitalnikov (skenerjev) za območne enote.

9.6. IZOBRAŽEVANJE, STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE IN DODATNO USPOSABLJANJE USLUŽBENCEV INŠPEKTORATA RS ZA DELO

V Inšpektoratu RS za delo je pomembna vloga namenjena tudi usposabljanju in izpopolnjevanju inšpektorjev in drugih uslužbencev organa. Vsebine bodo namenjene predvsem novostim in zagotavljanju enotne politike nadzora organa.

Zakonodaja na več mestih zahteva strokovno usposobljenega uslužbenca. Tako iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela, iz Zakona o inšpekciji dela kot tudi iz Zakona o inšpekcijskem nadzoru izhaja, da ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati svoje

strokovno znanje in se usposablja za opravljanje svojih nalog. Zato bomo na Inšpektoratu RS za delo tudi v letu 2010 organizirali izpopolnjevanja oziroma usposabljanja uslužbencev, predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki v zadnjem času doživljajo največ sprememb oziroma se nanašajo na pooblastila inšpektorjev in zagotavljanje enotne politike nadzora organa. Usposabljanja se bodo izvajala preko vsega leta, moderatorji bodo pretežno uslužbenci inšpektorata, po potrebi pa tudi zunanji strokovnjaki ustreznih področij. V okviru možnosti bodo uslužbenci inšpektorata deležni tudi usposabljanja v smeri poglobljanja že obstoječih znanj in njihovega dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke. Z letnim načrtom izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja uslužbencev Inšpektorata RS za delo se bo določilo podrobnejše vsebine, vrste in namene.

Usposabljanje prispeva k optimalnejši izrabi delovnih zmožnosti in k večji delovni uspešnosti, zlasti če so potrebe po usposabljanju pravilno ugotovljene ter je načrtovanje usposabljanja sistematično in stalno.

9.7. CILJI IN PRIPOROČILA ZA NADALJNJE DELO

Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v čim večji meri. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo bodo opravljali inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti v inšpekcijskem postopku ter kot uradne osebe vodili in odločali v prekrškovnem postopku, opravljali pa bodo tudi druge strokovne naloge.

Sprejete Programske usmeritve Inšpektorata RS za delo so tudi podlaga za izvajanje usmerjenih akcij oziroma poostrenega nadzora v letu 2010. Posamezne cilje oziroma priporočila za delo v letu 2010 še posebej izpostavljamo.

1. Izboljšanje stanja glede Izjave o varnosti z oceno tveganja

Inšpektorat RS za delo si bo še naprej prizadeval prispevati k razumevanju zahteve Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki se nanaša na Izjavo o varnosti z oceno tveganja. Še vedno ugotavljamo, da je ta dokument v mnogih primerih samo formalnost, ki jo delodajalci enostavno kupijo pri subjektih z dovoljenjem za delo, nato pa se zanj ne zanimajo več in ne služi svojemu namenu.

2. Izboljšanje stanja varnosti in zdravja pri delu na gradbiščih

Dejavnost gradbeništva še vedno ostaja najnevarnejša dejavnost zaradi nezgod pri delu. Kljub vsakoletnemu poostrenemu nadzoru predvsem na gradbiščih se stanje ne izboljšuje, saj se je tudi v letu 2009 največ smrtnih primerov zgodilo pri delu na gradbiščih. Vzrok za polovico delovnih nezgod s smrtnim izidom na gradbiščih je padec z višine ali v globino, zato bomo v letu 2010 poostreno nadzirali spoštovanje varnostnih zahtev v zvezi z delom na višini.

3. Kemijska varnost

V letu 2010 bo Inšpektorat RS za delo pozornost posvetil tudi ocenjevanju tveganja pri uporabi nevarnih kemičnih snovi. S tem se bo vključil v akcijo, ki se bo načrtovano izvajala na območju celotne Evropske unije v skladu z navodili in smernicami Evropske unije. Posebna pozornost bo v letu 2010 posvečena tudi izpostavljenosti delavcev azbestu in svincu ali njegovim spojinam.

4. Projekt za zmanjšanje števila nezgod pri delu v RS

V letu 2010 bomo nadaljevali s projektom zmanjševanja nezgod pri delu in skozi zastavljene cilje skušali povečati zainteresiranost delodajalcev za varnost in zdravje pri delu, ozaveščati, doseči, da bodo interni akti ustrezni in da bodo služili namenu, doseči pomenoten in usklajen pristop do pojmovanja "ocenjevanja tveganj", doseči, da se bo vidik

varnosti in zdravja pri delu ustrezno obravnaval tudi v vseh izobraževalnih ustanovah. Sodelovali bomo tudi pri dopolnitvi zakonodaje.

5. Inšpektorat RS za delo bo še naprej ohranil sodelovanje z drugimi resornimi organi na **področju zaposlovanja in dela tujcev**, ki je namenjeno preprečevanju zlorab v zvezi s pridobivanjem delovnih dovoljenj, in nadziral spoštovanje veljavne zakonodaje s področja dela in zaposlovanja tujcev, ki so v njegovi pristojnosti.

6. V času gospodarske krize bo Inšpektorat RS za delo še naprej pozoren na izpostavljene kršitve delovnopravne zakonodaje, izvajanje delovnopravne zakonodaje v zvezi s **pogodbami o zaposlitvi za določen čas, delovnim časom ter vodenjem evidenc na področju dela**.

7. **Opravljanje dela na podlagi pogodb civilnega prava, v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, študentsko delo in varovanje dostojanstva delavcev** pri delu so vsebine, ki bodo vključene v izvajanje posameznih usmerjenih akcij nadzora na področju delovnih razmerij.

8. Glede na to, da bo v letu 2010 potekal tudi **postopek ocenjevanja inšpektorata** v zvezi s spoštovanjem splošnih načel inšpektoratov za delo pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu s strani Evropske komisije, bodo predhodno potekale pomembne aktivnosti tudi na področju priprave na ta postopek.

Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo tudi v letu 2010 prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v čim večji meri.

Iz programa dela je razvidno, da bodo imeli inšpektorji za delo in inšpektorji za socialne zadeve v letu 2010 poleg opravljanja rednega inšpekcijskega nadzorstva ter izvajanja pooblastil v prekrškovnem postopku tudi številne druge strokovne naloge. Obseg opravljenega dela na posameznega inšpektorja oziroma uslužbenca želimo obdržati, večji del pozornosti pa nameniti tudi kakovosti opravljenega dela.

Kakovost bomo spremljali tudi preko uvedenih posameznih kazalnikov za merjenje uspešnosti, učinkovitosti in kakovosti dela.

